

# IZVĒRTĒJUMS PAR RĪGAS PILSĒTAS KONKURĒTSPĒJAS DETERMINANTIEM GAN NACIONĀLĀ, GAN STARPTAUTISKĀ MĒROGĀ PĒTĪJUMA NOSLĒGUMA ZIŅOJUMS



Pretendentu apvienība: SIA "Analītisko pētījumu un stratēģiju  
laboratorija" un SIA "Excolo Latvia"  
Rīga, 2015

## Saturs

1.	Ievads .....	4
2.	Kopsavilkums: Rīgas pilsētas konkurētspējas determinanti un izaicinājumi .....	5
2.1.	Rīgas pilsētas konkurētspēja - apkopojošs raksturojums .....	5
2.2.	Rīgas pilsētas salīdzinošās pozīcijas citu pilsētu kontekstā (vizualizācijas) .....	14
3.	Pētījuma metodoloģija .....	17
4.	Rīgas pilsētas konkurētspēja: kontekstuāls raksturojums .....	26
4.1.	Rīga kā nacionālas nozīmes attīstības centrs .....	26
4.2.	Rīgas kā attīstības centra piesaistes faktori .....	32
4.3.	Rīgas kā uzņēmējdarbības vietas pievilcība .....	33
5.	Pilsētu konkurētspējas stratēģiskā plānošana: citu ES pilsētu pieredze .....	37
5.1.	Tallina .....	37
5.2.	Viņa .....	43
5.3.	Helsinki .....	48
5.4.	Stokholma .....	54
5.5.	Poznaņa .....	58
5.6.	Dublina .....	61
5.7.	Ārvalstu pilsētu pieredzes apkopojums .....	66
6.	Rīgas pilsētas konkurētspējas determinanti: indikatori un faktori .....	74
6.1.	Rīgas pilsētas konkurētspējas raksturojums: indikatori .....	74
6.1.1.	Rezultatīvie rādītāji .....	75
6.1.2.	Institūcijas .....	104
6.1.3.	Regulējums un noteikumi .....	111
6.1.4.	Fiziskās infrastruktūras tīklojumi .....	117
6.1.5.	Sasniedzamība un fiziskās infrastruktūras efektivitāte .....	126
6.2.	Rīgas pilsētas konkurētspējas analīze: faktori .....	134
6.2.1.	Institūcijas .....	134
6.2.2.	Regulējums un noteikumi .....	137
6.2.3.	Fiziskās infrastruktūras tīklojumi .....	139
6.2.4.	Sasniedzamība un fiziskās infrastruktūras efektivitāte .....	140
7.	Rīgas pilsētas konkurētspējas tematiskie izvērtējumi .....	142
7.1.	Jaunu teritoriju un jomu pieejamība uzņēmējdarbībai .....	142
7.1.1.	Jaunas uzņēmējdarbības teritorijas un jomas – Rīgas attīstības iespējas .....	142
7.1.2.	Rīgas gatavība uzņēmējdarbības attīstības izaicinājumiem .....	144
7.2.	Darbspēka tirgus .....	148
7.2.1.	Cilvēkkapitāls un nodarbinātība kā pilsētas attīstības un dzīves kvalitātes faktors .....	148
7.2.2.	Nodarbinātība Rīgā – attīstības tendences .....	148
7.2.3.	Darbspēks Rīgā – struktūra un kvalitāte .....	150
7.2.4.	Darbspēka tirgus attīstības izaicinājumi Rīgā .....	153
7.3.	Sociālie un etniskie konteksti uzņēmējdarbības īstenošanai .....	155
7.3.1.	Atvērtas sabiedrības loma produktivitātes celšanā .....	155
7.3.2.	Valodu zināšanu plaša .....	155
7.3.3.	Sabiedrības novecošana .....	157
7.3.4.	Iztrūkstošā vidējā paaudze .....	157
7.3.5.	Emigrācija .....	157
7.3.6.	Bailes kļūdties un tolerances trūkums .....	158
7.3.7.	Tīklošanās kultūras neaktivitāte .....	158
7.3.8.	Iespējamie risinājumi .....	159
7.4.	Sociālā kapitāla nozīme .....	162
7.4.1.	Sociālā kapitāla nozīme .....	162
7.4.2.	Sociālā kapitāla līmenis Rīgā .....	162
7.4.3.	Uzņēmēju tīklošana .....	163
7.4.4.	Apkaimes kā sociālo kapitālu vairojošs instruments .....	164
7.4.5.	Publisko telpu pieejamība un dizains .....	165
7.4.6.	Uz saskarsmes kultūru vērstas iniciatīvas .....	166
7.5.	Mazo kopienu veidošanās apkaimēs .....	169
7.5.1.	Apkaimes kā Rīgas pilsētas attīstību veicinošas kopienas .....	169
7.5.2.	Apkaimju iedzīvotāju iniciatīvu grupas .....	170
7.5.3.	Citu Latvijas pašvaldību pieredze apkaimju aktivizēšanā .....	171
7.5.4.	Ārvalstu pašvaldību pieredze apkaimju aktivizēšanā .....	171
7.5.5.	Mazo kopienu attīstības potenciāls .....	172
7.6.	Masu pasākumi un liela infrastruktūras objekti .....	175
7.6.1.	Kultūras un izklaides centri kā pilsētu attīstības virzītājs .....	175
7.6.2.	Enkurceltnes un liela mēroga pasākumi .....	176
7.6.3.	Enkurceltņu sekmīguma riski .....	178
7.6.4.	Liela mēroga pasākumu pieredze Rīgā .....	179
7.6.5.	Liela mēroga pasākumi: virsmērķi un institucionālās barjeras .....	181
7.6.6.	Liela mēroga pasākumi: infrastruktūra .....	182
7.6.7.	Enkurceltņu un liela mēroga pasākumu attīstības priekšnoteikumi Rīgā .....	182
7.7.	Tūrisms .....	184

7.7.1.	Rīga kā tūrisma galamērķis.....	184
7.7.2.	Tūrisma mārketinga un komunikācija.....	188
7.7.3.	Rīgas iedzīvotāju atbalsts tūrisma attīstībai.....	188
7.7.4.	Globālās attīstības tendences un tūrisma perspektīvas.....	189
7.7.5.	Rīgas un Latvijas tūrisma starptautiskā konkurētspēja.....	191
7.7.6.	Rīgas pilsētas attīstības plāni un tūrisms.....	192
7.7.7.	Ieteikumi Rīgas pilsētas tūrisma konkurētspējas stiprināšanai.....	194
7.8.	Zaļā pilsēta.....	198
7.8.1.	Rīga kā zaļā pilsēta.....	198
7.8.2.	Enerģija un klimata pārmaiņas.....	200
7.8.3.	Transports.....	203
7.8.4.	Dabas tūrisms.....	204
7.8.5.	Rīgas kā zaļās pilsētas attīstības priekšnoteikumi.....	206
8.	Pielikumi.....	207
8.1.	Rīgā strādājošo uzņēmēju aptaujas rezultāti.....	207
8.2.	Rīgas iedzīvotāju aptaujas rezultāti.....	214
8.3.	Aptauju instrumentārijs un lauka darba informācija.....	219
8.3.1.	Rīgā strādājošo uzņēmēju aptauja.....	219
8.3.2.	Rīgas iedzīvotāju aptauja.....	222
8.4.	Darba grupas „Biznesa ideju rašanās un realizēšanās iespējas Rīgā: uzņēmējdarbību ietekmējošie faktori” pārskats.....	224
8.5.	Pētījuma anotācija.....	226

## Attēlu saraksts

Attēls 1.	Pilsētu attīstības stratēģisko redzējumu salīdzinājums.....	15
Attēls 2.	Kopsavilkums par Rīgas pilsētas salīdzinošajām pozīcijām citu pilsētu kontekstā.....	16
Attēls 3.	Iedzīvotāju blīvums (cilv./km <sup>2</sup> ) teritoriālajās vienībās (2013.g.).....	27
Attēls 4.	Nacionālās nozīmes attīstības centru nodrošinātie sociālie un izglītības pakalpojumi novadu pašvaldībām (2013.g.).....	28
Attēls 5.	Nacionālās nozīmes attīstības centri – būtiskākie nodarbinātības nodrošinātāji pašvaldībās deklarētajiem iedzīvotājiem (2013.g.).....	30
Attēls 6.	Nacionālās nozīmes attīstības centri un reģionālās nozīmes attīstības centru novadi – būtiskākie nodarbinātības nodrošinātāji pašvaldībās deklarētajiem iedzīvotājiem (2013.g.).....	31
Attēls 7.	Esošās un potenciālās uzņēmumu atrašanās vietas reģionos, pilsētu un novadu grupās (2014.g.).....	34
Attēls 8.	Esošās un potenciālās uzņēmumu atrašanās vietas pilsētās un novados (2014.g.).....	35
Attēls 9.	Uzņēmumu atrašanās vietas maiņu ietekmējošie faktori (2014.g.).....	36
Attēls 10.	Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju (pēc pirktspējas līmeņa) valstī, galvaspilsētā un otrā lielākajā valsts pilsētā (2007.g.).....	75
Attēls 11.	Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju (pēc pirktspējas līmeņa) - galvaspilsētas un otras lielākās valsts pilsētas salīdzinājums (2007.g.).....	76
Attēls 12.	Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju (pēc pirktspējas līmeņa) – Latvija, Latvijas reģioni un citas ES valstis (2014. g. dati par ES, 2012. g. dati par Latvijas reģioniem).....	77
Attēls 13.	Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju (pēc pirktspējas līmeņa) – Rīgas IKP īpatsvars Latvijas IKP rādītājā (2000.-2014.g.).....	77
Attēls 14.	Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju (pēc pirktspējas līmeņa) – Rīgas un citu pilsētu IKP īpatsvars Latvijas IKP rādītājā (2012.g.).....	78
Attēls 15.	Iedzīvotāju skaita īpatsvars lielākajā valsts pilsētā no visiem valsts iedzīvotājiem (2014.g.).....	78
Attēls 16.	Iedzīvotāju skaits pilsētās (2014.g.).....	79
Attēls 17.	Darbspējas vecuma (15-64) iedzīvotāju īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā Rīgā (2000.-2015.g.).....	79
Attēls 18.	Kopējais lidostās iekrauto un izkrauto kravu un pasta sūtījumu apjoms tonnās (2014.g.).....	80
Attēls 19.	Kopējais lidostās iekrauto un izkrauto kravu un pasta sūtījumu apjoms tonnās –.....	80
Attēls 20.	Kopējais ostās iekrauto un izkrauto kravu apjoms tonnās (2014.g.).....	81
Attēls 21.	Kopējais ostās iekrauto un izkrauto kravu apjoms tonnās –.....	81
Attēls 22.	Augstāko izglītību (SCED 5. vai 6. līmenis) ieguvušo īpatsvars darbspējīgā vecuma iedzīvotāju vidū (2011.g.).....	82
Attēls 23.	Starptautisko patentu (PCT) pieteikumu skaits uz 1 milj valsts iedzīvotāju (2013.g.).....	82
Attēls 24.	Zīdaiņu mirstības rādītājs, uz 1000 dzīvi dzimušajiem (2013.g.).....	83
Attēls 25.	Bezdarba līmenis pilsētās (2014.g.).....	83
Attēls 26.	Dzīves dārdzība pilsētās: Cenu līmenis (2015.g.).....	84
Attēls 27.	Dzīves dārdzība pilsētās: Algu līmenis (2015.g.).....	85
Attēls 28.	Iedzīvotāju ienākumi pilsētās: Bruto un neto atalgojums (USD/h, 2015.g.).....	86
Attēls 29.	Dzīves dārdzība pilsētās: Iekšzemes pirktspēja (2015.g.).....	87
Attēls 30.	Dzīves dārdzība pilsētās: Nepieciešamās darba minūtes/stundas, lai iegādātos konkrētās preces (2015.g.).....	88
Attēls 31.	Dzīves dārdzība pilsētās: Izdevumi precēm un pakalpojumiem (2015.g.).....	89
Attēls 32.	Dzīves dārdzība pilsētās: Izdevumi pārtikai (2015.g.).....	90
Attēls 33.	Dzīves dārdzība pilsētās: Izdevumi apģērbam (2015.g.).....	91
Attēls 34.	Dzīves dārdzība pilsētās: Izdevumi mājāsaimniecības precēm (2015.g.).....	92
Attēls 35.	Dzīves dārdzība pilsētās: Izdevumi mājas elektronikas precēm (2015.g.).....	93
Attēls 36.	Dzīves dārdzība pilsētās: Izdevumi mājokļa īrei (2015.g.).....	94
Attēls 37.	Dzīves dārdzība pilsētās: Sabiedriskais transports (2015.g.).....	95
Attēls 38.	Dzīves dārdzība pilsētās: Izdevumi restorānā un viesnīcā (2015.g.).....	96
Attēls 39.	Dzīves dārdzība pilsētās: Izdevumi vienas dienas atpūtai pilsētā (2015.g.).....	97
Attēls 40.	Darbs un atvairinājums (2015.g.).....	98
Attēls 41.	Tiņu slepkavību skaits uz 100 000 iedzīvotāju (2010.g.).....	98
Attēls 42.	Laupīšanu un zādzību skaits uz 100 000 iedzīvotāju (2010.g.).....	99
Attēls 43.	Bezdarba līmenis Latvijas pilsētās (2008.-2015.g.).....	99
Attēls 44.	Bezdarbnieku skaits Latvijas reģionos un Rīgā (2004.-2015.g.).....	100
Attēls 45.	Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits, ko izmanto bezdarba aprēķinos (2004.-2015.g.).....	100
Attēls 46.	Bezdarba līmenis ES pilsētās (2012.g.).....	101
Attēls 47.	Paredzamais mūža ilgums (2014.g.).....	101
Attēls 48.	Mobilu tālrunu abonementi uz 100 iedzīvotājiem (2014.g.).....	102
Attēls 49.	Iedzīvotāju, kuri lieto internetu, īpatsvars (2014.g.).....	102
Attēls 50.	Muzeju un kino apmeklētība (2011.g.).....	103
Attēls 51.	Pilsētas iedzīvotāju apmierinātība ar dzīvi pilsētā dažādos tās aspektos (2012.g.).....	103
Attēls 52.	Pilsētas iedzīvotāju uzskati par pilsētā būtiskākajiem risinājumiem (2012.g.).....	104
Attēls 53.	Rīgas reģionālā tirgus integrācija (piederība pārnacionālajam ekonomiskajam un politiskajam savienībām.....	104
Attēls 54.	Demokrātijas indekss (2014.g.).....	105
Attēls 55.	Korupcijas uztveres indekss (2014.g.).....	106
Attēls 56.	Pārvaldības indikatori: Korupcijas kontrole (2014.g. un izmaiņas 2014./2010.g.).....	106
Attēls 57.	Pārvaldības indikatori: Valdības efektivitāte (2014.g. un izmaiņas 2014./2010.g.).....	107

Attēls 58. Pārvaldības indikatori: Politiskā stabilitāte (2014.g. un izmaiņas 2014./2010.g.) .....	107
Attēls 59. Pārvaldības indikatori: Normatīvā regulējuma kvalitāte (2014.g. un izmaiņas 2014./2010.g.) .....	108
Attēls 60. Pārvaldības indikatori: Tiesiskums (2014.g. un izmaiņas 2014./2010.g.) .....	108
Attēls 61. Pārvaldības indikatori: Vārda brīvība (2014.g. un izmaiņas 2014./2010.g.) .....	110
Attēls 62. Pilsētas iedzīvotāju apmierinātība ar pašvaldības publiskajiem pakalpojumiem (2012.g.) .....	110
Attēls 63. Uzņēmējdarbības vides reitings (2014.g.) .....	111
Attēls 64. Latvijas uzņēmējdarbības vides reitings izmaiņas (2010.-2014.g.) .....	111
Attēls 65. Kopējā nodokļu likme (2013.g.) .....	112
Attēls 66. Nodokļu nomaksai patērētais laiks (2014.g.) .....	112
Attēls 67. Nodokļu maksājumu skaits (2014.g.) .....	113
Attēls 68. Nodokļu ietekme uz gatavību investēt (2013.g.) .....	113
Attēls 69. Nodokļu ietekme uz gatavību strādāt (2013.g.) .....	114
Attēls 70. Iedzīvotāju ienākumi pilsētās: Nodokļi un sociālās apdrošināšanas iemaksas (2015.g.) .....	115
Attēls 71. Intelektuālā īpašuma aizsardzība (2014.g.) .....	116
Attēls 72. Mazākuma akcionāru interešu aizsardzība (2014.g.) .....	116
Attēls 73. Pieeja internetam skolās (2014.g.) .....	117
Attēls 74. Starptautiskās interneta joslas platums (kb/s) uz vienu interneta lietotāju (2014.g.) .....	117
Attēls 75. Mobilā interneta abonementi uz 100 iedzīvotājiem (2014.g.) .....	118
Attēls 76. Elektrības piegādes kvalitāte (2014.g.) .....	118
Attēls 77. Kopējais pārvadāto pasažieru skaits pilsētas lidostās (2014.g.; izmaiņas 2014./2010.g.) .....	119
Attēls 78. Kopējais pārvadāto pasažieru skaits no/uz Rīgas lidostu no/uz konkrētām pilsētām (2014.g.; izmaiņas 2014./2010.g.) .....	119
Attēls 79. Kopējais ielidojušo/izlidojušo pasažieru skaits no/uz Rīgas lidostu no/uz konkrētām pilsētām (2014.g.) .....	120
Attēls 80. Lidostu savienojumi un tīklojumi (2014.g.) .....	120
Attēls 81. Avio kompāniju lidojumu precizitāte (2014.g.) .....	121
Attēls 82. Bibliotēku un teātru skaits (2011.g.) .....	121
Attēls 83. Tūrisma infrastruktūra: Pieejamās gultasvietas uz 1000 iedzīvotāju (2013.g.) .....	122
Attēls 84. Tūrisma infrastruktūra: Viesnīcu numuru skaits (2014.g.) .....	122
Attēls 85. Diena, kad ozona O <sup>3</sup> koncentrācija pārsniedz 120 µg/m <sup>3</sup> , skaits gadā (2013.g.) .....	123
Attēls 86. Atmosfēras piesārņojums: Diena, kad daļiņu emisija ( <i>particulate matter PM10</i> ) pārsniedz 50 µg/m <sup>3</sup> , skaits (2013.g.) .....	123
Attēls 87. Pašvaldībā radītie sadzīves atkritumi (t.sk. komerciālie), kg uz 1 iedzīvotāju (2013.g.) .....	124
Attēls 88. Veloceliņu garums pilsētā kopā kilometros, un km/1000 iedzīvotājiem (2011.g.) .....	124
Attēls 89. Automašīnu skaits uz 1 000 iedzīvotājiem (2011.g.), ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo skaits uz 10 000 iedzīvotāju (2013.g.) .....	125
Attēls 90. Pilsētas iedzīvotāju apmierinātība ar infrastruktūru (2012.g.) .....	125
Attēls 91. Vārda brīvība un cilvēktiesības - <i>Freedom House</i> Indekss (2014.g.) .....	126
Attēls 92. Preses brīvības indekss (2014.g.) .....	126
Attēls 93. Ienākumu nevienlīdzība - Džini koeficients (2013.g.) .....	127
Attēls 94. Ārvalstu sadraudzības pilsētu skaits .....	127
Attēls 95. Ārvalstīs dzimušo īpatsvars pilsētas iedzīvotāju vidū (2011.g.) .....	128
Attēls 96. Iedzīvotāju atvērtība ārzemniekiem (2012.g.) .....	128
Attēls 97. Ārvalstu studentu īpatsvars (2012.g.; izmaiņas 2012./2008.g.) .....	129
Attēls 98. Dzimumu līdzsvara izglītībā – studentu-sieviešu skaits uz 100 studentiem-vīriešiem (2012.g.; izmaiņas 2012./2008.g.) .....	129
Attēls 99. Matemātikas un dabas zinātņu prasmju novērtējums (2014.g.) .....	130
Attēls 100. Inovatīvo pilsētu klasifikācija (2014.g.) .....	130
Attēls 101. Uzņēmējdarbības gars: Globālais uzņēmējdarbības indekss (2009.g.) .....	131
Attēls 102. Universitāšu reitings (2014.g.) .....	132
Attēls 103. Valstu, kurās konkrēto valstu pilsoņi var iebraukt bez vīzas vai vīzu saņemot iebraucot, skaits (2014.g.) .....	133
Attēls 104. Rīgas iedzīvotāju apmierinātība ar nodarbinātības iespējām pilsētā (2007.-2015.g.) .....	148
Attēls 105. Reģistrētais bezdarba līmenis reģionos un pilsētās 2015. g. oktobrī .....	149
Attēls 106. Rīgas ekonomiski aktīvie iedzīvotāji pēc izglītības līmeņa (2010.-2014.g.) .....	150
Attēls 107. Rīgā strādājošo darba ņēmēju zināšanu, prasmju un īpašību vērtējums darba devēju skatījumā (2014.g.) .....	152
Attēls 108. Kopējā pievienotā vērtība Latvijā – Rīgas īpatsvars (2000.-2012.g.) .....	153
Attēls 109. Sociālais kapitāls – iedzīvotāju, kuri neuzticās citiem cilvēkiem, īpatsvars sabiedrībā (2014.g.) .....	163

## 1. Ievads

Lai arī tradicionāli mēs biežāk salīdzinām valstu konkurētspēju, mūsdienās aizvien lielāku nozīmi ieņem lielākās pilsētas (metropoles reģioni), kuru ekonomikas veikspēja nosaka valstu, plašāku reģionu un visas pasaules bagātību vai nabadzību.<sup>1</sup> Mūsdienu globālajā un arvien vairāk urbanizētajā ekonomikā pilsētu loma pakāpeniski pieaug. Globālās vērtību radīšanas un piegādes ķēdes lielā mērā darbojas pilsētu, nevis valstu, līmenī. Līdz ar to valstu konkurētspēju pārsvarā nosaka to vadošo pilsētu konkurētspēja un vismaz neformālajā biznesa vidē pilsētas ir nozīmīgi autonomi spēlētāji pašas par sevi, ar nacionālo vidi kā daļu no institucionālās sistēmas fona. Starptautiski konkurētspējīgām pilsētām tas paver daudz iespējas, taču uzliek arī atbildību par ar pilsētu saistītajām teritorijām, kurām pieeja šīm iespējām ir tikai izmantojot pilsētas savienojumus globālajā tīklojumā. Tādēļ - analizējot pilsētas konkurētspējas determinantus, būtiski vienlaicīgi skatīties gan uz starptautiskā, gan uz nacionālā mēroga ietekmi.

Konkrētā pētījuma mērķis ir izvērtēt, kādi faktori raksturo un nosaka Rīgas konkurētspēju gan nacionālā, gan starptautiskā mērogā, identificējot arī potenciāli nepieciešamās darbības no pašvaldības un/vai nacionālajām institūcijām galvaspilsētas konkurētspējas stiprināšanai. Dotā pētījuma metodoloģijas pamatā ir *World Economic Forum* izstrādātā pieeja pilsētu konkurētspējas analīzei (*The Competitiveness of Cities*). Šīs pieejas ietvaros ar pilsētas konkurētspēju saprot faktoru (politikas, institūciju, stratēģiju un procesu) kopumu, kas nosaka pilsētas ilgtspējīga ražīguma līmeni. Ilgtspējīgums, savukārt, paredz ekonomisko, apkārtējās vides un sociālo aspektu analīzi.

Pētījuma ietvaros tika apkopoti starptautisku datu bāzu dati, kas raksturo Rīgas konkurētspēju dažādos tās aspektos, izvērtēta Rīgas konkurētspēja institucionālās sistēmas, komercdarbību regulējošās politikas un noteikumu, fiziskās infrastruktūras un sociālo tīklojumu aspektos, izstrādāti padziļināti tematiski izvērtējumi par astoņiem konkurētspēju raksturojošiem faktoriem, kā arī analizēta citu valstu pilsētu stratēģiskās plānošanas pieredze pilsētu konkurētspējas veicināšanā. Bez minētajām aktivitātēm, tika īstenotas arī divas socioloģiskas aptaujas – Rīgā bāzēto uzņēmumu vadības kvantitatīva aptauja un Rīgas pastāvīgo iedzīvotāju kvantitatīva aptauja -, kas ļāva iegūt abu šo mērķa grupu vērtējumus par Rīgu kā dzīves, darba un brīvā laika pavadīšanas vietu.

---

<sup>1</sup> The Competitiveness of Cities. World Economic Forum, 2014. Pieejams: [http://www3.weforum.org/docs/GAC/2014/WEF\\_GAC\\_CompetitivenessOfCities\\_Report\\_2014.pdf](http://www3.weforum.org/docs/GAC/2014/WEF_GAC_CompetitivenessOfCities_Report_2014.pdf)

## 2. Kopsavilkums: Rīgas pilsētas konkurētspējas determinanti un izaicinājumi

### 2.1. Rīgas pilsētas konkurētspēja - apkopojošs raksturojums

#### Rīgas ekonomiskā dominance

Rīgai ir **dominējoša loma Latvijas ekonomikā un uzņēmējdarbībā**. Piemēram, no 20 Latvijas uzņēmumiem ar lielāko apgrozījumu 16 atrodas Rīgā, trīs – Pierīgā un tikai viens ārpus Rīgas metropoles – Liepājā.<sup>2</sup> **Rīgas pilsētā saražotā jaunradītā vērtība ir ap 50% no visa Latvijā saražotā**. Potenciāli dibinot jaunu uzņēmumu, Rīgu kā uzņēmējdarbības īstenošanas vietu pamest būtu gatavi tikai 6% uzņēmēju. Savukārt ja šobrīd uzņēmējdarbībā iesaistītajiem uzņēmējiem Latvijā būtu jāizvēlas lokācija saviem uzņēmumiem, Rīgā bāzēto uzņēmumu īpatsvars būtu par 3% lielāks, nekā tas ir jau tagad (proti **3% no visiem Latvijā strādājošajiem uzņēmumiem labprātāk atrastos Rīgā, nevis savā esošajā, reālajā lokācijā**). Bez tam - **Latvijas galvaspilsētas dominance nacionālajā ekonomikā ir Eiropas Savienībā visizteiktākā**, ja neskaita tādas mazas valstis kā Malta un Luksemburga.

**Pārskatāmā nākotnē Rīgas dominance nacionālajā ekonomikā saglabāsies**. Rīga ir lielākā pilsēta valstī, šeit atrodas valstī **nozīmīgākās augstākās izglītības iestādes, valsts pārvaldes iestādes**, Rīga ir **transporta maģistrāļu mezgla punkts**, pie tās atrodas **starptautiskā lidosta**. Bez tam - ja vēl nesenā pagātnē bija vērojama neoficiāla Rīgas ostas sacensība ar Ventspils ostu, tad pašlaik Ventspils osta šajā konkurences cīņā zaudē, jo tai ir mazāk iespēju kravu diversifikācijai (nav tik daudz vietējo ražotņu) un ir lielāka atkarība no tranzīta kravām (galvenokārt naftas produktu kravām).

#### Rīgas sociālā un sabiedriskā dominance

**Rīga ir Latvijā būtiskākais sociālo un izglītības pakalpojumu nodrošinātājs** nacionālo attīstības centru vidū – tās sniegtos pakalpojumus izmanto lielākā daļa Latvijas pašvaldību. Bez tam - **Rīgas pilsētas loma izteikti iezīmējas arī iepirkumu veikšanas, kultūras un izklaides aktivitāšu nodrošinājuma un nodarbinātības aspektos**. Proti – no tiem iedzīvotājiem, kuri savās ikdienas vai brīvā laika gaitās uzturas Rīgā, 78% šeit veic apģērbu un apavu pirkumus, 64% apmeklē kultūras, izklaides un sporta pasākumus, bet 47% - strādā. Izteikta ir arī Rīgas kā mācību vietas loma (38%).

#### Iedzīvotāju blīvums, kritiskā masa

**Iedzīvotāju skaits un iedzīvotāju blīvums** ir izšķiroši rādītāji jebkuras teritorijas attīstības iespējām un plānošanai. Iedzīvotāju blīvuma rādītāji liecina, ka ir tikai dažas iedzīvotāju koncentrēšanās teritorijas Latvijā, kur blīvuma rādītāji ir augstāki kā vidēji valstī. Galvenokārt tā ir **Rīga un teritorija ap Rīgu aptuveni 50 km virzienā** uz Jūrmalu, Jelgavu, Bausku, Ogrī, Saulkrastiem un Siguldu, kā arī nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centri. Vērtējot iedzīvotāju skaita (un attiecīgi arī blīvuma) izmaiņas pēdējo piecu gadu laikā, ir pamats runāt tikai par **Pierīgas reģiona stiprināšanos un iedzīvotāju vilcējspēku**.

Kopā ar tādiem faktoriem kā kapitāla un tehnoloģiju pieejamība **darbaspēka pieejamība** ir viens no trim būtiskiem pilsētu attīstību virzošiem determinantiem. Savukārt **nodarbinātības iespējām un kvalitātei ir būtiski sociālie efekti** – kā Latvijā, tā citur pasaulē veikti pētījumi apliecina, ka apmierinātībai ar darbu ir tieša korelācija ar apmierinātību ar dzīvi. Sekojoši

<sup>2</sup> Lursoft, 2014. gads.

iespējams apgalvot, ka **nodarbinātība ir viens no būtiskākajiem dzīves kvalitāti veidojošiem faktoriem**, kas, savukārt, ietekmē konkrētas pilsētas kā dzīves, darba un uzņēmējdarbības vietas pievilcību kā lokālā, tā reģionālā un starptautiskā mērogā. **Rīgas pievilcība šādā aspektā ir izteikti augsta** – Rīgas metropoles reģiona iedzīvotāju skaits ir lielākais Baltijā, iedzīvotāju blīvums Rīgā un Pierīgas reģionā ir izteikti augstāks kā citās pilsētās un reģionos, šeit koncentrējas lielākā daļa augstākās izglītības iestāžu u.c.. Nodarbinātības valsts aģentūras statistika par reģistrēto bezdarba līmeni liecina, ka Rīgā un Pierīgā nodarbinātības situācija ir būtiski labāka kā citos Latvijas reģionos (2015. gada rudenī bezdarba līmenis Rīgā ir tikai 5,0% un Rīgas reģionā - 5,2%, kamēr citos reģionos tas nav zemāks par 8%). Šie fakti liecina, ka Rīga lielā mērā spēj sabalansēt darbaspēka pieprasījumu un piedāvājumu, jo tam ir būtiski sociāli ekonomiskie priekšnosacījumi.

### Darbaspēka kvalitāte

Statistikas dati par Rīgas iedzīvotāju izglītības līmeni liecina, ka **36% galvaspilsētas iedzīvotāju ir augstākā izglītība, 29% - arodizglītība vai profesionālā izglītība, 24% - vidējā izglītība, bet 11% - pamatzglītība**. Pēdējo piecu gadu laikā **par aptuveni 5% pieaudzis to pilsētnieku īpatsvars, kuriem ir augstākā izglītība**, savukārt būtiski samazinājies to, kuriem ir tikai pamatzglītība (par 27%, ekonomiski aktīvo vidū - pat par 32%). Sekojoši – darbaspēka kvalitāte izglītības līmeņa aspektā pēdējo gadu laikā ir būtiski cēlusies.

Tai pat laikā - jāņem vērā demogrāfiskās attīstības tendences, kas Latvijas gadījumā liecina par ļoti būtisku, bet Rīgas gadījumā – par būtisku iedzīvotāju skaita kritumu vidējā un ilgtermiņā. Tas determinē nepieciešamību nepaļauties tikai uz kvantitātes un koncentrācijas nodrošinātajām konkurētspējas priekšrocībām, bet **īpašu uzmanību pievērst darba tirgus kvalitātes jeb produktivitātes celšanai**, kam, savukārt, kvalitatīvs un kvalificēts darbaspēks ir viens no būtiskiem priekšnosacījumiem.

Lai gan kopumā darbaspēka tirgu Rīgā raksturo augstāka ekonomiskā aktivitāte un augstāku kvalifikāciju ieguvušu speciālistu lielāks īpatsvars, detalizētāka darbaspēka kvalitātes analīze atklāj arī **būtiskas nepilnības vai neizmantotas iespējas**. Vērtējot darbaspēka pieejamību, Rīgā strādājošie uzņēmēji biežāk kā citos reģionos strādājošie norāda uz **augsti kvalificēta tehniskā personāla pieejamības problēmām** – Rīgā to kā problēmu uzņēmējdarbībā norāda 38% aptaujāto, kamēr Vidzemē 22% un Kurzemē tikai 19%. Pat pie relatīvi augstas darba samaksas, piesaistīt augsti kvalificētus speciālistus ir problemātiski.

Lai gan kopumā darba tirgū Rīgā pieejams augstākas kvalifikācijas darbaspēks, **darbaspēka kvalifikācija tiek pilnveidota tikai retos gadījumos, sekojoši vidējā un ilgtermiņā kvalifikācijas priekšrocības lielā mērā zaudējot** (darba tirgū nepieciešamo prasmju, tehnoloģiju straujās attīstības dēļ). Statistikas dati liecina, ka uz katriem 10 000 galvaspilsētas iedzīvotāju tikai 21,5 ir iesaistīti kādās izglītības aktivitātēs. Aptuveni 1/2 aptaujāto Rīgas uzņēmēju novērtē, ka neiegulda līdzekļus darbinieku apmācībā un to arī neplāno darīt. Lai arī Rīgā šie rādītāji ir nedaudz labāki kā citos reģionos, tas nespēj sniegt pilnvērtīgu ieguldījumu darba tirgus produktivitātes celšanā.

### Produktivitāte un pievienotā vērtība

Darbaspēka kvalitātes un kvalifikācijas jārūnā ne tikai par darba ņēmēju lomu mūžizglītības un kvalifikācijas celšanas vēlmē, bet arī par darba devēju pieprasījumu pēc tā. Pētījumu dati liecina par **konservatīvu un neelastīgu darba vidi** - kā svarīgas

darba devēji vērtē tādas īpašības un prasmes kā latviešu un krievu valodas zināšanas, darba disciplīnas ievērošana, profesionālās zināšanas un prasmes, kā arī prasmes strādāt gan individuāli, gan kolektīvā. Savukārt kā mazāk svarīgi tiek novērtēti tādi aspekti kā prasmes uzņemt iniciatīvu un atbildību, prasmes pielāgoties jauniem apstākļiem, citu svešvalodu prasmes, gatavība mācīties, prasmes pieņemt patstāvīgus lēmumus. Tas netieši liecina, ka darba vietās un darba tirgū šādas prasmes un īpašības nav nepieciešamas un netiek aktualizētas kā konkurētspēju determinējošas. Netieši ar iepriekš minēto sasaucas arī Globālās konkurētspējas indeksa vērtējumi par Latviju, kur tieši **spēja noturēt un piesaistīt talantus tiek vērtēta viszemāk darbaspēka kvalitātes aspektā.**

Lai gan Rīga ir būtiskākais darbaspēka “magnēts” nacionālā mērogā, kas ļauj tai akumulēt nepieciešamo kritisko masu darba spēka pieprasījuma un piedāvājuma sekmīgai sabalansēšanai, tas **nepietiekami rezultējas darba ražīgumā.** Pēdējo desmit gadu laikā Rīgas īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā nav būtiski mainījies un svārstās 50%-55% robežās. Tas liecina, ka **Rīgas darbaspēka produktivitāte pieaug nepietiekami, lai būtiski uzlabotu pilsētas nacionālo un starptautisko konkurētspēju.** Sekojoši – darbaspēka tirgus aspektā tieši produktivitātes audzēšana, nevis tikai kvantitatīva darbaspēka piesaiste, uzskatāma par būtiskāko Rīgas izaicinājumu vidējā un ilgtermiņā. Tas iezīmē vairākus izaicinājumus – gan izglītības kvalitāti, gan darba tirgus atvērtību speciālistiem no ārvalstīm, gan esošā personāla kvalifikācijas celšana, gan arī uzņēmējdarbības izteiktāku orientēšanos uz augstākas pievienotās vērtības radīšanu.

Atbildot uz jautājumu par to, kādi faktori varētu uzņēmējus pamudināt mainīt uzņēmumu atrašanās vietu, visbiežāk tiek minēta klientu un patērētāju pieejamība (36%). Tas, iespējams, netieši norāda uz **starptautiski tirgojamo preču sektora uzņēmumu salīdzinoši vājo konkurētspēju,** jo klientu un patērētāju pieejamība ir vairāk aktuāla netirgojamo preču ražotājiem un pakalpojumu sniedzējiem, kad tirgojamo preču sektors nespēj radīt pietiekamus ienākumus vietējā tirgus attīstībai.

### Uzņēmējdarbības gars

Arī **iedzīvotāju uzņēmējdarbības aktivitāti raksturo piesardzība un pieticība.** Liela daļa Rīgas iedzīvotāju ir domājuši par iespējām pašiem uzsākt uzņēmējdarbību (13% ir jau konkrēti plāni, bet 17% ir domājuši, bet nav konkrētu plānu), tai pat laikā tikai katrs desmitais Rīgas iedzīvotājs jau šobrīd ir uzņēmējs. Sekojoši – **lai gan uzņēmējdarbības potenciāls ir izteikti liels, tas tikai retos gadījumos tiek realizēts.** Pie tam – pētījumu dati liecina, ka pēdējos gados ir palielinājušās iedzīvotāju bailes no neveiksmes, kas ir viens no būtiskākajiem šķēršļiem uzņēmējdarbības uzsākšanai. Kopumā 35% iedzīvotāju spēj saskatīt uzņēmējdarbības iespējas, bet tikai 40% no tiem uzskata, ka viņiem piemīt nepieciešamās biznesa vadības prasmes, kas skaidri norāda uz neizmantojama uzņēmējdarbības potenciāla esamību.

Rīgas pilsētai ir plašas iespējas uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai pilsētas robežās, tai skaitā **attīstot jaunas uzņēmējdarbības teritorijas un jomas,** kuras līdz šim nav tikušas pietiekami mērķtiecīgi akcentētas. Piemēram, apkaimes kā lokāli pakalpojumu un sabiedriskās dzīves centri, augstas pievienotās vērtības industriju attīstības veicināšana ar tam īpaši izdalītām teritorijām, konferenču un izstāžu centra attīstīšana, ostas teritoriju efektīvāka attīstība u.c.. Pateicoties reģionālas metropoles statusam un lidostas sekmīgai attīstībai, Rīgai ir labas iespējas **piesaistīt liela mēroga uzņēmējdarbības notikumus,** kuri palīdzētu veidot arī Rīgas kā uzņēmējdarbības metropoles slavu.



### Sociālais kapitāls: atvērtība, tolerance, sadarbība

Ir samērā daudz pierādījumu, ka postsociālistisko valstu sabiedrībās ir samērā zems savstarpējās uzticēšanās līmenis. Zemais savstarpējās uzticēšanās līmenis, savukārt, ierobežo visu to problemātisko situāciju risināšanas iespējas, kur nepieciešama cilvēku savstarpējā sadarbība. Šobrīd **savstarpējās uzticēšanās rādītāji gan indivīdu, gan indivīdu un organizāciju līmenī Latvijā un arī Rīgā ir vieni no zemākajiem Eiropas Savienībā**. 37% iedzīvotāju uzskata, ka visumā cilvēkiem uzticēties nevar. Salīdzinoši - Eiropas uzticēšanās līdervalstī Dānijā vispārēju neuzticību līdzcivēkiem pauž vien 9%, Zviedrijā – 13%, bet Somijā 15%. Tam ir ne tikai sociāla nozīme, bet arī būtiska ietekme uz uzņēmējdarbības vidi un attīstību - vairāk nekā 60% Rīgas uzņēmumu attīstības stratēģija tuvākajos piecos gados ir meklēt jaunus sadarbības partnerus, tai pat laikā vairums Rīgas iedzīvotāju pilnībā uzticas tikai personīgi tuvi pazīstamiem cilvēkiem, bet tikai trešdaļa uzticas savas mājas kaimiņiem (32%) un mazāk kā piektdaļa savas apkaimes iedzīvotājiem (17%). Šādā savstarpējās neuzticēšanās vidē veidot personīgas vai ekonomiskas sadarbības ir ļoti liels izaicinājums. Pie tam - paši uzņēmēji atzīst, ka **nedalīšanās ar idejām un noslēgtība traucē ideju tālāku attīstību un īstenošanu**. Lai Rīga attīstītos kā idejas rosinoša un aktīva pilsētvide, ir jāpanāk, lai pilnīgi svešinieki justos komfortabli uzsākt paviršu sarunu uz ielas, lai Rīgas iedzīvotāji, tostarp potenciālie uzņēmēji, justos droši savas potenciālās idejas un uzņēmējdarbību kavējošās problēmas iznest ārpus privātās vides publiskajā.

Zems sociālā kapitāla līmenis sekmē arī **dažādu aizspriedumu attīstību darba tirgū**. Piemēram, katrs piektais darba devējs atzīst, ka noteikti nepieņemtu darbā personu pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, katrs trešais nevēlētos nodarbināt homoseksuālu cilvēku, 38% - invalīdu, 40% - pirmspensijas vecuma cilvēkus, 70% - grūtnieces. Visi šie minētie fakti liecina par iedzīvotāju un uzņēmēju noslēgtību, kas lielā mērā ir šķērslis kā sociālai, tā ekonomiskai pilsētas attīstībai.

Pilsētas pašvaldībai ir dažādas iespējas ietekmēt sociālā kapitāla vairošanu, vienlaikus apzinoties, ka tas ir vidējā un ilgtermiņā īstenojams pasākums, bet tā īstenošana nepieciešama pilsētas konkurētspējas stiprināšanai. Citu valstu pieredze liecina, ka sociālā kapitāla attīstību būtiski veicina tādi regulāri un pēctecīgi pasākumi kā **uzņēmēju tīklošanās un sadarbības iniciatīvas** (kā TechHub Rīgā), **sociāli orientēti mākslas projekti, apkaimju identitātes veidošana**, atvērtas publiskās telpas plānošana un veidošana (**pakalpojumu un pilsētvides dizains**) u.tml..

### Rīga un Pierīga: konkurence vai sadarbība

Rīga robežojas ar vairākām salīdzinoši blīvi apdzīvotām pašvaldībām, kuras ekonomiski ir cieši saistītas ar Rīgu, bet administratīvi – nošķirtas. Līdz ar to teritoriālais aspekts kļūst daudz būtiskāks Rīgas aglomerācijas kontekstā, kad uz Rīgu skatās kā uz ekonomiski integrētu reģionu, nevis administratīvi noteiktu teritoriju. Daudzi **nozaru lēmumi teritoriāli noteikti ietekmē ne tikai Rīgu, bet arī apkārt esošās pašvaldības**. Piemēram, sabiedriskā transporta sistēmu vai pirmsskolas izglītības pieejamību, visticamāk, produktīvāk analizēt Rīgas aglomerācijas līmenī. Tāpat - vairāki no konkurētspējas viedokļa Rīgai būtiski infrastruktūras objekti (piemēram, lidosta Rīga) atrodas ārpus tās administratīvi teritoriālajām robežām.

Arī nozīmīgākā nacionāla līmeņa **konkurence pašlaik veidojas starp Rīgas pilsētu un Pierīgas novadiem**, kur pēdējie no Rīgas veiksmīgi piesaista vērtīgāko resursu – iedzīvotājus un dažkārt arī uzņēmumus. Salīdzinoši mazāko Pierīgas novadu pārvaldība nereti ir efektīvāka, vairāk fokusēta uz neliela mērķu skaita sasniegšanu, tuvāka individuāliem uzņēmējiem. Tomēr globālā mērogā šāda konkurence ir nebūtiska, jo tā notiek viena metropoles reģiona ietvaros un kopumā

neved pie augstākas metropoles reģiona starptautiskās konkurētspējas. Sekojoši - Rīgas interesēs ir produktīva un racionāla sadarbība ar pārējo metropoles zonu, tai skaitā **veidojot vienotu starptautiskās konkurētspējas stratēģiju ar apkārtējām pašvaldībām**, tādējādi stiprinot metropoles reģiona, nevis tikai metropoles pašvaldības, pārnacionālo atpazīstamību un pievilcību kā dzīves, darba, uzņēmējdarbības un atpūtas teritorijai.

#### Rīga kā transporta, tranzīta un tūrisma mezgls

Rīga ir **nozīmīgs transporta (un sekojoši - tranzīta) mezgls** Baltijas valstu reģionā. Ārvalstu uzņēmējiem un tūristiem Latvijas galvaspilsēta pieejama, gan izmantojot avio transportu (lidosta), gan ūdens transportu (osta), gan starptautiskos dzelzceļa un autobusu pārvadājumus.

Rīga spēlē **nozīmīgu lomu tūristu aprītē Latvijā**. 39,7% ārvalstu tūristu Latvijā ierodas, lai apmeklētu Rīgu. Galvaspilsētas viesnīcās un tūristu mītnēs tiek apkalpots 61% no Latvijas viesnīcās un tūristu mītnēs kopumā apkalpotajām personām un 78% no ārvalstu viesiem. Lidosta Rīga apkalpoto pasažieru skaits ik gadus pieaug, 2014. gadā sasniedzot jau 4,8 miljonus. Tai pat laikā **būtisks izaugsmes potenciāls saistīts ar šobrīd nepilnīgi izmantotajām Rīgas pasažieru ostas iespējām**. Kopš 2012. gada vērojams pakāpenisks kruīza kuģu skaita un pasažieru daudzuma samazinājums (2014.g. – nedaudz mazāk kā 400 tūkstoši pasažieru), kamēr Tallinas ostā apkalpoti 9,5 miljoni pasažieru, Helsinkos 12 miljoni pasažieru, Stokholmā 10 miljoni pasažieru. To ietekmē gan nepietiekamā koordinācija starp institūcijām, kas nodarbojas ar kruīzu kuģu uzņemšanu un apkalpošanu, gan ierobežotais pakalpojumu klāsts krastā, gan mārketinga pasākumi, kas reklamētu Rīgu kā kruīzu maršrutu pilsētu. Pēc veiktās padziļināšanas Rīgas ostā ir pieejama visa nepieciešamā infrastruktūra, lai lielie kruīza kuģi varētu tikt apkalpoti pilsētas centrā, kas ir būtisks priekšnosacījums kruīza kuģu piesaistei. Rīgai ir arī salīdzinošas konkurētspējas priekšrocības cenu ziņā, salīdzinot ar Ziemeļvalstīm, kas, savukārt, nodrošina potenciālu piesaistīt cenu-jūtīgus tūristus.

Rīgas kā transporta un tranzīta mezgla attīstībai gan pastāv arī būtiski izaicinājumi, kuru risināšana ir ļoti resursietilpīga un sekojoši - lēna un pakāpeniska. **Autoceļu kapacitātes pārrāvumu novēršana starp starptautiskās nozīmes autoceļiem un Rīgas centrālo daļu un ostas teritorijām** - lai tos novērstu, tiek attīstīti Dienvidu maģistrāles, Austrumu maģistrāles (t.sk. Tilta ielas pārvada uz Kundziņsalu) un Rīgas Ziemeļu transporta koridora projekti. Šo projektu izmaksas ir augstas un Rīgas pašvaldībai tos nākas ieviest pakāpeniski, izbūvējot tos posmu pa posmam. **Autotransporta risinājumu izstrāde Rīgas pilsētas vēsturiskā centra teritorijā**. Rīgas pilsētas vēsturiskā centra sasniedzamību ievērojami pasliktina tam neatbilstošā ielu kapacitāte un autostāvvietu trūkums. Šādā situācijā, sekojot citu pilsētu paraugam, Rīga var pakāpeniski samazināt autotransporta slodzi, piemēram, ieviešot iebraukšanas maksu, taču šāds vai līdzīgs risinājums rada arī Rīgas centra iztukšošanās risku, iedzīvotājiem un uzņēmumiem pārceļoties uz zemāku izmaksu teritorijām.

Kontekstā ar transporta, tranzīta un tūrisma attīstību būtisks ir arī jautājums par Rīgas kā konferenču un/vai kultūras, masu pasākumu centra attīstību. **Rīgai ir būtiski pozitīvi priekšnoteikumi** (viegla un ērta starptautiskā sasniedzamība, iedzīvotāju un darbaspēka svešvalodu zināšanas, viesnīcu un cita veida naktsmāju nodrošinājums u.c.), **lai attīstītos kā par starptautiski konkurētspējīgu darījumu un konferenču, tā par kultūras un atpūtas centru**. Rīgas atpazīstamības un lomas palielināšana šādā virzienā prasītu būtiskus ieguldījumus infrastruktūras pilnveidē – pirmkārt, atbilstošu telpu pieejamībā. Jautājumi par akustiskās koncertzāles, laikmetīgās mākslas muzeja, sporta hallu, konferenču telpu

nepieciešamību jau ilgi ir plānošanas dienaskārtībā. Kā liecina ārvalstu pieredze, tā saukto enkurceltņu sekmīgums lielā mērā atkarīgs nevis no pašu ēku un telpu pieejamības, bet ap tām veidotās infrastruktūras tīklojumiem – dažādu citu, papildinošu, pakalpojumu pieejamības, apkārtējās pilsētvides atvērtības, arī pieejamo cilvēkresursu kapacitātes u.tml.. **Rīgai ir pieredze liela mēroga pasākumu organizēšanā un īstenošanā** (Rīgai - 800, Eiropas kultūras galvaspilsēta, Latvijas prezidentūra Eiropas Savienības Padomē), **tomēr tā nav tikusi mērķtiecīgi akumulēta un kapitalizēta** – regulāra masu pasākumu secīga organizēšana un iesaistīto personu pieredzes pēctecīga izmantošana būtiski stiprinātu Rīgas kā kultūras un/vai darījumu centra kapacitāti un arī ekonomisko atdevi.

### Rīgas tēls un zīmols

Pilsētas attīstībai būtiska ir ne tikai fiziskā infrastruktūra, bet arī tās tēls un asociatīvā pieredze. Starptautiskajos tūrisma izvērtējumos tieši **pilsētas tēls un zīmols tiek identificēti kā viens no Rīgas konkurētspējas vājiem punktiem**. Tūristu piesaistei un informēšanai par Rīgas pilsētas piedāvājumu izveidots zīmols „LiveRiga”, konferenču un pasākumu norises veicināšanai Rīgā kalpo zīmols „MeetRiga”, savukārt naktsmītnes apvieno zīmols „StayRiga”. Šo savstarpēji saistīto zīmolu ietvaros pēc būtības tiek marķēti tūristiem domātie pakalpojumi un informācija, bet tie nepilda pilsētas tēla un pozicionēšanas funkciju. Vienlaikus arī citi nozares spēlētāji veido produktus un informatīvos materiālus nesaistīti ar iepriekš minētajiem zīmoliem (piemēram, Rīgas Brīvdabas pārvaldes tūrisma produkts kruīza kuģu pasažieriem ar zīmolu „WhyRiga”, TAVA izdotās Rīgas tūrisma maršrutu kartes, u.c.) - tas **neveido vienotu pilsētas viesu izpratni par sasniegto gala mērķi**, kā arī sadrumstalo un apgrūtina pilsētas starptautisko atpazīstamību. Bez tam - tā kā Rīgas tūristiem un vietējiem iedzīvotājiem nodrošināto pakalpojumu klāsts nereti pārklājas, nepieciešams **veidot vienotu pilsētas tēla uztveri kā ārējā, tā lokālā (iekšējā) komunikācijā**, izvairoties no potenciālām konfliktsituācijām, kad tūristiem Rīga asociējas, piemēram, ar lētu vietu ballītēm, savukārt vietējiem iedzīvotājiem ar kvalitatīvu un augstvērtīgu kultūras dzīvi.

### Pilsētas vides kvalitāte un attīstības ilgtspēja

Ikvienas starptautiska mēroga pilsētas viens no būtiskiem izaicinājumiem un mērķiem ir vides kvalitātes uzlabošana un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšana. Arī Rīgas mērķi daudzos aspektos ir saistīti ar šiem jautājumiem – gan attiecībā uz kvalitatīviem mājokļiem, gan energoefektivitāti, gan līdzsvarotu transporta un satiksmes infrastruktūru, gan zaļā dzīvesveida attīstību. Tomēr – lai gan 49% Rīgas iedzīvotāju definē “zaļo dzīvesveidu” par būtisku faktoru dzīves kvalitātes nodrošināšanai pilsētā, **tikai 9% ir apmierināti ar šī brīža “zaļā dzīvesveida” iespējām galvaspilsētā**. Rīga “European Green City Index” novērtējumā ieņem 15. vietu (salīdzinājumam - Kopenhāgena 1. vietu, Stokholma 2. vietu, Oslo – 3. vietu, Viļņa 13. vietu un Tallina 23. vietu). Kopumā Rīga samērā **labi atbilst konkrētā indeksa definētajiem principiem attiecībā uz apbūves teritoriju, pakalpojumu sniedzēju un sabiedriskā transporta pieturvietu izvietojumu** (apbūves teritorijas ir kompaktas, iedzīvotāju un ēku, darbavietu blīvums ir izvietots gar tranzīta koridoriem, ielu sistēma ir blīva un iekļauj saistītas funkcijas visiem to lietotājiem, sabiedriskā transporta pieturvietas atbilst darba un dzīvesvietu blīvumam un izvietojumam u.c.), tomēr **nepilnības novērojamas attiecībā uz nokļūšanu pie sociālo un vides pakalpojumu sniedzējiem ar velotransportu vai kājām, kā arī nav populāra publisko pakalpojumu sniedzēju apvienošanās klāstros**, nodrošinot attiecīgo pakalpojumu saņemšanu vienā vietā. **Būtiski izaicinājumi saistīti arī ar CO<sub>2</sub> emisiju samazināšanu, atjaunojamo energoresursu izmantošanu, energoresursu taupības pasākumiem iedzīvotāju vidū, atkritumu apsaimniekošanu, velo un sabiedriskā transporta efektīvu attīstību, kā arī gaisa kvalitātes uzlabošanu**. Visi šie jautājumi un aktivitātes lielā mērā saistītas ar pašvaldības spēju un kapacitāti vides procesu plānošanā un konsekvētā īstenošanā.

### Pilsētas pārvaldības efektivitāte

Rīgas vīzija par pārvaldības modeli visumā ir salīdzināma ar labiem citu pilsētu piemēriem. Taču efektīvas pārvaldības ieviešana vienmēr ir sarežģītāka, nekā apņemšanās. Pirmkārt, cilvēki ne tikai Rīgā un Latvijā, bet arī Eiropā kopumā, mazāk piedalās vēlēšanās, atsvešinās un izjūt vienaldzību pret pārvaldības procesu. Bez tam - Latvijā iedzīvotāji un uzņēmumi maz iesaistās dažādās nevalstiskās, brīvprātīgās, profesionālās u.c. apvienībās un asociācijās, kas apgrūtina kopēju interešu formulēšanu un aizstāvēšanu. Otrkārt, daudzi pārvaldības elementi (piemēram, nodokļu politika, tiesiskums u.c.) ir vienlaicīgi pašvaldības un valsts kompetencē. Piemēram, Pasaules Banka ir izveidojusi plašu pārvaldības indikatoru salīdzinājumu starp dažādām valstīm. Latvijas rādītāji, kas šajā gadījumā labi raksturo arī Rīgu, attiecībā uz korupcijas kontroli, valdības efektivitāti, politisko stabilitāti, normatīvā regulējuma kvalitāti, tiesiskumu un vārda brīvību, ir pozitīvi, bet atpaliek no Igaunijas un Lietuvas, un ievērojami no pārvaldības jomas līderu – Skandināvijas valstu, Vācijas u.c. – rādītājiem. Visbeidzot - arī Rīgas iedzīvotāju un uzņēmēju viedoklis par dažādiem pārvaldības elementiem varētu būt pozitīvāks. Piemēram, iedzīvotāji ir samērā apmierināti ar Rīgas pašvaldības darbu kopumā (76%), bet ievērojami mazāk ar iespējām ietekmēt pašvaldības lēmumus (21%). Ievērojama daļa uzņēmēju kā vienu no galvenajām konkurētspējas priekšrocībām atzīmē sava uzņēmuma atrašanos Rīgā (37%), taču izteikti bieži kā uzņēmumu attīstību kavējošu faktoru norāda birokrātiju pašvaldības procedūrās (65%).

Šos un vēl citus izaicinājumus labi apzinās arī Rīgas pašvaldība, par vienu no attīstības rīcības virzieniem definējot efektīvas, atbildīgas un uz daudzpusēju sadarbību vērstu pārvaldību. Citu Eiropas un pasaules valstu pieredze liecina, ka **būtiskus uzlabojumus pārvaldības efektivitātē var sniegt arī konkrētas, nelielas iniciatīvas** – gan tādas, kas vērstas uz **noteiktu mērķa grupu iespējošanu** (pilsētnieku un konkrētu to mērķa grupu uzvedības izmaiņu un efektivizācijas sekmēšana, apkaimju kā pakalpojumu centru attīstība u.c.), gan tādas, kas **rada jaunas iespējas** (projektu un ideju konkursi par risinājumiem sociāli ekonomiskiem pilsētvides izaicinājumiem, atvērto datu pieejamība, pilsoņu žūrijas un paneļi, elektroniskā līdzdalība u.c.).

### Rīgas konkurētspējas mērogi

Rīgas starptautisko konkurētspēju pēdējās desmitgadēs negatīvi ietekmējušas **nacionāla un reģionāla mēroga ekonomiskās krīzes**, negatīvās demogrāfiskās situācijas tendences un **izmaiņas starptautisko kravu tranzīta plūsmās**. Latvijas ekonomiku var uzskatīt par salīdzinoši vājāko Baltijas jūras reģiona ekonomiku – Latvijas iedzīvotāju pirktspējas paritāte ilgstoši atpaliek no kaimiņvalstu līmeņa un, lai gan globālā mērogā Latvija ierindojas starp valstīm ar augstu ieņēmumu līmeni, atpalikšana reģionālā mērogā nostāda Latviju un Rīgu sliktākā konkurētspējas situācijā.

Tā rezultātā pašlaik Rīga **nevar pretendēt uz Ziemeļeiropā nozīmīgas metropoles statusu**. Tomēr Rīga joprojām **veiksmīgi konkurē ar citām Baltijas valstu reģiona metropolēm** un šīm konkurences priekšrocībām ir nepieciešams pievērst uzmanību arī turpmāk, nodrošinot to, ka, piemēram, starpnacionālās kompānijas savu Baltijas reģionālo biroju izvietojumam izvēlas tieši Latvijas galvaspilsētu.

Nelabvēlīgās demogrāfiskās un ekonomiskās tendences atbalsojas **Rīgas uzņēmējdarbības vidi veidojošos faktoros**. Rīgā esošās augstākās izglītības iestādes starptautiskajos reitingos ieņem zemāku vietu, nekā pārējo Baltijas valstu metropolēs esošās: ja Latvijas Universitāte ir aiz 700. vietas pasaules universitāšu rangā, tad Viļņas Universitāte ir 501.-

550. vietā, bet Tallinas Tehnoloģiju Universitāte – 601.-650. vietā. Latvija atpaliek no Baltijas kaimiņvalstīm arī pēc korupcijas uztveres indeksa, pārvaldības efektivitātes indeksa, tiesiskuma un normatīvā regulējuma kvalitātes rādītājiem. Latvijas kredītreitings ir vienāds ar Lietuvas kredītreitingu, tomēr atpaliek no Igaunijas kredītreitinga. Šie fakti Rīgas starptautisko konkurētspēju būtiski pazemina un apdraud vidējā un ilgtermiņā.

Tai pat laikā ir vairāki nozīmīgi faktori, kas ļauj Rīgai konkurēt ar kaimiņvalstu metropolēm. Pirmkārt, lai gan pašā Rīgas pilsētā iedzīvotāju skaits ir samazinājies straujāk, nekā Tallinā un Viļņā, **Rīgas metropoles reģions joprojām pēc iedzīvotāju skaita būtiski pārsniedz iedzīvotāju skaitu Tallinas un Viļņas metropoļu reģionā.** Lielāks darbaspējīgo iedzīvotāju skaits nodrošina iespēju veidot daudzveidīgāku un dinamiskāku uzņēmējdarbības vidi, tas nosaka lielāku radošo un uzņēmīgo cilvēku skaitu un attīstībai nepieciešamās kritiskās masas nodrošinājumu.

Otrkārt, **Rīga atrodas Baltijas valstu reģiona centrā** - attālums pa autoceļu no Rīgas līdz Viļņai ir 294 km, līdz Tallinai – 310 km. Šādā ģeogrāfiskajā situācijā Rīgas pilsētas interesēs ir transporta infrastruktūras uzlabojumi starp Rīgu un visām pārējām Baltijas valstu pilsētām, jo uzlabotā sasniedzamība primāri palīdz attīstīties tieši lielākajai reģiona metropolei.

Treškārt, **Rīgas lidosta ir veiksmīgāka savā darbībā par kaimiņvalstu lidostām.** Ja Rīgas lidostā laika posmā no 2004. līdz 2014. gadam pasažieru skaits pieauga 3,5 reizes, tad Viļņas lidostā tikai 2,9 reizes un Tallinas lidostā – 2 reizes. Rīgas lidostā apkalpoto pasažieru skaits ir salīdzināms ar summāro Viļņas un Tallinas lidostā apkalpoto pasažieru skaitu. Ar tiešajiem reisiem no Rīgas lidostas var sasniegt lielāku skaitu pilsētu, nekā no pārējo Baltijas valstu lidostām. Šāda priekšrocība (apvienojumā ar metropoles lielumu) padara Rīgu pievilcīgāku, izvēloties, piemēram, vietu starptautiska uzņēmuma reģionālajam birojam vai starptautiskas konferences vai izstādes norisei.

Ceturtkārt, Rīga un tās metropoles reģions sniedz **bagātākas un daudzveidīgākas kultūras un izklaides iespējas**, nekā pārējo Baltijas galvaspilsētu metropoles. Rīgā un tās metropoles reģionā ir daudzveidīgas kultūras un izklaides iespējas (opera, teātri, liels skaits muzeju, zoodārzs), rekreācijas iespējas (Jūrmalas kūrorts, Gaujas un Ķemeru nacionālie parki, kā arī līdz šim nepietiekami attīstītās un popularizētās Rīgas pludmales). Rīgu kā senu un agrākos laikos turīgu pilsētu raksturo ļoti liels skaits kultūrvēsturisko pieminekļu un kultūrainavas daudzveidība. Sekojoši Rīgai ir salīdzinoši **vieglāk piesaistīt arī radošus talantus no ārvalstīm.**

Kopumā mūsdienā **Rīgu lielā mērā raksturo postindustriālā urbānā panīkuma procesi** (*post-industrial urban decline*), kas īpaši izteikti ir demogrāfiskajā aspektā. To raksturo un pamato vairākas Latvijas galvaspilsētā novērojamas sociāli ekonomiskās attīstības tendences:

- **Iedzīvotāju skaita samazināšanās.** Pēdējo 10 gadu laikā (2005. – 2015.) Rīgas iedzīvotāju skaits ir samazinājies par 10%.<sup>3</sup> Laika posmā no 1990. līdz 2005. gadam Rīga ir pieredzējusi vislielāko iedzīvotāju skaita kritumu Centrālajā un Austrumeiropas reģionā.<sup>4</sup> Rīgā iedzīvotāju skaits turpina sarukt, kamēr kaimiņvalstu galvaspilsētās – Tallinā un Viļņā – iedzīvotāju skaits pieaug.

<sup>3</sup> Centrālās Statistikas pārvaldes dati.

<sup>4</sup> Vlad Mykhnenko, Ivan Turok. East European Cities – Patterns of Growth and Decline, 1960 – 2005.

- **Vēsturiskā centra depopulācija.** Laika posmā no 1997. līdz 2014. gadam Rīgas Centra apkaimes iedzīvotāju skaits ir krities par 47%, kamēr, piemēram, Imantas apkaimē tas krities tikai par 11,2%.<sup>5</sup>
- **Iedzīvotāju pārvietošanās uz kaimiņu pašvaldībām.** Visspilgtāk to ilustrē Rīgas centram tuvākā kaimiņu pašvaldība – Mārupes novads, kurā iedzīvotāju skaits 2005. – 2015. gadā pieauga par 48%.
- **Vecāka gadagājuma rīdzinieku skaita pieaugums.** Ja 2005. gadā 65 gadu vecumu sasniedza un pārsniedza 17,6% rīdzinieku, tad 2015. gadā tādu bija jau 19,7%. Starptautiskās konkurētspējas nodrošināšanai ļoti nozīmīga ir sabiedrības atvērtība inovācijām, pārmaiņām. Diemžēl sabiedrības novecošana kopumā (individuālā līmenī bieži ir izņēmumi) veicina tieši pretējo – pētījumi liecina, ka vecākajai paaudzei būtiskāka ir sociālā stabilitāte, finanšu līdzekļu uzkrāšana un lielāka valsts regulējošā loma, nevis uz nākotni vērsta izglītība, finanšu kapitāla aktīva (un riskanta) izmantošana un dzīve brīva tirgus un konkurences apstākļos.<sup>6,7</sup>
- **Metropoles reģionam pieejamo iedzīvotāju skaita samazināšanās.** Rīgas metropoli savulaik veidoja jaunākās paaudzes ieceļotāji no tagadējās Latvijas lauku reģioniem, kā arī plašākām Krievijas impērijas (un vēlāk arī PSRS) teritorijām. Pašlaik, kad urbanizācijas procesu rezultātā Latvijas lauki ir retāk apdzīvoti un lauku reģionos vērojama iedzīvotāju novecošanās, šādu jaunienācēju skaits strauji sarūk.
- **Rīgas dominances ilgstoša samazināšanās** (pēc iedzīvotāju skaita) Baltijas jūras reģionā. Kopš 20. gadsimta sākuma Rīgas iedzīvotāju skaits pieaudzis par aptuveni 45%. Šajā laikā Tallinas iedzīvotāju skaits pieaudzis par 600%, Viļņas – par aptuveni 245%, Helsinku – par 560%, Minskas – par 2000%.<sup>8</sup>

Negatīvās demogrāfiskās tendences uzskatāmas par būtiskāko izaicinājumu Rīgas konkurētspējai, jo iedzīvotāju skaits lielā mērā korelē ar darba un patēriņa tirgum pieejamo iedzīvotāju skaitu, radošo un uzņēmīgo iedzīvotāju skaitu. Situāciju papildus pasliktina šo attīstības tendenču turpināšanās, kas neveicina rīdzinieku (kā iedzīvotāju, tā uzņēmēju) optimismu par pilsētas nākotni.

Ļoti nozīmīgu ietekmi uz uzņēmējdarbību Rīgā atstājušas arī **transporta infrastruktūras un tehnoloģiju izmaiņas**. Ja Rīga, pateicoties ūdensceļu dominējošajai nozīmei, vēsturiski bija nostiprinājusies kā nozīmīgs tirdzniecības centrs – krustpunkts starp Austrumiem un Rietumiem -, tad pašlaik šī loma ir daudz mazāk izteikta, to pārņemot Sanktpēterburgai un tās tuvumā esošajām ostām, kā arī dzelzceļa un autoceļu tranzīta līnijām dienvidos no Baltijas valstīm. Ne Rīgas, ne Latvijas ekonomika šīs izmaiņas pagaidām nav spējušas pilnvērtīgi kompensēt.

Šie sociāli ekonomiskie procesi rada apdraudējumus Rīgas (un arī Latvijas) nokļūšanai Eiropas ekonomikas perifērajā zonā, kuru raksturo lēni attīstības procesi, zemāks inovāciju un radošuma līmenis, talantīgāko un uzņēmīgāko cilvēku aizplūšana uz citiem, veiksmīgākiem metropoļu reģioniem – tas, savukārt, determinē **nepieciešamību īstenot proaktīvas un apsteidzošas aktivitātes (rīcībpolitika) pilsētas nacionālās un it īpaši starptautiskās konkurētspējas stiprināšanai.**

<sup>5</sup> [www.apkaimes.lv](http://www.apkaimes.lv)

<sup>6</sup> Shannon Roberts. How our ageing population influences the economy. MercatorNet.com

<sup>7</sup> Hernan Winkler. In aging societies, will young liberals become old conservatives? The World Bank.

<sup>8</sup> Statistikas datu ieguvei izmantoti šo pilsētu mājaslapās pieejamie dati.

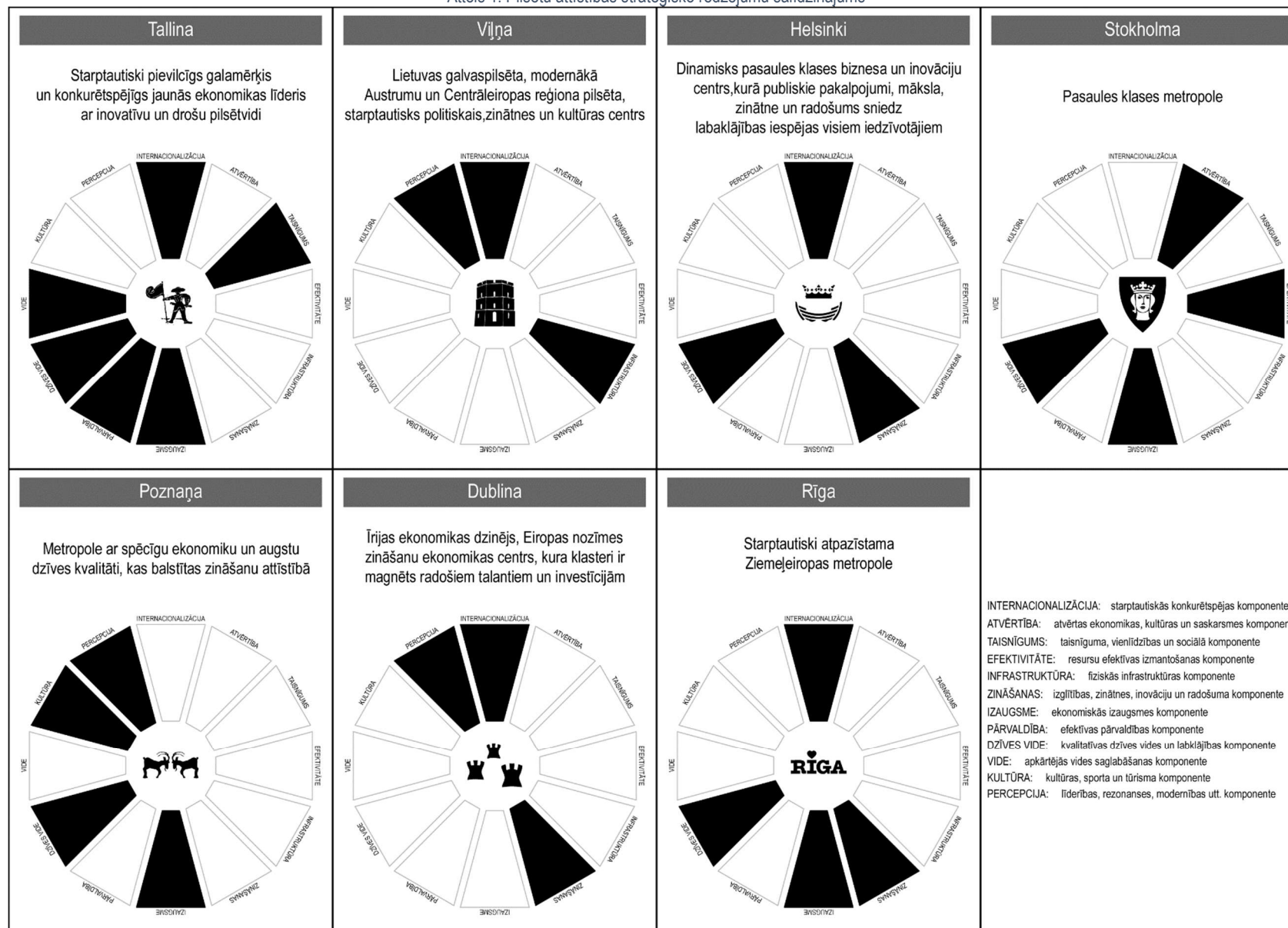
## 2.2. Rīgas pilsētas salīdzinošās pozīcijas citu pilsētu kontekstā (vizualizācijas)

Pētījumā ir iekļautas divas apjomīgas sadaļas – par konkurētspēju attīstošo stratēģisko plānošanu, kas tiek veikta dažādās ES pilsētās, un par indikatoriem, ko var izmantot, lai salīdzinātu dažādus pilsētu konkurētspējas aspektus. Šeit kopsavilkumā, savukārt, ir mēģināts vienkopus vizuāli parādīt daļu no minētajās sadaļās iekļautās informācijas.

Stratēģisko redzējumu apkopojošajā vizualizācijā salīdzinātas pilsētu attīstības vīziju esences un galvenās prioritātes, uz kurām tās plāno fokusēties, lai palielinātu savu starptautisko konkurētspēju. Kopumā izdalītas divpadsmit plaši formulētas prioritātes, kas minētas apskatīto pilsētu plānošanas dokumentos. Savukārt ar melnu iekrāsotas tās, kas īpaši aktuālas katrā no pilsētām. Protams, pilsētu attīstības stratēģijās un plānos tieši vai netieši, vairāk vai mazāk tiek skartas lielākā daļa, ja ne visas, no izdalītajām tēmu kategorijām, tomēr izmantotie mērķu un/vai vīziju formulējumi ļauj atsevišķas no kategorijām identificēt kā prioritāras (vai vismaz vairāk akcentētas). Sekojoši – fakts, ka kā prioritātes ir iezīmētas tikai dažas konkrētas kategorijas, nenozīmē, ka pārējās pilsētu stratēģijās netiek apskatītas, bet drīzāk to, ka iezīmētās stratēģiju satura kontentanalīzē vairāk tikušas akcentētas. Šāds apkopojošs salīdzinājums ļauj vērtēt, cik lielā mērā pilsētas savos stratēģiskajos mērķos un virzienos ir līdzīgas vai atšķirīgas, sekojoši arī – cik lielā mērā pilsētu attīstības mērķi un virzieni ir savstarpēji konkurējoši.

Otrā – pilsētu konkurētspēju salīdzinošo indikatoru – vizualizācijā ir izmantots WEF metodoloģijas piedāvātais četru kategoriju dalījums, iekļaujot atsevišķus indikatorus, kas raksturo pilsētu institūcijas, regulējumu un noteikumus, fizisko infrastruktūru un tās izmantošanas efektivitāti. Papildus vizualizācijā atspoguļoti arī atsevišķi rezultatīvie rādītāji. Kopumā šī vizualizācija dod vispārēju ieskatu par Rīgas pozīcijām WEF identificētajās konkurētspējai būtiskajās kategorijās, kuru detalizētāka analīze izklāstīta pētījuma nākamajās nodaļās. Šī vizualizācija ļauj gūt vispārīgu priekšstatu par Rīgas vietu/pozicionējumu starptautiskā mērogā dažos konkurētspējas aspektā būtiskos faktoros. Pozicionējuma rangi ļauj noteikt Rīgas “attālumu” no konkrēto faktoru līderiem un/vai vidējā līmeņa rādītājiem, sekojoši vispārīgi raksturojot Rīgas konkurētspējas spēcīgās un arī vājās puses.

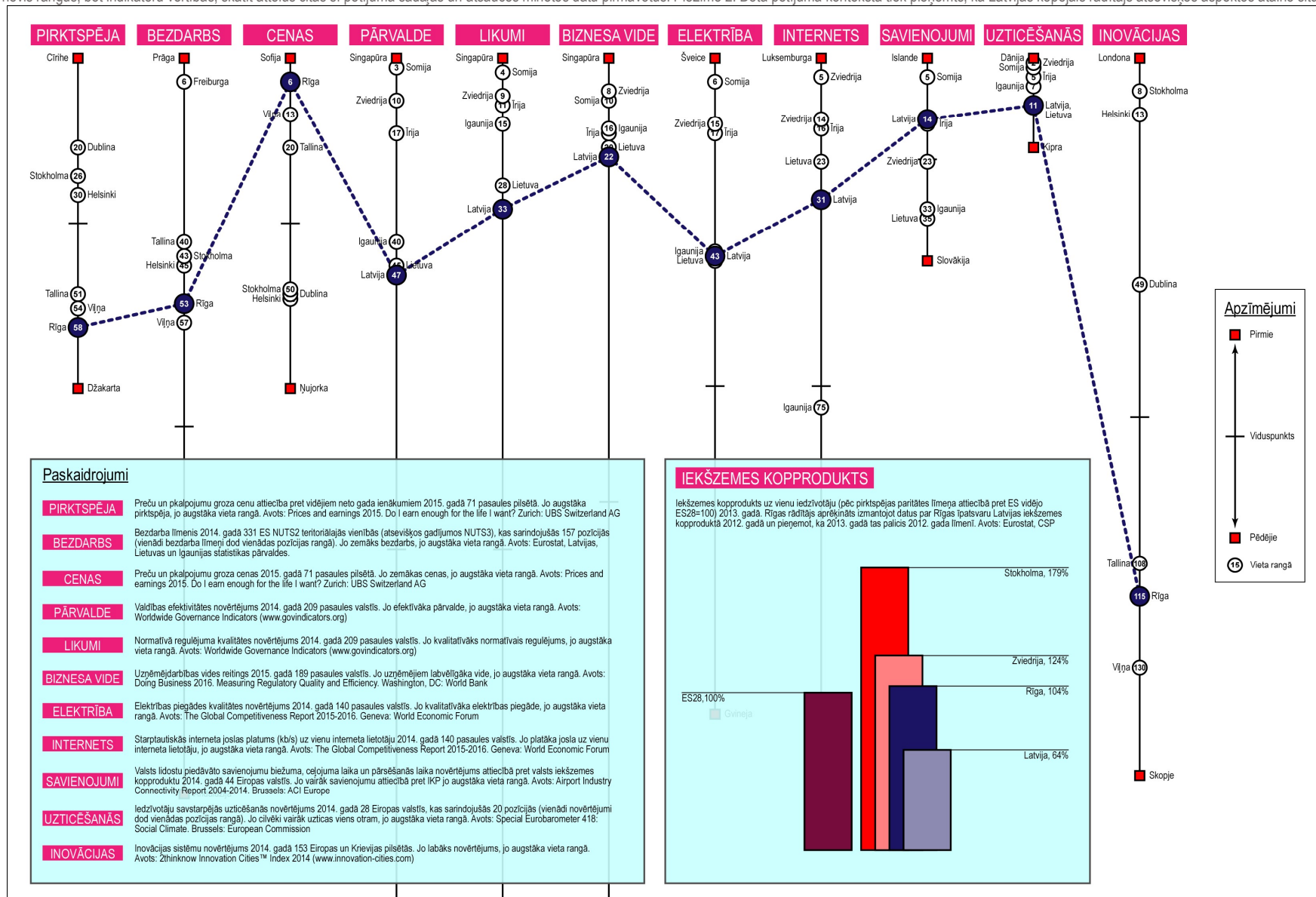
Attēls 1. Pilsētu attīstības stratēģisko redzējumu salīdzinājums





Attēls 2. Kopsavilkums par Rīgas pilsētas salīdzinošajām pozīcijām citu pilsētu kontekstā

Piezīme 1 : Skalās attēlota Rīgas pilsētas vieta/rangs dažādos starptautiskos salīdzinājumos. Skalu garums atkarīgs no salīdzināmo vienību (pilsētu) skaita konkrētajā indikatorā, bet attālumi starp pilsētu pozīcijām visās skalās ir vienādi, proti, vertikālie attālumi starp, piemēram, pirmo un desmito vai otro un piekto pozīciju skalās neatšķiras. Sekojoši – Rīgas pozīciju/vietu iespējams salīdzināt attiecībā pret konkrēto indikatoru līderiem, kā arī skalās attēlotajiem viduspunktiem (vidējām vērtībām). Lai salīdzinātu nevis rangus, bet indikatoru vērtības, skatīt attēlus citās šī pētījuma sadaļās un atsaucēs minētos datu avotus. Piezīme 2: Dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs atsevišķos aspektos ataino situāciju arī Rīgā.



### 3. Pētījuma metodoloģija

Pētījumā izmantotās metodoloģijas pamatā ir *World Economic Forum* izstrādātā pieeja pilsētu konkurētspējas analīzei (*The Competitiveness of Cities*). Šīs pieejas ietvaros ar pilsētas konkurētspēju saprot faktoru (politikas, institūciju, stratēģiju un procesu) kopumu, kas nosaka pilsētas ilgspējīga ražīguma līmeni. Ilgtspējīgums, savukārt, paredz ekonomisko, apkārtējās vides un sociālo aspektu analīzi. Galvenais fokuss ir uz ražīgumu – efektivitātes līmeni, ar kādu pilsētas ekonomika izmanto pieejamos resursus, lai radītu pievienoto vērtību. Taču resursi vienmēr ir ierobežoti. Tādēļ ražošanas procesam jābūt ilgtspējīgam – tā nevar būt uz īstermiņa peļņu vērsta tuvredzīga resursu noplicināšana, neņemot vērā apkārtējo vidi un sociālo situāciju.

Metodoloģija sastāv no nosacīti trim secīgām daļām. Pirmās daļas ietvaros tiek apkopota un veidota informatīvā bāze par indikatoriem, kas potenciāli var ietekmēt pilsētas konkurētspēju. Informatīvās bāzes pamatā, savukārt, ir vairāki starptautiski pilsētu konkurētspējas indeksi, kuru indikatoru nomenklatūra tiek izmantota dotā pētījuma datu apkopošanā (*The Economist Intelligence Unit* gatavotais *Global City Competitiveness Index*, *A.T. Kearny* gatavotais *Global Cities Index*, *CityLab* gatavotais *Global Economic Power Index*, *Mori Memorial Foundation* gatavotais *Global Power City Index* u.c.). Kopumā tika identificēti 176 dažādi rādītāji, kas dažādu metodoloģisko pieeju ietvaros tiek izmantoti pilsētu konkurētspējas raksturošanai (skatīt tabulu nākamajās lapaspusēs). No šiem 176 rādītājiem kopumā 88 tika identificēti kā tādi, kurus iespējams iegūt starptautiskās datu bāzēs vai citos informācijas avotos (pētījumu ziņojumus, analītiskos pārskatos u.tml.) un kuros iekļauti dati par Rīgu. Atsevišķos gadījumos Rīgas situācijas raksturošanai tika izmantoti kopējie dati par Latviju, pieņemot, ka rādītāji par Latviju pilnībā vai lielā mērā raksturo arī situāciju galvaspilsētā (piemēram, attiecībā uz nodokļu slogu, sociālā kapitāla līmeni u.c.). Daļa no kopējā rādītāju sarakstā iekļautajiem indikatoriem (11) ir pieejami tikai par maksu starptautiskās datu bāzēs, bet to prasītās izmaksas pārsniedz konkrētā pētījuma budžeta iespējas, tādēļ to iegāde netika veikta. Savukārt atlikušie rādītāji nav pieejami par Rīgu un Latviju vai arī ir pieejami tikai nacionālā līmenī, bet tos nevar attiecināt specifiski uz Rīgu. Kopējais pētījumā iekļauto rādītāju skaits gan pārsniedz 100, jo bez sākotnēji noteiktajiem rādītājiem datu apkopošanas procesā tika identificēti vēl citi, kuri raksturo Rīgas starptautisko vai nacionālo konkurētspēju.

Papildus statistikas datu apkopošanai tika īstenota arī primāro datu ieguve, veicot Rīgas iedzīvotāju aptauju (n=500) un Rīgā bāzēto uzņēmumu aptauju (n=300), lai iegūtu tieši un netieši konkurētspējas nodrošināšanā iesaistīto mērķa grupu viedokļus. Abu aptauju rezultāti grafikos pievienoti ziņojuma pielikumos, kā arī to dati izmantoti tālākās ziņojuma nodaļās.

Tabula 1. Pilsētu konkurētspēju raksturojoši indikatori atbilstoši starptautiskām pētniecības metodoloģijām

Nr	Indikators (LV)	Indikators (ENG)	Indikatoru grupa	Avots	Mērķa grupa
1	Nominālais IKP (pēc pirktspējas paritātes)	Nominal GDP (PPP)	Ekonomikas spēks	EIU Global City Competitiveness Index	Rezultatīvie rādītāji
2	Nominālais IKP uz vienu iedzīvotāju (pēc pirktspējas paritātes)	GDP per capita (PPP)	Ekonomikas spēks	EIU Global City Competitiveness Index	Rezultatīvie rādītāji
3	Mājsaimniecības ar ienākumiem > 14000 US \$ gadā (pēc pirktspējas paritātes)	Households with annual consumption > US \$ 14,000 (PPP)	Ekonomikas spēks	EIU Global City Competitiveness Index	Rezultatīvie rādītāji
4	Pilsētas reālā IKP izaugsme	City Real GDP growth rate	Ekonomikas spēks	EIU Global City Competitiveness Index	Rezultatīvie rādītāji
5	Iedzīvotāju skaita izmaiņas	Population growth	Cilvēkkapitāls	EIU Global City Competitiveness Index	Rezultatīvie rādītāji
6	Darbības vecuma iedzīvotāju īpatsvars	Working-age population	Cilvēkkapitāls	EIU Global City Competitiveness Index	Rezultatīvie rādītāji
7	Fortune 500 uzņēmumu skaits	Number of Fortune 500 companies	Globalizācija	EIU Global City Competitiveness Index	Rezultatīvie rādītāji
8	Globālo kompāniju skaits	Headquarters of major global corporations	Ekonomikas aktivitāte	A.T. Kearny Global Cities Index	Rezultatīvie rādītāji
9	Pārkrāvumu apjomi ostās un lidostās	Flow of goods through ports and airports	Ekonomikas aktivitāte	A.T. Kearny Global Cities Index	Rezultatīvie rādītāji
10	Iedzīvotāju ar augstāko izglītību skaits	Number of residents with university degrees	Cilvēkkapitāls	A.T. Kearny Global Cities Index	Rezultatīvie rādītāji
11	Ārvalstu tūristu un ceļotāju skaits	Number of international travelers	Kultūras vide	A.T. Kearny Global Cities Index	Rezultatīvie rādītāji
12	IKP uz vienu iedzīvotāju	GDP per capita	Ekonomika	A.T. Kearny Global Cities Outlook	Rezultatīvie rādītāji
13	Ārvalstu tiešie ieguldījumi	FDI inflow	Ekonomika	A.T. Kearny Global Cities Outlook	Rezultatīvie rādītāji
14	Patenti uz vienu iedzīvotāju	Patents per capita	Inovācijas	A.T. Kearny Global Cities Outlook	Rezultatīvie rādītāji
15	Privātā sektora ieguldījumi	Private investments	Inovācijas	A.T. Kearny Global Cities Outlook	Rezultatīvie rādītāji
16	Pārcelšanās pievilcīgums	Relocation attractiveness	Demogrāfija un dzīves apstākļi	PwC Cities of Opportunity	Rezultatīvie rādītāji
17	Globālo kompāniju galveno mītnes vietu skaits	Number of Global 500 headquarters	Ekonomikas ietekme	PwC Cities of Opportunity	Rezultatīvie rādītāji
18	Ārvalstu tiešie ieguldījumi	Attracting FDI	Ekonomikas ietekme	PwC Cities of Opportunity	Rezultatīvie rādītāji
19	Ražīgums	Productivity	Ekonomikas ietekme	PwC Cities of Opportunity	Rezultatīvie rādītāji
20	Reālā IKP izaugsme	Rate of real GDP growth	Ekonomikas ietekme	PwC Cities of Opportunity	Rezultatīvie rādītāji
21	Darbības riska novērtējums	Operational risk climate	Uzņēmējdarbības vide	PwC Cities of Opportunity	Rezultatīvie rādītāji
22	Darbaspēka pārvaldības risks	Workforce management risk	Uzņēmējdarbības vide	PwC Cities of Opportunity	Rezultatīvie rādītāji
23	iPhone indekss	iPhone index	Izmaksas	PwC Cities of Opportunity	Rezultatīvie rādītāji
24	Maksātspēja	Purchasing power	Izmaksas	PwC Cities of Opportunity	Rezultatīvie rādītāji
25	Zīdaiņu mirstība	Death of children under the age of one	Veselība	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
26	Dzīves ilgums	Average life expectancy	Veselība	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
27	Vidējās vai augstākās izglītības sasniegumi	Upper secondary or tertiary educations attainment	Izglītība	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
28	Lasīt un rakstīt protošo iedzīvotāju īpatsvars	Percentage of literate people	Izglītība	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
29	Slepkavības uz 100 000 iedzīvotājiem	Murders per 100 000 inhabitants	Sociālā iekļaušanās	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
30	Bezdarbs	Unemployment as a percentage of the labor force	Sociālā iekļaušanās	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
31	IKP uz vienu iedzīvotāju	GDP in dollars (PPP) per capita	Ražīgums	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
32	Iedzīvotāju ar augstāko izglītību īpatsvars	Percent to have attained tertiary education	Konkurētspēja	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
33	Jauno uzņēmumu skaits uz 100 000 iedzīvotājiem	New enterprises per 100 000 inhabitants	Konkurētspēja	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
34	Pārstrādātie atkritumi uz iedzīvotāju	Recycled waste per person	Resursi	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
35	Nepāstrādātie atkritumi uz iedzīvotāju	Non-recycled waste per person	Resursi	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji

Nr	Indikators (LV)	Indikators (ENG)	Indikatoru grupa	Avots	Mērķa grupa
36	Fosilā kurināmā patēriņš uz iedzīvotāju	Fossil fuels consumption per capita	Resursi	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
37	Fosilajam alternatīvo kurināmo patēriņš uz iedzīvotāju	Non-fossil fuels consumption per capita	Resursi	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
38	PM10 µ/m3	PM10 µ/m3	Piesāņojums	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
39	PM2.5 µg/m3	PM2.5 µg/m3	Piesāņojums	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
40	Slāpekļa dioksīds	Nitrogen dioxide µg/m3	Piesāņojums	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
41	Sēra dioksīds	Sulphur dioxide µg/m3	Piesāņojums	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
42	Notekūdeņu attīrīšana	Percentage of the waste water treated	Piesāņojums	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
43	CO2 izmeši uz iedzīvotāju	CO2 emissions per person	Klimata pārmaiņas	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
44	Mobilo telefonu abonenti	Mobile phone subscriptions	Tehnoloģiju pielietojums	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
45	Viedtālrunu skaits	Number of smartphones per capita	Tehnoloģiju pielietojums	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
46	Mājsaimniecības ar datoru mājās	Percentage with a computer at home	Tehnoloģiju pielietojums	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
47	Planšetdatoru skaits	Number of tablets per capita	Tehnoloģiju pielietojums	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
48	Interneta lietošana	Internet usage as a percentage of the population	Tehnoloģiju pielietojums	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
49	Elektrisko un mobilo rēķinu īpatsvars	Electronic and mobile phone payments	Tehnoloģiju pielietojums	Ericsson Networked society city index	Rezultatīvie rādītāji
50	Infrastruktūras kvalitāte	Quality of physical infrastructure	Kapitāls	EIU Global City Competitiveness Index	Infrastruktūra un dabīgā vide
51	Sabiedriskā transporta kvalitāte	Quality of public transport	Kapitāls	EIU Global City Competitiveness Index	Infrastruktūra un dabīgā vide
52	Sakaru infrastruktūras kvalitāte	Quality of telecommunications infrastructure	Kapitāls	EIU Global City Competitiveness Index	Infrastruktūra un dabīgā vide
53	Dabas katastrofu risks	Risk of natural disasters	Apkārtējā vide	EIU Global City Competitiveness Index	Infrastruktūra un dabīgā vide
54	Infrastruktūra	Infrastructure	Ekonomika	A.T. Kearny Global Cities Outlook	Infrastruktūra un dabīgā vide
55	Pieeja internetam skolās	Internet access in schools	Tehnoloģiju sagtavošanas līmenis	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide
56	Platjoslas interneta kvalitāte	Broadband quality	Tehnoloģiju sagtavošanas līmenis	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide
57	Digitālā ekonomika	Digital economy	Tehnoloģiju sagtavošanas līmenis	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide
58	Viesnīcu istabas	Hotel rooms	Pilsēta kā vērti	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide
59	Nokļūšana no lidostas uz centrālo darījumu rajonu	Airport to CBD access	Pilsēta kā vērti	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide
60	Top 100 lidostas	Top 100 airports	Pilsēta kā vērti	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide
61	Sabiedriskā transporta sistēma	Public transport systems	Transports un infrastruktūra	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide
62	Sabiedriskā transporta pārklājums	Mass transit coverage	Transports un infrastruktūra	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide
63	Sabiedriskā transporta izmaksas	Cost of public transport	Transports un infrastruktūra	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide
64	Licencēti taksometri	Licensed taxis	Transports un infrastruktūra	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide
65	Lielu būvniecības darbu intensitāte	Major construction activity	Transports un infrastruktūra	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide
66	Dzīvojamais fonds	Housing	Transports un infrastruktūra	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide
67	Dabas katastrofu risks	Natural disaster risk	Ilgspēja un apkārtējā vide	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide
68	Gaisa temperatūras atbilstība komfortabliem dzīves apstākļiem	Thermal comfort	Ilgspēja un apkārtējā vide	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide
69	Publisko parku platība	Public park space	Ilgspēja un apkārtējā vide	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide
70	Satiksmes sastrēgumi	Traffic congestion	Demogrāfija un dzīves apstākļi	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide

Nr	Indikators (LV)	Indikators (ENG)	Indikatoru grupa	Avots	Mērķa grupa
71	Nokļūšana darbā	Ease of commute	Demogrāfija un dzīves apstākļi	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide
72	Ofisa telpu izmaksas	Cost of business occupancy	Izmaksas	PwC Cities of Opportunity	Infrastruktūra un dabīgā vide
73	Vidējais lejuplādēšanas ātrums	Mean download speed	Platjoslas interneta kvalitāte	Ericsson Networked society city index	Infrastruktūra un dabīgā vide
74	Starptautiskās joslas platums un tā kapacitāte	International bandwidth capacity	Platjoslas interneta kvalitāte	Ericsson Networked society city index	Infrastruktūra un dabīgā vide
75	Mājsaimniecības ar pieeju internetam mājās	Percentage with internet access at home	Interneta pieejamība	Ericsson Networked society city index	Infrastruktūra un dabīgā vide
76	Mājsaimniecības ar pieeju optiskajam internetam mājās	FTTH/FTTB penetration	Interneta pieejamība	Ericsson Networked society city index	Infrastruktūra un dabīgā vide
77	Mobilā interneta pieejamība	High-speed mobile broadband availability	Interneta pieejamība	Ericsson Networked society city index	Infrastruktūra un dabīgā vide
78	WiFi piekļuves punkti	Number of Wi-Fi hotspots	Interneta pieejamība	Ericsson Networked society city index	Infrastruktūra un dabīgā vide
79	Platjoslas interneta tarifi	Broadband tariffs as percentage of GDP per capita	Tarifi	Ericsson Networked society city index	Infrastruktūra un dabīgā vide
80	Mobilā interneta tarifi	Mobile tariffs as percentage of GDP per capita	Tarifi	Ericsson Networked society city index	Infrastruktūra un dabīgā vide
81	Elektrība un gāze	Electricity & Gas	Pamatpakalpojumi, ūdens un pārtika	City Benchmarking Data from 2thinknow	Infrastruktūra un dabīgā vide
82	Pārtikas piedāvājums	Food Supply	Pamatpakalpojumi, ūdens un pārtika	City Benchmarking Data from 2thinknow	Infrastruktūra un dabīgā vide
83	Ūdens piegāde	Public Water Supply	Pamatpakalpojumi, ūdens un pārtika	City Benchmarking Data from 2thinknow	Infrastruktūra un dabīgā vide
84	Atkritumu apsaimniekošana	Waste Management	Pamatpakalpojumi, ūdens un pārtika	City Benchmarking Data from 2thinknow	Infrastruktūra un dabīgā vide
85	Atrašanās vieta	Physical location	Ģeogrāfija	City Benchmarking Data from 2thinknow	Infrastruktūra un dabīgā vide
86	Tirdzniecības ceļi	Trade Routes	Ģeogrāfija	City Benchmarking Data from 2thinknow	Infrastruktūra un dabīgā vide
87	Konteineru kravas	Container Freight	Loģistika, kravas un ostas	City Benchmarking Data from 2thinknow	Infrastruktūra un dabīgā vide
88	Kravas	Freight	Loģistika, kravas un ostas	City Benchmarking Data from 2thinknow	Infrastruktūra un dabīgā vide
89	Pasta sistēma	Postal system	Loģistika, kravas un ostas	City Benchmarking Data from 2thinknow	Infrastruktūra un dabīgā vide
90	Dzelzceļi	Railway track	Loģistika, kravas un ostas	City Benchmarking Data from 2thinknow	Infrastruktūra un dabīgā vide
91	Reģionālā tirgus integrācija (piederība ekonomiskai savienībai)	Regional market integration	Ekonomikas spēks	EIU Global City Competitiveness Index	Institūcijas
92	Vēlēšanas un plurālisms	Electoral process and pluralism	Institūcijas	EIU Global City Competitiveness Index	Institūcijas
93	Pašvaldību fiskālā autonomija	Local government fiscal autonomy	Institūcijas	EIU Global City Competitiveness Index	Institūcijas
94	Tiesiskums	Rule of law	Institūcijas	EIU Global City Competitiveness Index	Institūcijas
95	Publisko spēlētāju efektivitāte	Government effectiveness	Institūcijas	EIU Global City Competitiveness Index	Institūcijas
96	Birokrātijas kvalitāte	Quality of bureaucracy	Pārvaldība	A.T. Keamy Global Cities Outlook	Institūcijas
97	Pārvaldības caurspīdīgums	Transparency	Pārvaldība	A.T. Keamy Global Cities Outlook	Institūcijas
98	Politiskā vide	Political environment	Veselība un drošība	PwC Cities of Opportunity	Institūcijas
99	Ārvalstnieku nodarbināšana	Hiring of foreign nationals	Cilvēkkapitāls	EIU Global City Competitiveness Index	Politika un noteikumi
100	Nodokļu līmenis	Taxation	Institūcijas	EIU Global City Competitiveness Index	Politika un noteikumi
101	Biznesa vides novērtējums	Ease of doing business	Pārvaldība	A.T. Keamy Global Cities Outlook	Politika un noteikumi
102	Intelektuālā īpašuma aizsardzība	Intellectual property protection	Intelektuālais īpašums un inovācijas	PwC Cities of Opportunity	Politika un noteikumi
103	Uzņēmējdarbības uzsākšana	Ease of starting a business	Uzņēmējdarbības vide	PwC Cities of Opportunity	Politika un noteikumi
104	Maksātnespējas process	Resolving insolvency	Uzņēmējdarbības vide	PwC Cities of Opportunity	Politika un noteikumi

Nr	Indikators (LV)	Indikators (ENG)	Indikatoru grupa	Avots	Mērķa grupa
105	Darba likumdošana	Employee regulations	Uzņēmējdarbības vide	PwC Cities of Opportunity	Politika un noteikumi
106	Akciju turētāju aizsardzības līmenis	Level of shareholder protection	Uzņēmējdarbības vide	PwC Cities of Opportunity	Politika un noteikumi
107	Kopējā uzņēmumu ienākumu nodokļa likme	Total corporate tax rate	Izmaksas	PwC Cities of Opportunity	Politika un noteikumi
108	Uzņēmēju domāšana un riska uzņemšanās	Entrepreneurship and risk-taking mindset	Cilvēkkapitāls	EIU Global City Competitiveness Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
109	Izglītības kvalitāte	Quality of education	Cilvēkkapitāls	EIU Global City Competitiveness Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
110	Veselības aprūpes kvalitāte	Quality of healthcare	Cilvēkkapitāls	EIU Global City Competitiveness Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
111	Finanšu infrastruktūra	Breadth and depth of the financial cluster	Finanses	EIU Global City Competitiveness Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
112	Starptautisko lidojumu biežums	Frequency of international flights	Globalizācija	EIU Global City Competitiveness Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
113	Starptautisko konferenču un pasākumu skaits	Number of international conferences and conventions	Globalizācija	EIU Global City Competitiveness Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
114	Starptautiski nozīmīgas augstākās izglītības iestādes	Global leadership in higher education	Globalizācija	EIU Global City Competitiveness Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
115	Starptautiski nozīmīgu domnīcu skaits	Globally-renowned think-tanks	Globalizācija	EIU Global City Competitiveness Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
116	Vides pārvaldība	Environmental governance	Apkārtējā vide	EIU Global City Competitiveness Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
117	Vārda brīvība un cilvēktiesības	Freedom of expression and human rights	Sociālā un kultūras vide	EIU Global City Competitiveness Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
118	Atvērtība un dažādība	Openness and diversity	Sociālā un kultūras vide	EIU Global City Competitiveness Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
119	Kriminogēnā situācija	Presence of crime in the society.	Sociālā un kultūras vide	EIU Global City Competitiveness Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
120	Kultūrvides dinamiskums	Cultural vibrancy	Sociālā un kultūras vide	EIU Global City Competitiveness Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
121	Biznesa pakalpojumu pieejamība	Presence of top business service firms	Ekonomikas aktivitāte	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
122	Kapitāla tirgus vērtība	Value of city's capital markets	Ekonomikas aktivitāte	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
123	Starptautisko konferenču skaits	Number of international conferences	Ekonomikas aktivitāte	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
124	Ārvalstīs dzimušo iedzīvotāju skaits	Size of foreign-born population	Cilvēkkapitāls	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
125	Augstskolu kvalitāte	Quality of universities	Cilvēkkapitāls	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
126	Starptautisko skolu skaits	Number of international schools	Cilvēkkapitāls	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
127	Starptautisko studentu skaits	International student population	Cilvēkkapitāls	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
128	Starptautisko ziņu kanālu pieejamība	Accessibility to major television news channels	Informācijas apmaiņa	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
129	Pilsētas tēls internetā	Internet presence	Informācijas apmaiņa	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte

Nr	Indikators (LV)	Indikators (ENG)	Indikatoru grupa	Avots	Mērķa grupa
130	Starptautisko ziņu aģentūru skaits	Number of international news bureaus	Informācijas apmaiņa	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
131	Vārda brīvība	Freedom of expression	Informācijas apmaiņa	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
132	Platjoslas interneta abonētu īpatsvars	Broadband subscriber rate	Informācijas apmaiņa	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
133	Starptautiskas nozīmes sporta pasākumu skaits	Number of major sporting events city hosts	Kultūras vide	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
134	Muzeju skaits	Number of museums	Kultūras vide	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
135	Koncertzāļu un teātru skaits	Number of performing-arts venues	Kultūras vide	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
136	Restorānu dažādība	Number of diverse culinary establishments	Kultūras vide	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
137	Ārvalstu sadraudzības pilsētu skaits	Number of sister-city relationships	Kultūras vide	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
138	Vēstniecību un konsulātu skaits	Number of embassies and consulates	Globālā politika	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
139	Starptautiski nozīmīgu vietējo un ārvalstu domnīcu un NVO skaits	Number of major thinktanks, international organizations and local institutions with international reach	Globālā politika	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
140	Politisko konferenču skaits	Number of political conferences a city hosts	Globālā politika	A.T. Kearny Global Cities Index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
141	Stabilitāte un drošība	Stability and security	Dzīves kvalitāte	A.T. Kearny Global Cities Outlook	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
142	Veselības aprūpes attīstība	Healthcare evolution	Dzīves kvalitāte	A.T. Kearny Global Cities Outlook	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
143	GINI	GINI	Dzīves kvalitāte	A.T. Kearny Global Cities Outlook	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
144	Vides novērtējums	Environmental performance	Dzīves kvalitāte	A.T. Kearny Global Cities Outlook	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
145	Universitāšu atbalstīti inkubatori	University-sponsored incubators	Inovācijas	A.T. Kearny Global Cities Outlook	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
146	Publiskās bibliotēkas	Libraries with public access	Intelektuālais īpašums un inovācijas	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
147	Matemātikas un dabas zinātņu prasmju novērtējums	Math/science skills attainment	Intelektuālais īpašums un inovācijas	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
148	Lasīt un rakstīt prasmes un imatrikulācijas līmenis	Literacy and enrollment	Intelektuālais īpašums un inovācijas	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
149	Iedzīvotāju ar augstāko izglītību īpatsvars	Percent of population with higher education	Intelektuālais īpašums un inovācijas	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
150	Universitāšu reitings	World university rankings	Intelektuālais īpašums un inovācijas	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
151	Inovāciju pilsētu indekss	Innovations City Index	Intelektuālais īpašums un inovācijas	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
152	Uzņēmējdarbības gars	Entrepreneurial environment	Intelektuālais īpašums un inovācijas	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
153	Programmatūru izstrāde un multimēdiu dizains	Software development and multimedia design	Tehnoloģiju sagatavošanas līmenis	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte

Nr	Indikators (LV)	Indikators (ENG)	Indikatoru grupa	Avots	Mērķa grupa
154	Ārvalstu tūristi	International tourists	Pilsēta kā vērti	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
155	Starptautisko asociāciju tikšanos skaits	Number of international association meetings	Pilsēta kā vērti	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
156	Ieļeļojošo un izceļojošo pasažieru plūsmas	Incoming/outgoing passenger flows	Pilsēta kā vērti	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
157	Avio reisu izlidošana laikā	On-time flight departures	Pilsēta kā vērti	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
158	Slimnīcas un veselības aprūpē nodarbinātie	Hospitals and health employment	Veselība un drošība	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
159	Veselības aprūpes sistēmas novērtējums	Health system performance	Veselība un drošība	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
160	Veco ļaužu aprūpe	End-of-life care	Veselība un drošība	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
161	Noziedzība	Crime	Veselība un drošība	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
162	Pārstrādātie atkritumi	Recycled waste	Ilgspēja un apkārtējā vide	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
163	Gaisa piesārņojums	Air pollution	Ilgspēja un apkārtējā vide	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
164	Kultūrvides dinamiskums	Cultural vibrancy	Demogrāfija un dzīves apstākļi	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
165	Dzīves kvalitāte	Quality of living	Demogrāfija un dzīves apstākļi	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
166	Darbības vecuma iedzīvotāju īpatsvars	Working-age population	Demogrāfija un dzīves apstākļi	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
167	Nodarbinātība finanšu un biznesa pakalpojumu sektoros	Financial and business services employment	Ekonomikas ietekme	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
168	Bezvīzu režīma valstu skaits	Ease of entry: number of countries with visa waiver	Uzņēmējdarbības vide	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
169	Vēstniecību un konsulātu skaits	Foreign embassies and consulates	Uzņēmējdarbības vide	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
170	Dzīves dārdzība	Cost of living	Izmaksas	PwC Cities of Opportunity	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
171	Dzimumu līdztiesība izglītībā	Gender equality in education	Sociālā iekļaušanās	Ericsson Networked society city index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
172	Dzimumu līdztiesība pilsētas parlamentos	Gender equality in city parliaments	Sociālā iekļaušanās	Ericsson Networked society city index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
173	Patentu pieteikumi uz miljonu iedzīvotāju	PCT patents per million inhabitants	Konkurētspēja	Ericsson Networked society city index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
174	Zināšanās balstītu pakalpojumu sniedzēju (nodarbināto) īpatsvars	Percent to have knowledge-intensive employment	Konkurētspēja	Ericsson Networked society city index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
175	Sociālo tīklu nozīmīgums	Social networking penetration	Tehnoloģiju pielietojums	Ericsson Networked society city index	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte
176	Atkarība no kravu plūsmām	Freight Dependencies	Ģeogrāfija	City Benchmarking Data from 2thinknow	Sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte



Balstoties uz izveidoto informatīvo bāzi (datiem), otrajā pētījuma īstenošanas solī tika analizēti konkurētspējas determinanti četru faktoru kopu klasifikācijā (atbilstoši *World Economic Forum* izstrādātajai pieejai):

(1) Institūcijas.

Lēmumu pieņemšanas un pārvaldības sistēma (pārvaldības struktūra; atbildības jomu sadalījums; uzņēmēju interešu pārstāvniecība; privātā un publiskā sektora sadarbība utt.). Institucionālā vide nosaka, kā konkurētspēju uzlabojošas reformas konkrētā vidē var ieviest.

(2) Komercedarbību regulējošā politika un noteikumi.

Konkurētspēju ietekmējošā politika un normatīvā vide. Spēles noteikumu kopums, kas konkrētu vietu padara vairāk vai mazāk konkurētspējīgu – tas, kas jau darbojas labi, un ko vēl var izmainīt, lai konkurētspēju uzlabotu.

(3) Fiziskās infrastruktūras tīklojumi (*hard connectivity*).

Fiziskā infrastruktūra, kas ļauj cilvēkiem un uzņēmumiem piekļūt galvenajiem resursiem (transporta sistēma, komunikācijas, enerģija, loģistika utt.).

(4) Sociālie tīklojumi (*soft connectivity*).

Sociālais kapitāls, kas padara ieguldījumus fiziskajā infrastruktūrā efektīvākus (tehnoloģiskās inovācijas un to izplatība, uzņēmējdarbības kultūra, izglītība un apmācību sistēma, atvērtība un kultūra, dzīves kvalitāte utt.).

Trešajā pētījuma īstenošanas fāzē, kas balstījās apkopotajos datos un veiktajā analizē par pilsētas konkurētspējas faktoru kopām, tika padziļināti analizētas astoņas konkrētas pilsētas attīstību raksturojošas tēmas - jaunu teritoriju un jomu pieejamība uzņēmējdarbībai, darbaspēka tirgus, sociālie un etniskie konteksti uzņēmējdarbības īstenošanai, sociālā kapitāla nozīme, mazo kopienu veidošanās apkaimēs, masu pasākumi un lieli infrastruktūras objekti, tūrisms, zaļā pilsēta.

Gan izdalīto četru faktoru kopu, gan astoņu tematisko izvērtējumu ietvaros tika vērtēta Rīgas līdzšinējās attīstības prakse un sekmes, kā arī definēti izaicinājumi vidējam un ilgtermiņam, tieši un netieši norādot arī uz nepieciešamām pašvaldības vai/un nacionālo institūciju darbībām galvaspilsētas konkurētspējas stiprināšanai.

Paralēli aprakstītajiem trīs secīgajiem pētniecības soļiem tika īstenota arī ārvalstu pilsētu stratēģiskās plānošanas pilsētu konkurētspējas veicināšanai pieredzes analīze, lai vērtētu kopējās un atšķirīgās attīstības tendences, identificējot Rīgā potenciāli pārņemamas politikas plānošanas un/vai rīcībpolitikas prakses. Ārvalstu pilsētu pārskatā tika iekļautas kopumā sešas pilsētas – Viļņa, Tallina, Stokholma, Helsinki, Poznaņa un Dublina. Konkrētās pilsētas tika izvēlētas kā tādas, kuras var uzskatīt par Rīgas tiešajiem vai netiešajiem konkurentiem starptautiskajā arēnā Baltija jūras valstu, kā arī Eiropas Savienības mērogā, kā arī būtisks apsvērums konkrēto pilsētu izvēlē bija par tām pieejamās informācijas daudzums un kvalitāte.

Jāuzsver, ka dotā pētījuma uzdevums un mērķis nebija analizēt konkrētu nozaru vai rīcībpolitikas sekmīgumu un efektivitāti – tam tikuši veltīti daudzi un daudzpusīgi pētījumi Rīgas pilsētā pēdējo gadu laikā (skatīt datu bāzē <http://www.sus.lv/lv/petijumi>). Pētījuma metodoloģiskā pieeja paredzēja vērtēt pilsētas attīstības virzienus vispārīgākos, globālos kontekstos, analizējot, kādi procesi, aktivitātes un ietekmes determinē Rīgas konkurētspēju, cik lielas ir iespējas ietekmēt konkurētspējas veicināšanu un kādu stratēģisko virzienu aktivitātes no pašvaldības nepieciešamas un iespējamās konkurētspējas pilnveidei.

Pētījuma metodoloģija balstījās jaukta tipa pētniecības metožu izmantošanā un kombinēšanā, paredzot datu un informācijas ieguvu kā ar kvalitatīvās, tā kvantitatīvās pētniecības pieejām. Abu šo pieeju kombinācija dod iespēju Rīgas pilsētas konkurētspējas determinantus analizēt gan subjektīvā, gan objektīvā aspektā, dažādu viedokļu, uzskatu, datu un statistikas sinerģijā nodrošinot plašu analītisko bāzi pierādījumos balstītas (*evidence based policy making*) rīcībpolitikas veidošanai.

Pakalpojuma ietvaros tika izmantotas šādas pētnieciskās un analītiskās metodes:

- (1) Dokumentu analīze.
- (2) Statistikas un pētījumu datu sekundārā analīze.
- (3) Socioloģisko aptauju datu analīze.
- (4) Ekspertu viedokļu analīze.
- (5) Salīdzinoša analīze (*benchmarking*) par citu pilsētu stratēģijām konkurētspējas veicināšanai.
- (6) Kabineta pētījums (*desk research*) pilsētu konkurētspēju analizējošo indeksu identificēšanai.

Pētījumu izstrādāja autoru kolektīvs:

Pētījuma projekta vadītājs:	Gints Klāsons
Pētījuma metodoloģijas autors:	Uldis Spuriņš
Pētījuma datu atlases eksperts:	Jānis Hermanis
Konsultante socioloģisko aptauju izstrādē:	Anda Laķe
Pētījuma ziņojuma satura autori:	Gints Klāsons, Uldis Spuriņš, Ieva Šterna, Gatis Pāvils, Sanita Kovaļeva, Jūlija Gušča, Viesturs Celmiņš, Maija Kāle, Maija Spuriņa

## 4. Rīgas pilsētas konkurētspēja: kontekstuāls raksturojums

Šajā nodaļā raksturoti daži kontekstuāli Rīgas pilsētas konkurētspējas aspekti, kas raksturo Rīgas īpašo un izteikto lomu nacionālā un lielā mērā arī Baltijas reģiona mērogā.

### 4.1. Rīga kā nacionālas nozīmes attīstības centrs

Teritorijas<sup>9</sup> attīstības plānošanā ekonomiskā un sociālā nozīmē tiek lietots *attīstības centra* jēdziens, ar ko saprot dažādu resursu, t. sk. potenciālo resursu koncentrācijas vietu noteiktā teritorijā. Lai diferencētu publiskās investīcijas, centri tiek graduēti, piešķirot katrai gradācijai nozīmi. Reģionālajā politikā būtisks ir jautājums – kas ir centri un kāds ir to hierarhiskais statuss (no kā izriet būtiski reģionālās politikas lēmumi – kur, cik lielus un kāda veida ieguldījumus veikt, lai veicinātu teritoriju līdzsvarotu attīstību). Attīstības centri var tikt noteikti dažādos līmeņos – starptautiskā, nacionālā, reģionālā un novadu līmenī. Centri ar nacionālu nozīmi veido vispār nacionālu karkasu, un to esamību nosaka dažādi kritēriji attiecībā uz nacionālo sasniedzamību, pakalpojumu raksturu un apjomu, lomu, ko tie spēlē nacionālā līmenī. Kopumā šie centri veido valsts apdzīvojuma un ekonomikas struktūru. Saskaņā ar Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam (Latvija 2030)<sup>10</sup>, nacionālas nozīmes attīstības centri ir visas deviņas republikas pilsētas – Rīga, Daugavpils, Jēkabpils, Jelgava, Jūrmala, Liepāja, Rēzekne, Valmiera un Ventspils.

#### *Iedzīvotāju koncentrēšanās (blīvums)*

Iedzīvotāju skaits un vēl jo būtiskāk – iedzīvotāju blīvums – ir izšķiroši rādītāji jebkuras teritorijas attīstības iespējām un plānošanai. Iedzīvotāju blīvuma rādītāji liecina, ka ir tikai dažas iedzīvotāju koncentrēšanās teritorijas Latvijā (kur blīvuma rādītāji ir augstāki kā vidēji valstī). Galvenokārt tā ir Rīga un teritorija ap Rīgu aptuveni 50 km virzienā uz Jūrmalu, Jelgavu, Bausku, Ogrī, Saulkrastiem un Siguldu, kā arī nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centri. Tāpat tā ir teritorija starp Cēsīm un Valmieru, kā arī nelielas teritorijas Daugavpils apkārtnē (Daugavpils pilsēta, Kalkūnes un Naujenes pagasti) un Bauskas apkārtnē (Bauskas pilsēta, Īslīces, Gailīšu, Codes un Ceraukstes pagasti). Pārējās teritorijās iedzīvotāju blīvums nepārsniedz 25 cilv. /km<sup>2</sup> un lielākajā daļā valsts teritorijas blīvuma rādītājs ir mazāks par 10 cilv. /km<sup>2</sup>.

Jāņem vērā, ka iedzīvotāju skaits visā valsts teritorijā (izņemot atsevišķas teritorijas Pierīgā) ik gadu samazinās, sekojoši samazinās arī iedzīvotāju blīvuma rādītāji. Pēdējo piecu gadu laikā iedzīvotāju skaits valstī samazinājies par 75,1 tūkst. jeb par 3,3%. Samazinājums novērojams visos plānošanas reģionos - visizteiktāk Latgales (-6,9%), bet vismazāk Rīgas (-1,0%) plānošanas reģionos. Samazinās arī pilsētu iedzīvotāju skaits – novērojams, ka republikas pilsētu iedzīvotāju skaits ir samazinājies pat straujāk, nekā vidēji Latvijā (-3,5%). Visstraujākais iedzīvotāju skaita sarukums novērojams Rēzeknē (par 7,0%), mazākais – Rīgā (par 3,2%). Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes dati liecina, ka vienīgā republikas pilsēta, kurā iedzīvotāju skaits ir palielinājies, ir Jūrmala. Piecu gadu laikā iedzīvotāju skaits Jūrmalā ir palielinājies par 3,1%, attiecīgi ir palielinājies arī iedzīvotāju blīvums.

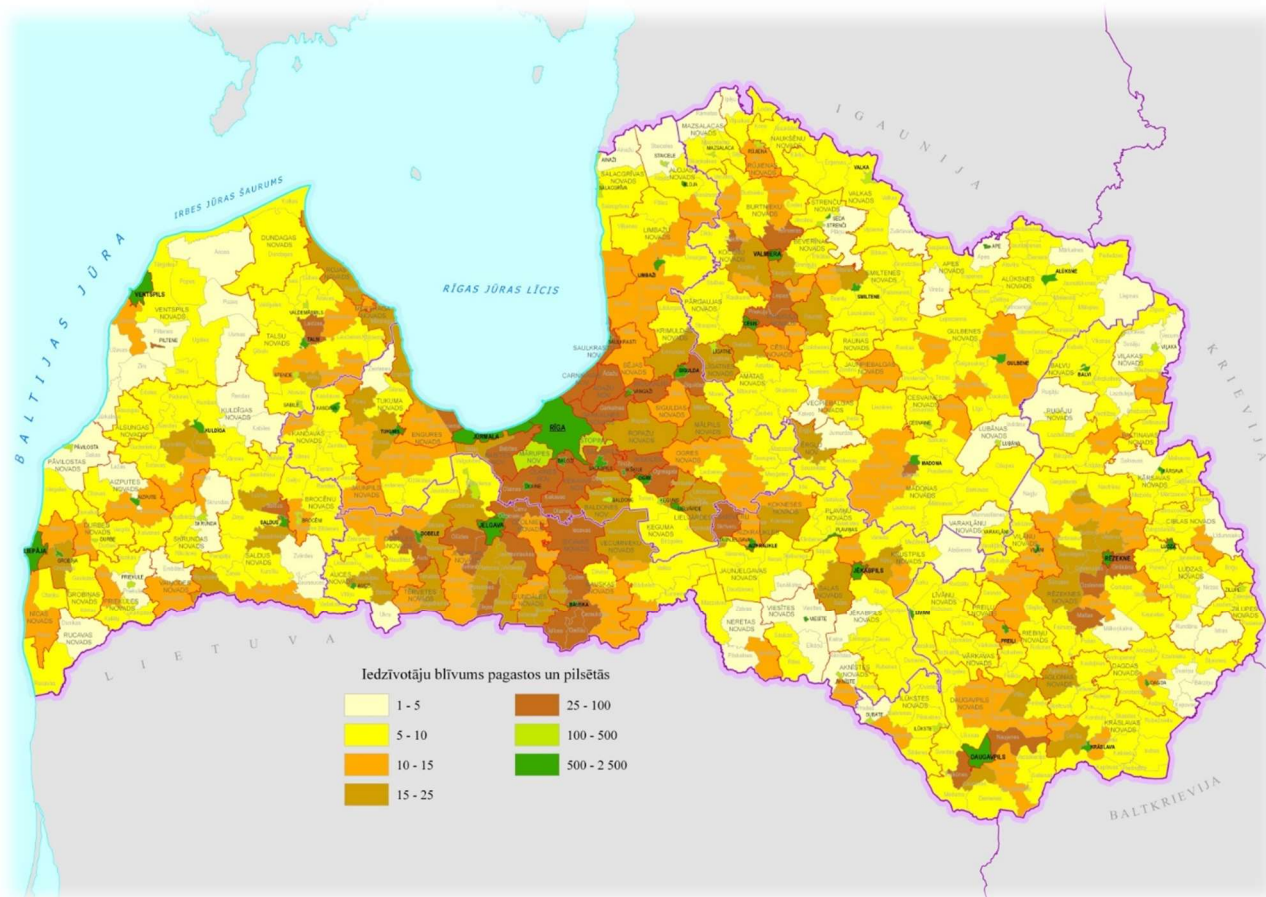
<sup>9</sup> Šajā apakšnodaļā izmantots rediģēts teksts no dotā pētījuma autoru 2013.gadā izstrādāta pilsētu attīstības izvērtējuma "Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums." Valsts reģionālās attīstības aģentūra. SIA "Excolo Latvia". 2013. Pieejams: [http://www.vraa.gov.lv/uploads/documents/petnieciba/petijumi/regionu\\_attist\\_final\\_2012.pdf](http://www.vraa.gov.lv/uploads/documents/petnieciba/petijumi/regionu_attist_final_2012.pdf)

<sup>10</sup> Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (Latvija 2030). Pieejams: <http://www.pkc.gov.lv/nap2020/latvija2030>

Vērtējot iedzīvotāju blīvuma rādītājus teritorijās ap attīstības centriem, lielāka iedzīvotāju koncentrēšanās (ne mazāk kā 10-15 cilv. /km<sup>2</sup>) novērojama teritorijās ap Rīgu, Valmieru, Daugavpili, Jelgavu un Bausku (par pēdējām divām pilsētām gan iespējams izvirzīt jautājumu, cik lielā mērā šeit novērojama Rīgas ietekme). Augstāks iedzīvotāju blīvums kā ap citiem attīstības centriem novērojams arī atsevišķās teritorijās ap Cēsīm, Rēzekni, Jēkabpili, Aizkraukli, Tukumu, Saldu, Talsiem, Dobeli un Liepāju. Tikmēr pārējo attīstības centru apkārtnē teritorijām raksturīga zema iedzīvotāju koncentrācija (īpaši tas sakāms par Ventspili, Valku, Alūksni un Balviem), kas nepārsniedz 10 cilv. /km<sup>2</sup>.

Attēls 3. Iedzīvotāju blīvums (cilv./km<sup>2</sup>) teritoriālajās vienībās (2013.g.)

Datu un ilustrācijas avots: Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums. Valsts reģionālās attīstības aģentūra. SIA "Excolo Latvia". 2013. Pieejams: [http://www.vraa.gov.lv/uploads/documents/petnieciba/petijumi/regionu\\_attist\\_final\\_2012.pdf](http://www.vraa.gov.lv/uploads/documents/petnieciba/petijumi/regionu_attist_final_2012.pdf)



Vērtējot iedzīvotāju skaita (un attiecīgi arī blīvuma) izmaiņas pēdējo piecu gadu laikā, ir pamats runāt tikai par Pierīgas reģiona stiprināšanos un iedzīvotāju vilcējspēku. Ja Rīgā šai laikā iedzīvotāju skaits sarucis kopumā par 22,9 tūkst. cilvēkiem jeb 3,2%, tad vairākos Pierīgas novados tas ievērojami palielinājies (Mārupes novadā par 31,4%, Garkalnes - 23,6%, Ādažu - 16,2%, Babītes - 15,2% u.c.). Tāpat, kā iepriekš norādīts, iedzīvotāju skaits palielinājies arī Jūrmalā, ko var saistīt gan ar Rīgas kā attīstības centra ietekmi uz Jūrmalu (piemēram, faktu, ka Rīga ir būtiskākais darba devējs Jūrmalas iedzīvotājiem), gan pieņēmumu, ka iedzīvotāji izvēlas Jūrmalu par dzīvesvietu tās pievilcīgās dzīves vides dēļ.

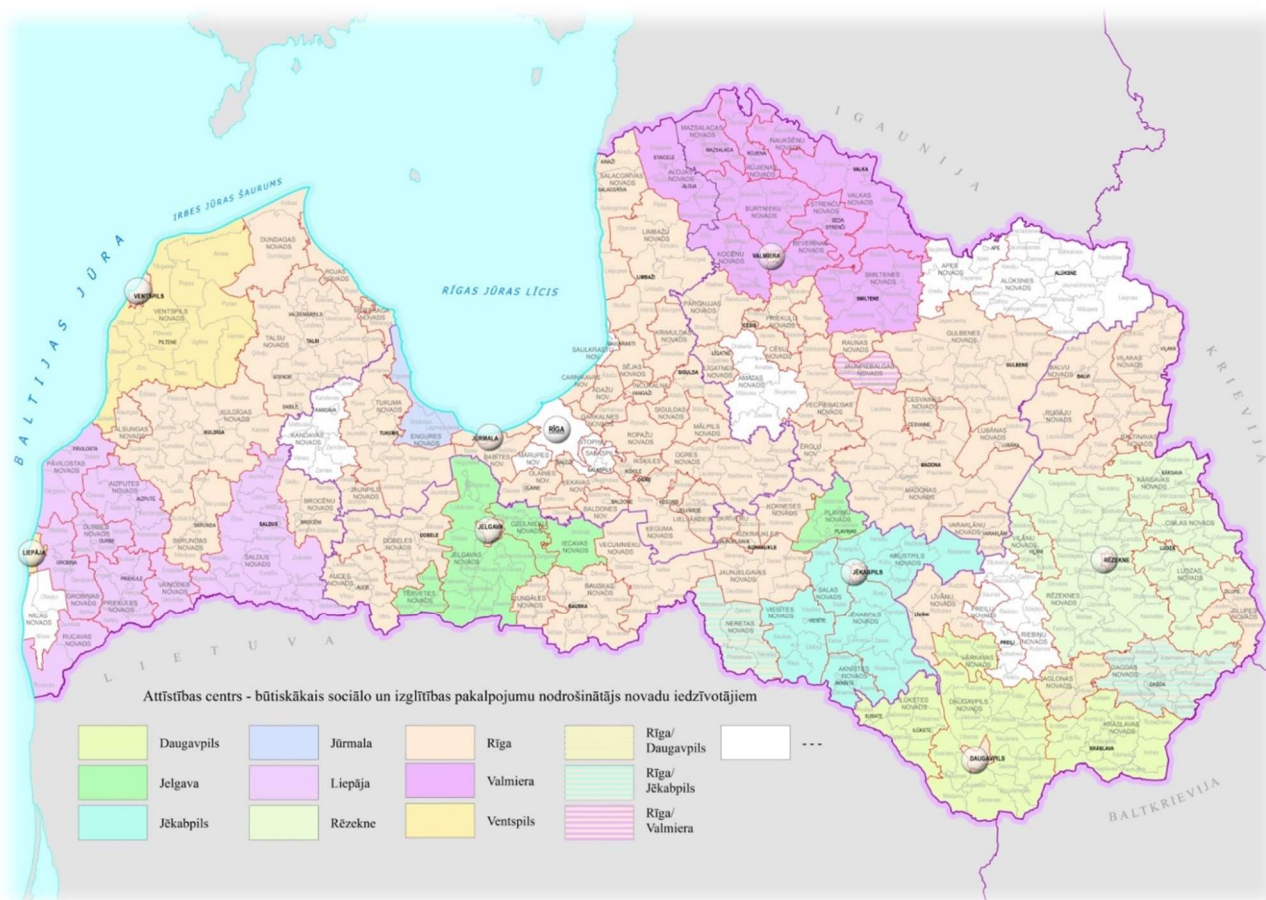
#### *Pašvaldību sadarbība sociālo un izglītības pakalpojumu sniegšanā*

Ņemot vērā, ka ne visi pakalpojumi ir pieejami konkrētajā apdzīvotajā vietā, to izmantošana citā apdzīvotā vietā ļauj vērtēt pašvaldību sadarbību publisko pakalpojumu nodrošināšanā. Gatavojot informatīvo ziņojumu „Administratīvi teritoriālās

reformas izvērtējums”<sup>11</sup>, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija 2012. gadā apkopoja informāciju par pašvaldību savstarpējiem norēķiniem par izglītības un sociālajiem pakalpojumiem. Veiktais informācijas apkopojums ļauj vērtēt pašvaldību sadarbības veidotos areālus. Šeit jāņem vērā, ka datu apkopojums ļauj vērtēt tikai nacionālo attīstības centru ietekmi, jo reģionālo attīstības centru dati apkopoti novadu līmenī, kas neļauj identificēt konkrēto pilsētu ietekmi. Proti – ja datu analizē tiktu iekļauti arī reģionālie attīstības centri, sadarbības tīklu areāli visdrīzāk būtu nedaudz atšķirīgi, tomēr arī tādā gadījumā identificētā nacionālo attīstības centru ietekme uz konkrētajām teritorijām saglabātos, bet pārklātos ar reģionālās nozīmes attīstības centru ietekmes areālu.

Pašvaldību sniegtie dati par savstarpējiem norēķiniem par sociālajiem un izglītības pakalpojumiem ļauj identificēt tos attīstības centrus, kuri katram no Latvijas novadiem ir būtiskākie šo pakalpojumu nodrošinātāji. Informācija par savstarpējiem norēķiniem tikusi apkopota divos aspektos: izglītības iestāžu pakalpojumi un sociālās aprūpes iestāžu pakalpojumi. Kartē attēlots, kurš no nacionālās nozīmes attīstības centriem ir būtiskākais izglītības un sociālo pakalpojumu sniedzējs (pēc personu skaita). Būtiskākais sociālo un izglītības pakalpojumu nodrošinātājs nacionālo attīstības centru vidū ir Rīga, kuras sniegtos pakalpojumus izmanto lielākā daļa Latvijas pašvaldību. Aptvertās teritorijas aspektā būtiski sociālo un izglītības pakalpojumu nodrošinātāji ir arī Rēzekne, Liepāja un Valmiera.

Attēls 4. Nacionālās nozīmes attīstības centru nodrošinātie sociālie un izglītības pakalpojumi novadu pašvaldībām (2013.g.)  
 Datu un ilustrācijas avots: Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums. Valsts reģionālās attīstības aģentūra. SIA "Excolo Latvia". 2013. Pieejams: [http://www.vraa.gov.lv/uploads/documents/petnieciba/petijumi/rejonu\\_attist\\_final\\_2012.pdf](http://www.vraa.gov.lv/uploads/documents/petnieciba/petijumi/rejonu_attist_final_2012.pdf)



<sup>11</sup> Administratīvi teritoriālās reformas izvērtējums. VARAM, 2012. Pieejams: [http://www.varam.gov.lv/in\\_site/tools/download.php?file=files/text/Prese//VARAMinfo\\_zin\\_ATR\\_izvertejums.pdf](http://www.varam.gov.lv/in_site/tools/download.php?file=files/text/Prese//VARAMinfo_zin_ATR_izvertejums.pdf)

### *Iedzīvotāju ienākuma nodokļa plūsmas*

Viens no ļoti būtiskiem dažādu apdzīvoto vietu saikņu raksturotājiem ir dzīves un darba vietas veidotie tīklojumi. Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk tekstā - VID) dati par iedzīvotāju ienākuma nodokļa pārskaitījumiem ļauj analizēt attīstības centrus šādā griezumā, lai arī to interpretācija ir ierobežota tā iemesla dēļ, ka liels ir to iedzīvotāju īpatsvars, kuru faktiskā dzīvesvieta ir atšķirīga no deklarētās. Centrālās vēlēšanu komisijas veiktajā pētījumā 2013. gada janvārī<sup>12</sup> 18,1% Latvijas iedzīvotāju (Latvijas Republikas pilsoņu) atzinuši, ka nedzīvo tur, kur ir deklarēti. Izteikti augstāks šis rādītājs ir Rīgā dzīvojošo vidū (23,6%), bet zemāks - Kurzemē dzīvojošo vidū (5,8%). Šī iemesla dēļ iedzīvotāju ienākuma nodokļa pārskaitījumus nevar uzskatīt par uzticamu rādītāju darbaspēka migrācijai, bet tai pat laikā tie ļauj vērtēt deklarētās dzīvesvietas un darba vietas saiknes.

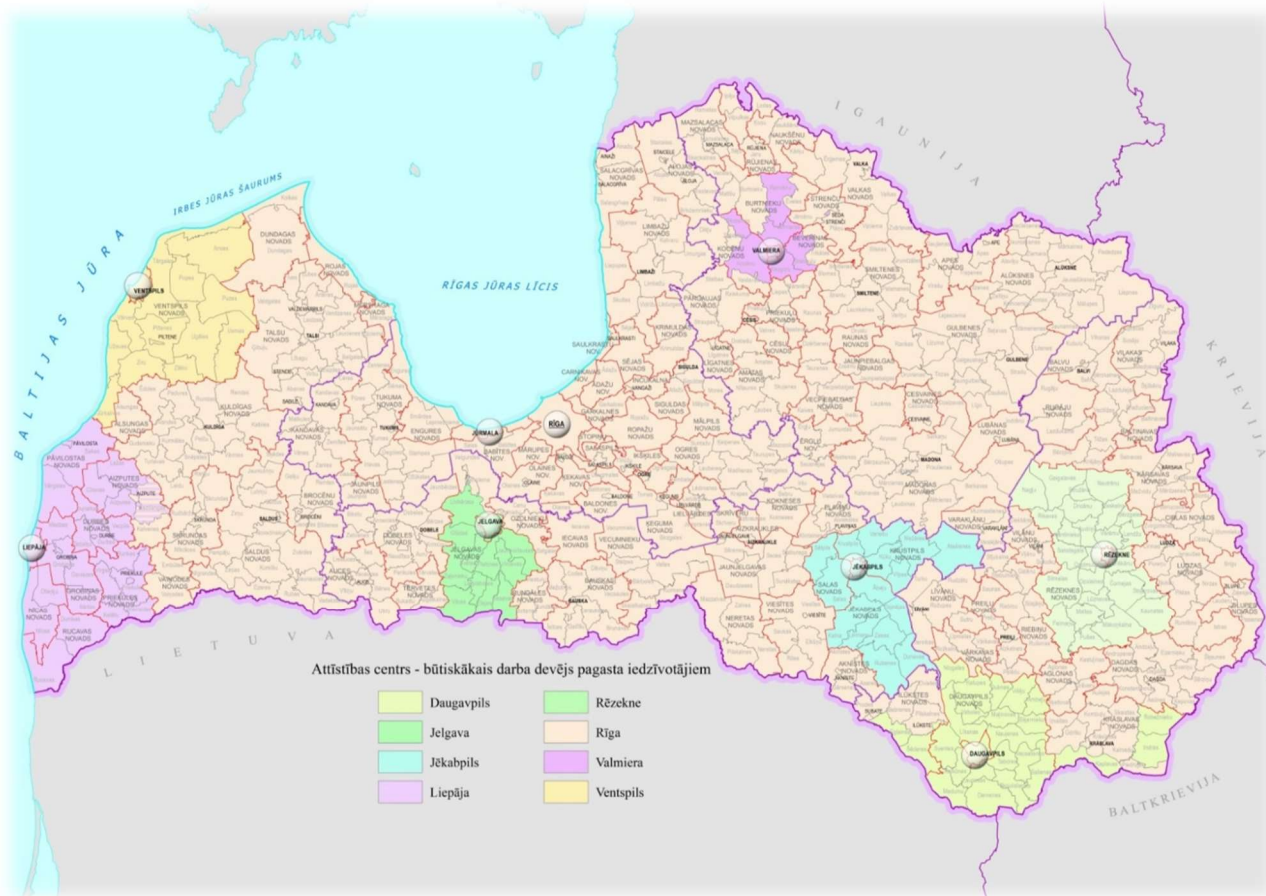
VID sagatavotā informācija par darba devēju ieturēto iedzīvotāju ienākuma nodokļa summu sadalījumu pēc darba ņēmēja dzīvesvietas<sup>13</sup> 2012. gadā ļauj identificēt, kurš no deviņiem nacionālās nozīmes attīstības centriem ir būtiskākais deklarēto iedzīvotāju nodarbinātības piesaistītājs katram Latvijas pagastam un pilsētai (analizējot pēc nodarbināto skaita). Jāņem gan vērā, ka VID nodrošināja datus tikai par 9 republikas pilsētām un 21 reģionālās nozīmes attīstības centru novadiem, nevis par katra Latvijas pagasta un pilsētas būtiskākajiem darba devējiem. Sekojoši – pētījumā bija iespējams identificēt, kurš no nacionālās nozīmes attīstības centriem ir būtiskākais darbaspēka piesaistītājs, bet nebija iespējams noteikt, vai ir vēl citi būtiski nodarbinātības nodrošinātāji katrai teritoriālajai vienībai. Dati par nacionālās nozīmes attīstības centriem gan liecina – pat, ja lielākais darba devējs ir konkrētā republikas pilsēta, otrs lielākais ir galvaspilsēta. Iespējams pieņemt, ka līdzīga ir situācija arī citās teritoriālajās vienībās.

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa pārskaitījumi liecina (skatīt karti), ka Rīga ir izteikts darbaspēka piesaistīšanas centrs - vairākus Latvijas pagastus un pilsētu galvaspilsēta ir būtiska deklarēto iedzīvotāju darba vieta (pat, ja uz augstākminētā piemēra pamata pieņemam, ka lielākais darba devējs ir pats konkrētais pagasts vai pilsēta). Pārējo nacionālās nozīmes attīstības centru kā nodarbinātības nodrošinātāju ietekmes areāli ir ļoti dažādi. Jelgavas pilsēta ir būtisks darba devējs teritorijā starp Jelgavu un pierobežu, kamēr galvaspilsētas virzienā Rīga ir izteikti prevalējoša. Ventspils un Liepājas pilsētu loma nodarbinātībā ir izteikta aptuveni 50 km areālā. Jēkabpils kā nodarbinātības centrs ir izteikts Rēzeknes un Daugavpils virzienos, bet citos virzienos nepārsniedz aptuveni 20 km areālu. Daugavpils ir izteikts nodarbinātības centrs Baltkrievijas un Lietuvas pierobežā, kā arī aptuveni 30 km areālā Preiļu virzienā. Rēzekne - aptuveni 35 km areālā virzienā uz Gulbeni un Dagdu. Savukārt Valmiera kā būtisks nodarbinātības centrs iezīmējas tikai aptuveni 20 km areālā ap pilsētu. Bet Jūrmala kā patstāvīgs nodarbinātības centrs neuzrādās un pati pilnībā iekļaujas Rīgas ietekmes areālā.

<sup>12</sup> „Vēlētāju attieksmju pētījums 2013. Latvijas iedzīvotāju aptauja.” SKDS, 2013. Pieejams: [http://cvk.lv/pub/upload\\_file/Petijumi/Petijums\\_2013.pdf](http://cvk.lv/pub/upload_file/Petijumi/Petijums_2013.pdf)

<sup>13</sup> Informācija iegūta 2013.gadā izstrādātā izvērtējuma “Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums.” Ietvaros no nodokļu maksātāju (izņemot Valsts ieņēmumu dienesta Lielo nodokļu maksātāju apkalpošanas centra uzskaitē esošo nodokļu maksātāju) iesniegtajiem „Ziņojumiem par valsts sociālās apdrošināšanas obligātājam iemaksām no darba ņēmēju darba ienākumiem un iedzīvotāju ienākuma nodokli un uzņēmējdarbības riska valsts nodevu pārskata mēnesi” (Ministru kabineta 2010.gada 7.septembra noteikumi Nr.827 3.pielikums).

Attēls 5. Nacionālās nozīmes attīstības centri – būtiskākie nodarbinātības nodrošinātāji pašvaldībās deklarētajiem iedzīvotājiem (2013.g.)  
 Datu un ilustrācijas avots: Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums. Valsts reģionālās attīstības aģentūra, SIA "Excolo Latvia". 2013. Pieejams: [http://www.vraa.gov.lv/uploads/documents/petnieciba/petijumi/rejonu\\_attist\\_final\\_2012.pdf](http://www.vraa.gov.lv/uploads/documents/petnieciba/petijumi/rejonu_attist_final_2012.pdf)



Tā kā VID bija sagatavojis datus ne tikai par 9 nacionālās nozīmes attīstības centriem, bet arī 21 reģionālās nozīmes attīstības centru novadiem, papildus tika veikta IIN pārskaitījumu analīze arī šo novadu griezumā. Šeit būtiski uzsvērt – bija pieejami dati tikai par novadiem kopumā, nevis par attīstības centriem-pilsētām un, lai gan var pieņemt, ka būtiskākais nodarbinātības centrs katrā novadā ir tā centrs, pētnieku rīcībā nav datu, lai pamatotu šo apgalvojumu. Tāpat jāuzsver, ka arī šādā datu griezumā būtiskākie nodarbinātības centri identificēti tikai 9 nacionālās nozīmes attīstības centru un 21 reģionālās nozīmes attīstības centru novadu kontekstā, nevis visu Latvijas apdzīvoto vietu – nodarbinātības teritoriju aspektā.

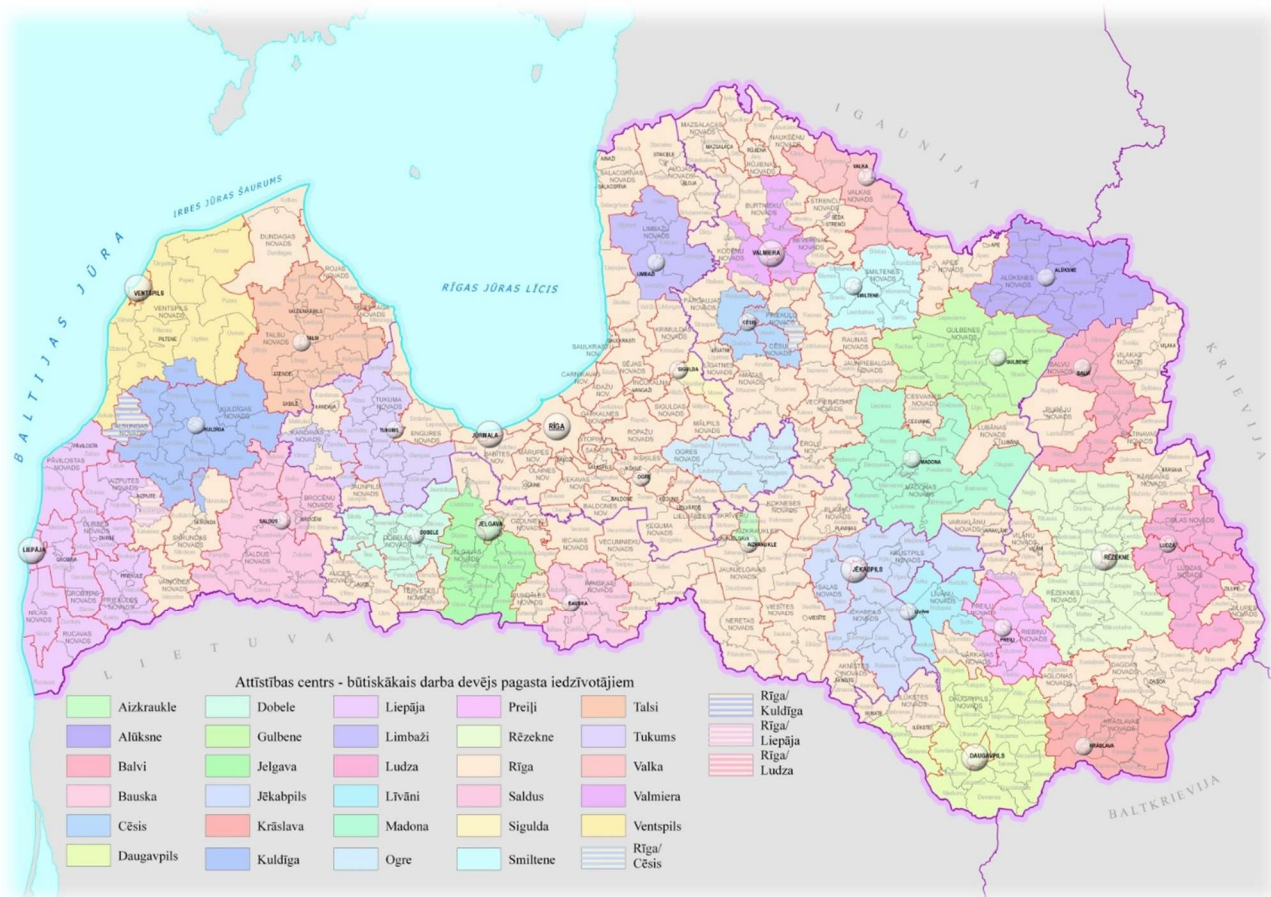
Būtiskākais secinājums, ko ļauj veikt šāda datu analīze, ir - lai gan Rīgas kā nodarbinātības centra nozīme ir izteikta lielā daļā Latvijas teritorijas, pārējo attīstības centru (novadu griezumā) kā nodarbinātības vietu lomu galvaspilsēta nomāc tikai atsevišķu centru gadījumos (skatīt karti). Pat, ja datu analīzē tiek iekļauti attīstības centru novadi, Rīga joprojām ir prevalējošais nodarbinātības centrs Jūrmalai, lielai daļai Siguldas, Ogres, Aizkraukles, Cēsu, Valmieras u.c. attīstības centru ietekmes areāliem. Tai pat laikā atsevišķās attīstības centru teritorijās tās saglabā savu nodarbinātības centru lomu - piemēram, Siguldas un Mores pagastiem Siguldas novadā pats novads ir būtiskākais darba devējs par Rīgu, Aizkraukles novadā pats novads ir būtiskākais darba devējs kā galvaspilsēta (lai gan pārējā Aizkraukles ietekmes areālā Rīgas loma ir prevalējoša) u.tml..

Attēls 6. Nacionālās nozīmes attīstības centri un reģionālās nozīmes attīstības centru novadi – būtiskākie nodarbinātības nodrošinātāji pašvaldībās deklarētajiem iedzīvotājiem (2013.g.)

Datu un ilustrācijas avots: Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums. Valsts reģionālās attīstības aģentūra. SIA "Excolo Latvia". 2013. Pieejams:

[http://www.vraa.gov.lv/uploads/documents/petnieciba/petijumi/regionu\\_attist\\_final\\_2012.pdf](http://www.vraa.gov.lv/uploads/documents/petnieciba/petijumi/regionu_attist_final_2012.pdf)

Piezīme: Vairāku krāsu līniju tonējums norāda, ka konkrētajā teritorijā ir vienlīdz izteikta (vienādas maksimālās vērtības) vairāku attīstības centru ietekme.



Tāpat novērojams, ka Rīgas kā nodarbinātības centra loma ir izteiktāka Vidzemes virzienā, iekļaujot teritorijas ap Siguldu, Saulkrastiem, Ogrī, un Zemgales virzienā, iekļaujot teritorijas ap Jelgavu, Iecavu, arī Bausku, bet mazāk izteikta Kurzemes reģiona virzienā (izņēmums ir Jūrmalas virziens līdz pat Rojas un Dundagas novadiem).

Būtiski arī, ka nacionālās nozīmes attīstības centru ietekmes areāli IIN pārskaitījumu griezumā nemainās, ja analizē iekļauj reģionālās nozīmes attīstības centru novadus (izņēmums ir Rīga, jo tās būtiskums samazinās teritorijās ap reģionālās nozīmes attīstības centriem). Tas liecina, ka nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centru kā nodarbinātības nodrošinātāju lomas visbiežāk nav konkurējošas, bet papildinošas, kā arī, ka nodarbinātības ietekmju areāli katram attīstības centram ir lielā mērā autonomi. Izņēmums, protams, ir Rīgas ietekme, tomēr šeit vēlreiz jāuzsver, ka Rīgas ietekme visdrīzāk šādā datu griezumā ir paaugstināta iedzīvotāju deklarētās un faktiskās dzīvesvietas nesakrītību dēļ.

Ņemot vērā, ka deklarētā dzīvesvieta būtiski atšķiras no faktiskās, savukārt faktiskā darba vieta lielā mērā var tikt izmantota kā faktiskās dzīvesvietas rādītājs, iespējams izteikt minējumu, ka iedzīvotāju ienākuma nodokļa pārskaitījumi raksturo ne tik daudz darba svārstmigrāciju, cik iedzīvotāju iekšzemes migrācijas plūsmas.



Minētā 2013. gadā īstenotā izvērtējuma ietvaros tika īstenota arī apjomīga Latvijas iedzīvotāju aptauja kurā konkrētu pilsētu un pagastu iedzīvotāji tika lūgti norādīt, kurā pilsētā vai pagastā viņi strādā, mācās/studē, iepērkas, apmeklē ārstus. Šie dati, savukārt, ļauj novērtēt Rīgas funkcionālo lomu Latvijas iedzīvotāju ikdienas gaitu kontekstā. Iegūtie rezultāti jau tika analizēti šī ziņojuma ievadošajās nodaļās, tādēļ šeit vēlreiz uzsvērsim tikai nodarbinātības aspektu. Rīga, Liepāja, Ventspils, Valka un Līvāni ir tie attīstības centri, kuru loma salīdzinoši biežāk kā citos attīstības centros saistīta ar nodarbinātību. Kopumā 47% no tiem iedzīvotājiem, kuri Rīgā veic kādas savas ikdienas aktivitātes, tā ir darba vieta – un tas ir augstākais rādītājs starp visiem citiem attīstības centriem Latvijā, galvaspilsētu iezīmējot kā izteiktu nodarbinātības “magnētu”. Šeit gan jāuzsver, ka nodarbinātības loma ir tikai viens no Rīgas pievilksanas spēkiem – izteikta ir arī pilsētas loma kultūras un izklaides, kā arī iepirkumu veikšanas aspektā.

#### 4.2. Rīgas kā attīstības centra piesaistes faktori

2013. gadā īstenotā pilsētu izvērtējuma ietvaros<sup>14</sup> tika organizēta apjomīga Latvijas iedzīvotāju aptauja, lai iegūtu datus par darba un pakalpojumu svārstmigrāciju Latvijas teritorijā. Aptaujas anketā iedzīvotāji tika lūgti norādīt, kurā apdzīvotā vietā (pilsētā vai pagastā) atrodas to pastāvīgā dzīves vieta, deklarētā dzīvesvieta, kurā apdzīvotā vietā atrodas pastāvīgā darba vieta, kur visbiežāk tiek veikti iepirkumi, apmeklēti kultūras pasākumi un izmantoti veselības aprūpes pakalpojumi. Šīs aptaujas dati ļauj vērtēt katra attīstības centra būtiskākos piesaistes faktoros, proti, kāda ir katras pilsētas loma nodarbinātības un dažādu pakalpojumu nodrošināšanas aspektā.

Rīgas pilsētas loma vizuāli iezīmējas iepirkumu veikšanas, kultūras un izklaides aktivitāšu nodrošinājuma un nodarbinātības aspektos. Proti – no tiem iedzīvotājiem, kuri savās ikdienas vai brīvā laika gaitās uzturas Rīgā, 78% šeit veic apģērbu un apavu pirkumus, 64% apmeklē kultūras, izklaides un sporta pasākumus, bet 47% - strādā. Izteikta ir arī Rīgas kā mācību vietas loma (38%).

Tabula 2. Attīstības centru piesaistes faktori (2013.g.)

Datu avots: Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums. Valsts reģionālās attīstības aģentūra. SIA "Excolo Latvia". 2013. Pieejams: [http://www.vraa.gov.lv/uploads/documents/petnieciba/petijumi/regionu\\_attist\\_final\\_2012.pdf](http://www.vraa.gov.lv/uploads/documents/petnieciba/petijumi/regionu_attist_final_2012.pdf)

Piezīme: Sarkanā krāsā iekrāsotas katra pakalpojuma/aktivitātes piecas lielākās vērtības, zaļā krāsā - piecas mazākās.

Datu nolasišanas piemērs: 46,9% no tiem iedzīvotājiem, kuri Rīgā ir būtisks pakalpojumu un aktivitāšu centrs, Rīgā strādā, 37,6% - mācās vai studē, 77,7% - iegādājas apģērbu vai apavus.

Bāze: respondenti, kuriem konkrētā pilsēta ir būtisks pakalpojumu un aktivitāšu centrs kādā no iekļautajiem aspektiem. %	Darba vieta	Mācības/ studijas	Apģērba un apavu iegāde	Pārtikas iegāde	Kultūras, izklaides un sporta pasākumi	Ģimenes ārsts	Ārsts-speciālists
Rīga	46,9	37,6	77,7	50,9	63,8	38,2	59,9
Daugavpils	22,9	36,4	64,2	35,1	34,3	23,8	42,9
Jēkabpils	29,0	17,4	61,2	53,6	37,1	40,7	60,9
Jūrmala	32,5	23,3	10,5	54,1	18,5	58,5	47,3
Liepāja	42,2	38,0	62,0	60,2	59,8	51,5	64,8
Jelgava	27,3	40,1	41,0	58,3	36,9	44,7	49,3
Rēzekne	26,7	29,9	61,6	46,7	41,9	38,4	57,9
Valmiera	25,6	18,8	60,0	42,1	46,0	39,0	60,2

<sup>14</sup> Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums. Valsts reģionālās attīstības aģentūra. SIA "Excolo Latvia". 2013. Pieejams: [http://www.vraa.gov.lv/uploads/documents/petnieciba/petijumi/regionu\\_attist\\_final\\_2012.pdf](http://www.vraa.gov.lv/uploads/documents/petnieciba/petijumi/regionu_attist_final_2012.pdf)

Bāze: respondenti, kuriem konkrētā pilsēta ir būtisks pakalpojumu un aktivitāšu centrs kādā no iekļautajiem aspektiem. %	Darba vieta	Mācības/ studijas	Apģērba un apavu iegāde	Pārtikas iegāde	Kultūras, izklaides un sporta pasākumi	Ģimenes ārsts	Ārsts-speciālists
Ventspils	42,0	25,4	42,0	59,6	63,4	53,9	63,3
Aizkraukle	20,2	10,7	43,4	47,4	23,7	33,7	66,3
Alūksne	30,2	16,4	41,2	58,0	42,9	64,0	54,9
Balvi	22,5	10,4	61,1	50,5	33,3	50,7	51,6
Bauska	25,0	13,9	35,3	64,9	32,2	54,9	57,6
Cēsis	28,9	20,7	38,0	56,8	38,8	49,2	60,8
Dobele	29,1	15,8	25,6	55,6	28,7	52,4	64,1
Gulbene	23,8	10,7	54,0	52,2	36,9	42,4	61,1
Krāslava	29,2	14,6	36,8	61,8	38,2	68,8	52,8
Kuldīga	30,8	21,8	44,4	54,0	38,7	52,3	63,6
Limbaži	23,4	13,3	31,2	51,8	24,9	53,1	67,1
Ludza	29,2	9,4	30,0	57,1	38,6	63,1	58,4
Madona	19,2	8,7	49,3	51,9	37,0	38,3	80,1
Ogre	24,7	16,7	23,8	55,8	25,9	42,5	53,6
Preiļi	23,4	10,9	38,5	52,8	37,4	60,1	65,0
Līvāni	33,5	10,9	37,1	66,5	43,0	76,0	33,5
Sigulda	25,0	9,0	31,7	62,7	36,0	42,5	50,8
Saldus	30,0	13,5	57,6	63,2	33,9	41,8	46,3
Talsi	24,0	12,4	52,7	53,2	35,5	41,9	64,5
Tukums	26,0	10,4	43,7	61,1	26,8	54,9	61,1
Valka	36,7	14,8	35,4	66,2	45,1	76,4	22,8
Smiltene	25,9	25,4	22,7	58,2	35,7	54,5	40,5

#### 4.3. Rīgas kā uzņēmējdarbības vietas pievilcība

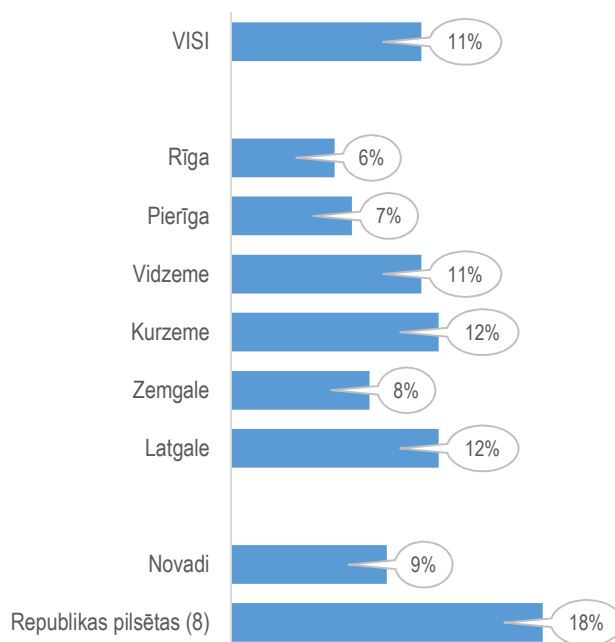
Mūsdienu<sup>15</sup> integrētajā ekonomiskajā sistēmā cilvēki, darbvietas un uzņēmumi ir mobili. Latvijā daudz tiek diskutēts par cilvēkresursu aizplūšanu no reģioniem uz Rīgas aglomerāciju un citām valstīm, bet mazāk – par to, cik pārvietoties gatavi ir Latvijas uzņēmumi. Aptaujājot uzņēmumus Latvijā, tika uzdoti vairāki jautājumi par to, kur uzņēmumi izvēlas atrasties un kas šo izvēli ietekmē. Attēlā nākamajā lapaspusē salīdzinātas aptaujāto uzņēmumu pašreizējās un potenciālās atrašanās vietas. Līnijas norāda uz izmaiņām rangā. Kā redzams, Rīga ir nesalīdzināmi pievilcīgāka atrašanās vieta gan pašreiz ekonomiski aktīvajiem uzņēmumiem, gan esošo uzņēmēju potenciāli jaundibinātajiem uzņēmumiem. Vēl vairāk – neviena cita teritorija būtiski neizceļas uz pārējo fona arī kā otra labākā izvēles iespēja. Vairums republikas nozīmes pilsētas ir nedaudz pievilcīgākas kā novadi, bet atšķirības ir minimālas.

<sup>15</sup> Šajā apakšnodalā izmantots rediģēts teksts no autora Ulda Spuriņa izstrādātā izvērtējuma par konkurētspējīgu teritoriju attīstību reģionos Latvijas Darba devēju konfederācijas izdevumā "Uzņēmējdarbība reģionos Latvijā: aktivitāte, sadarbība, konkurētspēja".

Attēls 7. Esošās un potenciālās uzņēmumu atrašanās vietas reģionos, pilsētu un novadu grupās (2014.g)

Datu avots: Izdevums "Uzņēmējdarbība reģionos Latvijā: aktivitāte, sadarbība, konkurētspēja". Latvijas Darba devēju konfederācija, 2015.

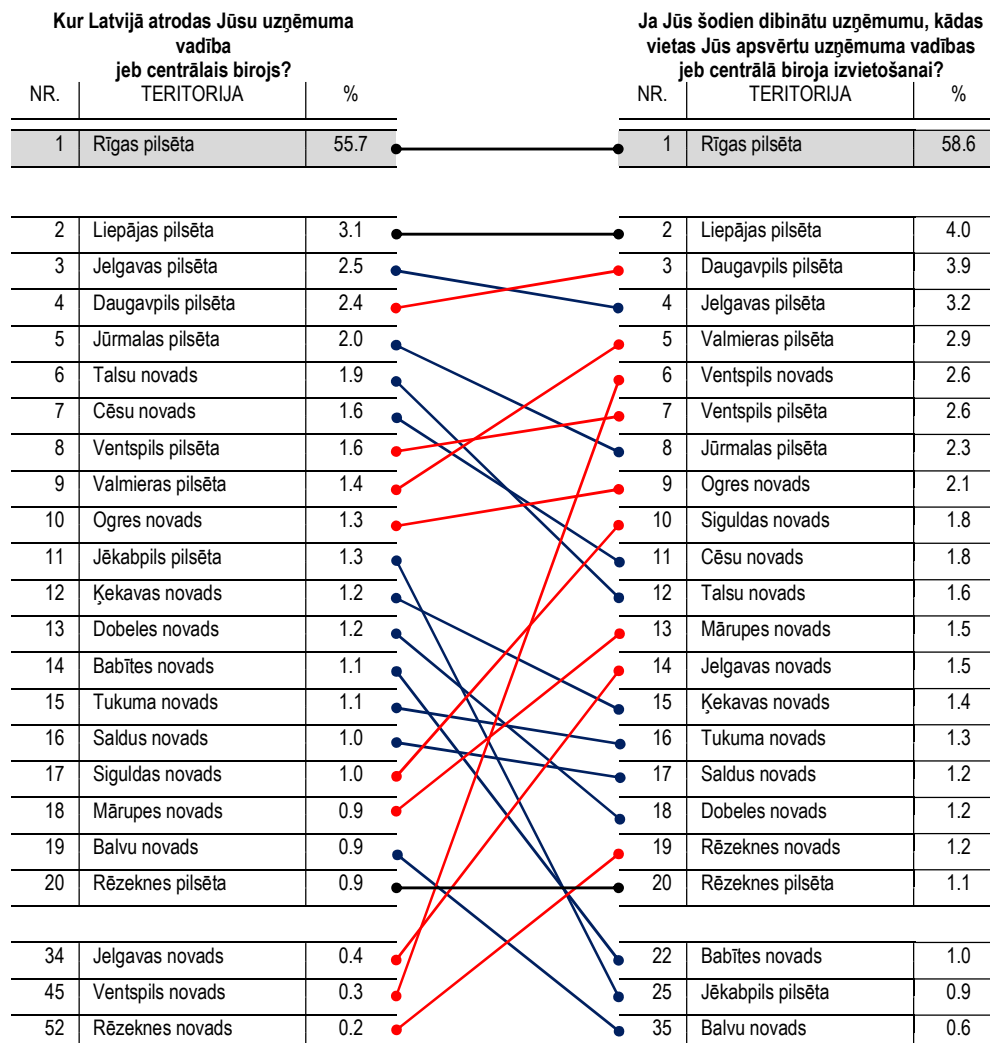
Piezīme: Attēlots to uzņēmumu īpatsvars, kuriem esošā un potenciālā atrašanās vieta ir atšķirīga. Piemēram, 6% no uzņēmējiem, kas šobrīd atrodas Rīgā, izvēlētos citu atrašanās vietu.



Apskatot datus plašāku teritoriju līmenī, varam salīdzināt, cik ir tādu uzņēmēju, kas potenciāli dibinot jaunu uzņēmumu neizskatītu iespēju palikt teritorijā, kur darbojas šobrīd. Rīgu pamest būtu gatavi vismazāk uzņēmēju (6%), bet arī pārējo reģionu rādītāji ir samērā līdzīgi – no 7% Pierīgā līdz 12% Latgalē un Kurzemē. Situācija ir nedaudz atšķirīga, ja salīdzinām atlikušās republikas pilsētas (bez Rīgas) un novadus. Kamēr konkrētiem novadiem alternatīvu atrašanās vietu potenciāli meklētu 9%, republikas pilsētās to darītu 18% uzņēmēju. Tas ļauj secināt, ka uzņēmēji novados ir vairāk piesaistīti savām atrašanās teritorijām, nekā uzņēmēji atstās republikas pilsētās. Ja šobrīd uzņēmējdarbībā iesaistītajiem uzņēmējiem būtu jāizvēlas lokācija saviem uzņēmumiem, Rīgā bāzēto uzņēmumu īpatsvars būtu par 3% lielāks, nekā tas ir jau tagad (proti – 3% no visiem Latvijā strādājošajiem uzņēmumiem labprātāk atrastos Rīgā, nevis esošajā, reālajā lokācijā). Citu pilsētu un novadu pievilcība uzņēmējdarbībai ir mazāk izteikta – to iespējamais pieaugums uzņēmumu izvietojumā nepārsniedz 1% no visiem uzņēmumiem.

Atbildot uz jautājumu par to, kādi faktori varētu uzņēmējus pamudināt mainīt uzņēmumu atrašanās vietu, visbiežāk tiek minēta klientu un patērētāju pieejamība (36%). Šis rezultāts, iespējams, netieši norāda uz starptautiski tirgojamo preču sektora uzņēmumu salīdzinoši vājo konkurētspēju, jo klientu un patērētāju pieejamība ir vairāk aktuāla netirgojamo preču ražotājiem un pakalpojumu sniedzējiem, kad tirgojamo preču sektors nespēj radīt pietiekamus ienākumus vietējā tirgus attīstībai. Uzņēmumiem, kuru apgrozījumu un ienākumus nodrošina starptautiskā konkurētspēja, atrašanās vieta nav izšķiroša. Savukārt tādiem, kuru produkcija un pakalpojumi tiek izplatīti tikai lokālā mērogā, atrašanās teritorijās ar lielāku iedzīvotāju (un tātad – arī klientu) blīvumu ir ļoti būtiska.

Attēls 8. Esošās un potenciālās uzņēmumu atrašanās vietas pilsētās un novados (2014.g)  
 Datu avots: Izdevums "Uzņēmējdarbība reģionos Latvijā: aktivitāte, sadarbība, konkurētspēja". Latvijas Darba devēju konfederācija, 2015.



Interesanti, ka tikai 4% uzņēmumu atrašanās vietas maiņu varētu pamudināt pieeja pētnieciskajai atbalsta infrastruktūrai. Ņemot vērā, ka Latvijas inovāciju sistēma nav starp vadošajām pasaulē<sup>16</sup>, tas, visticamāk, norāda, ka aptaujātie uzņēmumi nav uz inovācijām orientēti. To, savukārt, ir būtiski apzināties pašvaldībām, izstrādājot un īstenojot specializēšanās stratēģijas.

Te jāuzsver arī – uzņēmēju sniegtie vērtējumi par faktoriem, kas varētu pamudināt pārcelt uzņēmējdarbību uz citu teritoriālo lokāciju, norāda uz būtiskām pašvaldību iespējām ietekmēt šos procesus, piemēram, nodrošinot dažāda veida atbalstu uzņēmējdarbībai (23% uzņēmēju norāda, ka tas varētu būt būtisks determinants lēmuma pieņemšanā par pārcelšanos), mērķtiecīgi samazinot tādas administratīvās izmaksas kā telpu un zemes īre, komunālie maksājumi u.c. (20%). Tas pašvaldības iezīmē kā potenciāli būtiskus spēlētājus uzņēmējdarbības lokāciju izvēles un arī maiņas procesos.

<sup>16</sup> Skatīt, piemēram: KIT: Knowledge, Innovation, Territory. Final Report. ESPON, 2013. Pieejams: [http://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/AppliedResearch/KIT/FinalReport/KIT\\_Final-Report\\_final.pdf](http://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/AppliedResearch/KIT/FinalReport/KIT_Final-Report_final.pdf)

## Attēls 9. Uzņēmumu atrašanās vietas maiņu ietekmējošie faktori (2014.g)

Datu avots: Izdevums "Uzņēmējdarbība reģionos Latvijā: aktivitāte, sadarbība, konkurētspēja". Latvijas Darba devēju konfederācija, 2015.



## 5. Pilsētu konkurētspējas stratēģiskā plānošana: citu ES pilsētu pieredze

Šajā nodaļā tiek sniegts pārskats un analīze par sešu ES pilsētu (Tallina, Viļņa, Stokholma, Helsinki, Poznaņa, Dublina) stratēģiskās plānošanas praksi pilsētu konkurētspējas veicināšanai. Konkrētās pilsētas tika izvēlētas kā tādas, kuras var uzskatīt par Rīgas tiešajiem vai netiešajiem konkurentiem starptautiskajā arēnā Baltija jūras valstu, kā arī Eiropas Savienības, mērogā (būtisks apsvēruma konkrēto pilsētu izvēlē bija arī par tām pieejamās informācijas daudzums un kvalitāte).

### 5.1. Tallina

Iedz.skaitis:	435,839 33% no kopējā Igaunijā
IKP:	50% no kopējā Igaunijā 22 832.9 EUR per capita
Platība:	159,31 km <sup>2</sup> 2 736 iedz.uz km <sup>2</sup>
Statuss:	Igaunijas galvaspilsēta, lielākā pilsēta Igaunijā

#### 5.1.1. Starptautiskā reputācija

Ar 1/3 Igaunijas iedzīvotāju<sup>17</sup> un 1/2 no kopējā Igaunijas IKP<sup>18</sup> Tallina ir Igaunijas ekonomikas centrs un attīstības virzītājspēks. WEF ierindo Igauniju 14. vietā starp Eiropas un 30. vietā starp 140 pasaules valstīm. Igaunijas konkurētspēja balstās izglītotā darbaspēkā, attīstītā finanšu sektorā, efektīvā valsts pārvaldē un valstiski virzītā tehnoloģiju attīstībā. Starptautiskos mērījumos Igaunija gūst panākumus kā valsts, kurā ir:

- izteikti zema korupcija (26. vietā no 175 valstīm)<sup>19</sup>;
- viegli uzsākt uzņēmējdarbību (17. no 189)<sup>20</sup>;
- pasaules līdere jaundibināto uzņēmumu skaita ziņā proporcionāli iedz.sk.;
- veiksmīga ekonomikas un pārvaldības reformu īstenotāja (3. no 129)<sup>21</sup>;
- attīstīti e-pārvaldes un e-medicīnas pakalpojumi;
- drošs un pievilcīgs tūrisma galamērķis (29. no 144)<sup>22</sup>;
- ar augstu preses (14. no 199) un interneta brīvību (2. no 65)<sup>23</sup>;
- ar augstu ekonomisko brīvību (8. no 178, 2. vietā starp Eiropas valstīm)<sup>24</sup>;
- ar tīrāko gaisu pasaulē<sup>25</sup>.

Visus šos panākumus tieši var attiecināt arī uz Tallinu. Tallinas panākumus starptautiskos reitingos izceļ arī ārvalstu

<sup>17</sup> Dati par 01.05.2015., Tallinn Facts & Figures 2015

<sup>18</sup> Dati par 2014., Tallinn Facts & Figures 2015

<sup>19</sup> International Corruption Perceptions Index 2014

<sup>20</sup> World Bank Group 2014

<sup>21</sup> Bertelsmann Transformation Index (BTI)

<sup>22</sup> Travel and Tourism Competitiveness Report 2014 by World Economic Forum

<sup>23</sup> Freedom House 2015

<sup>24</sup> Index of Economic Freedom 2015 by the Heritage Foundation

<sup>25</sup> WHO survey 2011

investori<sup>26</sup>. Citas Tallinas priekšrocības ir tās ģeogrāfiskais stāvoklis (t.sk. osta) un orientācija uz Ziemeļeiropu, efektīva valsts pārvalde un uzņēmējdarbības attīstības politika. Globālā konglomerāta *Virgin Group* dibinātājs R. Brensons raksturo pilsētu: „Tallina ir viena no pasaulē inteligentākajām pilsētām, jo tur radās Skype. Taču Tallinā tehnoloģijas tiešām ir visur, ne tikai starp IT censoņiem“<sup>27</sup>.

### 5.1.2. Konkurētspējas pašvērtējums

Izvērtējot savu konkurētspēju, Tallina ir vienlaikus paškritiska un ambicioza. Baltijas mērogā Tallina piesaka sevi cīņai par vadošo pozīciju konkurencē ar iedzīvotāju skaita ziņā lielākajām Rīgu un Viļņu gan ekonomikas, gan kultūras un tūrisma jomā. Kā savu stipro pusi Tallina min ciešāku un izvērstāku sadarbību ar Skandināviju, piedēvējot sev vidutēja lomu starp Ziemeļeiropu un Austrumiem. Pateicoties krievvalodīgajai iedzīvotāju daļai un krievu valodas zināšanām, Tallina ir tilts starp Ziemeļeiropu un Krieviju, savukārt, pateicoties somu valodas zināšanām, Tallina ir tilts starp pārējo Baltiju un Somiju<sup>28</sup>.

Salīdzinoties ar Ziemeļeiropas valstīm, Tallina atzīst zemāku produktivitāti un atalgojuma līmeni, kā arī mazāk attīstītu infrastruktūru. Lai tuvinātos Ziemeļeiropas līmenim, Tallina tiecas sekmēt uz zināšanām balstītu nozaru attīstību un produktivitātes kāpināšanu. Tallina vēlas izskaust „zemo izmaksu“ un „zemo cenu“ faktorus no Tallinas darbaspēka, produktu un pakalpojumu tirgiem, tā vietā piedāvājot zināšanas, inovācijas un konkurētspējīgu kvalitāti<sup>29</sup>.

Arī Eiropas un pasaules mērogā Tallina aktīvi meklē un pat rada iespējas izcelt sevi. Viena no jomām, kuru pilsēta mērķtiecīgi virza, ir tehnoloģiju attīstība un ieviešana pilsētvidē: vairāki no valsts un pilsētas pārvaldē ieviestajiem e-pakalpojumiem ir unikāli pat pasaules mērogā (piem., *E-Estonia Showroom*, *e-Residency*, *e-Commercial Register*). Otra joma, kurā pilsēta iniciē idejas un gūst starptautisku uzmanību, ir vides inovācijas. 2006. gadā Tallina rosināja EK izveidot Eiropas Zaļās galvaspilsētas (*European Green Capital*) titulu, kuru kopš 2010. gada ik gadu iegūst kāda no Eiropas pilsētām, kas izceļas ar īpaši inovatīvu un ilgtspējīgu pieeju pilsētas konkurētspējas un vides attīstībā<sup>30</sup>. Tallina mērķtiecīgi strādā, lai 2018. gadā pati kvalificētos titula saņemšanai.

### 5.1.3. Pilsētas attīstības plānošanas dokumenti

Tallinas attīstības plānošanas dokumenti, kas skar pilsētas konkurētspējas veicināšanu:

- Stratēģija „Tallina 2030“ (2010).
- Tallinas attīstības plāns 2014-2020 (2013).
- Tallinas uzņēmumu un inovāciju stratēģija 2014-2018 (2013).
- Tallinas vides stratēģija 2030.
- Tallinas vides aizsardzības attīstības plāns 2013-2018 (2012).

Stratēģija „Tallina 2030“ ir ilgtermiņa vīzija, kas nosaka pilsētas attīstības fundamentus un prioritātes. Tā kalpo par vizionāru

<sup>26</sup> Vanags A., Chandler M., Leduskrasta Z., Padam S., (2006) Towards a Coordinated Investment Strategy for Riga, Tallinn and Vilnius. A report for BaltMet Invest Baltic Sea Region, INTERREG III B Project. Riga.

<sup>27</sup> Tallinn City Enterprise Board (2015) Tallinn Facts & Figures 2015. Tallinn.

<sup>28</sup> Tallinn City Council (2013) Tallinn Enterprise and Innovation Strategy 2014-2018. Approved by Tallinn City Council 19.10.2013, Regulation no. 50. Tallinn.

<sup>29</sup> Tallinn City Council (2013) Development Plan of Tallinn 2014-2020. Adopted by Tallinn City Council regulation no. 29 from June 13 2013, Tallinn.

<sup>30</sup> Ratas J., Mäeltsemees S., (2013) Role of Environment in Strengthening Competitiveness of Cities by Example of European Green Capitals and Tallinn. Tallinn.

pamatu pārējiem pilsētas attīstības dokumentiem un tiek atjaunota ik pēc pieciem gadiem. Tallinas attīstības plāns 2014-2020 ir vidēja un īstermiņa plānošanas dokuments, kas konceptuāli balstās stratēģijā „Tallina 2030“ un pārvērš stratēģijā izvirzītos mērķus konkrētam laika periodam aktuālos uzdevumos. Attīstības plāns ietver rīcības plānu ar pasākumiem un aktivitātēm trīs gadu periodam, un, balstoties uz to, tiek plānots arī pilsētas budžets. Rīcības plāns detalizēti nosaka arī atbildīgās institūcijas par pasākumu īstenošanu, sagaidāmos rezultātus un to izvērtēšanas kārtību. Izvērtēšana tiek veikta katru gadu. Tallinas uzņēmumu un inovāciju stratēģija 2014-2018 balstās gan stratēģijā „Tallina 2030“, gan vienlaikus arī nacionāla līmeņa dokumentos<sup>31</sup>. Dokuments pievēršas uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšanai. Visbeidzot, Tallinas vides stratēģija 2030 un Tallinas vides aizsardzības attīstības plāns 2013-2018 netieši pievēršas pilsētas konkurētspējas veicināšanai ar vides uzlabošanas pasākumiem. Viens no pilsētas mērķiem ir iegūt Eiropas zaļās galvaspilsētas titulu 2018. gadā, kas stiprinātu Tallinas starptautiskās pozīcijas un konkurētspēju.

#### 5.1.4. Konkurētspējas veicināšana

Tallinas konkurētspēja ir centrālā aktualitāte visos pilsētas attīstības dokumentos. Tomēr tā netiek izdalīta kā atsevišķa joma. Konkurētspēja ir prioritāte, caur kuras prizmu tiek plānoti attīstības pasākumi un aktivitātes, t.i. plānotajiem pasākumiem un aktivitātēm dažādās nozarēs – uzņēmējdarbībā, nodarbinātībā, tūrismā, u.c. – paralēli nozares mērķiem jāsekmē arī Tallinas kopējā konkurētspēja. Attīstības dokumentu izpratnē „konkurēt“ nozīmē sasniegt noteiktus standartus, un Tallinas gadījumā standartus galvenokārt nosaka Ziemeļeiropa. Tallinas uzņēmējdarbības un inovāciju stratēģija konkurētspēju definē kā nepārtrauktu jaunu darbavietu ar pieaugošu pievienoto vērtību un produktivitāti radīšanu.

Salīdzinot pēdējos divus attīstības plānus, jāsecina, ka laika gaitā konkurences izpratne ir mainījusies. Iepriekšējā Tallinas attīstības plānā 2009-2027 var izdalīt divus konkurences laukumus – ārējo un iekšējo. Ārēji Tallina konkurē ar a) citām Baltijas galvaspilsētām, b) Baltijas jūras reģiona pilsētām, c) Eiropas pilsētām un d) globāli. Ārējā konkurence rodas tūristu un investīciju piesaistes, un darbaspēka aizplūšanas dēļ. Sīvākie ārējie konkurenti ir Rīga un Viļņa, kā arī Ziemeļeiropas valstis. Iekšējo konkurenci Tallinai sastāda citas Igaunijas pašvaldības un tā rodas darba spēka pieejamības un iedzīvotāju nodokļu dēļ. Spēcīgākie iekšējie konkurenti ir tuvākās pašvaldības (Viimsi, Rae, Kiili, Saku, Saue un Harku). Jaunākajā Tallinas attīstības plānā 2014-2020 konkurēšanu nomaina sadarbība. Lai arī šī plāna mērķis ir sekmēt Tallinas konkurētspēju, plāns uzsver, ka sadarbība ir efektīvāks ceļš uz konkurētspēju. Sadarbība ar citām Igaunijas pašvaldībām (kaimiņu) stiprinās kopējās pozīcijas un sniegs iespējas harmonizēt Tallinas un reģiona attīstības plānus ar nacionālo politiku. Jaunākais attīstības plāns uzsver Tallinas kā reģiona centra un Igaunijas galvaspilsētas, nevis tikai pilsētas, intereses. Arī starptautiskā līmenī uzmanība vērsta uz sadarbības stiprināšanu. Kooperācija ar Rīgu, Pēterburgu un Helsinkiem ļaus kopīgiem spēkiem attīstīt reģionu, tādējādi veicinot arī Tallinas konkurētspēju.

#### 5.1.5. Stratēģijas mērķi un prioritātes

Konceptuāli Tallinas attīstības dokumenti balstās stratēģijas „Tallina 2030“ noteiktajā pilsētas vīzijā. Tallina savā vīzijas formulējumā ietver vairākas attīstībai nozīmīgas jomas. Līdzīgi kā citās pētījumā iekļautajās pilsētās tās ir: uzņēmējdarbība, inovācijas un pilsētvide. Stratēģijas formulēto vīziju kā centrālo vadlīniju patur arī abi pārējie attīstības dokumenti, pievienojot vienīgi tēmai atbilstošus papildinājumus. Tā Tallinas attīstības plāns jaunākajā laika periodā liek akcentu uz drošību un vides

<sup>31</sup> Igaunijas uzņēmējdarbības izaugsmes stratēģija 2014-2020, Igaunijas P&A un inovāciju stratēģija 2014-2020



tīrību. Uzņēmējdarbības un inovāciju stratēģijā, protams, uzsvars ir uzņēmējdarbību, zināšanām un inovācijām. Stratēģija paredz Tallinai globālu lomu „jaunās” ekonomikas jomā, kas ietver uz zināšanām balstītas ekonomikas, radošo un kultūras industriju attīstību, kā arī eko jeb videi draudzīgu uzņēmējdarbību.

Tabula 3. Tallinas attīstības dokumentos formulētā vīzija

Attīstības dokuments	Vīzija
Stratēģija „Tallina 2030”	„Tallina ir starptautiski pievilcīgs galamērķis un konkurētspējīgs jaunās ekonomikas līderis ar inovatīvu un drošu pilsētvidi.”
Tallinas attīstības plāns 2014-2020	„Sociāli droša Tallina ar tīru vidi.”
Tallinas uzņēmējdarbības un inovāciju stratēģija 2014-2018	„Tallina ir starptautiski atvērta pilsēta, kas stimulē uzņēmējdarbību un radošumu, veicina ekonomisko sadarbību un zināšanu un prasmju attīstību”.

Balstoties uz stratēģijā „Tallina 2030” izvirzītajiem mērķiem, abi pārējie pilsētas plānošanas dokumenti nosaka attīstības prioritātes. To apkopojums liecina - lai arī konceptuāli abi dokumenti balstās stratēģijā „Tallina 2030”, to rīcības sfēras atšķiras. Tallinas attīstības plāna prioritātes ir vērstas uz pilsētvides attīstību un labklājību. Savukārt Tallinas uzņēmumu un inovāciju stratēģija fokusējas uz biznesa, izglītības un zinātnes sfēru lokālā un starptautiskā tīklojuma attīstīšanu.

Tabula 4. Tallinas attīstības dokumentos izvirzītās prioritātes

Stratēģija „Tallina 2030”	Tallinas attīstības plāns 2014-2020	Tallinas uzņēmējdarbības un inovāciju stratēģija 2014-2020
Aktīva Tallina ar daudzveidīgu notikumu klāstu	Konkurētspēja, salīdzinoši ar citām pilsētām un reģioniem	Starptautiska atvērtība
Tallina ar izglītības un attīstības iespējām visiem	Vides integritāte un ilgtspējība	Zināšanas un prasmes
Droša un atbalstoša Tallina	Sociālās pamatvērtības	Sadarbība
Ērta, iedvesmojoša un videi draudzīga Tallina	Iedzīvotāju labklājība	Motivējoša urbānā vide
Efektīvi un gudri pārvaldīta Tallina ar augstu publisko pakalpojumu kultūru	Gudra pilsētas pārvaldība, izcili publiskie pakalpojumi	
Uzņēmējdarbību vērstā, produktīva Tallina	Līdzsvarota attīstība	

#### 5.1.6. Pasākumi un aktivitātes konkurētspējas veicināšanai

Pilsētas vīzijas īstenošanai Tallinas attīstības plāns 2014-2020 izvirza kopskaitā 31 uzdevumu. Pasākumi aptver plašu jomu loku: uzņēmējdarbība, nodarbinātība, izglītība, publiskā pārvalde un pakalpojumi, infrastruktūra, drošība un sociālais atbalsts, kultūra un radošums, tūrisms un vide. Katra uzdevuma ietvaros plānoti daudzskaitlīgi pasākumi un aktivitātes. Var uzskatīt, ka netieši visi pasākumi tiecas veicināt pilsētas konkurētspēju, tomēr šeit izcelti tikai tie, kuru ietekme uz konkurētspēju ir nepastarpināta.

##### *Pasākumi uzņēmējdarbības veicināšanai*

Tallinas ekonomikas rādītāji pārsniedz vidējos valstī un ir labākie arī Baltijas mērogā. Tomēr starptautiskā skatījumā Tallina atzīst zemāku produktivitāti, vājāku infrastruktūru un zemo izmaksu/cenu dominantu. Tallina vēlas attīstīt biznesa vidi, kurā talantīgi un produktīvi darbinieki kļūst par uzņēmējiem. Vēl labāk, ja jaunie uzņēmumi pārstāv uz zināšanām balstītas ekonomikas nozares un ir starptautiski. Svarīga ir arī uzņēmumu internacionalizācija un industriālo parku attīstība. Arī Tallinas uzņēmējdarbības un inovāciju stratēģija 2014-2020 īsteno pasākumus uzņēmējdarbības popularizēšanā, t.sk. biznesa apmācības, biznesa plānu konsultācijas, biznesa inkubatoru pasākumus.

Tabula 5. Augsta uzņēmējdarbības aktivitāte

<i>Pasākumi</i>	<i>Aktivitātes</i>
Uzņēmējdarbības popularitātes celšana	Veicināt uzņēmējdarbību ar dažādu pasākumu palīdzību Uzņēmējdarbības konkursu organizēšana
Paaugstināt uzņēmējdarbības aktivitāti	Veicināt izpratni par uzņēmējdarbību (internets, publikācijas) Biznesa konsultācijas informācijas centros ( <i>Enterprise Estonia</i> ) „Istermiņa” uzņēmējdarbības apmācības (nav tirgus piedāvājumā) Granti jaunu darbavietu radīšanai Granti dalībai izstādēs
Attīstīt biznesa atbalsta struktūras	Veidot un vadīt biznesa un radošos inkubatorus, atbalstīt to aktivitātes Atbalsta programmas prioritārajām nozarēm (radošās industrijas) Ieviest uzņēmēju attīstības programmu Apkopot biznesa informāciju
Rādītāji	Uzņēmumu skaits, kas veiksmīgi „atstājuši” inkubatorus Konsultēto biznesa plānu skaits

### *Pasākumi inovāciju veicināšanai*

Lai veicinātu konkurētspējai tik būtiskās inovācijas, attīstības plāns paredz inovāciju kultūras veidošanu, kā arī pilsētas līdzdalību industriālo parku, biznesa un radošo inkubatoru veidošanā un vadīšanā. Inovāciju un zināšanu pārnesei Tallina vēlas piesaistīt uzņēmējus un investorus no ārvalstīm, tāpēc plāno dalību starptautiskos pasākumos un sadarbību ar dažādām ārvalstu organizācijām. Šo jomu izvērsti papildina Tallinas uzņēmumu un inovāciju stratēģija 2014-2018, kas inovāciju kultūras veidošanas jomā paredz veidot kursus pamata un vidējās izglītības līmenī, konkursus un stipendijas inovācijām augstākās izglītības līmenī, kā arī mentoringa pasākumus biznesa sektoram. Arī šis dokuments paredz izvērstu atbalstu klasteriem un starptautiskās sadarbības veidošanai.

Tabula 6. Uz zināšanām balstīta, starptautiski konkurētspējīga biznesa attīstība

<i>Pasākumi</i>	<i>Aktivitātes</i>
Uzņēmēju kompetenču celšana	Uzlabot inovāciju kultūru un vairo uzņēmēju interesi par to sadarbībā ar augstākās izglītības iestādēm, kompetenču centriem, P&A organizācijām
Radīt apstākļus zināšanām ietilpīgai uzņēmējdarbībai	Atbalstīt tehnoloģiju parku attīstību Atbalstīt klasteru attīstību Veidot klasteru centrus
Biznesa sadarbības attīstība	Sadarbība ar asociācijām, tirdzniecības kameru, u.c. atbalsta organizācijām Sadarbība ar <i>Estonian Enterprise</i> Dalība ES uzņēmējdarbības veicināšanas projektos Ārzemju vizīšu organizēšana
Rādītāji	Uzņēmumu skaits tehnoloģiju parkā Darbinieku skaits uzņēmumos tehnoloģiju parkos Klasteru skaits Jaunizveidotu produktu/pakalpojumu skaits klasteros

### *Pasākumi augstvērtīgas nodarbinātības veicināšanai*

Lai celtu konkurētspēju, būtisks priekšnosacījums ir piesaistīt un noturēt kvalitatīvus iedzīvotājus darbaspējīgā vecumā. Tallina ir vadošā pilsēta atalgojuma un produktivitātes ziņā Baltijā, taču atpaliek šajās jomās no Ziemeļeiropas, uz kuriem aizplūst jauneklīgs un perspektīvs darbaspēks. Lai to novērstu, Tallina vēlas radīt labāk atalgota darba iespējas saviem iedzīvotājiem un vienlaikus celt darbaspēka kvalitāti. Šis uzdevums saskan ar Tallinas uzņēmumu un inovāciju stratēģijā noteiktajiem pasākumiem, kas mērķēti „gudras imigrācijas” veicināšanai Tallinā. „Gudra imigrācija” nozīmē piesaistīt un noturēt izglītotu un augsti produktīvu iekšējo un ārējo darbaspēku.

Tabula 7. Nodarbinātības un augstas kvalifikācijas nodarbinātības veicināšana

<i>Pasākumi</i>	<i>Aktivitātes</i>
Darbaspēka prasmju un zināšanu veidošana	Granti uzņēmumiem iekšējo apmācību vadītāju sagatavošanai Līdzdalība augstākās un arodizglītības attīstībā, ņemot vērā darba tirgus vajadzības Karjeras konsultāciju ieviešana skolās
Darba tirgū ienākšanas barjeru pazemināšana	Atbalstīt jaunu darba vietu radīšanu Ieviest darba prasmju veidošanas projektus
Tallinas biznesa vides mārketinga ārvalstīs	Tallinas biznesa vides un investīciju iespēju prezentēšana starptautiskās izstādēs u.c. Informatīvo materiālu par Tallinas biznesa vidi un investīciju iespējām sagatavošana un izplatīšana (drukātie materiāli, interneta resursi, reklāma, publicitāte, multimedij)
Rādītāji	Jaunu darba vietu radīšana ar grantu atbalstu Darbinieku skaits Tallinas industriālajos parkos

### *Pasākumi Tallinas starptautiskā tēla un tūrisma veicināšanai*

Tūrisma apjomi Tallinā aizvien pieaug, tomēr Tallinas attīstības plāns 2014-2020 kritizē situāciju, kurā galvenais tūrisma magnēts ir zemās cenas. Lai to mainītu, jāceļ tūrisma pakalpojumu kvalitāte, jāpaplašina tūrisma piedāvājuma klāsts un jāveic aktīvs mārketinga. Tallina vēlas papildināt tūrisma piedāvājumu ar inovatīviem pakalpojumiem. Attīstot kultūras dimensiju, Tallina vēlas kļūt par nozīmīgāko kultūras tūrisma centru Baltijā, kas piedāvā profesionālu, Eiropas mērogā konkurētspējīgu kultūras piedāvājumu. Tallinas uzņēmējdarbības un inovāciju stratēģija 2014-2018 vēlas attīstīt konferenču tūrisma, paredzot ieviest Tallinā vismaz piecas ikgadējas, starptautiskas konferences pilsētai aktuālās nozarēs.

Tabula 8. Tallina ir starptautiski atpazīstams, augstas klases tūrisma galamērķis

<i>Pasākumi</i>	<i>Aktivitātes</i>
Konferenču tūrisma attīstība	Veidot un pasniegt Tallinu kā konferenču tūrisma galamērķi Konferenču tūrisma operatoru apmācības
Kultūras tūrisma attīstība	Kultūras tūrisma projekta „Tallinas karte” attīstība Vismaz viena no Tallinas festivāliem starptautiskās atpazīstamības veidošana
Tūrisma iespēju mārketinga mērķa grupām	Mērķētas mārketinga aktivitātes ārvalstu medijos Uz ceļošanas aģentiem mērķētas mārketinga aktivitātes Dalība tūrisma mārketinga pasākumos Informatīvo materiālu sagatavošana un izplatīšana
Tūrisma informācijas pakalpojumu attīstība	Atbalsts tūrisma informācijas centriem Inovatīvu tūrisma informācijas pakalpojumu nodrošināšana (piem., Tallinas vecpilsētas 3D aplikācija)
Tūrisma pakalpojumu kvalitātes veicināšana	Atbalsts tūroperatoru un gidu apmācībām Tūroperatoru sadarbības veicināšana Atbalsts tūrisma pakalpojumu kvalitātes celšanai Tūrisma gidu sertifikācijas koordinēšana
Tūrisma informācijas apkopošana	Tūrisma statistikas datu vākšana un apkopošana Tūrisma pētījumu organizēšana un prezentēšana
Pilsētas kā tūrisma produkta attīstība	Vecpilsētas un pilsētas centra „savienošana” ar piekrasti Augstas klases infrastruktūras izbūve ap Vecpilsētu Multifunkcionāla konferenču centra izveidošana Tūrisma autobusu pieturvietu attīstīšana Zīmju un norāžu izvietošana Publisko tualetu nodrošināšana Sabiedriskā transporta, taksometru pakalpojumu uzlabošana
Rādītāji	Tallinas viesnīcās ārvalstu tūristu pavadītais laiks Tallinas tūrisma pakalpojumu eksports

### *Pasākumi publiskās pārvaldības un pasākumu uzlabošanai*

Visbeidzot - Tallinas attīstības plāns 2014-2020 velta uzmanību pašvaldības darba organizācijai un publisko pakalpojumu kvalitātei. Publiskais sektors Igaunijā jau līdz šim plūcis laurus starptautiskā mērogā, pierādot, ka pilsētas starptautisko konkurētspēju iespējams veicināt ar publisko pakalpojumu kvalitāti. Pilsēta izpelnījiesies starptautisku atzinību par publiskās pārvaldes caurspīdīgumu, lēmumu pieņemšanas pārskatāmību, kā arī pasaules mērogā inovatīvu e-pakalpojumu ieviešanu. Attīstības plāns turpina iesākt virzienu, paredzot virkni pasākumu, kas veicinātu lēmumu pieņemšanu pašvaldībā un uzlabotu pakalpojumu kvalitāti. Tallinas uzņēmējdarbības un inovāciju stratēģija paredz, ka līdz 2018. gadam 90% publisko pakalpojumu Tallinā jābūt pieejamiem arī angļu valodā, kas atbalstītu augsti kvalificēta darbaspēka un investīciju piesaistīšanu Tallinai, kā arī sekmētu starptautisko sadarbību.

Tabula 9. Pilsētas administrācija izmanto IT iespējas un piedāvā plašu e-pakalpojumu klāstu iedzīvotājiem

Pasākumi	Aktivitātes
Attīstīt IT infrastruktūru, nodrošināt IT pašvaldības darbiniekiem un deputātiem	Turpināt attīstīt vienotu IT infrastruktūru pilsētas administratīvajām vienībām Nodrošināt IT atbalstu pilsētas administratīvajām vienībām Pilsētas IT vadība un tehniskais atbalsts Turpināt sadarbību ar nacionālā līmeņa IT attīstītājiem Tallinas domes un pašvaldības darba audio un video pārraīžu attīstība ar mērķi garantēt lēmumu pieņemšanas caurspīdību Dokumentu digitālā apstrāde Nodrošināt tehnoloģiju aprīkojumu publiskajās bibliotēkās, lai veicinātu iedzīvotāju tehnoloģiju lietošanas apmācības un e-pakalpojumu izplatību Izveidot pilsētas veselības aprūpes informāciju sistēmu skolām, savienojot to ar nacionālo <i>e-Health</i> sistēmu Iniciēt un piedalīties pašvaldības un valsts kopīgos projektos Izstrādāt IT attīstības stratēģiju pilsētas pašvaldības aģentūrām, nepārtraukti to atjaunot
Attīstīt e-pakalpojumus un iepazīstināt iedzīvotājus ar to piedāvātajām iespējām	Attīstīt pilsētas mājas lapas Attīstīt e-pakalpojumus Iepazīstināt iedzīvotājus ar e-pakalpojumiem interneta vidē un tradicionālajos mediju kanālos Attīstīt jaunus kanālus e-pakalpojumu sniegšanai Pavairot Tallinas kartes ( <i>contact-free card</i> ) lietošanas iespējas Tallinā un citās Igaunijas pilsētās, un Helsinkos Attīstīt e-pakalpojumu platformu Tallinas TV kanālā
Tūrisma iespēju mārketinga mērķa grupām	Mērķētas mārketinga aktivitātes ārvalstu medijos Uz ceļošanas aģentiem mērķētas mārketinga aktivitātes Dalība tūrisma mārketinga pasākumos Informatīvo materiālu sagatavošana un izplatīšana

### 5.1.7. Kopsavilkums

Vadošais Tallinas attīstības dokuments ir Tallinas attīstības plāns, kas ietver nevien pilsētas ilgtermiņa vīziju un attīstības prioritātes, bet izvirza arī konkrētus pasākumus, aktivitātes to sasniegšanai, kā arī nosaka rādītājus sekmīgas īstenošanas izvērtēšanai. Tallina gūst starptautisku atzinību ar efektīvu pilsētas pārvaldi un pasaules mērogā inovatīviem publiskajiem e-pakalpojumiem. Šī ir arī viena no jomām, kuru pilsēta mērķtiecīgi virza un īsteno kā būtisku starptautiskās konkurētspējas celšanai. Citas Tallinai svarīgas sfēras konkurētspējas kontekstā ir uzņēmējdarbība, inovācijas, augsti kvalificēta nodarbinātība, kā arī tūrisma un pilsētas starptautiskais tēls. Šajās jomās Tallinas attīstības plāns 2014-2020 un Tallinas uzņēmumu un inovāciju stratēģija 2014-2018 paredz daudzpusīgus pasākumus. Formas un struktūras ziņā Tallinas attīstības stratēģija ir ļoti līdzīga Helsinku pilsētas attīstības plānam. Taču saturiski tā izceļas ar konsekventu prioritāro jomu definēšanu, kurās Tallina gūst ievērojamus panākumus, parādot, kā pilsētas starptautiskais novērtējums sakņojas mērķtiecīgā pilsētas attīstības darbā.

## 5.2. Viļņa

Iedz.skaitis:	542 990 19% no kopējā Lietuvā
IKP:	39% no kopējā Lietuvā 17 980 EUR per capita
Platība:	402 km <sup>2</sup> 1 376 iedz.uz km <sup>2</sup>
Statuss:	Lietuvas galvaspilsēta, lielākā pilsēta Lietuvā

### 5.2.1. Starptautiskā reputācija

Pasaules Ekonomikas foruma „Starptautiskās konkurētspējas ziņojums 2015-2016“ ierindo Lietuvu 36. vietā starp kopumā

140 valstīm, un 17. vietā starp Eiropas valstīm. Lietuvas konkurētspēja pamatojas zemās muitas nodevās, sekmīgā tehnoloģiju ieviešanā, plašā interneta pieejamībā (t.sk. skolās) un maksimāli vienkāršotās uzņēmuma dibināšanas formalitātes. Arī Lietuvas galvaspilsēta lepojas ar panākumiem interneta pieejamībā: Viļņa ir starp TOP 10 pilsētām ar ātrāko internetu pasaulē, Eiropas līdere FTTH optisko tīklu pārklājumā, pilsētā visur pieejams 4G LTE Internets<sup>32</sup>. Arī ārvalstu investori min tehnoloģiju attīstību kā būtiskāko Viļņas priekšrocību, salīdzinājumā ar pārējām Baltijas metropolēm – Rīgu un Tallinu<sup>33</sup>. Otra Viļņas priekšrocība ir pilsētas ģeogrāfiskais tuvums un saikne ar apjoma ziņā lielākajiem Baltkrievijas, Polijas un Krievijas tirgiem.

### 5.2.2. Konkurētspējas pašvērtējums

Lai arī Baltijas līmenī Viļņa sevi pasniedz kā vadošo Baltijas metropoli, tomēr realitātē Rīga un Tallina sastāda Viļņai izteiktāko konkurenci. To apliecina aptaujas dati no Lietuvas pašvaldībām: Viļņa par galveno konkurenti uzņēmumu, investoru un tūristu piesaistes ziņā uzskata Rīgu, otrajā vietā – Tallinu, bet trešajā – Klaipēdu. Nacionālā mērogā Viļņa ir administratīvais un finanšu centrs, starptautisko pārstāvniecību un tūrisma bāze. Starptautiski Viļņa ir konkurētspējīgākā Lietuvas pilsēta un attīstības jomā ir labs piemērs pārējām<sup>34</sup>. Tomēr patreizējā situācijā Lietuvas lielākās pilsētas konkurē savā starpā un ar līdzīga statusa un izmēra pilsētām kaimiņvalstīs<sup>35</sup>. Pilsētas pašas skatījumā Viļņas konkurētspējas priekšrocības balstās informācijas tehnoloģiju attīstībā un pieejamībā, kā arī izglītotos un aktīvos pilsētas iedzīvotājos. Viļņa rod priekšrocības arī savā ģeogrāfiskajā pozīcijā, kas atrodas krustpunktā starp Rietumiem un Austrumiem un sniedz pieredzi kultūru saskarsmē. Pilsēta vēlas izmantot arī iespējas, ko sniedz Lietuvas urbānais tīklojums, un veidot urbānu aglomerāciju, saplūstot ar otru lielāko Lietuvas pilsētu – Kauņu.

### 5.2.3. Pilsētas attīstības plānošanas dokumenti

Pilsētas attīstības dokumentu izstrādes vēsturiskā gaita liecina, ka Viļņa vēl meklē sev atbilstošāko praksi pilsētvides plānošanā. Pēdējo divu dekāžu laikā Viļņa ir piedzīvojusi strauju, bet nevienmērīgu, izaugsmi, un tā ietekmē pilsētas attīstības politika bijusi sarežģīta un nereti pat haotiska<sup>36</sup>. Galvenie Viļņas pilsētas plānošanas dokumenti<sup>37</sup>:

- Viļņas pilsētas stratēģiskais plāns 2002-2011 (2002).
- Viļņas pilsētas māsterplāns 2015 (2007).
- Viļņas reģiona attīstības plāns 2003-2007 (2003).
- Viļņas-Kauņas dipoles stratēģiskais plāns (2004).

Viļņas pilsētas stratēģiskais plāns 2002-2011 ir pilsētas ilgtermiņa attīstības plāns un viens no nozīmīgākajiem Viļņas attīstības dokumentiem, uz kuru balstās pilsētas attīstības politika vēl šobrīd. Lai arī izstrādāts pirms vairāk nekā 10 gadiem, balstoties uz tieši šajā dokumentā izvirzītajām prioritātēm, pašvaldība katru gadu izstrādā īstermiņa rīcības plānu nākamo trīs gadu periodam, kā arī pilsētas budžeta plānu. Šajā pētījumā iekļauti Viļņas pilsētas rīcības plāni laika posmam no 2006.-

<sup>32</sup> China Academy of Information and Communi (2014) Comparative Study of Smart Cities in Europe and China 2014. EU-China Policy Dialogues Support Facili.

<sup>33</sup> Vanags A., Chandler M., Leduskrasta Z., Padam S., (2006) Towards a Coordinated Investment Strategy for Riga, Tallinn and Vilnius. A report for BaltMet Invest Baltic Sea Region, INTERREG III B Project. Riga.

<sup>34</sup> Vilnius City Council (2007) Vilnius City Master Plan 2015. Confirmed by Vilnius City Council Resolution No. 1-1519 of February 14, 2007. Vilnius.

<sup>35</sup> Sinkien J. (2009) Competitiveness Factors of Cities in Lithuania, ISSN 1648-2603, Viešoji politika ir administravimas, 2009. Nr. 29. Vilnius.

<sup>36</sup> Maciulevicius K., Gryksas V., (2009) Dipole City – Vilnius + Kaunas. Blekinge Institute of Technology, Karlskrona, Sweden 2009.

<sup>37</sup> Diemžēl ne visi no tiem ir publiski pieejami uz 30.20.2015.

2009. gadam<sup>38</sup>. Viļņas pilsētas māsterplāns 2015 ir pilsētvides plānošanas dokuments, kas nosaka vadlīnijas pilsētas attīstībai līdz 2015. gadam, ietverot attīstības virzienus un prioritātes. Māsterplāna izstrādes gaitā ticis iesaistīts plašs iedzīvotāju loks un konsultācijas ar dažādām iedzīvotāju grupām ir neatņemama plāna tapšanas sastāvdaļa. Iepriekšējais Viļņas pilsētas māsterplāns 2005 ticis izstrādāts 1998. gadā. Viļņas un Kauņas dipoles stratēģiskais plāns formulē Lietuvas vadošo pilsētu sadarbību un paredz jauna, Eiropas līmeņa metropoles „Euro City“ veidošanu.

#### 5.2.4. Konkurētspējas veicināšana

Visu Viļņas attīstības dokumentu mērķis ir vairot pilsētas konkurētspēju<sup>39</sup>. Lai arī praktiskais pilsētas konkurences laukums ir Baltija, Viļņai ir ambiciozi mērķi iekarot pozīcijas daudz plašākā ģeopolitiskajā reģionā. „Viļņai ir potenciāls kļūt par Eiropas līmenī konkurētspējīgu reģionālo centru, kas atrodas Austrumu, Ziemeļu un Centrālās Eiropas ģeopolitisko, ekonomisko un kultūras interešu krustpunktā“<sup>40</sup>. Uzstādījuma pamatā ir ne vien pilsētas ģeogrāfiskais novietojums, bet arī pašvaldības politika, jo šis mērķis pilsētas attīstības dokumentos saglabājies nemainīgs vēl kopš 90.-to gadu beigām. Lai mērķi sasniegtu, nepieciešams pilnveidot visa veida infrastruktūru un veicināt uzņēmējdarbību draudzīgu vidi. Lai veicinātu Viļņas starptautisko atpazīstamību, pilsētai jāīsteno gudrs starptautiskais mārketingas.

Viļņas attīstības unikalitāte ir ideja par stratēģisku apvienošanu ar otru lielāko Lietuvas pilsētu – Kauņu. Viļņas un Kauņas dipoles stratēģiskais plāns paredz divu lielāko Lietuvas pilsētu, kas atrodas 90 km distancē viena no otras, saplūšanu urbānā aglomerācijā, kā rezultātā veidotos jauns Eiropas līmeņa centrs – „Euro City“ metropole.

Plāna mērķis ir, izmantojot Viļņas un Kauņas unikālo ģeogrāfisko situāciju, celt abu pilsētu un Lietuvas starptautisko konkurētspēju. Centrs nākotnē varētu kļūt par Eiropas pārvaldības institūciju un politiski-ekonomisko struktūru centru<sup>41</sup>. Tas ļautu sasniegt 15,5 miljonus iedzīvotāju 300 km rādiusā, kā rezultātā „Viļņa konkurētspējas ziņā reģionā būtu līdzvērtīga Varšavai“. Plāns nosaka, ka abām pilsētām jāmeklē atšķirīga specializācija, lai neveidotos savstarpēja konkurence, bet gan stratēģiskā partnerība. Viļņas pienesums apvienībā ir tās kā reprezentatīvā, administratīvā un finanšu centra funkcijas, savukārt Kauņas – industriālais potenciāls.

#### 5.2.5. Stratēģijas mērķi un prioritātes

Lai arī dažādiem Viļņas attīstības dokumentiem ir atšķirīgi uzdevumi, tie papildina cits citu, lai īstenotu kopīgu vēl 2002. gadā definētu pilsētas vīziju:

*„Viļņa – Lietuvas galvaspilsēta, modernākā Austrumu un Centrāleiropas reģiona pilsēta, starptautisks politiskais, zinātnes un kultūras centrs“<sup>42</sup>.*

Tātad Viļņa vēlas kļūt par starptautisku politikas, biznesa, zinātnes un kultūras centru. Lai kļūtu par modernāko Centrālās un Austrumu Eiropas pilsētu, Viļņas pilsētas stratēģiskais plāns nosaka sekojošas prioritātes:

- veicināt Viļņas starptautisko konkurētspēju,

<sup>38</sup> Aktuālākus rīcības plānus diemžēl nav izdevies iegūt.

<sup>39</sup> Paliulis N., Cincikaite R., (2013) Assessing Competitiveness of Lithuanian Cities. Economics & Management: 2013. 18 (3).

<sup>40</sup> Vilnius City Council (2007) Vilnius City Master Plan 2015. Confirmed by Vilnius City Council Resolution No. 1-1519 of February 14, 2007. Vilnius.

<sup>41</sup> Turpat.

<sup>42</sup> Vilnius City Council (2002) Vilnius City Strategic Plan for 2002-2011. Decision No 607 of Vilnius City Council of 19 June 2002. Vilnius.

- attīstīt „jauno“ ekonomiku,
- radīt modernu, progresīvu sabiedrību,
- attīstīt transporta un tehnoloģiju infrastruktūru.

Balstoties uz šīm prioritātēm un aktuālo situāciju, Viļņas pašvaldība katru gadu izvirza uzdevumus, aktivitātes un budžeta apjomu īstermiņa rīcības plānā.

### 5.2.6. Pasākumi un aktivitātes konkurētspējas veicināšanai

Šajā sadaļā apkopota informācija par uzdevumiem un aktivitātēm, kas noteiktas Viļņas pilsētas stratēģiskajā plānā 2002-2011 prioritāšu īstenošanai pilsētas rīcības plānos laika posmā no 2006. līdz 2009. gadam.

#### *Pasākumi starptautiskās konkurētspējas veicināšanai*

Viļņas rīcības plānos pilsētas konkurētspējas paaugstināšana galvenokārt saistīta ar pilsētas starptautiskās atpazīstamības un tūrisma veicināšanu. Viļņa izmanto plašu starptautiskā mārketinga instrumentu arsenālu – mediju kampaņas, publikācijas, dalību starptautiskos pasākumos, misijas braucienus un tūrisma informācijas centrus. Viļņas tēla komunikācijā pilsēta izcelta kā: 1) mājīga un draudzīga, 2) apvieno moderno ar vēsturisko, 3) piedāvā plašu notikumu un iespēju klāstu. Viļņa vēlas aktīvi iesaistīties arī starptautisku notikumu veidošanā, pievēršot uzmanību pilsētas kultūrai un vēsturiskajam mantojumam jeb veicinot kultūras tūrisma. Tāpat pilsēta ir ieinteresēta konferenču tūrisma veicināšanā un plāno resursu ieguldīšanu šiem mērķiem nepieciešamajā infrastruktūrā (multi-funkcionāla kultūras centra, starptautiska konferenču centra izveide). Un visbeidzot - arī Viļņa vēlas būt „zaļā“ pilsēta.

Tabula 10. Veicināt Viļņas starptautisko konkurētspēju

	<i>Uzdevumi</i>	<i>Aktivitātes</i>
Viļņas pilsētas rīcības plāna pārskats 2007-2009	Pilsētas prezentēšana starptautiskos pasākumos	Dalība starptautiskās izstādēs, konferencēs, konkursos, u.c. pasākumos
	Kultūras, pasākumu un konferenču tūrisma attīstība un mārketinga	Viļņa – Eiropas kultūras galvaspilsēta 2009 Reklāmas kampaņas BBC, CNN
	Pilsētas attīstības iespēju apzināšana lokāli un starptautiski	Tūrisma pakalpojumu mājas lapa <a href="http://www.vilnius-convention.lt">www.vilnius-convention.lt</a> Investīciju informācija apkopota <a href="http://www.development.lt">www.development.lt</a>
	Pilsētas tēls: „Mājīga un vitāla pilsēta ar plašu pasākumu klāstu un draudzīgiem iedzīvotājiem, kurā vēstures un kultūras mantojums apvienojas ar moderno“.	
Viļņas pilsētas rīcības plāna pārskats 2006-2008	Aktīvs pilsētas vietējais un starptautiskais mārketinga; pilsētas izaugsmes potenciāla veicināšana	Daudzveidīgu mārketinga aktivitāšu īstenošana, dalība starptautiskās izstādēs, konferencēs, konkursos u.c. pasākumos, publikācijas, biznesa misijas, tūrisma informācijas centri, tūrisma pakalpojumu attīstība
	Kultūrvēsturiskā mantojuma konservācija un pārvaldība; attīstības politikas veidošana un ieviešana	„Lost Vilnius“ programma Pilsētas zaļo zonu attīstība
	Pilsēta un valsts gadadienu un kultūras notikumu veidošana	Veidot pilsētā zonas mākslas un kultūras pasākumiem; attīstīt pilsētas infrastruktūru
	Pašvaldības finansiālo saistību pildīšana	Paaugstināt pilsētas starptautiskos kredītreitingus
	Pilsētas tēls: „Pievilcīga pilsēta, kurā ir jauki dzīvot, aizraujoši – pavadīt laiku, un gudri – investēt. Atvērta, mājīga, moderna un viesmīlīga pilsēta, kas piedāvā plašu tūrisma iespēju klāstu“.	

#### *Pasākumi „jaunās“ ekonomikas attīstībai*

Viļņas stratēģijas otrā prioritāte nosaka „jaunās“ ekonomikas attīstības veicināšanu. Izmantojot savu potenciālu izglītībā un zinātnē, Viļņa vēlas attīstīt uz zināšanām balstītas nozares un stimulēt inovācijas. Kā prioritāras izvirzītas sekojošas nozares: IT, bio-tehnoloģijas, lāzer-tehnoloģijas, materiālu zinātne. Prioritātes ietvaros paredzēta sadarbības starp zinātnes un biznesa sektoriem stiprināšana un IT klasteru attīstība. Tāpat, pašvaldība paredz veidot uzņēmējdarbībai un investīcijām

pievilcīgu vidi un attīstīt industriālās un komercplātības.

Tabula 11. Attīstīt "jauno" ekonomiku

	<i>Uzdevumi</i>	<i>Aktivitātes</i>
Vilņas pilsētas rīcības plāna pārskats 2007-2009	Industriālo un komercplātību ilgtspējīga attīstība	Izstrādāt Vilņas pilsētas urbānās attīstības plānu, kas ietver pilsētas plānojumu zonās pēc funkcionalitātes un to attīstības iespējas
Vilņas pilsētas rīcības plāna pārskats 2006-2008	Radīt priekšnosacījumus uz zināšanām balstītu nozaru attīstībai Sekmēt sadarbību starp zinātnes un pētniecības institūtiem un biznesa sektoru Attīstīt IT klasterus Radīt piemērotu vidi biznesa attīstībai un investīciju piesaistei	Teritoriālās attīstības plāna izstrāde Pilnveidot uzņēmējdarbības vidi MVU attīstībai Attīstīt pilsētā biznesa un industriālos rajonus Attīstīt uz zināšanām balstītus klasterus

#### *Pasākumi modernas un progresīvas sabiedrības veidošanai*

Vilņa vēlas veidot modernu informācijas sabiedrību, kas orientējas tehnoloģiju piedāvātajās iespējās un prot tās pielietot. To plānots sekmēt ar izglītības un apmācību programmu palīdzību, kas vērsta uz tehnoloģiju prasmju un kompetenču veidošanu. Būtiska loma ir arī tehnoloģiju infrastruktūrai un publiskiem e-pakalpojumiem.

Tabula 12. Radīt modernu, progresīvu sabiedrību

	<i>Uzdevumi</i>	<i>Aktivitātes</i>
Vilņas pilsētas rīcības plāna pārskats 2007-2009	Publisko e-pakalpojumu attīstība Primārās veselības aprūpes tīkla restrukturizācija un optimizēšana	Uzturēt pašvaldības mājas lapu un nodrošināt e-pakalpojumu sniegšanu Veicināt e-pakalpojumu lietošanu no iedzīvotāju puses Attīstīt vairāk pilnībā interaktīvus e-pakalpojumus
Vilņas pilsētas rīcības plāna pārskats 2006-2008	Veicināt izglītību un apmācības tehnoloģiju jomā	Veidot sociālos pakalpojumus ne-rezidentiem Uzturēt un attīstīt izglītības infrastruktūru Veicināt bērnu un jauniešu prasmes un zināšanas Atbalsīt mājokļu attīstību Attīstīt sabiedriskos e-pakalpojumus Optimizēt veselības aprūpes pakalpojumus

#### *Pasākumi infrastruktūras attīstībai*

Vilņas attīstības prioritātē kā nozīmīgākās izceltas transporta un tehnoloģiju infrastruktūra, tomēr pilsētas rīcības plānos noteiktie pasākumi skar arī mājokļu, pilsētvides un sociālo infrastruktūru. Prioritātes ietvaros noteiktās aktivitātes ir vai nu vispārīgas vai arī attiecas uz konkrētiem infrastruktūras projektiem.

Tabula 13. Attīstīt transporta un tehnoloģiju infrastruktūru

	<i>Uzdevumi</i>	<i>Aktivitātes</i>
Vilņas pilsētas rīcības plāna pārskats 2007-2009	Pilsētas transporta infrastruktūras uzlabošana Pilsētas satiksmes stāvokļa uzlabošana Piepilsētas starptautisko autoceļu apvedceļu izbūve	Investīcijas transporta infrastruktūras attīstībā Pētījumi un uzlabojumi satiksmes organizēšanā Pabeigt starptautiskas nozīmes Vilņas apvedceļa būvniecību
Vilņas pilsētas rīcības plāna pārskats 2006-2008	Attīstīt mājokļu tirgus piedāvājumu, dzīves apstākļus un sociālo infrastruktūru	Uzlabot transporta infrastruktūru Attīstīt Vilņas pievedceļus un reģionālo tīklojumu

### 5.2.7. Kopsavilkums

Vilņas attīstības stratēģija ir grūti pārskatāma un nesistemātiska. Galvenās stratēģiskās vadlīnijas noteiktas vēl 2002. gadā veidotajā Vilņas pilsētas stratēģiskajā plānā 2002-2011. Tās paredz attīstīt Vilņu kā modernāko C&A-Eiropas pilsētu un nosaka infrastruktūras attīstību un uzņēmējdarbības veicināšanu kā prioritārās jomas. Lai arī Vilņa šobrīd ir viena no, taču ne vadošā, C&A-Eiropas pilsēta, IT tehnoloģiju jomā pilsētai izdevies sasniegt starptautiski nozīmīgas pozīcijas. Vilņas konkurētspējas veicināšanas ietvaros pašvaldība strādā pie pilsētas starptautiskā mārketinga un tūrisma attīstības. Citas prioritārās jomas Vilņai ir jaunās ekonomikas un modernas sabiedrības veidošana, kā arī infrastruktūras attīstība.



### 5.3. Helsinki

Iedz.skaitis pilsētā:	626 305 11% no kopējā Somijā
IKP:	30% no kopējā Somijā 49 450 EUR per capita
Platība:	715,49 km <sup>2</sup> 2 930 iedz.uz km <sup>2</sup>
Statuss:	Somijas galvaspilsēta, lielākā pilsēta Somijā

#### 5.3.1. Starptautiskā reputācija

WEF izvirza Somiju kā vienu no pasaules attīstītākajām ekonomikām un ierindo to 3. vietā starp Eiropas un 8. vietā starp 140 pasaules valstīm<sup>43</sup>. Somijas konkurētspēja pamatojas caurspīdīgā un efektīvā publiskā pārvaldē (1. vieta pasaulē), kvalitatīvā izglītībā un apmācībās (2. vieta), kā arī inovatīvā biznesa sektorā (2. vieta), un ievērojamā patentu pieteikumu skaitā (4. vieta). Šos panākumus var piedēvēt arī Helsinkiem, kas pēdējās dekādes laikā veidojas par vadošo uz zināšanām balstīto ekonomiku Eiropā. Helsinki gūst ievērojamu starptautisku atzīnību visdažādākajās jomās:

- dzīvesvietai piemērotākā pilsēta – 10. vieta pasaulē<sup>44</sup>;
- radošākā pilsēta – 1. vieta starp 20 pasaules pilsētām<sup>45</sup>;
- dizaina pilsēta – UNESCO statuss<sup>46</sup>;
- Eiropas nākotnes pilsēta – 2. vieta starp Eiropas pilsētām<sup>47</sup>;
- Eiropā vadošā „gudrā“ pilsēta<sup>48</sup>;
- interesantākais tūrisma galamērķis – 5. vieta Eiropā<sup>49</sup>;
- starptautisku konferenču rīkošanai piemērotākā pilsēta – 18. vieta pasaulē<sup>50</sup>;
- labākie publiskā transporta pakalpojumi – 1. vieta Eiropā<sup>51</sup>.

Starptautiski Helsinku atpazīstamību veido izglītības sistēmas augstā reputācija, sasniegumi zinātnes un inovāciju jomā, kā arī jauno tehnoloģiju uzņēmumu „blīvums“. Papildus tam Helsinki ir „funkcionāla“ pilsēta, kam inovācijas un tehnoloģiju jauninājumus izdodas pārnest arī uz pilsētas pārvaldi un pilsētvidi. Helsinki starptautiskā arēnā ir atpazīstami arī kā dizaina un modernās mākslas centrs, kur „augstā“ māksla satiekas ar lietišķo un funkcionālo. Tāpat Helsinki ir „zaļa“ pilsēta ar piejūras ainavu un konkurētspējīgu atpūtas un rekreācijas piedāvājumu pilsētas salu arhipelāgā.

#### 5.3.2. Konkurētspējas pašvērtējums

Helsinki apzinās savus panākumus pilsētas attīstībā un sauc Helsinkus par „labāko pilsētu pasaulē, kur radīt un audzināt

<sup>43</sup> World Economic Forum (WEF) (2015) The Global Competitiveness Report 2015-2016. Geneva.

<sup>44</sup> Economist Intelligence Unit 2015

<sup>45</sup> Charles Landry Creative Cities Index 2014

<sup>46</sup> Creative Cities Network UNESCO 2014

<sup>47</sup> FDI Intelligence Financial Times 2014

<sup>48</sup> European Smart City 2014

<sup>49</sup> TripAdvisor, Travel+Leisure – starptautiskie tūrisma tīkli

<sup>50</sup> Union of International Associations 2015

<sup>51</sup> Benchmarking in European Service of Public Transport (BEST) 2015

bērnus". Vietējā līmenī Helsinku iedzīvotāji kā pilsētas priekšrocības izceļ drošo fizisko un sociālo vidi, kā arī pieejamās kultūras un aktīvās atpūtas iespējas. Starptautiskā mērogā viens no būtiskākajiem konkurētspējas avotiem Helsinkos ir izglītība, un Helsinku pašvaldībai ir nozīmīga loma izglītības sektorā. 43% Helsinku iedzīvotāju ir augstākā izglītība, kamēr vidēji Somijā – 34% , bet ES – 24% iedzīvotāju<sup>52</sup>. Helsinku reģionā ir augstākā zinātnes un pētniecības personāla proporcija Eiropā. Arī P&A ieguldījumu proporcija no IKP ir augstākā ES<sup>53</sup>. Otra pilsētas stiprā puse ir transporta tīklojums. Katram, kas lido no Ņujorkas uz kādu no Āzijas pilsētām, jānosēžas Helsinkos, jo aviācijas un Helsinku lidostas pakalpojumi ir starptautiski augstu novērtēti. Arī lieliskie transporta savienojumi ar Tallinu, Stokholmu un Pēterburgu veido labus priekšnosacījumus konkurētspējai.

### 5.3.3. Pilsētas attīstības plānošanas dokumenti

Nozīmīgākie Helsinku attīstības dokumenti:

- Helsinku stratēģiskā programma 2013-2016 (2013).
- Helsinku pilsētīkla konkurētspējas stratēģija (2009).
- Helsinku pilsētīkla inovāciju stratēģija (2005)<sup>54</sup>.

Helsinku stratēģiskā programma definē pilsētas ilgtermiņa attīstības mērķus un uzdevumus, pilsētas vērtības un ētikas standartus. Tā ietver arī pašvaldības īstermiņa rīcības plānu, kas sadala uzdevumus pašvaldības departamentiem un uzņēmumiem. Helsinku pilsētas Dome izstrādā jaunu stratēģisko programmu ik pēc 4 gadiem, taču orogrammas ieviešanas rezultāti tiek izvērtēti ikgadēji. Helsinku pilsētīkla konkurētspējas stratēģija (2009) ir Helsinku un trīs kaimiņpašvaldību (Vantaa, Espoo, Kauniainen) iniciatīva kopējās konkurētspējas celšanai. Pašvaldības sevi dēvē par vadošo nacionālās ekspertīzes klasteri Somijā un apvienojas, lai panāktu nacionālu atbalstu saviem pūliņiem. Dokuments saskaņots ar Helsinku pilsētīkla Inovāciju stratēģiju (2005), kas konceptualizē pilsētīkla ilgtermiņa mērķus un prioritātes inovāciju jomā.

### 5.3.4. Konkurētspējas veicināšana

„Pasaules klase“ un „pasaules līmenis“ ir bieži sastopami termini Helsinku attīstības dokumentos. Helsinki sevi piesaka kā pasaules klases spēlētāju dizaina, inovāciju un tehnoloģiju jomās. Tāpat Helsinki vēlas kļūt par pasaules līmeņa biznesa centru. Eiropas līmenī Helsinki sevi vēlas attīstīt kā vadošo ekspertīzes un zināšanu centru, savukārt Baltijas jūras reģiona ietvaros – kā vadošo loģistikas centru. Stiprinot pozīcijas visās šajās jomās, Helsinki vēlas būt globāli atzīta, multikulturāla pilsēta, kas spēj piesaistīt talantus un zināšanas no ārvalstīm. Tas sasaucas ar Helsinku pilsētīkla konkurētspējas stratēģijas definīciju, kurā konkurētspēja ir „reģiona spēja veidot inovācijas stimulējošu vidi, kas piesaista un notur uzņēmumus, investīcijas un talantus“.

Vienlaikus Helsinki atzīst, ka pilsētas starptautiskos panākumus ietekmē arī plašāka reģiona, kuru veido Pēterburga, Helsinki un Tallina, konkurētspēja. Helsinki vēlas stiprināt sadarbību reģionā, lai vairotu tā izaugsmi un starptautisko nozīmi.

<sup>52</sup> Regional portal: [www.helsinginseutu.fi](http://www.helsinginseutu.fi)

<sup>53</sup> Helsinki Metropolitan Area Council (2009) Competitiveness Strategy for the Helsinki Metropolitan Area. Helsinki.

HelsinkiRegion.fi (2015) Helsinki information and statistics 2015. Pieejams <http://www.helsinginseutu.fi/hki/HS/The+Region+of+Helsinki/City+information+and+statistics>

<sup>54</sup> Helsinku plānošanas kontekstā jāizšķir trīs ģeogrāfiskie līmeņi: 1) Helsinku pilsēta, 2) Helsinku pilsētīkls (apvieno četras kaimiņpilsētas; vadošā institūcija – Helsinku pilsētīkla padome) un 3) Helsinku reģions (reģions Somijas dienvidos, ietver 30 pašvaldības; viens no 18 Somijas reģioniem; vadošā institūcija – Uusima Reģionālā padome).

Reģiona ietvaros Helsinki izvirza savu ģeogrāfisko pozīciju kā priekšrocību, esot krustpunktam starp Austrumiem un Rietumiem.

Attiecībā uz iekšējo konkurenci, Somijas administratīvā struktūra ar augstu pašvaldību autonomiju vēsturiski veicinājusi asu pilsētu savstarpējo sāncensību. Tomēr pēdējās dekādes laikā vērojama pašvaldību sadarbības tīkla veidošanās, kurā līdzdarbojas arvien vairāk pilsētu. Šķiet, ka Somija ir vienojusies par galvaspilsētas lomu globālajā konkurencē un cenšas stiprināt to visas nācijas labā. Tomēr viena no jomām, kurā vēl aizvien sastopama iekšējā pilsētu konkurence Somijā ir publiskie pakalpojumi, otra – uzņēmējdarbības aktivitāte<sup>55</sup>.

### 5.3.5. Stratēģijas mērķi un prioritātes

Helsinki vīziju vēl 2004. gadā definējusi Helsinku pilsētītīkla konsultatīvā padome un tā līdz pat šodienai saglabāta nemainīga un ietverta visos pilsētas attīstības dokumentos:

*“Helsinki ir dinamisks pasaules klases biznesa un inovāciju centrs, kurā publiskie pakalpojumi, māksla, zinātne un radošums sniedz labklājības iespējas visiem iedzīvotājiem. Helsinku reģions ir vienots, tuvs dabai, un tajā ir jauki dzīvot, mācīties, strādāt un veidot biznesu”.*

Balstoties uz vīziju, katrs no pilsētas attīstības dokumentiem atbilstoši savai jomai nosaka pilsētas attīstības prioritātes. Helsinku stratēģiskajā programmā tās ir četras un galvenokārt vērstas uz Helsinku iedzīvotāju vajadzību apmierināšanu: labklājība, iespējas, pilsētvide un publiskie pakalpojumi. Inovāciju stratēģija fokusējas uz vietēja un starptautiska mēroga inovācijām un klasteru attīstību. Savukārt dokuments, kas vistiešāk pievēršas Helsinku konkurētspējai, ir Helsinku pilsētītīkla konkurētspējas stratēģija. Tā aptver abu iepriekšējo dokumentu nosauktās prioritātes, pievēršoties gan iedzīvotāju iespējām un pilsētvidei, gan uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšanai. Konkurētspējas stratēģija arī salīdzinoši vairāk uzmanības velta Helsinku starptautiskajām pozīcijām.

Tabula 14. Helsinku attīstības dokumentu prioritātes

<i>Helsinki stratēģiskā programma 2013-2016</i>	<i>Helsinki pilsētītīkla inovāciju stratēģija</i>	<i>Helsinki pilsētītīkla konkurētspējas stratēģija</i>
1. Veicināt Helsinku iedzīvotāju labklājību	1. Veicināt pilsētītīkla ekspertīzes starptautisko pievilcību	1. Sasniegt augstākās klases izglītību un zināšanas ( <i>know-how</i> )
2. Veidot daudzveidīgas, visiem pieejamas, izglītības, zinātnes, mākslas, kultūras, u.c. iespējas	2. Stiprināt uz zināšanām balstītus klasterus un veidot kopīgas attīstības platformas	2. Celt dzīves kvalitāti
3. Sekmēt pilsētas funkcionalitāti	3. Atbalstīt inovatīvas darbības un pasākumus	3. Radīt apstākļus lietotāju iniciētām inovācijām
4. Līdzsvarots budžets un efektīva pārvaldība	4. Reformēt publisko pārvaldi, ieviešot tajā inovācijas	4. Reģiona internacionalizācija un iekļaušana globālajos tīklos

Lai arī prioritātes trim dokumentiem var šķist atšķirīgas, tomēr pasākumu un aktivitāšu līmenī tās papildina cita citu un pat pārklājas: stratēģiskā programma un konkurētspējas stratēģija – abas velta pūliņus iedzīvotāju labklājības un dzīves klavītes celšanai; konkurētspējas un inovāciju stratēģija – abas vēlas spēcīnāt pilsētas starptautisko nozīmi. Savukārt inovācijas pilsētvidē un publiskajā pārvaldē ir joma, kurai vienoti pievēršas visi trīs dokumenti.

<sup>55</sup> Helsinki City Council (2013) Helsinki Strategy Programme 2013-2016. Approved by Helsinki City Council on April 24, 2013. Helsinki.

### 5.3.6. Pasākumi un aktivitātes konkurētspējas veicināšanai

Šajā sadaļā galvenokārt iekļautas Helsinku pilsētīkļa konkurētspējas stratēģijā noteiktās prioritātes un pasākumi, papildināti ar atbilstošiem pasākumiem no abiem pārējiem pilsētas attīstības dokumentiem.

#### *Sasniegt augstākās klases izglītību un zināšanas (know-how)*

Helsinki vēlas būt starptautiska mēroga izglītības centrs, kas nodrošina pasaules līmeņa izglītības kvalitāti, kā arī spēj piesaistīt ārvalstu talantus un resursus. Helsinku pašvaldībai ir noteicoša loma izglītības kvalitātes jomā: tā nosaka stratēģiju un līdzekļus pamata, vidējās un profesionālās ievirzes izglītības iestādēm, kā arī tā ir stratēģisks partneris augstākās izglītības sektoram. Izvirzītie pasākumi parāda, ka pilsētīkļa pašvaldības ne vien aktīvi iesaistās izglītības kvalitātes celšanā un resursu pilnveidošanā, bet arī vēlas, lai izglītības sektors kļūst par sadarbības partneri pilsētīkļa konkurētspējas realizēšanā. Tāpat pašvaldības strādā, lai izglītības piedāvājums gan programmu, gan infrastruktūras līmenī būtu starptautiski konkurētspējīgs un atbilstu ne vien vietējam, bet arī starptautiskam pieprasījumam. Visbeidzot - pašvaldības ievieš drosmīgu jauninājumu radot multidisciplināru augstākās izglītības iestādi, kas atbilst pilsētas uzņēmējdarbības un inovāciju stiprināšanas centieniem.

---

Pasākumi (konkurētspējas stratēģija): *sasniegt augstākās klases izglītību un zināšanas*

---

1. Iesaistīt universitātes Helsinku pilsētīkļa konkurētspējas stratēģijas īstenošanā.
  2. Uzlabot satiksmi starp universitātēm, veidot „universitāšu rajonu“ pilsētā, uzlabot studentu kopmītnes.
  3. Stiprināt Aalto<sup>56</sup> starptautiskās pozīcijas, nodrošināt dzīvesvietas iespējas ārvalstu studentiem un lektoriem.
  4. Stiprināt Metropolia un Laurea<sup>57</sup> konkurētspēju, pilnveidot to infrastruktūru un mācību saturu.
  5. Pilsētīkļa ietvaros noteikt starptautisku izglītības iestāžu skaitu, novietojumu un iespējas apgūt mācību programmas svešvalodās.
- 

Arī stratēģiskā programma ar diviem pasākumiem paredz izglītības sektora kvalitātes un starptautisko pozīciju stiprināšanu (2. prioritātes „Veidot daudzveidīgas, visiem pieejamas izglītības u.c. iespējas“ ietvaros). Pašvaldības skatījumā universitātēm jāklūst par starptautiskiem inovāciju-biznesa centriem, kur veidojas jauni produkti, pakalpojumi, uzņēmumi un darbavietas. Lai panāktu izglītības internacionalizāciju, veidotu sadarbību un pieeju starptautiskai ekspertīzei, centros jāpiesaista ārvalstu pētnieki un pasniedzēji. Savukārt demogrāfiskās struktūras dēļ pilsētai jāpiesaista ārvalstu studenti, kas pēc studiju absolvēšanas kļūtu par augsti kvalificētiem resursiem darba tirgū.

---

Pasākumi (stratēģiskā programma): *Helsinki – prasmīgo un talantīgo pilsēta*

---

Veicināt ārvalstu studentu piesaisti augstākās izglītības programmās, atbalstīt nodarbinātības iespēju atrašanu pēc absolvēšanas, it īpaši privātajā sektorā.

Atvieglot pārvākšanās un darbā iekārtošanās nosacījumus darbiniekiem no ārvalstīm un to ģimenēm.

---

#### *Celt dzīves kvalitāti un apstākļus*

Lai noturētu esošos un piesaistītu jaunus iedzīvotājus, svarīga ir dzīves kvalitāte pilsētā. Lielu daļu tās elementu Helsinku pilsētīklā nodrošina pašvaldības: vide, drošība, pakalpojumi izglītības, kultūras, sporta un brīvā laika pavadīšanas jomās, u.c. Pie tam pilsētai jābūt arī estētiski pievilcīgai. Šīs prioritātes ietvaros pilsētīkļa dalībnieces nosaka katrā pašvaldībā

---

<sup>56</sup> Aalto ir jauna universitāte, kas veidota no trim universitātēm (Helsinki School of Economics, University of Art and Design Helsinki, Helsinki University of Technology) ar mērķi veicināt multidisciplināritāti izglītības un pētniecības procesos.

<sup>57</sup> Helsinku tehniskās universitātes

attīstāmos pilsētvides objektus – ēkas, ielas, parkus, dārzus, laukumus, piekrastes teritorijas u.tmldz. Pašvaldības sadarbojas arī dažādu pasākumu organizēšanā un mārketingā.

Arī Helsinku stratēģiskā programma organizē daudzskaitlīgus pasākumus dažādās jomās (veselības, izglītības, sporta, kultūras u.c.) dažādām mērķa grupām (1. prioritāte „Veicināt Helsinku iedzīvotāju labklājību“). Kā īpaši atbalstāmās grupas noteiktas - bērni, jaunieši, gados veci cilvēki un imigranti.

---

Pasākumi (konkurētspējas stratēģija): *Celt dzīves kvalitāti un apstākļus*

---

Dažādu pilsētas infrastruktūras attīstības projektu īstenošana.

Pilsētas apvieno resursus, organizējot un reklamējot dažādus kultūras un tūrisma pasākumus.

---

*Radīt apstākļus lietotāju iniciētām inovācijām*

Tāpat kā vadošie uzņēmumi iesaista patērētājus produktu attīstībā, arī publiskajam sektoram, attīstot pakalpojumus, jāņem vērā klientu – pilsētas iedzīvotāju - vēlmes un vajadzības. Helsinku pilsētīkla pašvaldības vēlas pilnveidot savu pakalpojumu klāstu, iesaistot biznesa, pētniecības un izglītības sektorus. Pie tam, publiskos iepirkumus plānots izmantot kā inovācijas stimulojošu instrumentu. Ar publisko iepirkumu palīdzību pilsēta var sistēmiski atbalstīt inovācijas.

---

Pasākumi (konkurētspējas stratēģija): radīt apstākļus lietotāju iniciētām inovācijām

---

Izveidot inovācijām draudzīgu vidi/rajonu katrā pašvaldībā.

Veidot tematisku inovāciju vidi katrā pilsētā (Helsinki – digitālie pakalpojumi, Espoo – labklājības un veselības aprūpe, Vantaa – loģistika).

Veidot kopīgu attīstības stratēģiju inovāciju vidēm katrā pilsētā.

Iesaistīt inovāciju aģentūru *Culminatum Innovation* pilsētīkla inovāciju vides noteikšanā un attīstībā.

Veicināt lietotāju iniciētas inovācijas tematiskajās vidēs ar publisko iepirkumu starpniecību.

---

Helsinku stratēģiskā programma paredz pilsētas pārvaldes efektivitātes celšanu, ar inovācijām saistot galvenokārt IT izmantošanu e-pakalpojumu veidošanā un pašvaldības darba pienākumu atvieglošanā. Arī šeit uzsvērta publisko iepirkumu loma inovāciju veicināšanā.

---

Pasākumi (stratēģiskā programma): *efektīva pārvaldība – funkcionāli atbalsta pakalpojumi*

---

Informāciju tehnoloģijām jākalpo pilsētas iedzīvotājiem un pilsētas attīstībai.

Pilnveidot e-pakalpojumu klāstu, uzlabojot pakalpojumu pieejamību, t.sk. ārpus darba laika.

Iesaistīt tehnoloģiju operatorus jaunu risinājumu un pakalpojumu izstrādē.

Turpināt attīstīt IT infrastruktūru.

IT jāatvieglo pašvaldības darbinieku pienākumu veikšana.

---

*Reģiona internacionalizācija un iekļaušana globālajos tīklos*

Helsinku pilsētīkls vēlas veicināt starptautisko atpazīstamību, lai piesaistītu ārvalstu uzņēmējus, speciālistus, tūristus un starptautiskus pasākumus. Pašvaldības plāno uzlabot pilsētas starptautiskā mārketinga efektivitāti, veidojot ilgtermiņa aktivitātes, kas komunicē pilsētas priekšrocības. Formulējot pilsētas unikālo vēstījumu, jāuzsver Helsinku panākumi inovāciju un dizaina jomās, kā arī jāvērs uzmanība uz pasaules līmeņa ekspertīzi un zināšanām. Pilsētas tēla komunikācijā jāuzsver Helsinki kā uzņēmējdarbībai atvērtākā pilsēta. Komunikāciju jāpapildina starptautiskas nozīmes pasākumiem – konkursiem, konferencēm, u.c. Piemēram, Helsinku Dizaina nedēļai jāklūst par atpazīstamāko un nozīmīgāko Ziemeļeiropas

dizaina notikumu. Lai acīmredzami ilustrētu, ka Helsinki ievieš tehnoloģiju jauninājumus pilsētvidē, plānots veidot atšķirīgu apgaismojumu katrā pilsētas rajonā, izmantojot dizaina un tehnoloģiju daudzveidības iespējas.

---

Pasākumi (konkurētspējas stratēģija): *Reģiona internacionalizācija un iekļaušana globālajos tīklos*

---

Starptautiskajam mārketingam jākomunicē reģiona globālas nozīmes sasniegumi pētniecībā, izglītībā un tehnoloģiju attīstībā. Helsinku reģions ir līderis lietotāju iniciētu risinājumu ieviešanā. Helsinku reģions ir labākā vieta starptautiskai uzņēmējdarbībai un organizācijām. Veidot sadarbību ar globāliem tīkliem prioritārajās nozarēs. Dalība starptautiskajos tīklos *Technopolicy Network, International Regions Benchmarking Consortium, EUROCITIES, Baltic Metropoles*.

Veicināt starptautisku uzņēmumu klātbūtni Helsinkos, veidojot pašvaldību atbalsta pakalpojumus ārvalstu uzņēmumiem un to darbiniekiem.

---

Mārketinga aktivitātēm jābūt arī precīzi mērķētām. Primārie mērķa reģioni ir Krievija un Āzijas valstis, jo tūristi no Krievijas sastāda skaitliski lielāko viesu grupu, bet tūristi un uzņēmēji no Āzijas valstīm – straujāk augošo. Helsinki plāno piesaistīt uzmanību, veidojot starptautiskus pasākumus un konferences, kā arī vēršot uzmanību uz Helsinku-Tallinas „dvīņu pilsētu” projektu.

---

Pasākumi (stratēģiskā programma): *Helsinki jābūt starptautiski atpazīstamiem*

---

Noteikt ilgtermiņa mārketinga mērķus, definēt precīzas mērķa grupas, komunikācijā uzsvērt pilsētas stiprās puses.

Regulāri atjaunot mārketinga plānus.

Mārketinga stratēģijai jāietver tūrisma, konferenču un pasākumu, investīciju un ekspertu piesaistīšanas, kā arī nekustamā īpašuma sfēras.

Veidot uzņēmējdarbības, tūrisma un atpūtas iespējas pilsētas salu arhipelāgā.

Attīstīt jūras transporta pakalpojumus pilsētā.

Apkopot un piedāvāt informāciju par pasākumu organizēšanai piemērotām vietām.

Atjaunot noteikumu publisku pasākumu rīkošanai pilsētā, iesaistot privāto u.c. sektorus.

Pasākumu, kas stiprinātu pilsētas konkurētspēju, veidošana.

Tūrisma pakalpojumu pilnveidošana lielāko tūristu grupu vajadzībām.

Transporta un biznesa savienojumu ar Krieviju (Pēterburgu) uzlabošana.

Biznesa sadarbība ar Āzijas uzņēmējiem.

Tūrisma un investīciju no Āzijas veicināšana.

Tallinas-Helsinku dvīņu pilsētu attīstīšana.

Tūrisma piedāvājumu veidošana, iesaistot citus reģionus un pilsētas Somijā.

---

### 5.3.7. Kopsavilkums

Helsinki gūst augstu starptautisku novērtējumu dažādos reitingu mērījumos visdažādākajās jomās, tomēr īpaši var izcelt pilsētas publiskās pārvaldes efektivitāti, izglītības līmeni, sasniegumus inovāciju, tehnoloģiju un dizaina jomās. Šīs arī ir tās jomas, kurās Helsinki vēlas sasniegt „pasaules līmeni”, un kuru tālākai attīstībai veltīti pašvaldības pūliņi. Īpaši jāizceļ pašvaldības aktīvā loma izglītības sektora kvalitātes stimulēšanā. Helsinku attīstības politika ir proaktīva, precīza un detalizēta. Katram noteiktajam pasākumam un aktivitātei, attīstības dokumenti paredz par īstenošanu atbildīgās institūcijas, ieviešanas laika termiņu un sasniedzamos rezultātus.

## 5.4. Stokholma

Iedz.sk. pilsētā:	917 297 9% no kopējā Zviedrijā
IKP:	32% no kopējā Zviedrijā ~44 000 EUR per capita
Platība:	188 km <sup>2</sup> 4 900 iedz.uz km <sup>2</sup>
Statuss:	Zviedrijas galvaspilsēta, lielākā pilsēta Zviedrijā

### 5.4.1. Starptautiskā reputācija

Stokholma, tāpat kā Helsinki, ir viens no straujāk augošajiem un konkurētspējīgākajiem reģioniem Eiropā, kas gūst ievērojamus panākumus arī globālā mērogā. WEF izvirza Zviedriju kā vienu no pasaules attīstītākajām ekonomikām un ierindo to 4. vietā starp Eiropas un 9. vietā starp 140 pasaules valstīm. Zviedrijas konkurētspēja pamatojas „ziemeļu klasikā” – caurspīdīgas institūcijas, lieliska infrastruktūra, labi kredītreitingi. Pēdējās dekādes laikā Zviedrija mērķtiecīgi stimulējusi inovācijas un tehnoloģiju attīstību. Pūliņi vainagojas panākumiem un nu Zviedrija var lepoties ar spēcīgām starptautiskām pozīcijām uz zināšanām balstītas ekonomikas jomā. Zviedrijā ir apskaužama IT izplatība (3. vieta pasaulē), tajā atrodas vieni no inovēt spējīgākajiem uzņēmumiem pasaulē (6. vieta), arī izglītības kvalitāte ir augsta (14. vieta).

Starptautiskos pilsētu reitingos Stokholma veiksmīgi konkurē ar iedzīvotāju skaita ziņā ievērojami lielākām pilsētām. 2013. gadā Stokholma konkurētspējas ziņā ierindojas 8. vietā pasaulē, pārējo reitingā iekļauto 120 pilsētu vidū izceļoties ar spēju piesaistīt starptautisku kapitālu, uzņēmumus, talantus un tūristus<sup>58</sup>. 2014. gadā Stokholma tika nominēta kā 4. konkurētspējīgākā pilsēta biznesa, inovāciju un dzīves kvalitātes jomās<sup>59</sup>. Stokholma starptautiskos mērījumos izceļas arī ar vides politiku, „*smart cities*” rādītājiem un inovācijām. Pilsētas pārstāvji ir bieži lūgti viesi dažādos starptautiskos pilsētu konkurētspējas forumos un konferencēs. Vēl daži no Stokholmas starptautiskajiem tituliem – pirmā Eiropas Zaļā galvaspilsēta (2010), Eiropas *GrowSmarter* līdere<sup>60</sup> - ilustrē Stokholmas panākumus vides tehnoloģiju jomā<sup>61</sup>.

### 5.4.2. Konkurētspējas pašvērtējums

Dēvējot sevi par Skandināvijas galvaspilsētu, Stokholma ir Ziemeļeiropas biznesa un finanšu centrs. Pēdējās dekādes laikā pilsētā īpaši pūliņi veltīti dinamiska un inovatīva biznesa sektora attīstībai un rezultāti ir daudzsoļi – daudzi spēcīgi uzņēmumi un organizācijas starp Ziemeļeiropas pilsētām kā lokācijas vietu izvēlas tieši Stokholmu. Pilsētas iedzīvotāji, savukārt, lepojas ar labvēlīgiem dzīves apstākļiem. Lepojoties ar tīru un drošu urbāno vidi, pilsētas vīzija pasludina Stokholmu par „tīrāko un drošāko galvaspilsētu pasaulē”<sup>62</sup>. Nav daudz pilsētu pasaulē, kur apvienojas starptautiskas metropoles priekšrocības ar tīru vidi un dabas klātbūtni.

<sup>58</sup> Economist Intelligence Unit & Citigroup, 2013

<sup>59</sup> PriceWaterhouseCoopers 2014

<sup>60</sup> GrowSmarter – ES projekts – pilsētu stratēģija „gudru” vides tehnoloģiju un energo efektivitātes jomā, kas vienlaikus sekmē darbavietu radīšanu un ekonomisko izaugsmi.

<sup>61</sup> City of Stockholm Executive Office (2014) Annual Report Stockholm 2014. Pieejams: <http://international.stockholm.se/globalassets/news/11898-sthlmstad-2014-eng-low.pdf>

<sup>62</sup> City of Stockholm Executive Office (2007) Stockholm Vision 2030: A Guide to the Future. 2007, Stockholm.

### 5.4.3. Pilsētas attīstības plānošanas dokumenti

Stokholmas pilsētas attīstības dokumenti:

- Stokholmas vīzija 2030: Ceļvedis nākotnē (2007).
- Stokholmas apgabala reģionālās attīstības plāns 2010 (RUFŠ) (2009).
- Stokholmas reģiona inovāciju stratēģija 2025 (2012).

Svarīgākais no tiem ir Stokholmas vīzija 2030, kas veido pamatu pārējiem pilsētas plānošanas dokumentiem. Vīzija 2030 nosaka pilsētas ilgtermiņa mērķus un attīstības virzienus. To varētu dēvēt par reālistiski vizionāru un tā neietver konkrētus rīcības plānus. RUFŠ ir Stokholmas apgabala ilgtermiņa attīstības plāns. To izstrādā Reģionālās plānošanas birojs kopā ar apgabala 26 pašvaldībām. Tas uzstāda attīstības prioritātes un plāno to īstenošanu īstermiņā (līdz 2030. gadam) un ilgtermiņā (līdz 2050. gadam). Plāns tiek regulāri pārskatīts un atjaunots. Stokholmas reģiona inovāciju stratēģija 2025, līdzīgi kā Stokholmas vīzija, izvirza mērķus un stratēģiskās prioritātes inovāciju stimulēšanai Stokholmas reģionā. Stratēģija izstrādāta 2012. gadā, un 1-2 gadus vēlāk tiek papildināta ar rīcības plānu, kas mērķus papildina ar veicamajiem pasākumiem.

### 5.4.4. Konkurētspējas veicināšana

Stokholma sevi uzskata par vadošo pilsētu Ziemeļeiropā un Skandināvijā ar potenciālu ieņemt vēl spēcīgākas starptautiskās pozīcijas. Stokholmas attīstības plānos izvirzītie mērķi nosaka, ka pilsētai jākļūst par pievilcīgāko Eiropas pilsētu, kas piedāvā „pasaules klases” līmeņa dzīves un darba apstākļus visiem iedzīvotājiem<sup>63</sup>. Stokholma vēlas stiprināt nepieciešamās kvalitātes, lai kļūtu par Baltijas jūras reģiona centru. Attiecībā uz uzņēmējdarbību un inovācijām, Stokholma savas starptautiskās konkurētspējas pozīcijas vēlas virzīt no „spēcīgām” uz „vadošām”<sup>64</sup>. Nesot pirmās Eiropas zaļās galvaspilsētas titulu, Stokholma nākotnē vēlas kļūt par pirmo Pasaules zaļo galvaspilsētu.

### 5.4.5. Stratēģijas mērķi un prioritātes

Stokholmas attīstības mērķi definēti kodolīgi un ambiciozi. Stokholmas vīzija 2030 redz pilsētu kā pasaulē vadošo dzīves kvalitātes un pievilcības ziņā. Tas ietver pasaules klases dzīves līmeni iedzīvotājiem, un pasaules klases biznesa vidi uzņēmējiem. Pasaules klases dzīves līmenis dokumenta izpratnē galvenokārt saistās ar kvalitatīvām izglītības un daudzveidīgām nodarbinātības iespējām. Pasaules klases biznesa vide ietver attīstītu IT infrastruktūru un radošo sektoru, *high-tech* kompāniju klātbūtni un inovācijas. Arī Stokholmas apgabala inovāciju attīstības stratēģija mērķē pacelt pilsētu globālā līmenī.

Tabula 15. Stokholmas vīzija pilsētas attīstības dokumentos

Attīstības dokuments	Vīzija
Stokholmas vīzija 2030	„Pasaules klases Stokholma”
Reģionālās attīstības plāns	„Kļūt par Eiropā pievilcīgāko galvaspilsētas reģionu”
Inovāciju attīstības stratēģija	„Kļūt par pasaulē inovatīvāko ekonomiku līdz 2025.g.”

Lai arī Stokholmas dzīvesvide un biznesa sektors jau tagad tiek augstu vērtēti, pilsēta vēlas stiprināt pozīcijas tālāk. Pilsētas

<sup>63</sup> City of Stockholm Executive Office (2007) Stockholm Vision 2030: A Guide to the Future. 2007, Stockholm.

<sup>64</sup> Stockholm County Office of Regional Planning (2012) Stockholm 2025: The Worlds Most Innovation-Driven Economy. 2012, Stockholm.



un reģiona lielākais izaicinājums ir izaugsme – populācijas, ekonomiskā un urbānā, kas minēta kā prioritāte visos nozīmīgākajos pilsētas attīstības dokumentos. Svarīgi, lai izaugsmes apstākļos Stokholma spētu uzturēt vienu no spēcīgākajām konkurētspējas priekšrocībām – pievilcīgu pilsētvidi. Tāpēc dzīves kvalitāte kā prioritāte izvirzīta gan Stokholmas vīzijā 2030, gan Stokholmas apgabala reģionālās attīstības plānā. Būtisks uzsvars plānos ir arī uz vidi – Stokholmas zilajām (ūdens) un zaļajām zonām, kuras arī izaugsmes apstākļos jāsaglabā ekoloģiski tīras un baudāmas. Izaicinājumi vides jomā jārisina ar inovāciju un biznesa sektora palīdzību.

Tabula 16. Stokholmas attīstības prioritātes pilsētas attīstības dokumentos

Stokholmas vīzija 2030	Reģionālās attīstības plāns	Inovāciju attīstības stratēģija
Daudzveidīga, notikumiem bagāta pilsēta	Atvērts un pieejams reģions	Stokholmas reģiona starptautiskā pievilcība
Inovācija un izaugsme	Reģions ar lielāko izaugsmi	Starptautiskā sadarbība pētniecības un inovāciju jomā
Pilsēta iedzīvotājiem	Reģions ar labāko dzīvesvidi	Inovāciju sistēmas potenciāls
	Reģions ar augstu resursu efektivitāti	

Stokholmas reģiona inovāciju attīstības stratēģija vēlas sekmēt reģiona starptautisko pievilcību starp studentiem, pētniekiem, ekspertiem un uzņēmējiem, investoriem un multinacionālām kompānijām. Otra prioritāte ir sadarbības veicināšana starp pētniekiem, uzņēmējiem un publisko sektoru, arī starptautiskajos zināšanu un kompetenču tīklos. Visbeidzot - jāvairo reģiona pētniecības un inovāciju potenciāls, veicinot uzņēmējdarbības izaugsmi, inovāciju eksportu un jaunus biznesa modeļus.

#### 5.4.6. Pasākumi un aktivitātes konkurētspējas veicināšanai

Reģionālās attīstības plāna centrālais mērķis ir Stokholmas apgabala konkurētspēja un tas izvirza sešas konkurētspējas celšanas stratēģijas. Tematiski stratēģijas nepārklājas ar Inovāciju attīstības stratēģijas uzdevumiem. Arī inovāciju jomā abi dokumenti papildina cits citu, taču nedublējas.

Tabula 17. Stokholmas attīstības dokumentu stratēģijas

Reģionālās attīstības plāns	Inovāciju attīstības stratēģija 2025
Veicināt ilgtspēju un kvalitāti izglītības, transporta un mājokļu jomās	Pētniecības un inovāciju infrastruktūra
Attīstīt idejas un kapacitāti, lai „atjaunotos”	Inovāciju iepirkumi
Atbildīga un ilgtspējīga resursu pārvaldība	Finanšu kapitāla pieejamība
Veidot blīvu, policentrisku reģionu	Starptautisku pieeju
Stiprināt vienotību	Globāli pievilcīgs Stokholmas reģions
Veicināt iedzīvotāju personisko izaugsmi	

Trīs kritiskās resursu grupas reģiona nākotnes attīstībai ir - izglītība, transporta infrastruktūra un mājokļu pieejamība (Stratēģija: Veicināt ilgtspēju un kvalitāti izglītības, transporta un mājokļu jomās). Tieši šajās jomās reģiona pašvaldība plāno cieši uzraudzīt, lai nodrošinātu piedāvājuma atbilstību pieprasījumam un kvalitāti. Izglītībai jā saglabā pasaules klases līmenis arī pieaugoša studentu skaita apstākļos. Transporta sistēmu plānots diferencēt, sasniedzot „labu” kvalitāti visur reģionā, bet „izcilu” – reģiona centros.

Paaugstināt ilgtspēju kapacitāti un kvalitāti izglītības, transporta un mājokļu jomās.

Mērķi	Pasākumi
Daudzpusīga, pieejama un augstākās kvalitātes izglītība	Uzraudzīt izglītības kvalitāti reģionā Pielāgot profesionālo izglītību tirgus vajadzībām un iedzīvotāju interesēm Veicināt augstākās izglītības efektivitāti Palīdzēt universitātēm sasniegt augstu kvalitāti
Pielāgot mājokļu būvēšanas tempu ilgtermiņa mērķu sasniegšanai	Pielāgot mājokļu būvniecību ilgtermiņa vajadzībām

Mājokļi ir kvalitatīvi būvēti un uzturēti	Veicināt mājokļu būvniecības kapacitāti un kvalitāti
Transporta sistēma veicina piekļūšanu reģionam Transporta kvalitāte kopumā ir laba un izcila reģiona centrā un citos urbānajos centros	Attīstīt pievilcīgu un pieejamu transporta sistēmu Celt transporta kapacitāti kritiskajās vajadzībās Attīstīt starptautiskos transporta savienojumus Stiprināt kapacitāti un investēt infrastruktūrā

Otrā stratēģija – attīstīt idejas un kapacitāti, lai „atjaunotos” – skar Stokholmas reģiona uzņēmējdarbības un inovāciju jomu, kā arī starptautisko atpazīstamību. Daudzveidīgi pasākumi ietver kā uzņēmējdarbības kultūras, tā arī pilsētas tūrisma veicināšanu. Starptautiskajā pozicionējumā Stokholmas reģions jāparāda kā pievilcīgs augsti kvalificētam darbaspēkam, starptautisks pētniecības un pārstāvniecību centrs, kā arī starptautiski atzīta inovāciju vide.

Attīstīt idejas un stiprināt kapacitāti, lai „atjaunotos”.

Mērķi	Pasākumi
Privātais un publiskais sektors sadarbojas, lai veicinātu uzņēmējdarbību reģionā Spēcīga uzņēmējdarbības kultūra gan privātajā, gan publiskajā sektorā Reģions ir pievilcīgs augsti kvalificētam darbaspēkam Reģions ir starptautisks pētniecības un pārstāvniecību centrs Reģionā ir starptautiski atzīta inovāciju vide Stokholmas reģions ir viens no atpazīstamākajiem un kvalitatīvākajiem tūrisma galamērķiem Eiropā	Izveidot un ieviest ilgtermiņa uzņēmējdarbības politiku Panākt ilgtermiņa, sistemātisku viedokļu apmaiņu starp publisko un privāto sektoru Izmantot publiskos iepirkumus, lai veicinātu inovācijas Veicināt inovācijas publiskajā sektorā Veicināt radošumu un uzņēmējdarbību izglītības sektorā Veidot reģiona starptautisko profilu Radīt priekšnosacījumu pasaules klases kultūras piedāvājumam Spēcināt reģiona pozīcijas globālajos tīklos Nodrošināt tehniskos priekšnosacījumus digitālai komunikācijai

Trešā stratēģija - atbildīga un ilgspejīga resursu pārvaldība – tiecas sargāt un attīstīt reģiona dabas, kultūras un rekreācijas resursus. Klimata, enerģijas un transporta jomā jāvadās pēc videi draudzīgiem un energoefektīviem principiem. Būtiska ir arī resursu pārstrāde un otrreizēja izmantošana. Salīdzinot ar citām starptautiskas nozīmes pilsētām pasaulē, Stokholma ir „maza”, un tas sarežģīt uzdevumu apvienot izaugsmi ar pilsētvides kvalitāti un efektivitāti. Tāpēc Stokholma vēlas optimizēt resursus, veidojot kompakto urbāno vidi – blīvu un policentrisku reģionu (stratēģija „veidot blīvu, policentrisku reģionu”). Pieaugošas imigrācijas apstākļos arī iedzīvotāju multikulturalitāte kļūst aizvien aktuālāka, kas vienlaikus sniedz iespēju dažādību, taču arī aktualizē līdzaspastāvēšanu un uzticēšanos. Stokholmas reģions vēlas stiprināt reģiona identitāti kā vienojošo faktoru (stratēģija „stiprināt vienotību”), veļtīt uzmanību arī integrācijai (stratēģija „veicināt iedzīvotāju personisko izaugsmi”).

#### 5.4.7. Kopsavilkums

Stokholmai ir spēcīgas konkurētspējas pozīcijas globālā mērogā. Tā izceļas ar augsti attīstītu infrastruktūru, labu izglītību, pievilcīgu un modernu pilsētvidi. Stokholmai izdodas noturēties reitingu virsotnē arī inovāciju, tehnoloģiju attīstības un uzņēmējdarbības jomās. Stokholmas attīstības stratēģija ir vērsta uz izaugsmi un „spēcīgu” pozīciju pacelšanas „vadošo” pozīciju līmenī. Lai to sekmētu, Stokholma izvēlas veidot stratēģisku partnerību ar Stokholmas reģiona pašvaldībām. Tāpat Stokholma ir vērsta uz starptautisku atvērtību un sadarbību. Konkurētspējas veicināšanas pasākumi ietver izglītības, transporta un mājokļu jomas, atbalstu uzņēmējdarbībai un inovācijām, kā arī starptautiskā tēla un atpazīstamības veidošanu.

## 5.5. Poznaņa

Iedz.sk. pilsētā:	550 752
IKP:	28 376 EUR per capita
Platība:	262 km <sup>2</sup> 2 123 iedz.uz km <sup>2</sup>
Statuss:	2. lielākā ekonomika Polijā, 5. lielākā pilsēta Polijā iedzīvotāju skaita ziņā

### 5.5.1. Starptautiskā reputācija

Poznaņa ir viena no lielākajām un straujāk augošajām pilsētām Centrālajā Eiropā. Lai arī iedzīvotāju skaita ziņā tikai piektajā vietā Polijā, ekonomiski tā ierindojas otrajā vietā, tūlīt aiz Varšavas. Poznaņas pilsētītīkla reģionu apdzīvo gandrīz 1 milj. iedzīvotāju un tas ir ekonomiski attīstītākais un industrializētākais reģions Polijā. Poznaņa ir arī dinamiskākā Polijas pilsēta, vadošā - sociālo un ekonomisko pārmaiņu jomā. Pasaules mērogā pilsēta lielākoties ir pazīstama kā Polijas vēsturiskais veidošanās centrs, viena no senākajām Polijas pilsētām. Mūsdienās Poznaņu atpazīst kā universitāšu centru un studentu pilsētu. Biznesa aprindās Poznaņa ir veiksmīga investīciju piesaistīšanas ziņā. Poznaņai ir spēcīgas tradīcijas lielu, starptautisku izstāžu rīkošanā, kas pārtapusi par starptautiski novērtētu kompetenci pasaules mēroga konferenču, kongresu un izstāžu rīkošanā. Visbeidzot - Poznaņa aktīvi cenšas veidot starptautisku sadarbību ar citām pilsētām, par ko Eiropas padome piešķīrusi pilsētai Eiropas Goda karogu.

### 5.5.2. Konkurētspējas pašvērtējums

Pilsēta sevi dēvē par vietu, „kur Jaunās Eiropas enerģija satiekas ar Rietumu pieeju“. Pilsēta uzskata, ka tās stiprā puse ir attīstītā akadēmiskā vide, kas veicina konkurētspēju ne vien nacionālā, bet visas Eiropas līmenī. Otra nozīmīga priekšrocība ir iedzīvotāju atvērtība uzņēmējdarbībai – Poznaņā darbojas vairāk nekā 6 000 zināšanu ietilpīgi uzņēmumi, kas ir augsts rādītājs proporcionāli iedzīvotāju skaitam. Poznaņa ir arī atvērta starptautiskai sadarbībai, kas izpaužas ne tikai partnerpilsētās visā pasaulē, bet arī starptautiska mēroga izstāžu un konferenču rīkošanā. Visbeidzot - Poznaņai ir unikāls un nozīmīgs kultūrvēsturiskais pozicionējums. Neskatoties uz priekšrocībām, pilsētai nenākas viegli nostiprināt pozīcijas Eiropas metropoļu tīklā. Salīdzinoši ar lielajām Eiropas galvaspilsētām, Poznaņai ir jāpieliek būtiskas pūles savu pozīciju definēšanā. Tāpat - vienādaais attālums no Varšavas un Berlīnes rada konkurences spiedienu no abām šīm galvaspilsētām<sup>65</sup>.

Poznaņai ir laba „iekšējā“ reputācija – citu reģionu iedzīvotāju skatījumā Poznaņa ir dzīves un darba vietai pievilcīgākā pilsēta Polijā. Pievilcības pamatā ir skaistā un vēsturiski bagātā pilsētvide, urbānais plānojums un daudzveidīgi attīstītā kultūras un izglītības infrastruktūra. Pilsētai ir arī samērā labi attīstīts transporta tīklojums, diversificēta ekonomiskā struktūra, zems bezdarbs un augsta drošības sajūta.<sup>66</sup>

<sup>65</sup> Stryjakiewicz T., Kaczmarek T., Męczyński M., Parysek J.J., Stachowiak K., (2010) Policies and strategies in Poznan: How to enhance the city's competitiveness, ACRE report 10.8.

<sup>66</sup> Turpat.

### 5.5.3. Pilsētas attīstības plānošanas dokumenti

Galvenais aktuālais pilsētas attīstības plānošanas dokuments ir Poznaņas attīstības stratēģija 2030. Tas tika izstrādāts 2010. gadā un ir pirmais pilsētas ilgtermiņa attīstības dokuments. Stratēģija pilda gan politisku, gan informatīvu funkciju. Citi dokumenti, kas attiecināmi uz Poznaņas attīstību:

- Poznaņas investīciju programma 2009-2013 (2008).
- Teritoriālās attīstības iespēju plāns (2008).
- Poznaņas pilsētas zīmola stratēģija (2009).

### 5.5.4. Konkurētspējas veicināšana

Poznaņa sevi pozicionē kā metropoli – plašākā reģionā spēcīgāko un pievilcīgāko pilsētu, reģiona centru. Līdz šim Poznaņa guvusi labus panākumus iekšējā konkurencē ar citām Polijas pilsētām. Lai arī iedzīvotāju skaita ziņā tā ir tikai piektā lielākā pilsēta, ekonomiskās attīstības un industrializācijas ziņā tā ieņem vadošās pozīcijas valstī. Tomēr pilsētas konkurences laukums sniedzas ārpus nacionālām robežām, ietverot citas Eiropas valstis, jo īpaši tuvumā esošo Vāciju. Ar Eiropas galvaspilsētām un citām plašākā reģionā nozīmīgajām pilsētām Poznaņa konkurē par uzņēmumu, investoru un tūristu uzmanību. Kā galvenās konkurentes var minēt Varšavu un Berlīni, jo tās abas novietotas ģeogrāfiski vienādā attālumā no Poznaņas, taču bauda galvaspilsētu priekšrocības. Vienlaikus, lai stiprinātu savas kā metropoles pozīcijas, Poznaņa aktīvi iesaistās dažādos Eiropas metropoļu sadarbības tīklos.

### 5.5.5. Stratēģijas mērķi un prioritātes

Poznaņas attīstības stratēģija definē pilsētas attīstības vīziju:

*„Poznaņa ir metropole ar spēcīgu ekonomiku un augstu dzīves kvalitāti, kas balstās zināšanu attīstībā“.*

Respektīvi, Poznaņas vēlas izmantot savu konkurētspējas priekšrocību – zināšanu bāzi -, lai veicinātu iedzīvotāju dzīves kvalitāti un pilsētas ekonomikas attīstību. Poznaņas attīstības stratēģija 2030 kā stratēģiskos mērķus izvirza:

- attīstīt inovatīvu ekonomiku un uzlabot pilsētas pievilcīgumu investīcijām;
- veicināt Poznaņas kā zināšanu, kultūras, sporta un tūrisma centra nozīmi;
- uzlabot iedzīvotāju dzīves kvalitāti un pilsētvides arhitektūras pievilcību;
- radīt Poznaņas metropoli.

### 5.5.6. Pasākumi un aktivitātes konkurētspējas veicināšanai

Balstoties uz ilgtermiņa mērķiem, attīstības plāns nosaka stratēģiskās programmas: Akadēmiskā un zinātniskā Poznaņa, Digitālā Poznaņa, Tīrā Poznaņa, Kultūras Poznaņa, Metropole Poznaņa, Pilsēta biznesam, Tūristu Poznaņa, Kvalitatīva izglītība un audzināšana, Veselīgā Poznaņa, Ilgtspējīga transporta attīstība. Tomēr Poznaņas attīstības stratēģija nenosaka pasākumus un aktivitātes uzstādīto mērķu un uzdevumu sasniegšanai, kā arī neizvērs augstāk minēto stratēģisko programmu saturu.

---

1. mērķis: attīstīt inovatīvu ekonomiku un uzlabot pilsētas pievilcīgumu investīcijām.

---

Uzdevumi:

- uzlabot pilsētas teritoriālo, infrastruktūras, likumdošanas un administratīvo kapacitāti uzņēmējdarbības veikšanai;
  - īpašu atbalstu sniegt augsto tehnoloģiju nozarēm, radošajām industrijām un MVU sektoram.
- 

2. mērķis: veicināt Poznaņas kā zināšanu, kultūras, sporta un tūrisma centra nozīmi.

---

Uzdevumi:

- stiprināt Poznaņas kā Eiropas zinātniskā un akadēmiskā centra pozīcijas, veicinot pētniecības un apmācību internacionalizāciju;
  - veidot apstākļus cilvēkkapitāla attīstībai;
  - iegūt augstu starptautisku novērtējumu kā kultūras un tūrisma pilsētai;
  - bagātināt piedāvājumu sporta un rekreācijas jomās iedzīvotājiem un tūristiem.
- 

3. mērķis: uzlabot iedzīvotāju dzīves kvalitāti un pilsētvides arhitektūras pievilcību.

---

Uzdevumi:

- videi draudzīga un racionāla dabas resursu un atkritumu apsaimniekošana;
  - vairot Poznaņas kā dzīvesvietas pievilcību;
  - funkcionāla un teritoriāla pilsētas transformācija, atpalikušo rajonu reģenerācija;
  - izglītības, bērnu aprūpes un audzināšanas kvalitātes uzlabošana;
  - pievilcīgu elementu vairošana pilsētvidē;
  - mājokļu uzlabošana;
  - veicināt iedzīvotāju izpratni un rūpes par veselību, veicināt veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību;
  - sociālā kapitāla stiprināšana, nevienlīdzības mazināšana.
- 

4. mērķis: veidot Poznaņas metropoli.

---

Uzdevumi:

- veicināt Poznaņas starptautisko nozīmi Eiropas metropoļu tīklā;
- sekmēt pilsētas teritoriālu un funkcionālu integrāciju ar urbāniem centriem plašākās aglomerācijas robežās.

### 5.5.7. Kopsavilkums

Lai arī Poznaņa nav galvaspilsēta, tai izdodas gūt starptautisku uzmanību dažādās jomās. Pilsētas stiprās puses ir attīstītais izglītības sektors, aktīvā uzņēmējdarbība un tradīcijas starptautisku izstāžu rīkošanā, ko Poznaņai izdodas pārvērst starptautiskā konkurētspējā. Šīs jomas arī pilsēta cenšas tālāk stiprināt ar attīstības dokumentu palīdzību. Poznaņas attīstības stratēģija definē pilsētas vīziju un prioritātes, taču diemžēl neizvirza konkrētus pasākumus un aktivitātes to īstenošanai. Tiecoties stiprināt Poznaņas kā metropoles pozīcijas, pilsēta izvēlas sadarbības ceļu, iekļaujoties dažādos starptautiskos metropoļu tīklos.

## 5.6. Dublina

Iedz.skaitis pilsētā:	527 612
Iedz.skaitis reģionā:	1 801 040
	30% no kopējā Īrijā
IKP:	50% no kopējā Īrijā
	47 291 EUR per capita
Platība:	11 499 km <sup>2</sup>
	4 588 iedz.uz km <sup>2</sup>
Stassus:	Īrijas galvaspilsēta, lielākā pilsēta Īrijā

### 5.6.1. Starptautiskā reputācija

WEF Globālās konkurētspējas indekss ierindo Īriju 13. vietā starp Eiropas un 24. vietā starp 140 pasaules valstīm<sup>67</sup>. Īrijas konkurētspēja pamatojas efektīvās pārvaldes institūcijās, augstā izglītības kvalitātē, rezultatīvos ieguldījumos P&A un veiksmīgā tehnoloģiju ieviešanā. Īrija ir viena no vadošajām valstīm pasaulē investīciju piesaistīšanas ziņā. Tieši Dublina ir kļuvusi par mājvietu tādiem globāliem gigantiem kā *Intel*, *IBM*, *Microsoft*, *Ericsson*, *Facebook*, *Ebay*, *Google*, *Pfizer* un *Wyeth*. Deviņas no desmit pasaulē vadošajām IT kompānijām šobrīd bāzējas Dublinā. Arī Dublinas finanšu, elektronikas un multimediju klasteri ir starptautiski augstu vērtēti. Starptautiskos reitingu mērījumos Dublina izcelta kā:

- droša pilsēta (17. vieta pasaulē) ar augstu dzīves kvalitāti (25. vieta pasaulē)<sup>68</sup>;
- ietekmīgs biznesa centrs (31. vieta pasaulē)<sup>69</sup>;
- pilsēta, kas īsteno uzņēmējdarbībai draudzīgu politiku (1. vieta pasaulē)<sup>70</sup>;
- pilsēta ar augstu iedzīvotāju-uzņēmēju proporciju<sup>71</sup>;
- starptautisks inovāciju centrs<sup>72</sup>;
- Eiropas zinātnes pilsēta 2012;
- UNESCO literatūras pilsēta;
- viesmīlīgākā pilsēta (2. vieta pasaulē)<sup>73</sup> un aizraujošs tūrisma galamērķis (6. vietā Eiropā).

### 5.6.2. Konkurētspējas pašvērtējums

Dublina, kas globālā mērogā vērtējama kā maza pilsēta, lepojas ar saviem panākumiem starptautiskajā arēnā un piesaka sevi kā nozīmīgu centru Eiropas un pasaules kontekstā<sup>74</sup>. Dublinas urbānais piedāvājums spēj piesaistīt ārvalstu investorus, tūristu, jaunu un talantīgu speciālistu uzmanību, kā arī nodrošina augstu dzīves kvalitāti vietējiem iedzīvotājiem. Tieši iedzīvotājus Dublina uzskata par savas konkurētspējas lielāko priekšrocību - tie ir atvērti, izglītoti, vērsti uz uzņēmējdarbību. Būtiska nozīme Dublinas konkurētspējā ir arī uzņēmējdarbību atbalstošajai pašvaldības un valsts politikai. Tāpat Dublina

<sup>67</sup> World Economic Forum (WEF) (2015) The Global Competitiveness Report 2015-2016. Geneva.

<sup>68</sup> Mercer, 2008

<sup>69</sup> MasterCard Centres of Commerce Index, 2008

<sup>70</sup> Cushman and Wakefield European Cities Monitor survey, 2008

<sup>71</sup> Global Entrepreneurship Monitor, 2007

<sup>72</sup> UCD-Trinity Innovation Alliance

<sup>73</sup> Rough Guide, 2014

<sup>74</sup> Dublin City Council (2015) Dublin City Development Plan Draft 2016-2022. Dublin, 2015.

uzskata, ka tās pozīcijas globālā kontekstā stiprina „ideālā“ kombinācija – angliki runājoša pilsēta eirozonā, kas sniedz būtiskas priekšrocības starptautisku uzņēmumu novietojuma izvēlē.

Dublina ir pieredzes ziņā bagāta pilsēta, kas pazīst gan izaugsmi, gan kritienus. Kopš 1990.-to gadu sākuma Īriju dēvēja par Ķeltu tīģeri, jo tās ekonomika auga visstraujāk ES. IKP izaugsmei sastādot 6-8% gadā, Īrija šajā laikā pārtapa no nabadzīgākās par vienu no bagātākajām valstīm ES. Taču 2008. gadā Īriju skāra smaga ekonomiskā krīze. Tikai pēdējos pāris gadus pilsēta sāk atgūties no kritiena, cenšoties krīzes sekas izmantot savā labā. Dublina priecājas par nekustamā īpašuma cenu un īres izmaksu kritumu, kā rezultātā Dublina pati „izkritusi“ no TOP 20 dārgākajām pasaules pilsētām. Tāpat pēc-krīzes periodā Dublina vēl vairāk uzmanību velta pilsētas konkurētspējas analīzei un attīstības politikai.

### 5.6.3. Pilsētas attīstības plānošanas dokumenti

Nozīmīgākie Dublinas attīstības politikas dokumenti, kas vērsti uz pilsētas konkurētspējas veicināšanu:

- Dublinas pilsētas attīstības plāns 2016-2022 (2015)<sup>75</sup>.
- Dublinas pilsētas korporatīvais plāns 2015-2019 (2014).
- Dublinas reģiona ekonomiskās attīstības rīcības plāns (2009).

Dublinas pilsētas attīstības plāns 2016-2022 ir vidēja termiņa dokuments, kas sniedz visaptverošu pilsētvides attīstības stratēģiju. Veidots ar sabiedrības līdzdalību, plāns tiecas uzlabot dzīves kvalitāti visiem Dublinas iedzīvotājiem, vienlaikus padarot to par pievilcīgu pilsētu arī tūristiem, uzņēmumiem un strādājošajiem. Plāns kalpo par pamatu arī pilsētas teritoriālai plānošanai, tāpēc ietver detalizētu urbānās vides attīstības plānu un lielāko uzmanību velta infrastruktūras attīstībai (piem., mājokļi, komercplatības, mazumtirdzniecība, transporta tīklojums u.c.). Plāns tiek izstrādāts nākamajiem sešiem gadiem, un tas balstās ilgtspējības, draudzīguma videi un sociālās vienotības principos. Dublinas pilsētas korporatīvais plāns 2015-2019 definē ne vien pilsētas, bet arī pašvaldības, attīstības vīziju un nosaka Dublinas attīstības mērķus. Arī šī dokumenta tapšanā iesaistītas dažādas sabiedrības grupas un tas paredz tālākas konsultācijas plāna ieviešanas gaitā. Dokumentam ir vairāk vizionārs raksturs un tas nenosaka konkrētas rīcības aktivitātes. Taču balstoties uz tajā izvirzītajiem uzdevumiem, Dublinas pašvaldības departamenti izstrādā savus rīcības plānus un budžetus. Dublinas reģiona ekonomiskās attīstības rīcības plāns ir reģionālas nozīmes dokuments<sup>76</sup>, kas koordinē četru pašvaldību rīcību kopējai reģiona attīstībai. Dokuments izvērtē reģiona konkurētspēju un identificē priekšrocības, uz kuru pamata balstīt attīstības stratēģiju. Dokuments izvirza reģiona attīstības virzienus un nosaka pasākumus to īstenošanai, kā arī atbildīgās institūcijas un sagaidāmos rezultātus. Dokuments regulāri tiek pārskatīts un pielāgots situācijas dinamikai. Tas piedāvā arī metodoloģiju Dublinas reģiona starptautiskai salīdzināšanai (*benchmarking*). Tā kā Dublina ir vadošā pašvaldība reģionā, šajā plānā izvirzītie mērķi un uzdevumi lielā mērā sasaucas ar abos iepriekšējos dokumentos noteiktajiem.

Nacionālā, reģionālā un lokālā līmeņa politikas dokumenti Īrijā netiek saskaņoti un Dublinas attīstības plānošana pilnībā ir vietējās pašvaldības pārziņā. Tomēr pēdējo gadu laikā valstiska mēroga institūcijas kā Nacionālā konkurētspējas padome

<sup>75</sup> Dokuments vēl piedalās publiskajās konsultācijās; fināla versijas publicēšana plānota 11.12.2015.

<sup>76</sup> Dublinas reģionā ietilpst četras pašvaldības: Dublin City Council, Fingal County Council, South Dublin County Council, Dun Laoghaire-Rathdown County Council. Tomēr Dublinas pašvaldība uzskatāmi uzņemas aktīvāko lomu apvienībā.

un Nacionālā ekonomikas un sociālā padome aktualizējušas Dublīnas pilsētas un reģiona lomu visas Īrijas attīstībā. Arī pati Dublīna aktīvi meklē nacionālu atbalstu saviem attīstības centieniem.

#### 5.6.4. Konkurētspējas veicināšana

Dublīna šobrīd sevi redz kā Īrijas ekonomikas dzinējspēku un nozīmīgu zināšanu ekonomikas centru Eiropā. Tomēr Dublīna piesaka sevi globālam konkurences laukumam un vēlas kļūt par globālu līderi inovāciju, tehnoloģiju un ilgtspējības jomās<sup>77</sup>. Tāpat Dublīna vēlas kļūt par pasaulē vadošo zināšanu pilsētu un pasaules līderi inovāciju investīciju ziņā.

Dublīnas reģiona attīstības plāns iesaka veikt regulāru pilsētas rādītāju salīdzināšanu ar citām starptautiskas nozīmes pilsētām. Plāns piedāvā metodoloģiju un salīdzinājumam izvēlas spēcīgākās Eiropas galvaspilsētas un metropoles, kā arī citas angļiski runājošas pasaules pilsētas. Piemēram, 2010. gadā veidotajā pilsētas rādītāju izvērtējumā salīdzināšanai izvēlētas Vīne, Ženēva, Oklenda, Vankūvera, Frankfurte, Kopenhāgena un Bostona. Dublīna nesalīdzinās ar iedzīvotāju skaita ziņā ievērojami lielākām pilsētām (piemēram, Londona), taču kā mērķi izvirza ar izaugsmes palīdzību sasniegt kritisko masu Dublīnas globālai konkurētspējai.

#### 5.6.5. Stratēģijas mērķi un prioritātes

Dublīnas pilsētai un reģionam nav vienotas attīstības vīzijas, kas caurvītu visus politikas dokumentus. Tomēr rezumējot vīziju variācijas, Dublīna vēlas sniegt augstāko dzīves kvalitāti tās iedzīvotājiem un būt starptautiski pievilcīga ārvalstu resursu piesaistē. Dublīnas nākotnei nozīmīgi aspekti ir zināšanu ekonomikas attīstība, starptautisku uzņēmumu, speciālistu un investīciju ieplūšana. Lai arī šajās jomās Dublīna līdz šim bijusi viena no veiksmīgākajām Eiropas pilsētām, pilsēta vēlas vēl vairāk kāpināt izaugsmi un apjomus.

Tabula 18. Dublīnas vīzija

Dokuments	Vīzija
Dublīnas reģiona ekonomikas attīstības plāns	„Dublīna ir Īrijas ekonomikas dzinējs, Eiropas nozīmes zināšanu ekonomikas centrs, kura klasteri ir magnēts radošiem talantiem un investīcijām.“
Dublīnas pilsētas korporatīvais plāns 2015-2019	„Dublīna ir labākā pilsēta, kur būt, dzīvot, strādāt un baudīt. Dublīna ir draudzīga, progresīva, citāda un satriecoša.“
Dublīnas pilsētas attīstības plāns 2016-2022	„Dublīna ir ilgtspējīga, dinamiska un resursiem bagāta pilsēta Eiropā. Dublīna ir galvaspilsēta, kurā cilvēki vēlas dzīvot, strādāt, pieredzēt un investēt.“

Saskaņā ar Dublīnas pilsētas attīstības plānu, pilsētas lielākais konkurētspējas izaicinājums ir salīdzinoši zemais iedzīvotāju skaits. Lai sasniegtu savu konkurētspējas potenciālu, Dublīna vēlas augt ekonomikas, iedzīvotāju skaita un daudzveidības ziņā, piesaistot ārvalstu uzņēmumus, investorus, speciālistus, studentus un tūristus. Citas Dublīnas konkurētspējas vājās puses ir infrastruktūras deficīts (īpaši dzīvojamo platību), kā arī augstas izmaksas (īpaši nekustamā īpašuma un īres cenas). Arī šīs jomas mēģina risināt Dublīnas attīstības dokumenti. Plānos izvirzītās attīstības prioritātes iezīmē divas galvenās attīstības jomas – pilsētvides pievilcība un ekonomiskā izaugsme.

<sup>77</sup> Cudden J., O'Leary H. (2010a) Dublin City Indicators. A Commentary on Dublin's Performance. Dublin City Council Think Dublin! Research series, Q2 2010. Dublin.



Tabula 19. Dublīnas attīstības dokumentos noteiktās pilsētas attīstības prioritātes

<i>Dublīnas pilsētas korporatīvais plāns 2015-2019</i>	<i>Dublīnas reģiona attīstības plāns</i>	<i>Dublīnas pilsētas attīstības plāns 2016-2022</i>
Dublīna ir labākā pilsēta, kur dzīvot	Attīstīt pilsētas līderpozīcijas	Attīstīt uzņēmējdarbību
Dublīna ir labākā pilsēta, kur atrasties	Veidot rezonējošu pilsētu	Attīstīt Dublīnu kā „Inovāciju pilsētu“
Dublīna ir labākā pilsēta biznesam	Veidot, piesaistīt un noturēt radošus iedzīvotājus	Koncentrēt biznesa, kultūras un institūciju klasterus pilsētas centrā
		Veicināt pētniecību medicīnas un veselības aprūpes sektorā
		Uzlabot pilsētas pievilcību
		Nodrošināt komercietelpas jaunās ekonomikas uzņēmumiem
		Veicināt pilsētvides reģenerāciju
		Veicināt tūrisma attīstību
		Veidot Dublīnu kā starptautisku izglītības pilsētu

### 5.6.6. Pasākumi un aktivitātes konkurētspējas veicināšanai

Dokuments, kas vistiešāk pievēršas Dublīnas reģiona starptautiskās konkurētspējas veicināšanai, ir Dublīnas reģiona attīstības plāns. Tā kā Dublīna arī reģionā ir vadošā pašvaldība attīstības plānošanas ziņā, lielākā daļa šo pasākumu minēti arī Dublīnas pilsētas attīstības plānā, kā arī Dublīnas pilsētas korporatīvajā plānā. Konkurētspēja ir viena no Dublīnas reģiona attīstības plāna pamatprioritātēm un visi reģiona attīstības pasākumi tiek vērtēti caur konkurētspējas prizmu, t.i. vai šis pasākums veicinās pilsētas reģiona konkurētspēju. Katram pasākumam plānā noteikta par īstenošanu atbildīgā institūcija, īstenošanas termiņš un sagaidāmais rezultāts.

#### *Attīstīt pilsētas nacionālās un starptautiskās līderpozīcijas*

Lai arī Dublīna ilgstoši bijusi Īrijas ekonomiskās izaugsmes dzinējspēks, tās loma netiek atspoguļota nacionālās nozīmes politikas dokumentos. Dublīna vēlas mainīt situāciju un gūt nacionālu atbalstu un resursus pilsētas attīstībai. Dublīnai nepieciešams vienots lokālā, reģionālā un nacionālā līmeņa atbalsts investīciju piesaistīšanai, pasaules klases infrastruktūras un pakalpojumu attīstībai.

Dublīnas attīstības stratēģija ir vērsta uz sadarbību un iesaistīšanu arī lokālā mērogā. Dublīna vēlas veidot dažādu jomu institūciju apvienību, lai kopīgiem spēkiem meklētu risinājumus izaicinājumiem ceļā uz starptautisku konkurētspēju. Tāpat Dublīna cenšas iesaistīt pilsētas iedzīvotājus pilsētas attīstības stratēģijas formulēšanā un īstenošanā.

Tabula 20. Attīstīt pilsētas nacionālās un starptautiskās līderpozīcijas

<i>Uzdevumi</i>	<i>Pasākumi</i>
Nostiprināt Dublīnas reģiona kā nacionālās izaugsmes dzinēja pozīcijas nacionālā un reģionālā politikā	Aprēķināt ieguvumus, ko Dublīnas konkurētspēja sniedz citām Īrijas pilsētām un reģioniem Panākt nacionālā līmenī vienotu nostāju par Dublīnas lomu konkurētspējas attīstībā un Dublīnu kā nacionālās izaugsmes dzinēju Lobēt īpašus nosacījumus Dublīnai nacionālās politikas un finansējuma ietvaros
Veidot Dublīnas radošo aliansi valsts, reģiona, pašvaldības u.c. institūciju sadarbībai	Kopīgi projekti: <i>Innovation Dublin</i> – inovāciju un radošuma nedēļa ar publiskiem pasākumiem, lekcijām, utt. <i>Creative Alliance /Public Identity</i> – sabiedrības līdzdalības modelis pilsētas attīstībai (diskusiju forumi, notikumi, web iespējas, iniciatīvu projektu konkursi) <i>UniverCities</i> – pilsētas attīstības izaicinājumu atspoguļošana augstākās izglītības sektora mācību programmās <i>Designing Dublin</i> – apmācību iniciatīva ar mērķi veidot inovatīvus dizaina risinājumus pilsētas attīstībai <i>Network Mapping</i> – identificēt sociālos tīklojumus pilsētas attīstības veicināšanai
Attīstīt Dublīnas zīmolu un mārketinga stratēģiju, lai celtu pilsētas starptautisko atpazīstamību	Veidot Dublīnas zīmolu, balstoties uz pilsētas atšķirīgo identitāti, unikālajiem sasniegumiem un konkurētspējas priekšrocībām Uzņemties vadošo lomu precīzi izvēlētu starptautiskas nozīmes pasākumu piesaistīšanā, kas nestu pilsētai ekonomiskus un sociālus ieguvumus, veicinātu tūrisma un aktīvu dzīvesveidu
Izveidot vienotu datubāzi Dublīnas reģiona pašvaldībām	Izstrādāt vienotu datu apstrādes un analīzes modeli pilsētai un reģionam, lai veicinātu lēmumu pieņemšanu un sadarbību

### Veidot rezonējošu (vibrant) pilsētu

Dublinas izpratnē urbānā piesātinātība ir izšķirošs faktors starptautisku investīciju un talantu piesaistei. Urbāno kvalitāti nosaka infrastruktūras un dabas resursu stāvoklis, taču liela nozīme ir arī pilsētas ekonomiskās un sociālās dzīves piesātinājumam, kas, savukārt, sniedz izvēles un iespēju brīvību. Notikumu intensitāte, iedzīvotāju daudzveidība, ielu un kafejnīcu kultūra, mākslas, mūzikas un aktīvās atpūtas iespējas, bērniem draudzīga vide, tolerance un sociālā harmonija – visas šīs jomas Dublina vēlas attīstīt konkurētspējas veicināšanas ietvaros.

Dublina uzskata, ka tai ir potenciāls kļūt par mājvietu vēl lielākam skaitam iedzīvotāju un uzņēmēju. Urbāno blīvumu pilsēta saskata drīzāk kā iespēju uz zināšanām balstītu nozaru un klasteru attīstībai. Lai arī augstāks urbānais blīvums radītu papildu slodzi pilsētas infrastruktūrai, ieguvumi ir lielāki, nekā ar pilsētas izplešanos (*urban sprawl*) saistītās izmaksas.

Tabula 21. Veidot rezonējošu pilsētu

Uzdevumi	Pasākumi
Identificēt, koordinēt un lobēt pilsētas infrastruktūras attīstību izaugsmei	Noteikt izaugsmes ietekmi uz infrastruktūras objektiem un attīstīt tos, piesaistot dažādus finansējuma avotus Galvenās infrastruktūras jomas: ūdens un atkritumu apsaimniekošana, interneta pārklājums, transporta tīkls, atjaunojamā enerģija, lidostas ekspansija, ostas lokācijas maiņa
Koordinēt ekonomikas politiku pilsētas un reģiona attīstības dokumentos	Identificēt, attīstīt un vienoties par stratēģijas nostādnēm pilsētas un reģiona attīstības dokumentos
Nostiprināt ekonomiskus mērķus pilsētas un reģiona plānošanas un attīstības sistēmā	Izstrādāt metodoloģiju un kritērijus stratēģiskai plānošanai un attīstībai
Noteikt ekonomikas koridorus un klasterus un tiem nepieciešamo atbalstu	Noteikt centrus, veidojot policentrisku pilsētu reģionu, noteikt vēlamo iedzīvotāju blīvumu centros un izstrādāt stratēģiju pilsētas ilgtspējīgai attīstībai Veidot trīs galvenos reģiona ekonomiskos koridorus, veicināt pašvaldību sadarbību uzdevuma īstenošanai Identificēt pasākumus, kas sekmētu izaugsmei nozīmīgus klasterus Aktīvi līdzdarboties starptautiskos pētījumos par zināšanu ekonomikas, klasteru attīstību un konkurētspējas stiprināšanu, izmantot pētījumos gūtās atziņas
Izstrādāt ekonomisko pamatojumu iedzīvotāju blīvumam konkurētspējīgā pilsētā	Noteikt iedzīvotāju blīvuma, kas veicina konkurētspēju un sniedz apjoma ekonomikas priekšrocības, diapazonu Ieviest lokāla un reģionāla līmeņa programmas, kas parāda augstākas koncentrācijas priekšrocības pilsētvidē (komerc- un dzīvojamu platību apvienošana, transporta tīklojuma pārstrukturizācija, ērtību pieejamība)
Identificēt ekonomiskās reģenerācijas iespējas un izaicinājumus un monitorēt progresu	Apzināt iespējas reģenerācijai, īpaši nodarbinātības un uzņēmējdarbības jomās, īstenot piemērotākās stratēģijas un monitorēt to ieviešanu un rezultātus, veicināt apmācības
Attīstīt vides priekšrocības, stimulēt <i>high-tech</i> un <i>bio-tech</i> klasterus, noteikt <i>clean technology</i> nozares potenciālu	Izveidot starpnozaru darba grupu prioritāto nozaru stimulēšanai

### Veidot, piesaistīt un noturēt radošus iedzīvotājus

Cilvēki, inovāciju un uzņēmējdarbības kapacitāte ir svarīgākie resursi pilsētas konkurētspējai zināšanu laikmetā. Dublinas ekonomiskās krīzes ēnā spēja inovēt, *tīklot* un veidot biznesu ir izšķiroša, lai stiprinātu pilsētas pozīcijas. Dublina vēlas specializēties un attīstīt unikālas priekšrocības, lai stiprinātu starptautisko konkurētspēju ilgtermiņā. Tikai tad, ja dzīves kvalitātes uzlabojumi spēj vienlaikus radīt arī ekonomisku izaugsmi, reģions var piedzīvot labklājību.

Tabula 22. Veidot, piesaistīt un noturēt radošus iedzīvotājus

Uzdevumi	Pasākumi
Identificēt uzņēmējdarbības atbalsta atslēgas mehānismus un izstrādāt to ieviešanas starpnozaru modeli	Izpētīt lielākos izaicinājumus, ar kuriem sastopas imigrantu uzņēmēji, noteikt atbalsta mehānismus un to īstenošanas modeli Dublinas dalība Eiropas pilsētu uzņēmējdarbības reitinga sistēmā sniegs iespēju noteikt efektīvākos biznesa atbalsta mehānismus Izstrādāt Dublinas reģiona uzņēmējdarbības stratēģiju, veicināt jaunu uzņēmumu veidošanos un atbalstu esošajiem Izveidot intelektuālās uzņēmējdarbības zonu iedzīvotājiem, kas nesen zaudējuši darbu, taču vēlas uzsākt biznesu Izvērtēt un uzlabot patreizējo uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūru

Noteikt apmācību un pārkvalifikācijas iespējas bezdarbniekiem	Izstrādāt nodarbinātības un prasmju stratēģiju, nosakot tagadnes un nākotnes darba tirgus pieprasījumu Dublīnas reģionā
Veicināt izpratni par daudzveidības un līdztiesības ietekmi uz konkurētspēju	Paust pašvaldības nostāju par daudzveidību un līdztiesību kā jauno ekonomiku veicinošām jomām
Atbalstīt radošo nozaru nozīmi zināšanu ekonomikas attīstībā	Atbalstīt Dublīnas reģiona kultūras/ekonomikas stratēģiju īstenošanu
Izpētīt Starptautiskā digitālo pakalpojumu centra izveidi	Atbalstīt valdības programmu inovāciju ekosistēmas izveidei, rast iespējas Starptautiskā digitālo pakalpojuma centra izveidei Dublinā
Radīt apstākļus talantu piesaistīšanai, veidot Dublinu kā pievilcīgu vietu, kur dzīvot, strādāt, mācīties, studēt un kuru apmeklēt	Dzīves un pilsētvides kvalitāte tiek noteiktas pašvaldību attīstības plānos Izzināt starptautisko studentu izaicinājumus, uzsākot studijas un karjeru Dublinā Attīstīt starptautisko apmācību, t.sk. vidējās izglītības līmenī, pieejamību Izstrādāt pašvaldības noteikumus pilsētas centra iepirkšanās zonas attīstībai Izpētīt krūza termināļa lokācijas iespējas

## 5.7. Ārvalstu pilsētu pieredzes apkopojums

### 5.7.1. Kopsavilkums par ārvalstu pilsētu attīstības plānošanu

Katrā no pētījumā iekļautajām pilsētām pašvaldība izstrādā attīstības dokumentu, kas ietver vidēja vai ilgtermiņa pilsētas attīstības stratēģiju. Dokumenta pamatmērķis ir celt pilsētas iedzīvotāju dzīves kvalitāti, stiprināt ekonomikas konkurētspēju un attīstīt pilsētvidi. Dokuments ietver pilsētas nākotnes vīziju, prioritātes vai stratēģiskos mērķus, dažās pilsētās tas ietver arī pašvaldības rīcības plānu ar pasākumiem un aktivitātēm. Lai arī katrai no pētījumā iekļautajām pilsētām ir atšķirīgas aktualitātes un pozīcijas, kopumā izvirzītie konkurētspējas veicināšanas pasākumi ietver vienas un tās pašas sfēras: uzņēmējdarbība, izglītība, inovācijas un tehnoloģiju attīstība, tūrisms, starptautiskā atpazīstamība, publiskā pārvalde un pakalpojumi. Nosacīti jauna tendence attīstības plānu veidošanā ir „iziešana ārpus pilsētas robežām“ jeb stratēģiskas sadarbības veidošana plašāka reģiona ietvaros – ar citām pašvaldībām kaimiņos, rajonu centriem u.tml. Līdz ar to pilsētu „iekšējā“ konkurence kļūst maznozīmīga. Arī starptautiskā kontekstā pilsētas aizvien izteiktāk uzsver nepieciešamību sadarboties. Visu pilsētu attīstības politikas kopsavilkumu skatīt tabulā nākamajās lapaspusēs.

Tabula 23. Pētījumā analizēto ārvalstu pilsētu attīstības politikas pārskats

	Tallina	Viļņa	Helsinki	Stokholma	Poznaņa	Dublina
<b>Vadošais dokuments konkurētspējas jomā:</b>	Stratēģija „Tallina 2030”	Viļņas pilsētas stratēģiskais plāns 2002-2011	Helsinki stratēģiskā programma 2013-2016 (2013)	Stokholmas vīzija 2030	Poznaņas attīstības stratēģija 2030	Dublina reģiona ekonomiskās attīstības plāns
<b>Citi dokumenti:</b>	Tallinas uzņēmumu un inovāciju stratēģija 2014-2018	Viļņas pilsētas māsterplāns 2015  Viļņas pilsētas rīcības plāns  Viļņas reģiona attīstības plāns 2003-2007  Viļņas-Kauņas dipoles stratēģiskais plāns	Helsinki pilsētītīkla konkurētspējas stratēģija (2009)  Helsinki pilsētītīkla inovāciju stratēģija (2005)	Stokholmas apgabala reģionālās attīstības plāns 2010  Stokholmas reģiona inovāciju stratēģija 2025	Poznaņas investīciju programma 2009-2013  Teritoriālās attīstības iespēju plāns  Poznaņas pilsētas zīmola stratēģija	Dublina pilsētas korporatīvais plāns 2015-2019  Dublina pilsētas attīstības plāns 2016-2022
<b>Apgabals, uz kuru attiecas konkurētspējas stratēģija:</b>	Tallina	Viļņa	Helsinki, Helsinki pilsētītīkls, Helsinki reģions	Stokholmas reģions	Poznaņa	Dublina reģions
<b>Konkurences laukums:</b>	Baltija, Ziemeļeiropa, Eiropa, pasaule	Centrālā un Austrumu Eiropa, pasaule	Pasaule	Pasaule	Eiropa	Pasaule
<b>Vizijas essence:</b>	„Tallina ir starptautiski pievilcīgs galamērķis un konkurētspējīgs jaunās ekonomikas līderis ar inovatīvu un drošu pilsētvidi.”	„Viļņa – Lietuvas galvaspilsēta, modernākā Austrumu un Centrāleiropas reģiona pilsēta, starptautisks politiskais, zinātnes un kultūras centrs”	“Helsinki ir dinamisks pasaules klases biznesa un inovāciju centrs, kurā publiskie pakalpojumi, māksla, zinātne un radošums sniedz labklājības iespējas visiem iedzīvotājiem. Helsinki reģions ir vienots, tuvs dabai, un tajā ir jauki dzīvot, mācīties, strādāt un veidot biznesu”.	“Pasaules klases Stokholma.”	“Poznaņa ir metropole ar spēcīgu ekonomiku un augstu dzīves kvalitāti, kas balstīta zināšanu attīstībā.”	„Dublina ir Īrijas ekonomikas dzinējs, Eiropas nozīmes zināšanu ekonomikas centrs, kura klasteri ir magnēti radošiem talantiem un investīcijām”.
<b>Konkurētspējas prioritātes:</b>	1. Starptautiskā konkurētspēja 2. Vides ilgtspēja  3. Sociālās pamatvērtības  4. Iedzīvotāju labklājība  5. Izcila pilsētas pārvalde un pakalpojumi 6. Attīstība	1. Starptautiskā konkurētspēja 2. Jaunā ekonomika  3. Moderna sabiedrība  4. Transporta un tehnoloģiju infrastruktūra	1. Izcila izglītība un zināšanas 2. Dzīves kvalitāte  3. Inovācijas  4. Internacionalizācija	1. Atvērtība 2. Izaugsme  3. Izcila dzīvesvide 4. Resursu efektivitāte	1. Ekonomikas izaugsme 2. Starptautiskā konkurētspēja izglītībā, kultūrā, sportā un tūrismā 3. Dzīves kvalitāte un pilsētvides pievilcība 4. Metropoles statuss	1. Attīstīt pilsētas līderpozīcijas 2. Veidot rezonējošu pilsētu 3. Veidot, piesaistīt un noturēt radošus iedzīvotājus

	Tallina	Viļņa	Helsinki	Stokholma	Poznaņa	Dublina
<b>Ambīcijas:</b>	Sasniegt pasaules līmeni inovāciju, tehnoloģiju attīstības jomā Kļūt par nozīmīgāko kultūras tūrisma centru Baltijā Radīt profesionālu, Eiropas mērogā konkurētspējīgu kultūras piedāvājumu Kļūt par Eiropas zaļo galvaspilsētu 2018	Starptautisks politikas, biznesa, zinātnes un kultūras centrs Modernākā Centrālās un Austrumu Eiropas pilsēta	Pasaules līmeņa tehnoloģiju, inovāciju un dizaina pilsēta Pasaules līmeņa biznesa centrs Eiropas vadošais zināšanu un ekspertīzes centrs Baltijas jūras reģiona vadošais loģistikas centrs	Pievilcīgākā Eiropas pilsēta Pasaules klases pilsēta Pasaulē vadošā pilsēta uzņēmējdarbības un inovāciju ziņā Baltijas jūras reģiona centrs	Eiropas nozīmes universitāšu centrs	Globāla līdere inovāciju, tehnoloģiju un ilgtspējības jomās Globāla līdere inovāciju investīcijās Pasaulē vadošā zināšanu pilsēta
<b>Pasākumi, aktivitātes:</b>	Jā	Jā	Jā	Jā	Nē	Jā
<b>Rezultātu izvērtēšana:</b>	Jā, kvantitatīvi un kvalitatīvi	Nē	Jā, kvantitatīvi un kvalitatīvi	Jā, kvantitatīvi un kvalitatīvi	Nē	Jā
<b>Konkurētspējas faktoru jomas:</b>	Uzņēmējdarbība Inovācijas Augsti kvalificēta nodarbinātība Tūrisms un pilsētas tēls Publiskā pārvalde un pakalpojumi	Starptautiskā atpazīstamība Tūrisms Tehnoloģiju attīstība, inovācijas Informācijas sabiedrība	Izglītība un zināšanas Dzīves kvalitāte Lietotāju iniciētas inovācijas Pilsētas internacionalizācija Starptautiskā atpazīstamība	Izglītība Transports Mājokļu pieejamība Uzņēmējdarbība Inovācijas	Uzņēmējdarbība Izglītība Kultūra Tūrisms Statuss	Inovācijas Uzņēmējdarbība Kultūra Mājokļu pieejamība Infrastruktūra

### 5.7.2. Vispārīgi pilsētu attīstības plānošanas principi

Eiropas pilsētas raksturo dinamiska attīstība un izteikta savstarpējā konkurence. Pilsētas attīstības plānotāju uzdevums ir padarīt pilsētas maksimāli konkurētspējīgas globāli mainīgajos apstākļos. Pilsētas Eiropā un pat Ziemeļu vai Austrumu Eiropā ir ļoti atšķirīgas; katrai piemīt tikai sev raksturīga ekonomikas struktūra, sociālais un etniskais fons, institucionālā iekārta, apjoms un novietojums. Tāpēc arī izaicinājumi pilsētas plānošanā katrai pilsētai ir individuāli.

ES projekta ACRE<sup>78</sup> pētnieku komandas pēdējās dekādes laikā analizējuši un salīdzinājuši 13 dažādu Eiropas pilsētreģionu attīstības stratēģijas. Apkopojot dažādu pilsētu pieredzi, viņi secina, ka nepastāv viena „pareizā” pieeja attīstības plānošanai. Otrs būtisks secinājums ir, ka pilsētas attīstības stratēģijai ir jābūt lokalizētai. Veidojot pilsētas attīstības stratēģiju, būtiski ir izvērtēt pilsētas resursus, stiprās un vājās puses un definēt pilsētas unikalitāti. Veiksmīga attīstības stratēģija stiprinās pilsētas priekšrocības un izcels tās unikalitāti. Pilsētas individuālais raksturs var atklāties visdažādākajos aspektos – fiziskajā infrastruktūrā, izglītības jomā, ražošanas vai dizaina tradīcijās, institucionālā sistēmā, kultūrvēsturiskajā mantojumā un pilsētas politiskajā pārvaldē.

Tikpat svarīga kā unikālais raksturs ir arī pilsētas vēsturiskās attīstības gaita. Austrumeiropas valstīs jo īpaši sastopama ir tendence pārņemt centralizēti noteiktu nacionāla līmeņa vai „gatavu” starptautisku stratēģiju pilsētas attīstībai, neiedziļinoties pilsētas lokālajās iespējās un problemātikā. Šāda pieeja pilsētas plānošanā var izrādīties haotiska un neproduktīva, un vēlamās attīstības un konkurētspējas stiprināšanas vietā radīt stagnāciju vai pat degradāciju. Tāpat - veicinot izaugsmi un konkurētspēju, pilsētas attīstības plānotājiem vienlaikus jāparedz arī, vai izvēlētais attīstības kurss un stratēģija neveicinās nevienlīdzības rašanos vai neradīs citus negatīvus blakusefektus. Izvēlētais stratēģijas iespējamās negatīvās blakusparādības savlaicīgi jārisina ar politiskās intervences palīdzību.

Veidojot pilsētas attīstības stratēģiju, ACRE pētnieki iesaka ņemt vērā sekojošus trīs aspektus: pilsētas vēsturiskā attīstības gaita, vietas specifika un personisko tīklojumu iespējas. Tabulā detalizētāk raksturots katrs no trim aspektiem. Pievēršoties vēsturiskās attīstības aspektam, Eiropas pilsētām ir atšķirīga un kompleksa vēsturiskā attīstības gaita, tāpēc konkurētspējas aktivitātes, kas veiksmīgi tiek īstenotas vienā pilsētā, automātiski nenodrošina to sekmīgu pielietojumu citur. Pievēršoties vietas aspektam, plānotājiem jāidentificē pilsētas īpašie resursi un priekšrocības. Pat moderno plašsaziņas līdzekļu laikmetā pilsētvide kā fiziska vieta ir tā, kas padara pilsētu unikālu un atšķirīgu no citām. Līdz ar to pilsētas attīstībai jāietver gan vietas radīšanas jeb *place-making*<sup>79</sup> pasākumi, gan pilsētas mārketingi. Visbeidzot - pat globālās atvērtības un brīvās migrācijas plūsmas laikmetā personiskie tīklojumi izrādās būtisks aspekts, kas jāņem vērā tām pilsētām, kas vēlas piesaistīt un noturēt talantus un uzņēmumus. Pētījumi pierāda, ka migrantu un uzņēmumu lokācijas izvēli nosaka nevien ekonomiski un racionāli apsvērumi, bet arī sociālie un personiskie tīkli. Šis ir salīdzinoši jauns aspekts pilsētu attīstības plānošanā, kas prasa rūpīgu plānošanu un precīzi mērķētu intervenci.

<sup>78</sup> ACRE=Accommodating Creative Knowledge and the Competitiveness of European Metropolitan Regions

<sup>79</sup> Proaktīva pieeja pilsētvides attīstībai, kurā iedzīvotāji kopīgi atjauno pilsētvidi kā sabiedriskās kopienas vienojošo elementu.

Tabula 24. Būtiski aspekti pilsētas attīstības plānošanā

Attīstības vēsture	Apzināties vēsturiskā mantojuma u.c. faktoru ietekmi uz pilsētas attīstību Pielāgot attīstības stratēģiju vēsturiskajam mantojumam, pilsētas un reģiona unikālajiem resursiem Izvērtēt pilsētas kā galvaspilsētas/valsts centra/reģiona centra nozīmi un funkcijas Ņemt vērā pilsētas kā augstākās izglītības centra nozīmi
Vieta	Izmantot vietējās vides raksturu kā attīstības stratēģijas pamatu Pārdomāts pilsētas mārketinga atbalstis „vietas radīšanas” jeb <i>place-making</i> iespējas Vietai jāietver ne vien pilsētu, bet visu reģionu, aptverot ekonomiskās struktūras, darba tirgu, mājokļu tirgu un publiskos pakalpojumus
Personiskie tīklojumi	Tā kā personiskie tīklojumi ietekmē ne vien indivīdu, bet arī mājsaimniecību un uzņēmumu lokācijas izvēli, jāizvērtē: kā izmantot augsti kvalificētu imigrantu pienesumu; augstākās izglītības iestāžu nozīmi un lomu; kā stiprināt tīklošanu dažādās nozarēs.

### 5.7.3. Labā prakse pilsētu attīstības politikas izstrādē un īstenošanā

#### *Attīstības plāns ir multifunkcionāls dokuments*

Pētījumā iekļautie pilsētas attīstības dokumenti liecina, ka attīstības dokumentam var būt vairākas nozīmīgas funkcijas. Pirmkārt, kā politisks dokuments tas pauž pašvaldības ilgtermiņa attīstības nodomus. Otrkārt, tam ir informatīva nozīme, jo izvirzītā attīstības stratēģija kalpo par pamatu lēmumu pieņemšanai iedzīvotājiem, uzņēmumiem, investoriem u.c. iekšējām un ārējām mērķa grupām. Treškārt, plāns var kļūt par vienojošu premisu plašākai diskusijai ar dažādām sabiedrības grupām par pilsētas mērķiem un dažādu iesaistīto pušu līdzdalību to īstenošanā. Piemēram, Stokholmas vīzija 2030 iezīmē pilsētas nākotnes attīstības projekcijas, uzsverot, ka pats dokuments ir aicinājums iedzīvotājiem, uzņēmējiem, investoriem un akadēmiķiem veidot savu attīstības redzējumu un līdzdarboties kopējā misijā „pasaules klases Stokholma”.

#### *Sabiedrības līdzdalība plāna veidošanā un īstenošanā*

Sabiedrības iesaistīšana pilsētas attīstības dokumenta veidošanā ir izplatīta prakse. Poznaņā, Tallinā un Helsinkos plāna izstrādes gaitā veiktas publiskas konsultācijas ar ekspertiem un dažādu sabiedrības grupu pārstāvjiem. Viļņā publiskās diskusijas semināru veidā noritējušas gan pirms dokumenta izstrādes uzsākšanas, gan vairākkārtīgi tā tapšanas laikā. Tomēr pilsētas mērķis var būt ne tikai iesaistīt mērķa grupas plāna formulēšanā, bet panākt arī to līdzdalību plāna īstenošanā. Unikālu pieeju šajā ziņā demonstrē Helsinku pilsētīkla konkurētspējas stratēģija, kas nosaka augstākās izglītības sektora iesaistīšanu konkurētspējas stratēģijas īstenošanā. Izglītības sektoram paredzēta noteicoša loma Helsinku konkurētspējas veicināšanā, tāpēc viens no stratēģijas pasākumiem paredz izglītības iestāžu līdzdarbību stratēģijas īstenošanā.

#### *Nacionāls atbalsts pilsētas attīstībai*

Starp visām pētījumā iekļautajām pilsētām Helsinku pilsētīkla pašvaldībām izdevies panākt valstisku atbalstu savai attīstības stratēģijai. 2007. gadā Helsinku pilsētīkla apvienībai izdevās pārliecināt Somijas valdību par reģiona būtisko lomu visas nācijas konkurētspējas veidošanā, kā rezultātā valdība izstrādāja Somijas galvaspilsētas pilsētīkla attīstības dokumentu.

#### *Stratēģijas īstenošanai jābūt pārskatāmai un izvērtējamai*

Visi pētījumā iekļautie pilsētas attīstības dokumenti ietver ilgtermiņa mērķus un prioritātes, taču ne visos noteikti rīcībasplāni mērķu sasniegšanai. Tallinas un Helsinku attīstības plāni ietver rīcībpolitiku, kas izteikta konkrētos pasākumos un aktivitātēs. Katrai aktivitātei norādītas par īstenošanu atbildīgās institūcijas, laika termiņš un sasniedzamie rezultāti. Panākumi aktivitāšu

ieviešanā tiek izvērtēti katru gadu, izvērtējot kvalitatīvus un kvantitatīvus rādītājus. Tikai tad, ja vērtējums ir pozitīvs, pilsēta turpina koncentrēt resursus konkrētajai rīcībpolitikas aktivitātei.

#### *Pilsētas tēlam un darbiem jāskan*

Lai arī pilsētas aktīvi izmanto mārketingu atpazīstamības veidošanai, lai tas būtu sekmīgs, pilsētas komunikācijai jābalstās darbos. Tallinas pašvaldība mērķtiecīgi virzījusi tehnoloģiju attīstību un ieviešanu kā prioritāru attīstības jomu. Tā rezultātā Tallina šobrīd ir viena no vadošajām pašvaldībām pasaulē e-pārvaldes jomā.

#### *Stratēģija balstās konkurētspējas priekšrocību un salīdzinošajā analīzē*

Dublinas reģiona attīstības plāns veic detalizētu pilsētas reģiona konkurētspējas salīdzinošo analīzi un paredz regulāru pilsētu snieguma rādītāju analīzi arī turpmāk. Līdz ar to Dublinas attīstības stratēģija balstās ne vien vēlamajā, bet arī iespējamajā. Analīze parāda, kurās jomās Dublina ir starptautiski konkurētspējīga un kuras jomas pilsētai jāuzlabo.

#### *Metodoloģija attīstības pasākumu izvērtēšanai*

Dublinas reģiona attīstības plāns nosaka metodoloģiju attīstības pasākumu izvērtēšanai. Lai arī plāns definē pilsētas nākotnes vīziju, attīstības prioritātes un uzdevumus, tomēr tas izvirza arī desmit jautājumus, atbildod uz kuriem var noteikt, cik atbilstošs ir konkrētais attīstības pasākums kopējai pilsētas konkurētspējai.

### 5.7.4. Labā prakse sadarbības un konkurences attiecībās

#### *Iekšēja konkurence*

Nozīmīga pilsētu attīstības politikas tendence ir pāreja no konkurences uz sadarbību. Pilsētas atzīst, ka sadarbība var veicināt konkurētspēju. Praktiski tas izpaužas sadarbībā ar citām pilsētām, jo īpaši – kaimiņu, savas valsts ietvaros. Pilsētas meklē iekšējas sadarbības iespējas, apvienojot resursus un spēcīnāt kopīgās pozīcijas. Helsinki veido pilsētītīklu kopā ar četrām kaimiņu pašvaldībām, arī Stokholma attīstībai apvienojas ar reģionu. Tallina vēl iepriekšējā attīstības plānā apkārtējās pašvaldības uzskatīja par konkurentēm iedzīvotāju dzīvesvietas un nodokļu ziņā, taču jaunākajā plānā pauž nodomus stratēģiski sadarboties, lai kopīgi ieguldītu sociālajā un tehniskajā infrastruktūrā un stiprinātu kopējās pozīcijas. Sadarbība ar citām pašvaldībām var sniegt arī iespējas harmonizēt reģiona attīstības plānus ar nacionālo politiku. Nacionālo atbalstu pilsētu politikas īstenošanai ir vieglāk panākt tad, ja tas ietekmē ne tikai vienas pilsētas, bet vesela reģiona iedzīvotāju labklājību.

#### *Starptautiskas partnerības veidošana*

Aizvien biežāk vēlme sadarboties, lai stiprinātu pozīcijas, tiek pausta arī starptautiskā kontekstā. Starptautiska sadarbība sniedz pieeju ārvalstu resursiem, zināšanām un pieredzei, kā arī paplašina tirgus iespējas. Tā, piemēram, Helsinki vēlas veidot starptautisko partnerību ar Tallinu un Pēterburgu, atzīstot, ka pilsētas starptautiskos panākumus ietekmē plašāka reģiona konkurētspēja. Helsinki vēlas stiprināt sadarbību reģionā, lai vairotu tās izaugsmi un starptautisko nozīmi. Tallinas pašvaldība veido pārrobežu sadarbību ar Helsinku pašvaldību un uzņēmējdarbības atbalsta struktūrām, lai ikgadēji uzsāktu 1-3 kopīgus inovācijas stimulējošus projektus. Ja Helsinki un Tallina vairāk izmanto selektīvu pieeju sadarbībai, tad Poznaņa aktīvi iesaistās metropoļu tīklu sadarbībā. Kā aktīva metropoļu tīklu dalībniece pilsēta saņēmusi arī EK atbalvojumu.



### 5.7.5. Pilsētu attīstības stratēģiju unikalitātes

#### *Asociatīvais mārketinga*

Tallina sadarbību ar Helsinkiem izmanto savā labā arī lai pozicionētos kopā ar starptautiski atzītajiem Helsinkiem. Tallinas attīstības plāns paredz asociatīvā mārketinga aktivitātes, kas popularizētu reģiona Tallina-Helsinki tehnoloģiju uzņēmējdarbību. Tā Tallina starptautiskajā pozicionējumā izvēlas saistīt savu vārdu ar atpazīstamo un augstu vērtēto Helsinku pieredzi tehnoloģiju jomā.

#### *Viļņas-Kauņas dipole*

Viļņas unikālā pieeja pilsētas attīstībai ir urbānas aglomerācijas – dipoles – veidošana ar 90 km attālo otro lielāko Lietuvas pilsētu Kauņu. Abu pilsētu saplūšanas rezultātā veidotos jauns Eiropas līmeņa centrs – „Euro City“ metropole. Tas celtu abu pilsētu un Lietuvas starptautisko konkurētspēju. Centrs nākotnē varētu kļūt par Eiropas pārvaldības institūciju, politiski-ekonomisko struktūru centru. Tas ļautu sasniegt 15,5 miljonus iedzīvotāju 300 km rādiusā, kā rezultātā Viļņa konkurētspējas ziņā reģionā būtu līdzvērtīga Varšavai.

#### *Konkurences iespēju radīšana*

Eiropas zaļās galvaspilsētas tituls ir veiksmīgs piemērs kā pilsēta pati spēj veidot konkurenci un gūt panākumus. Ideju par Eiropas zaļās galvaspilsētas titulu 2006. gadā EK rosināja tieši Tallinas pilsēta. 2007. gadā EK to akceptēja un kopš 2010. gada ikgadēji šis tituls tiek piešķirts kādai no ES pilsētām, kas izceļas ar īpaši inovatīvu un ilgtspējīgu pieeju pilsētas konkurētspējas un vides attīstībā. Tallina labprāt pozicionē sevi saistībā ar šo konkursu un mērķtiecīgi strādā, lai 2018. gadā pati kvalificētos titula saņemšanai. Pētījumi rāda, ka Eiropas zaļās galvaspilsētas titula iegūšana ir labs reputācijas un atpazīstamības avots, kas pozitīvi ietekmē ne vien tūrisma attīstību, bet arī piesaista investorus un augsti kvalificētus darba resursus. Pieteikšanās konkursam prasa netradicionālus, videi draudzīgus pilsētvides risinājumus jeb eko-inovācijas. Titula iegūšana uzlabo pilsētas konkurētspēju arī kā nozīmīgs starptautisks signāls investoriem un tūristiem, liecinot par to, ka pilsēta ir moderna, patīkama, tīra un viesmīlīga.

#### *Publiskā pārvalde un publiskie pakalpojumi var veicināt konkurētspēju*

Igaunijas publiskās pārvaldes sektors plūc laurus starptautiskā mērogā, pierādot, ka Tallina ir pilsēta, kurā konkurētspēju iespējams veicināt ar publisko pakalpojumu kvalitāti. Tallina demonstrē pasaules mērogā inovatīvu e-pakalpojumu ieviešanu. Tallinas uzņēmējdarbības un inovāciju stratēģija paredz, ka līdz 2018. gadam 90% publisko pakalpojumu Tallinā būs pieejami arī angļu valodā, tā veicinot augsti kvalificēta darbaspēka piesaisti pilsētā no ārvalstīm. Tallinas attīstības plāns paredz izstrādāt IT attīstības stratēģiju pilsētas pašvaldības aģentūrām, nepārtraukti to atjaunot un īstenot. Līdzīgi panākumi ir arī Helsinkiem, kuru inovācijas publiskajā pārvaldībā ir starptautiski augstu novērtētas.

#### *Publiskie iepirkumi – nozīmīgs konkurētspējas instruments*

Gan Helsinkiem, gan Stokholmas pievērš īpašu uzmanību publisko iepirkumu jomai un tās ietekmei uz pilsētas konkurētspēju. Helsinkiem paredz izmantot publiskos iepirkumus kā inovācijas stimulējošu instrumentu. Tas nozīmē, ka pašvaldība uzņemas aktīvu lomu jaunu risinājumu ieviešanā publiskajā pārvaldē un publiskajos pakalpojumos. Ar publisko iepirkumu konkursiem pašvaldība vēlas veicināt zinātnes un pētniecības rezultātu pielietojamību, un piedāvā tam publiskās platformas. Tā,

piemēram, Helsinku reģiona publiskās pārvaldes informatīvais dienests *Infoshare* ir pionieris atvērto datu pakalpojumu jomā. Vienlaikus inovācijām publiskajā pārvaldē ne vien jāstimulē zinātne un uzņēmējdarbība, bet jāveicina arī pašvaldības lēmumu pieņemšanas pārskatāmība un caurspīdīgums. Šajā jomā neatpaliek arī Stokholma, kas paredz ar publisko iepirkumu palīdzību stimulēt privātā sektora radošumu un inovācijas, lai sekmētu reģiona starptautisko konkurētspēju.

#### *Kā iesaistīt ārvalstu resursus savas konkurētspējas celšanai*

Helsinku un Stokholmas pašvaldības attīstības plānos lielu uzmanību velta ārvalstu resursu piesaistei un izmantošanai savas konkurētspējas celšanā. Helsinki vēlas piesaistīt ārvalstu studentus un pasniedzējus, pētniekus un zinātniekus. Stokholma vēlas piesaistīt galvenokārt augstas kvalifikācijas speciālistus un veicināt zināšanu pārnesi. Lai sekmētu mērķa īstenošanu, Helsinku pašvaldība plāno ieviest studentiem un pasniedzējiem no ārvalstīm atbalsta pasākumus pārceļšanās un mājokļa atrašanas jomās. Tāpat Helsinkos plāno atbalsta pakalpojumus ārvalstu uzņēmumiem un to darbiniekiem.

#### *Izglītības sektora iesaiste pilsētas konkurētspējas veicināšanā*

Helsinki vēlas būt starptautiska mēroga izglītības centrs, kas nodrošina pasaules līmeņa izglītības kvalitāti visos līmeņos, kā arī spēj piesaistīt ārvalstu talantus un resursus. Helsinku pašvaldībai ir noteicoša loma izglītības kvalitātes jomā un tā ne vien aktīvi iesaistās izglītības kvalitātes celšanā un resursu pilnveidošanā, bet arī aicina izglītības sektoru par sadarbības partneri pilsētīkļa konkurētspējas realizēšanā. Pašvaldības strādā arī, lai izglītības piedāvājums gan programmu, gan infrastruktūras līmenī būtu starptautiski konkurētspējīgs un atbilstu ne vien vietējam, bet arī starptautiskam pieprasījumam. Visbeidzot - pašvaldības pat ievieš drosmīgu jauninājumu radot multidisciplināru augstākās izglītības iestādi, kas atbilst pilsētas uzņēmējdarbības un inovāciju stiprināšanas centieniem.

#### *Unikālā stratēģija – augsts urbānais blīvums*

Dublina vēlas kāpināt iedzīvotāju skaitu un ekonomikas apjomu, vienlaikus paaugstinot arī urbāno blīvumu. Pilsēta uzskata, ka augsts blīvums ir priekšrocība gan resursu optimizācijai, gan zināšanu ekonomikas attīstībā, jo veicina ideju apmaiņu, sociālo interakciju un sadarbību. Tā kā Dublina vēlas fokusēties uz zināšanu ekonomiku, tad augsts blīvums ir šim mērķim atbilstoša stratēģija.

## 6. Rīgas pilsētas konkurētspējas determinanti: indikatori un faktori

Šajā nodaļā aprakstītas WEF metodoloģijā idetificētās četras vispārīgās konkurētspējas kategorijas: (1) institūcijas, (2) regulējums un noteikumi, (3) fiziskā infrastruktūra un (4) sasniedzamība un fiziskās infrastruktūras efektivitāte. Vispirms katra no kategorijām ilustrēta ar datiem un attēliem, datu apkopojumā papildus izdalot arī rezultatīvos rādītājus, bet pēc tam, saglabājot WEF piedāvātās kategorijas, dots koncentrēts konkurētspējas determinantu kodola apraksts.

### 6.1. Rīgas pilsētas konkurētspējas raksturojums: indikatori

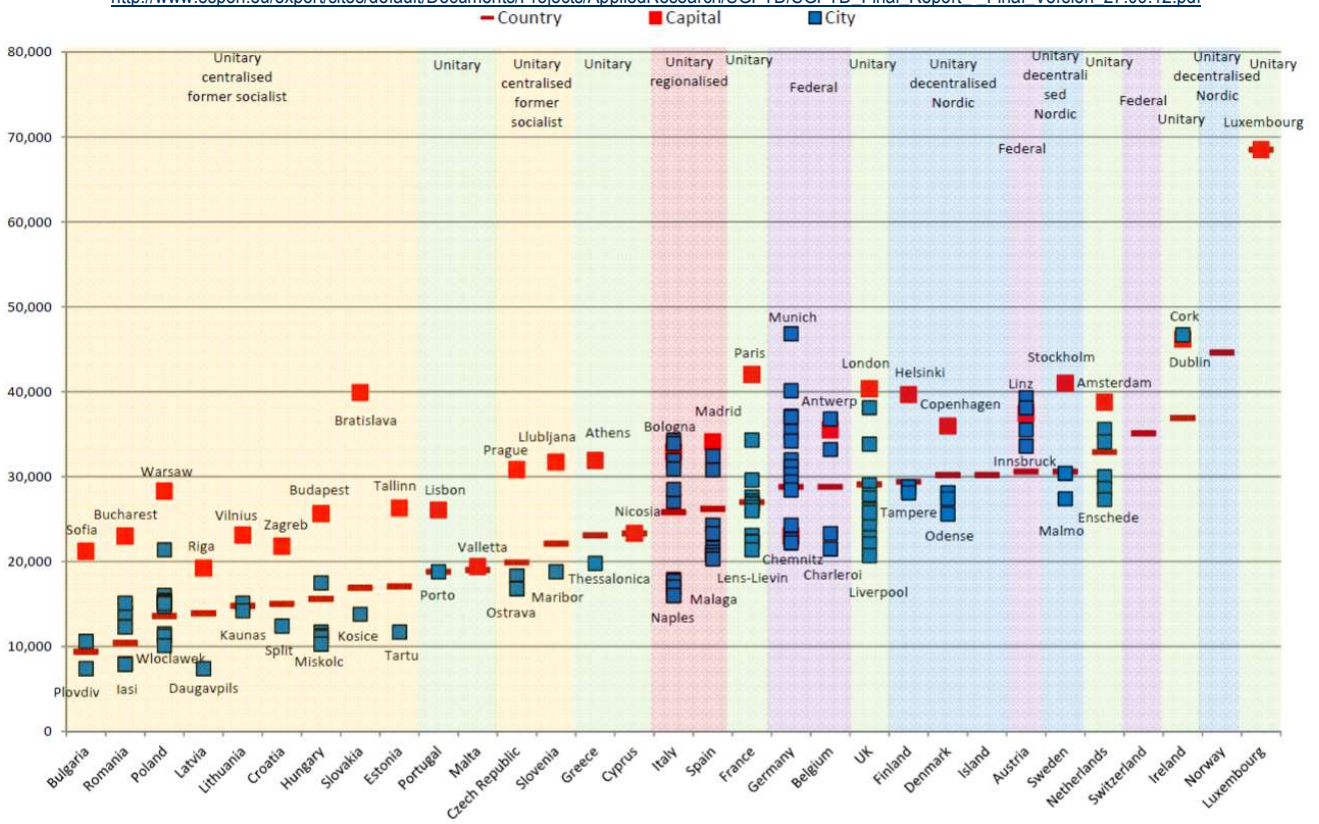
Šajā nodaļā iekļautie indikatori atlasīti, balstoties uz sešiem dažādiem starptautiskiem pilsētu konkurētspēju salīdzinošiem indeksiem: *The Economist Intelligence Unit* gatavoto *Global City Competitiveness Index*, *A.T. Kearny* gatavotajiem *Global Cities Index* un *Global Cities Outlook*, *PwC* gatavoto *Cities of Opportunity*, *Ericsson* gatavoto *Networked Society City Index* un *2thinknow* gatavoto *City Benchmarking Data*. Diemžēl visu indeksos iekļauto indikatoru novērtējumi par Rīgu vai pat par Latviju kopumā nav pieejami. Līdz ar to analizē iekļauti tikai tie indikatori, kuru novērtējumus var salīdzināt pietiekami plašam pilsētu spektram. Tas nozīmē, ka zemāk atspoguļoti ir tikai tie indikatori, kuriem ir novērtējumi par Rīgu vai Latviju un kuriem ir novērtējumi par vismaz daļu no Rīgas tiešajiem konkurentiem Baltijas jūras reģionā.

Visi indikatori ir sadalīti piecās grupās: četrās *WEF* identificētajās vispārīgajās konkurētspējas kategorijās un papildus izdalītajos rezultatīvajos rādītājos. Mūsdienu ekonomiskai sistēmai raksturīga ļoti augsta savstarpējā sasaiste un līdzatkarība. Likumsakarīgi, ka arī indikatori ietekmē viens otru un precīzi noteikt to starpā pastāvošās kauzālās saistības bez detalizētas ekonometriskas analīzes nav iespējams. Tādēļ arī iedalījums grupās – īpaši, kas attiecas uz to, kurus indikatorus uzskatīt par rezultatīvajiem un kurus nē – ir tikai indikatīvs. Šīs nodaļas galvenais uzdevums ir parādīt pilsētu konkurētspēju ietekmējošo procesu daudzslāņainību un iezīmēt, kur šajos daudzajos aspektos starptautiskajā un nacionālajā līmenī salīdzinoši atrodas Rīga.

### 6.1.1. Rezultatīvie rādītāji

Attēls 10. Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju (pēc pirktspējas līmeņa) valstī, galvaspilsētā un otrā lielākajā valsts pilsētā (2007.g.)  
 Datu un attēla avots: SGPTD Second Tier Cities and Territorial Development in Europe: Performance, Policies and Prospects. ESPON & European Institute of Urban Affairs, Liverpool John Moores University. 2012. Pieejams:

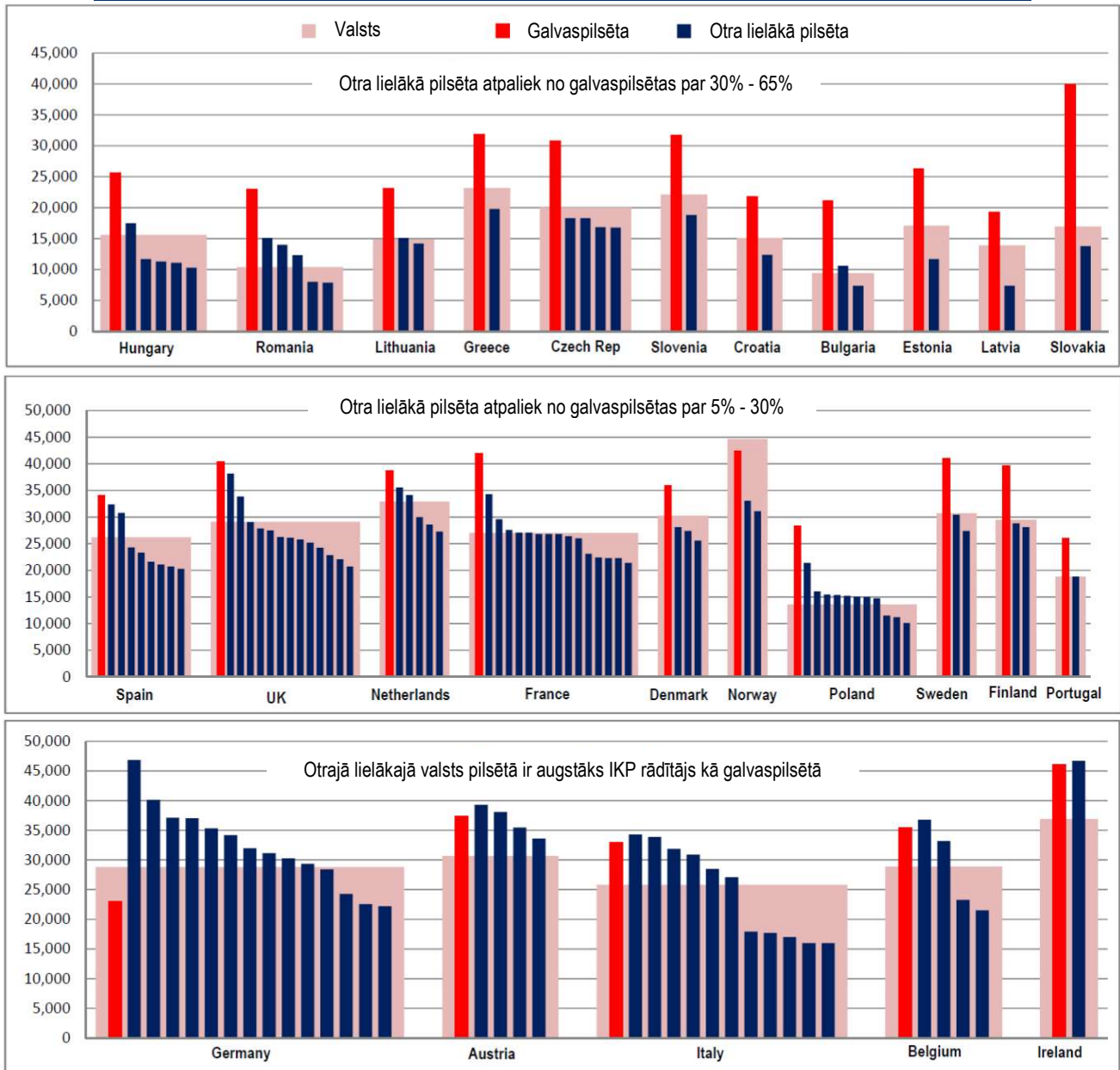
[http://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/AppliedResearch/SGPTD/SGPTD\\_Final\\_Report\\_-\\_Final\\_Version\\_27.09.12.pdf](http://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/AppliedResearch/SGPTD/SGPTD_Final_Report_-_Final_Version_27.09.12.pdf)



Attēls 11. Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju (pēc pirktspējas līmeņa) - galvaspilsētas un otras lielākās valsts pilsētas salīdzinājums (2007.g.)

Datu avota avots: SGPTD Second Tier Cities and Territorial Development in Europe: Performance, Policies and Prospects. ESPON & European Institute of Urban Affairs, Liverpool John Moores University. 2012. Pieejams:

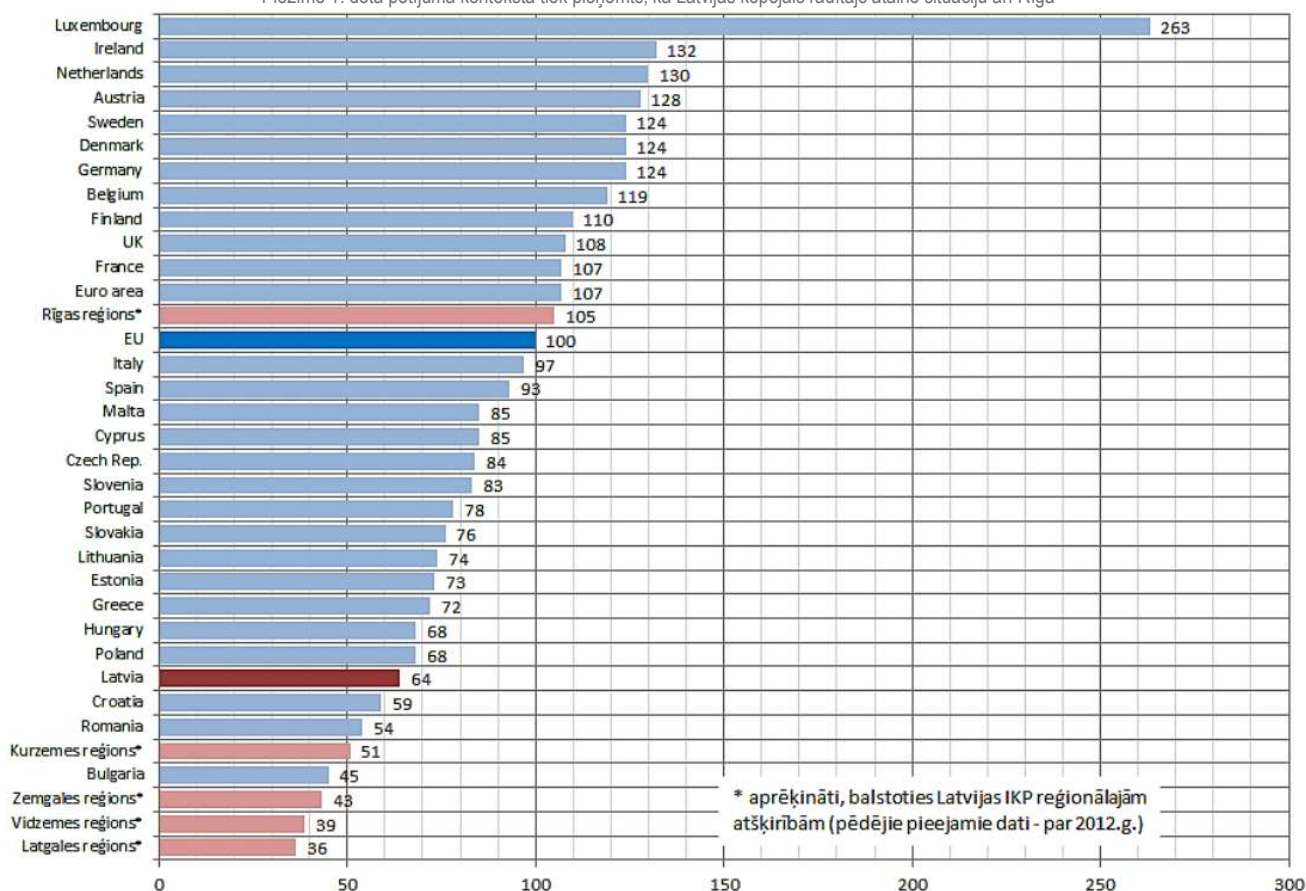
[http://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/AppliedResearch/SGPTD/SGPTD\\_Final\\_Report\\_-\\_Final\\_Version\\_27.09.12.pdf](http://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/AppliedResearch/SGPTD/SGPTD_Final_Report_-_Final_Version_27.09.12.pdf)



Attēls 12. Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju (pēc pirktspējas līmeņa) – Latvija, Latvijas reģioni un citas ES valstis (2014. g. dati par ES, 2012. g. dati par Latvijas reģioniem)

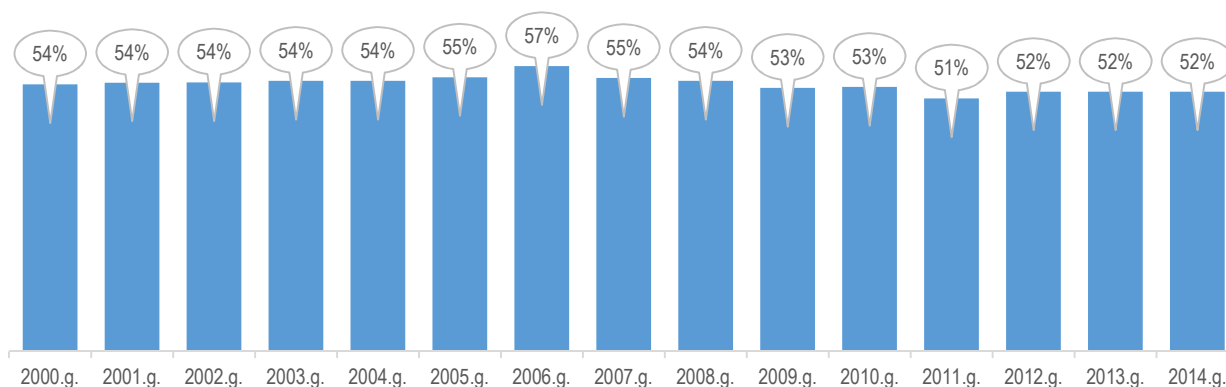
Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini

Piezīme 1: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

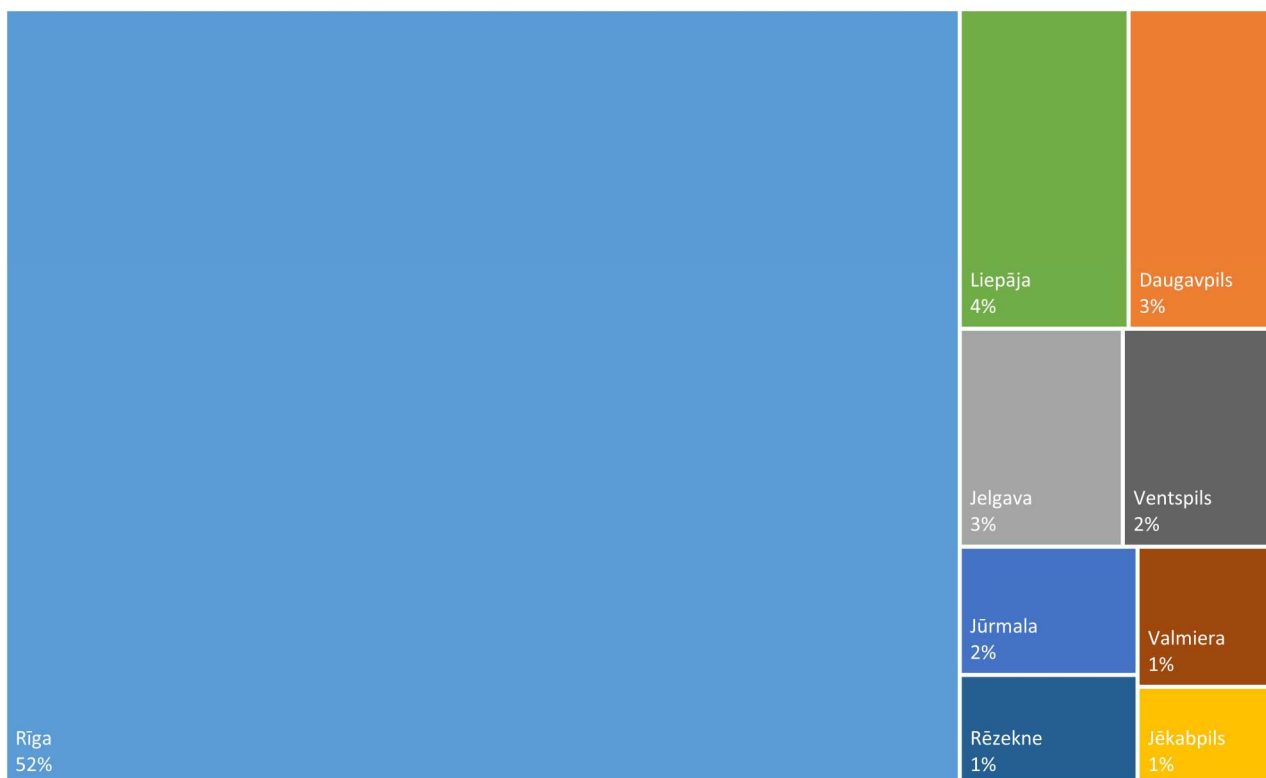


Attēls 13. Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju (pēc pirktspējas līmeņa) – Rīgas IKP īpatsvars Latvijas IKP rādītājā (2000.-2014.g.)

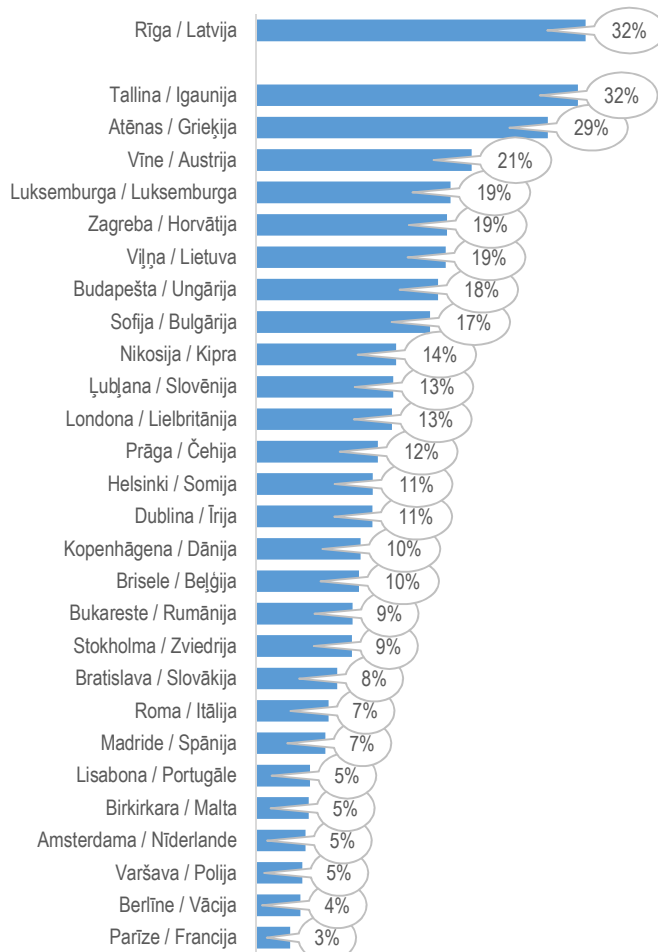
Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde, autoru aprēķini



Attēls 14. Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju (pēc pirktspējas līmeņa) – Rīgas un citu pilsētu IKP īpatsvars Latvijas IKP rādītājā (2012.g.)  
 Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde, autoru aprēķini

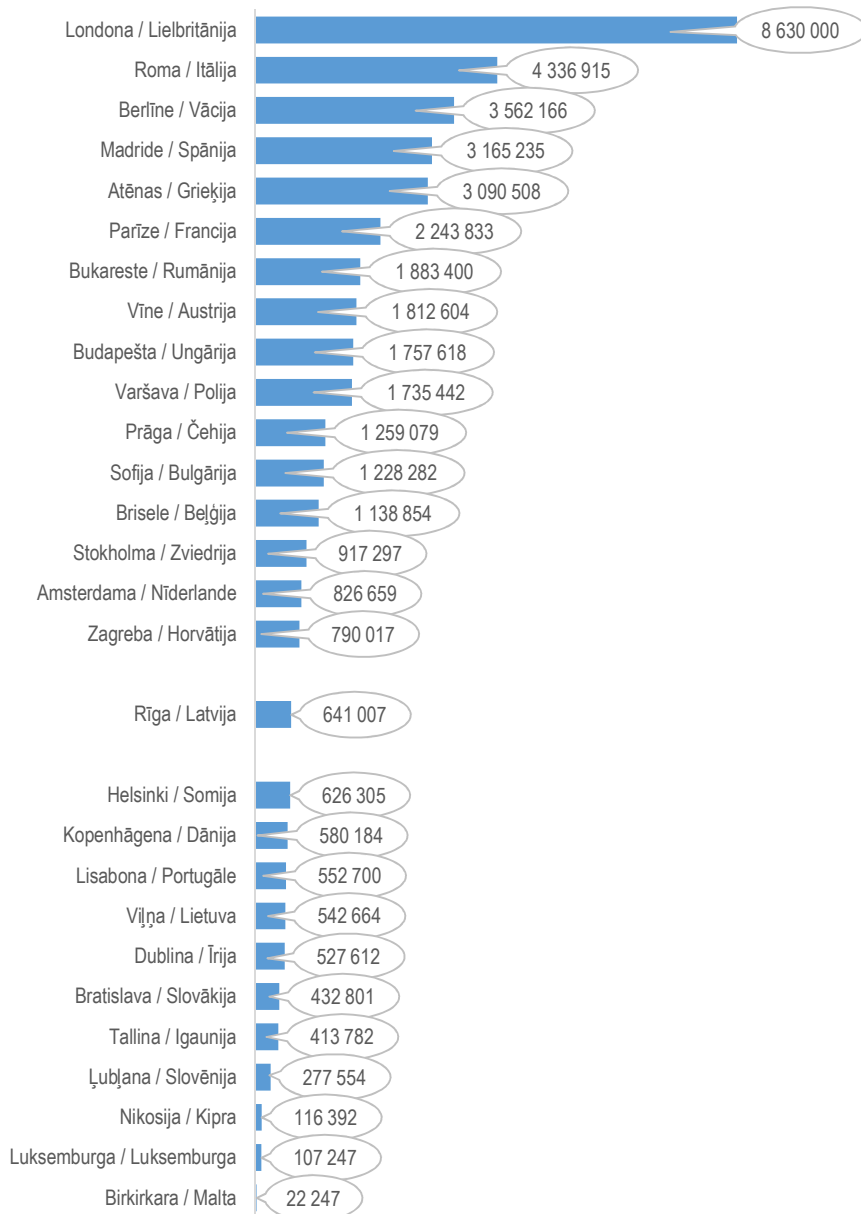


Attēls 15. Iedzīvotāju skaita īpatsvars lielākajā valsts pilsētā no visiem valsts iedzīvotājiem (2014.g.)  
 Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini



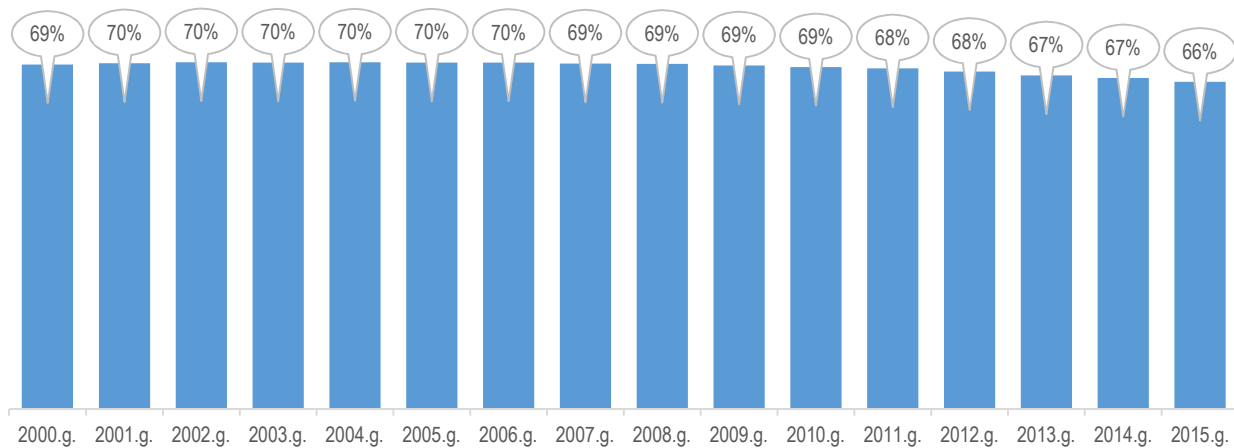
Attēls 16. Iedzīvotāju skaits pilsētās (2014.g.)

Datu avots: EUROSTAT



Attēls 17. Darbspējas vecuma (15-64) iedzīvotāju īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā Rīgā (2000.-2015.g.)

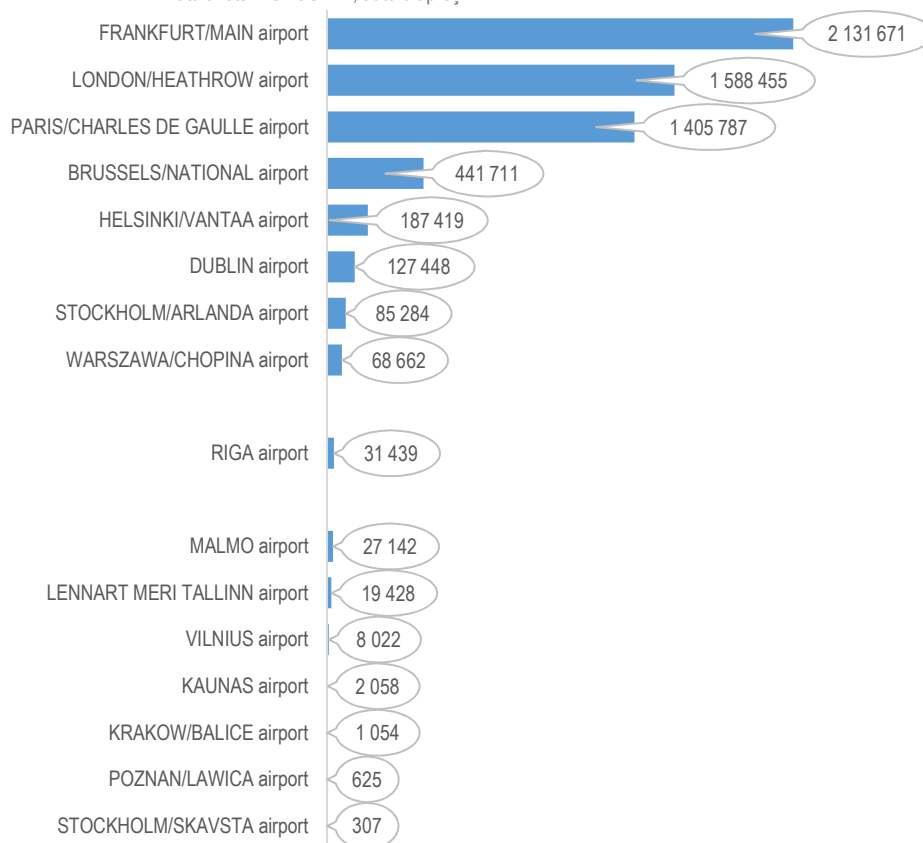
Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde, autoru aprēķini





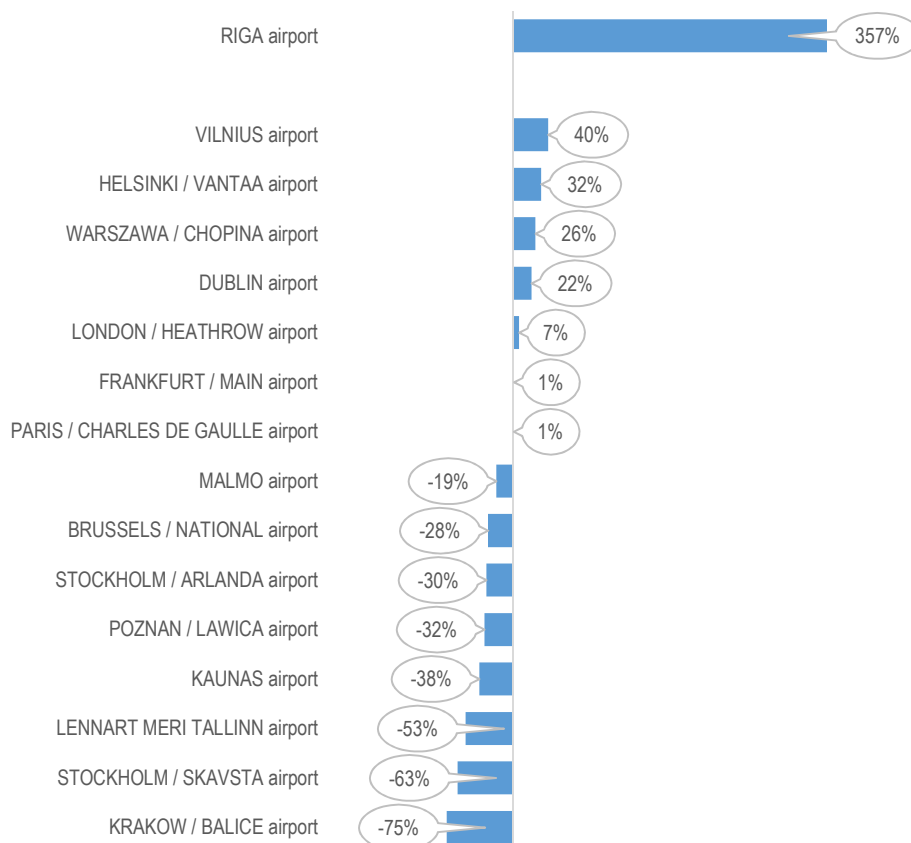
Attēls 18. Kopējais lidostās iekrauto un izkrauto kravu un pasta sūtījumu apjoms tonnās (2014.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini



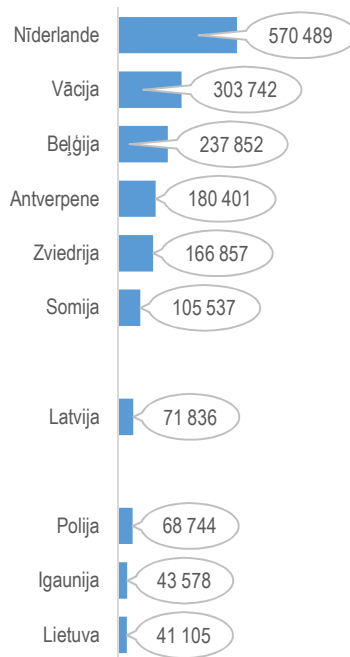
Attēls 19. Kopējais lidostās iekrauto un izkrauto kravu un pasta sūtījumu apjoms tonnās – pieaugums/samazinājums procentos 2014.g., salīdzinot ar 2008.g.

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini



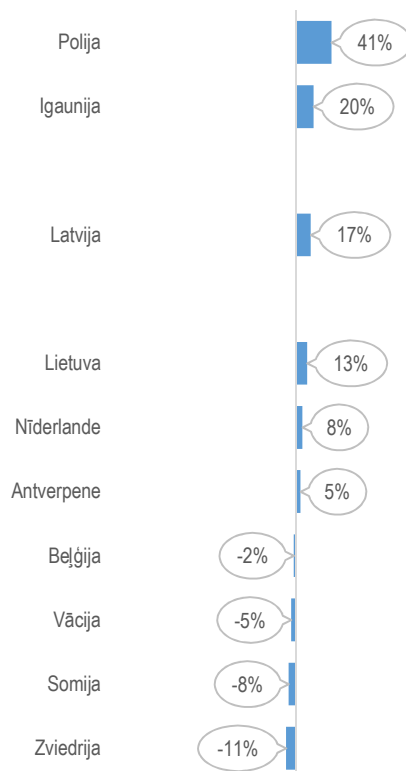
Attēls 20. Kopējais ostās iekrauto un izkrauto kravu apjoms tonnās (2014.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini



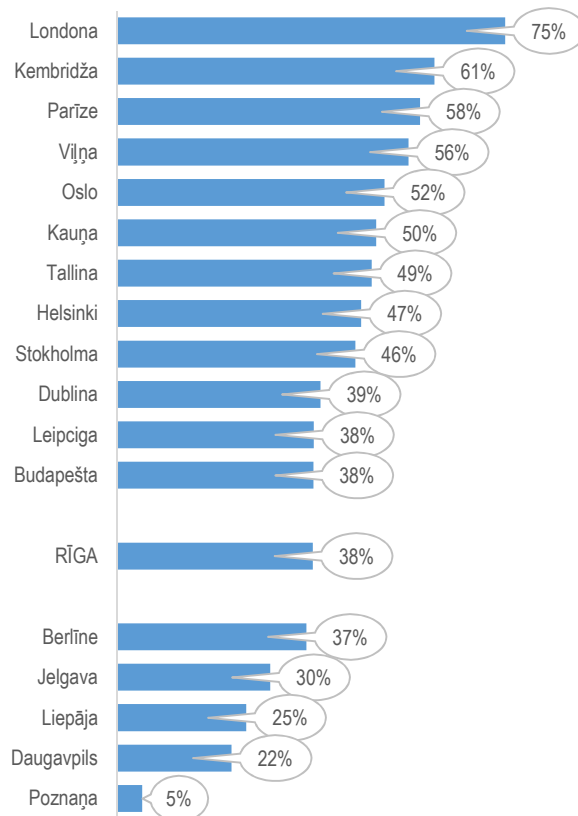
Attēls 21. Kopējais ostās iekrauto un izkrauto kravu apjoms tonnās – pieaugums/samazinājums procentos 2014.g., salīdzinot ar 2008.g.

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini



Attēls 22. Augstāko izglītību (ISCED 5. vai 6. līmenis) ieguvušo īpatsvars darbspējīgā vecuma iedzīvotāju vidū (2011.g.)

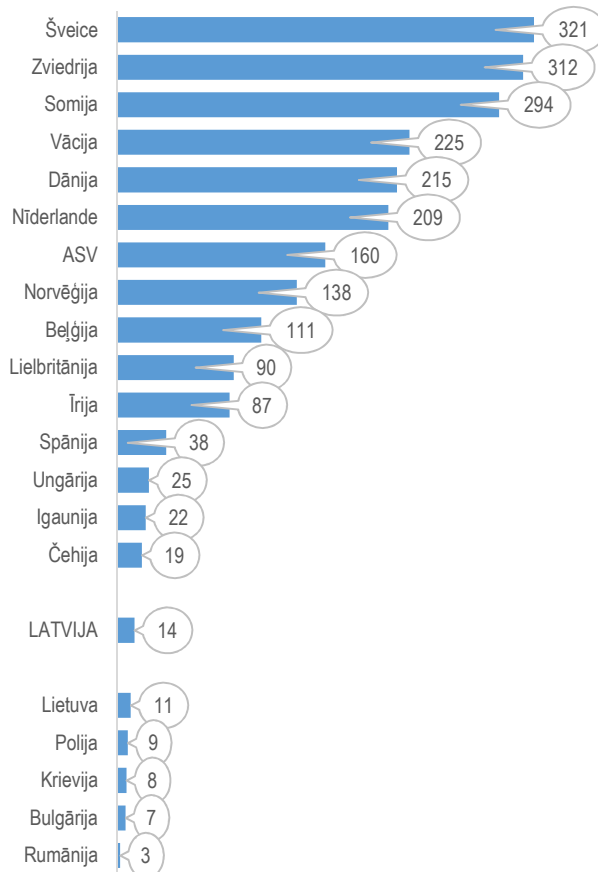
Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini



Attēls 23. Starptautisko patentu (PCT) pieteikumu skaits uz 1 mlj valsts iedzīvotāju (2013.g.)

Datu avots: Global Competiveness Index. Pieejams: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>

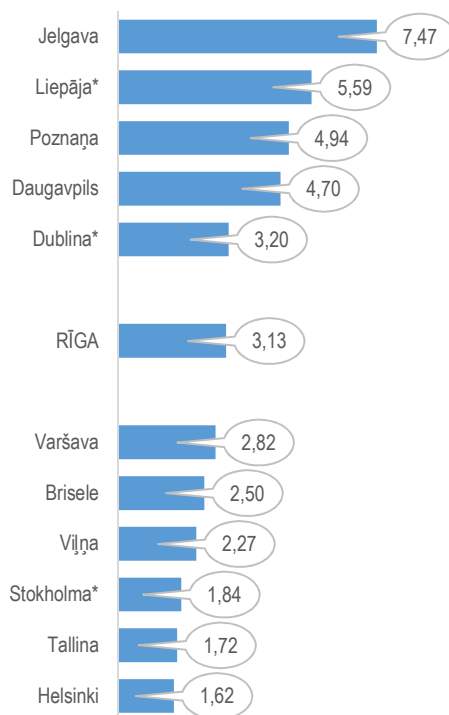
Piezīme: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā



Attēls 24. Zīdaiņu mirstības rādītājs, uz 1000 dzīvi dzimušajiem (2013.g.)

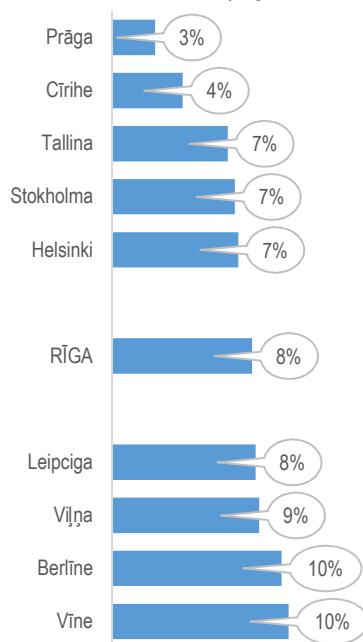
Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini

\*Dati par 2011.gadu



Attēls 25. Bezdarba līmenis pilsētās (2014.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini

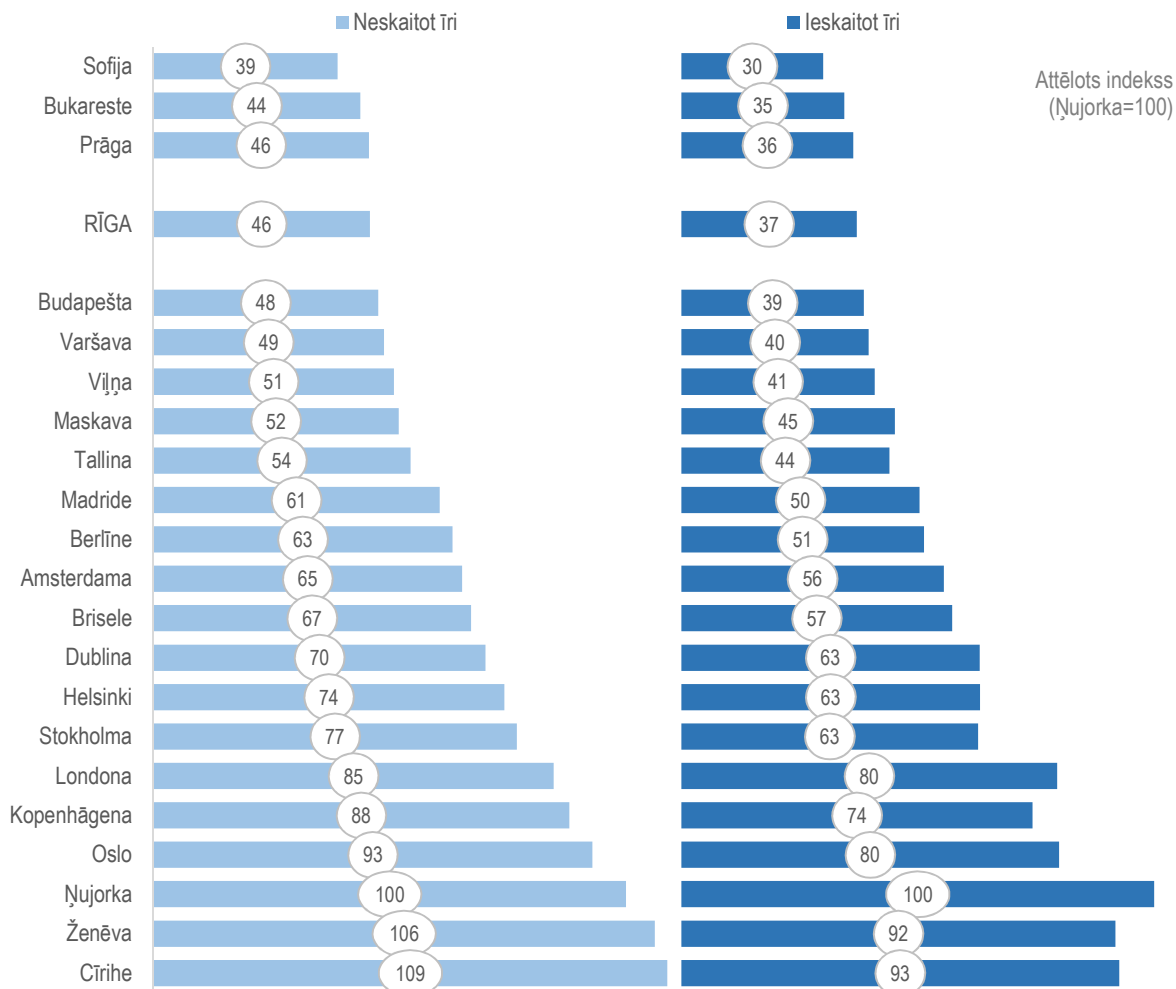


## Attēls 26. Dzīves dārdzība pilsētās: Cenu līmenis (2015.g.)

Datu avots: Prices and earnings 2015. Do I earn enough for the life I want? UBS Chief Investment Office WM. 2015.

Pieejams: <https://www.ubs.com/microsites/prices-earnings/prices-earnings.html>

Piezīme: Indekss 100 = Ņujorka. Konkrētu pilsētu indeksi tiek aprēķināti, pieņemot Ņujorku kā dārgāko pasaules pilsētu ar indeksu 100. Piemēram, Rīgā cenu līmenis, neskaitot tīri, ir aptuveni divas reizes zemāks kā Ņujorkā.

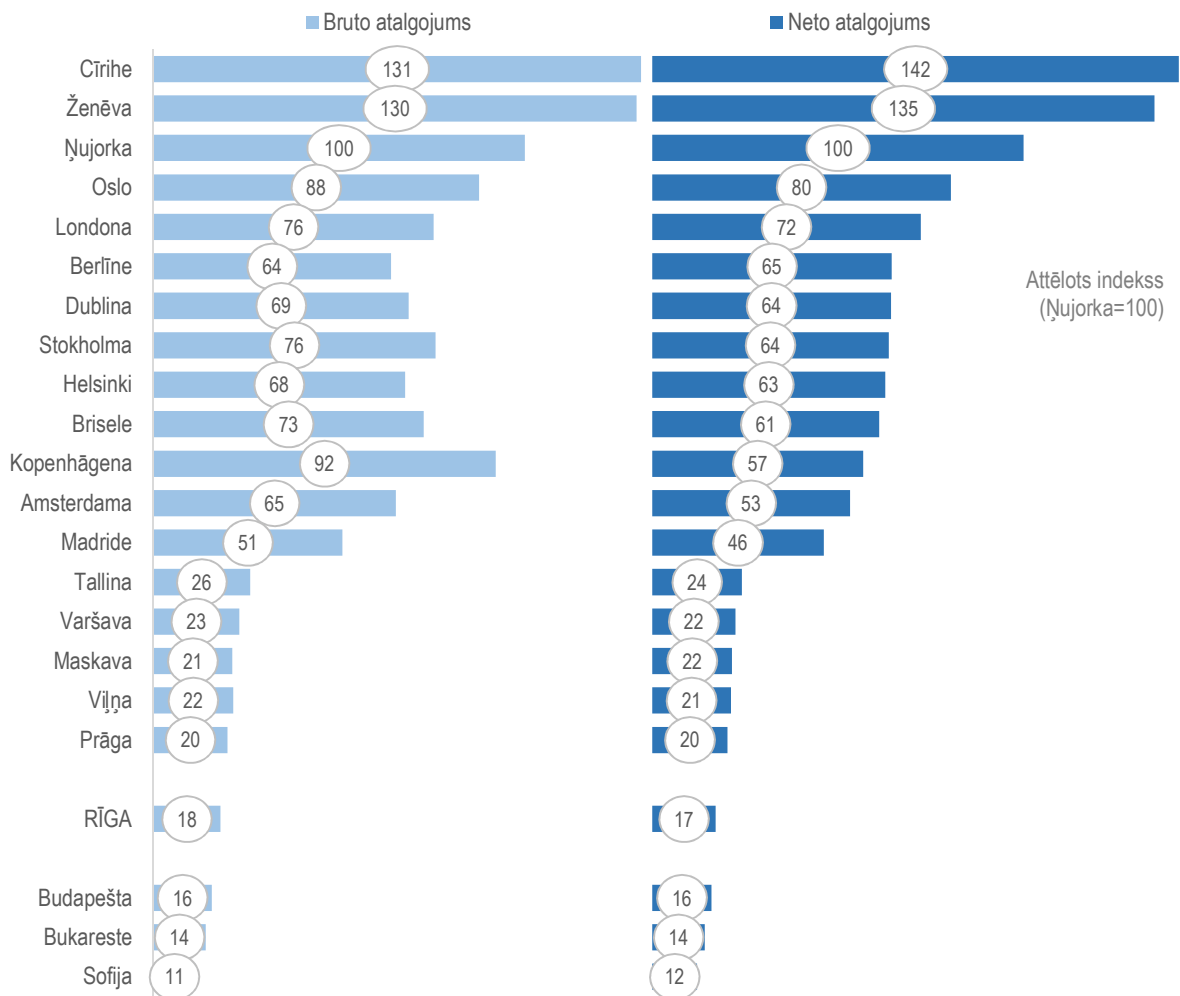


## Attēls 27. Dzīves dārdzība pilsētās: Algu līmenis (2015.g.)

Datu avots: Prices and earnings 2015. Do I earn enough for the life I want? UBS Chief Investment Office WM. 2015.

Pieejams: <https://www.ubs.com/microsites/prices-earnings/prices-earnings.html>

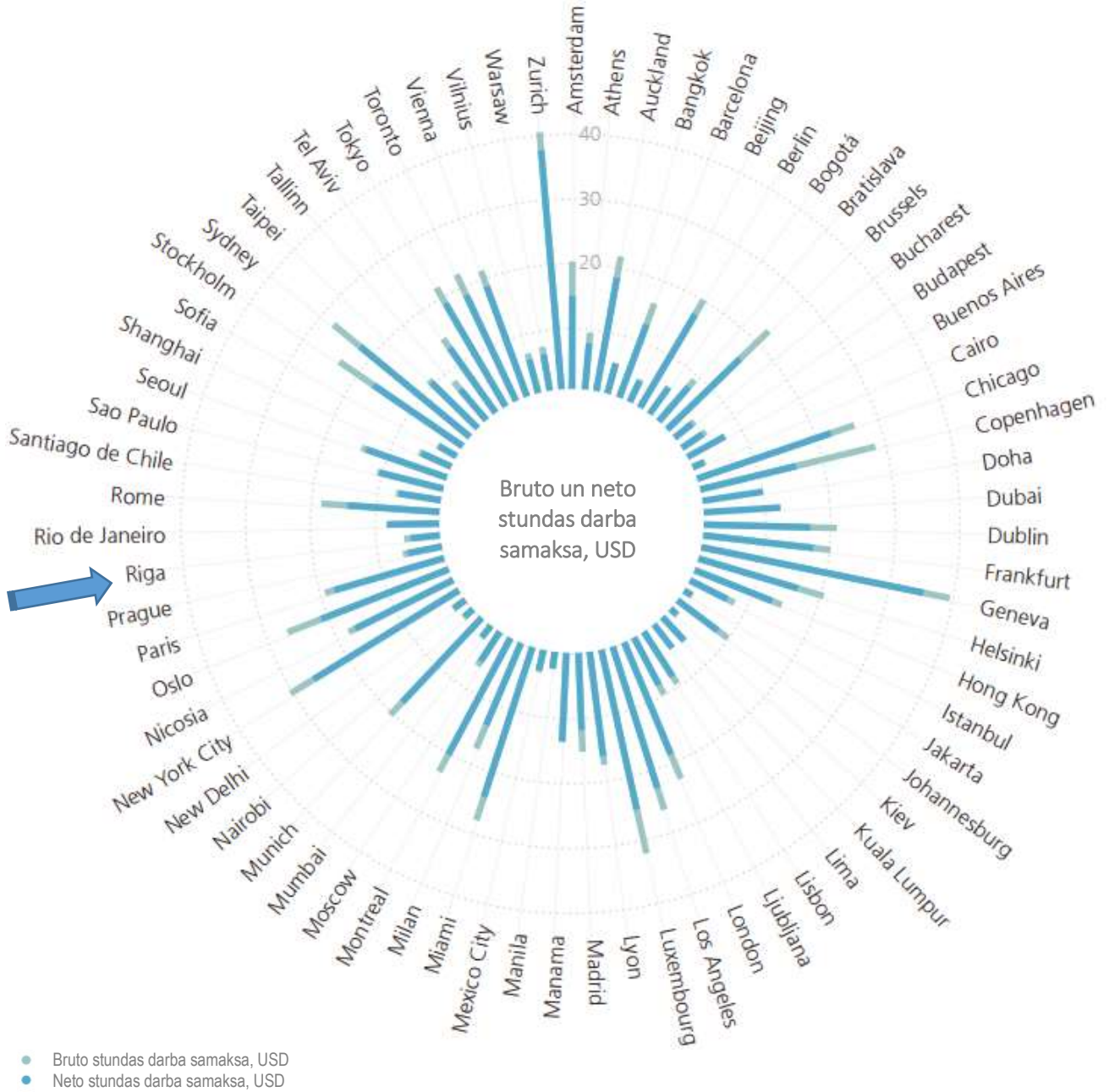
Piezīme: Indekss 100 = Ņujorka. Konkrētu pilsētu indeksi tiek aprēķināti, pieņemot Ņujorku kā dārgāko pasaules pilsētu ar indeksu 100. Piemēram, Rīgā algu līmenis, ir aptuveni piecas reizes zemāks kā Ņujorkā.



Attēls 28. Iedzīvotāju ienākumi pilsētās: Bruto un neto atalgojums (USD/h, 2015.g.)

Datu un ilustrācijas avots: Prices and earnings 2015. Do I earn enough for the life I want? UBS Chief Investment Office WM. 2015.

Pieejams: <https://www.ubs.com/microsites/prices-earnings/prices-earnings.html>

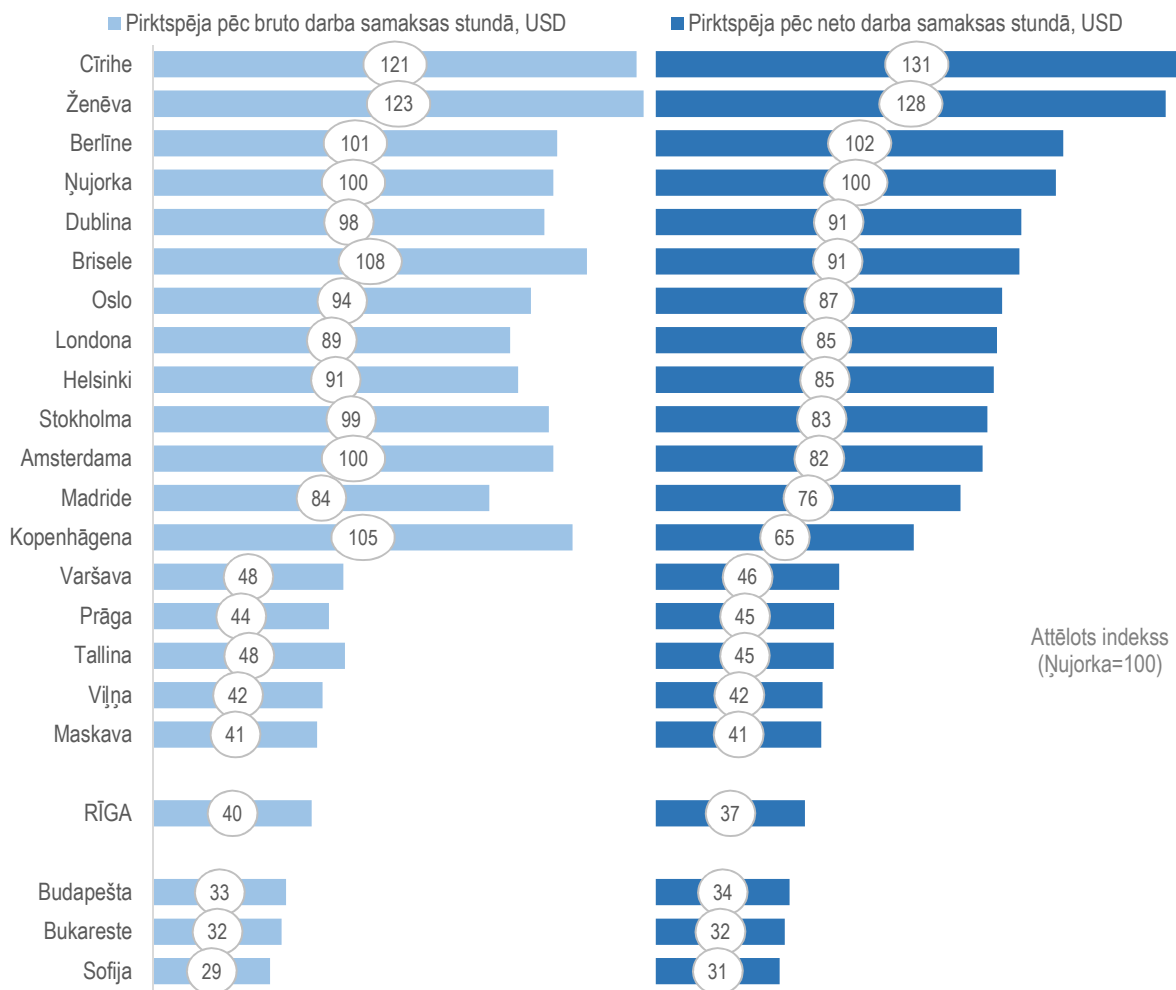


## Attēls 29. Dzīves dārdzība pilsētās: iekšzemes pirktspēja (2015.g.)

Datu avots: Prices and earnings 2015. Do I earn enough for the life I want? UBS Chief Investment Office WM. 2015.

Pieejams: <https://www.ubs.com/microsites/prices-earnings/prices-earnings.html>

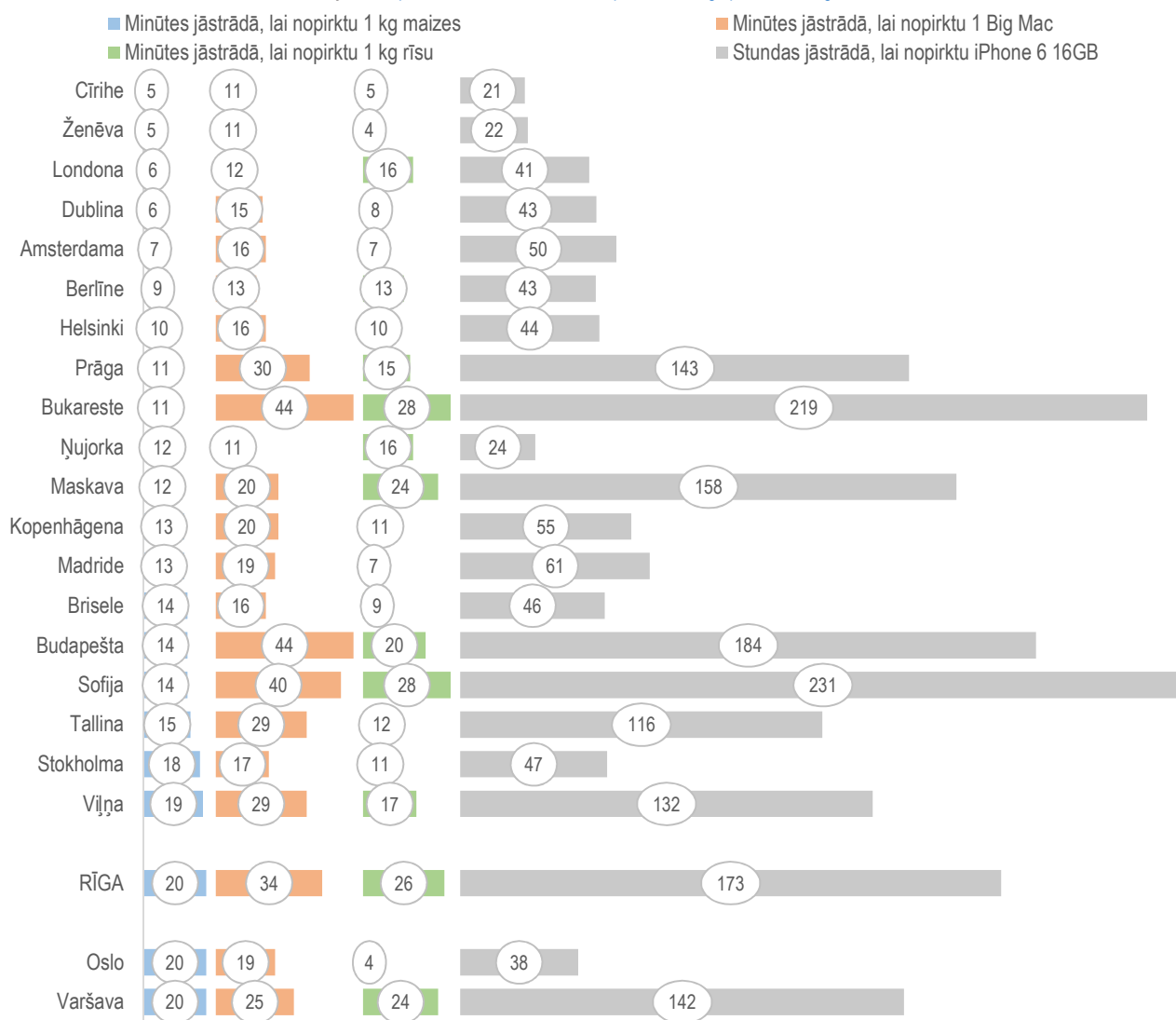
Piezīme: Indekss 100 = Ņujorka. Konkrētu pilsētu indeksi tiek aprēķināti, pieņemot Ņujorku kā dārgāko pasaules pilsētu ar indeksu 100. Piemēram, Rīgā iekšzemes pirktspēja ir vairāk kā divas reizes zemāka kā Ņujorkā.





## Attēls 30. Dzīves dārdzība pilsētās: Nepieciešamās darba minūtes/stundas, lai iegādātos konkrētās preces (2015.g.)

Datu avots: Prices and earnings 2015. Do I earn enough for the life I want? UBS Chief Investment Office WM. 2015.

Pieejams: <https://www.ubs.com/microsites/prices-earnings/prices-earnings.html>

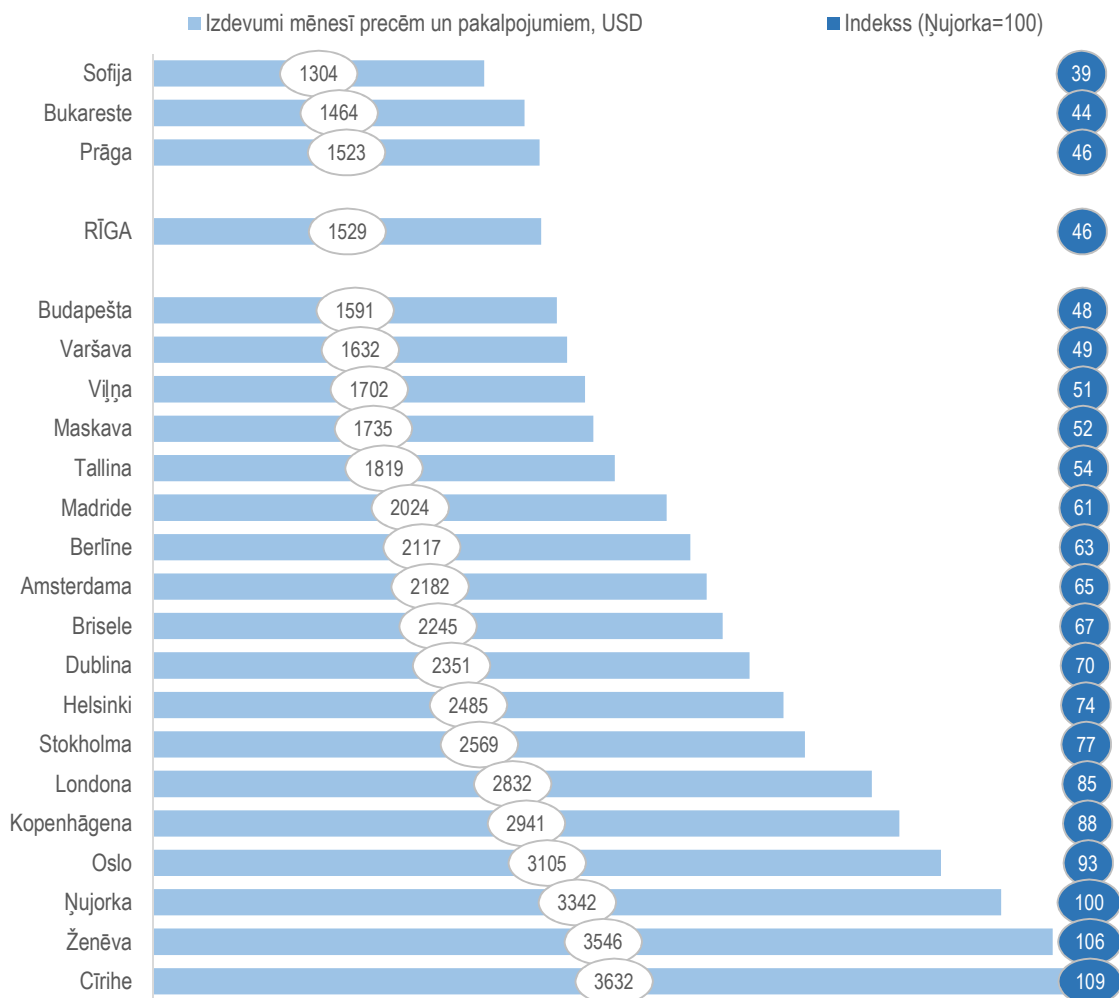
## Attēls 31. Dzīves dārdzība pilsētās: Izdevumi precēm un pakalpojumiem (2015.g.)

Datu avots: Prices and earnings 2015. Do I earn enough for the life I want? UBS Chief Investment Office WM. 2015.

Pieejams: <https://www.ubs.com/microsites/prices-earnings/prices-earnings.html>

Piezīme 1: Indekss 100 = Ņujorka. Konkrētu pilsētu indeksi tiek aprēķināti, pieņemot Ņujorku kā dārgāko pasaules pilsētu ar indeksu 100. Piemēram, Rīgā izdevumi precēm un pakalpojumiem ir vairāk nekā divas reizes zemāki kā Ņujorkā.

Piezīme 2: Izdevumi trīs personu ģimenei.



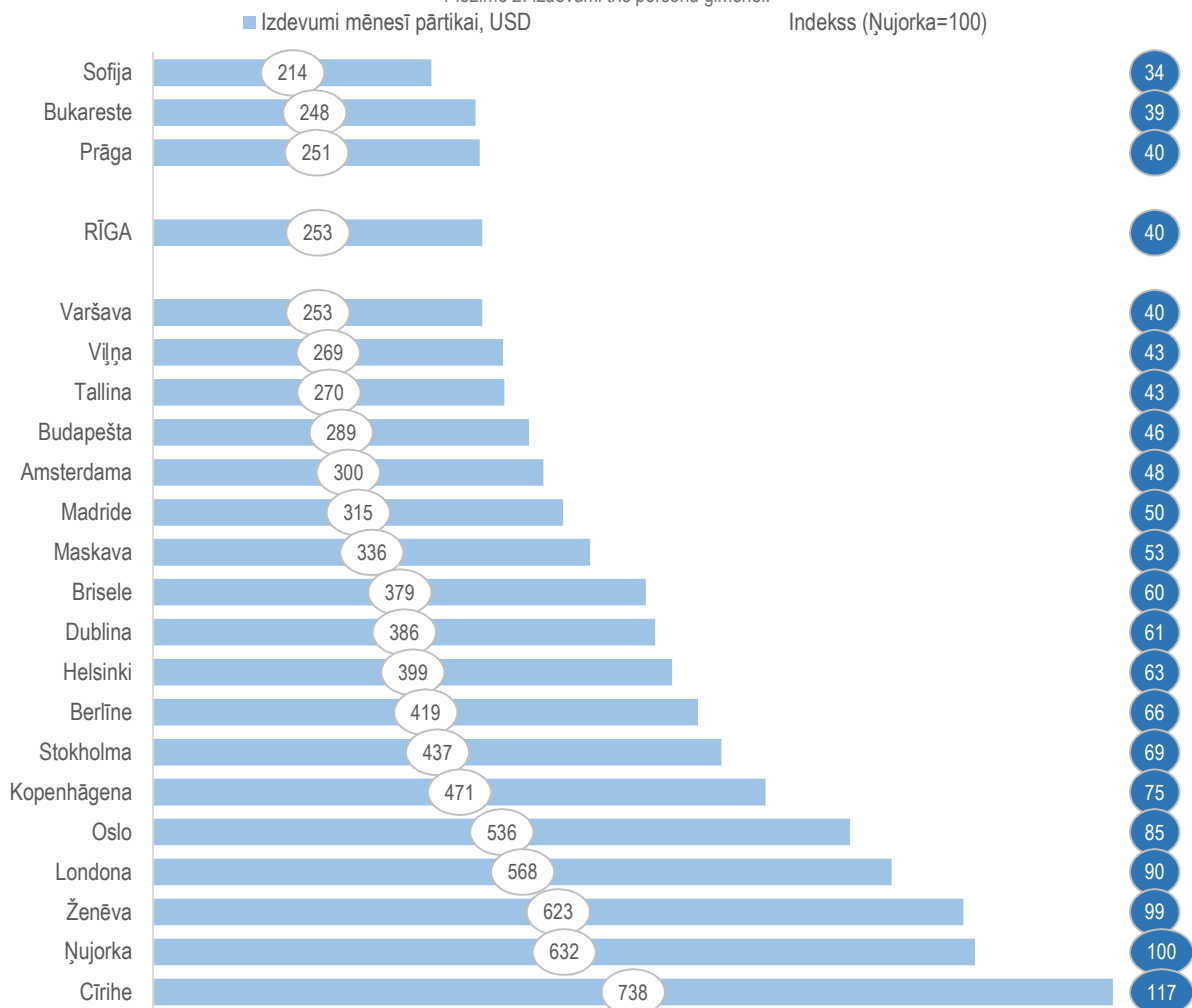
## Attēls 32. Dzīves dārdzība pilsētās: Izdevumi pārtikai (2015.g.)

Datu avots: Prices and earnings 2015. Do I earn enough for the life I want? UBS Chief Investment Office WM. 2015.

Pieejams: <https://www.ubs.com/microsites/prices-earnings/prices-earnings.html>

Piezīme: Indekss 100 = Ņujorka. Konkrētu pilsētu indeksi tiek aprēķināti, pieņemot Ņujorku kā dārgāko pasaules pilsētu ar indeksu 100. Piemēram, Rīgā izdevumi pārtikai ir vairāk nekā divas reizes zemāki kā Ņujorkā.

Piezīme 2: Izdevumi trīs personu ģimenei.



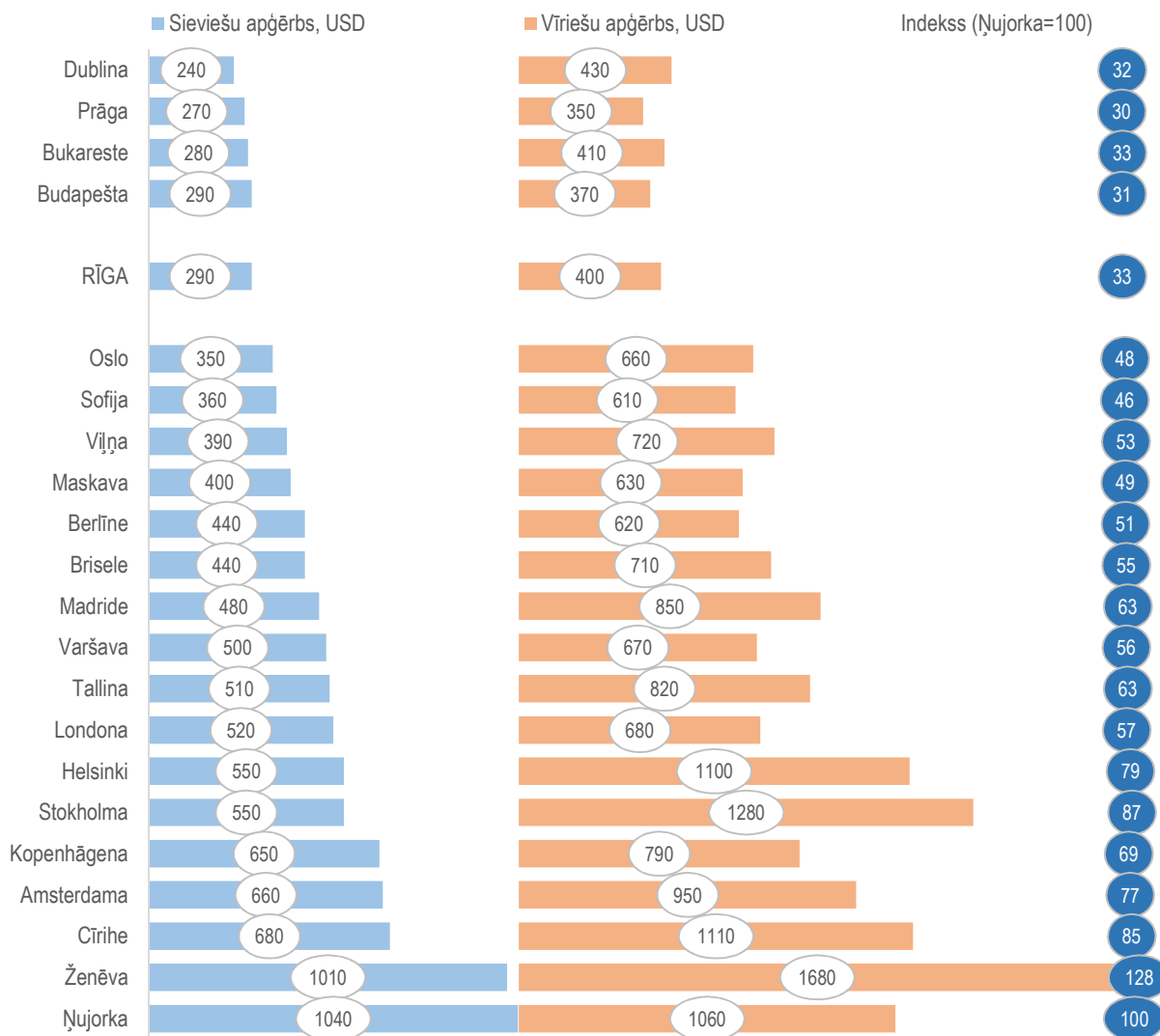
## Attēls 33. Dzīves dārdzība pilsētās: Izdevumi apģērbam (2015.g.)

Datu avots: Prices and earnings 2015. Do I earn enough for the life I want? UBS Chief Investment Office WM. 2015.

Pieejams: <https://www.ubs.com/microsites/prices-earnings/prices-earnings.html>

Piezīme: Indekss 100 = Ņujorka. Konkrētu pilsētu indeksi tiek aprēķināti, pieņemot Ņujorku kā dārgāko pasaules pilsētu ar indeksu 100. Piemēram, Rīgā izdevumi sieviešu apģērbam ir aptuveni trīs reizes mazāki kā Ņujorkā.

Piezīme 2: Izdevumos par apģērbu sievietēm tiek uzskaitīts - uzvalks, jaka, kreklis, džinsi, zeķes un āra apavu pāris, sievietē - lietišķs kostīms, žakete, kleita, zeķbikses un āra apavu pāris.



## Attēls 34. Dzīves dārdzība pilsētās: Izdevumi mājsaimniecības precēm (2015.g.)

Datu avots: Prices and earnings 2015. Do I earn enough for the life I want? UBS Chief Investment Office WM. 2015.

Pieejams: <https://www.ubs.com/microsites/prices-earnings/prices-earnings.html>

Piezīme: Indekss 100 = Ņujorka. Konkrētu pilsētu indeksi tiek aprēķināti, pieņemot Ņujorku kā dārgāko pasaules pilsētu ar indeksu 100. Piemēram, Rīgā izdevumi mājsaimniecības precēm ir par trešdaļu zemāki kā Ņujorkā.

Piezīme 2: Izdevumos mājsaimniecības precēm tiek uzskaitīts - ledusskapis, putekļsūcējs, cepampanna un fēns.



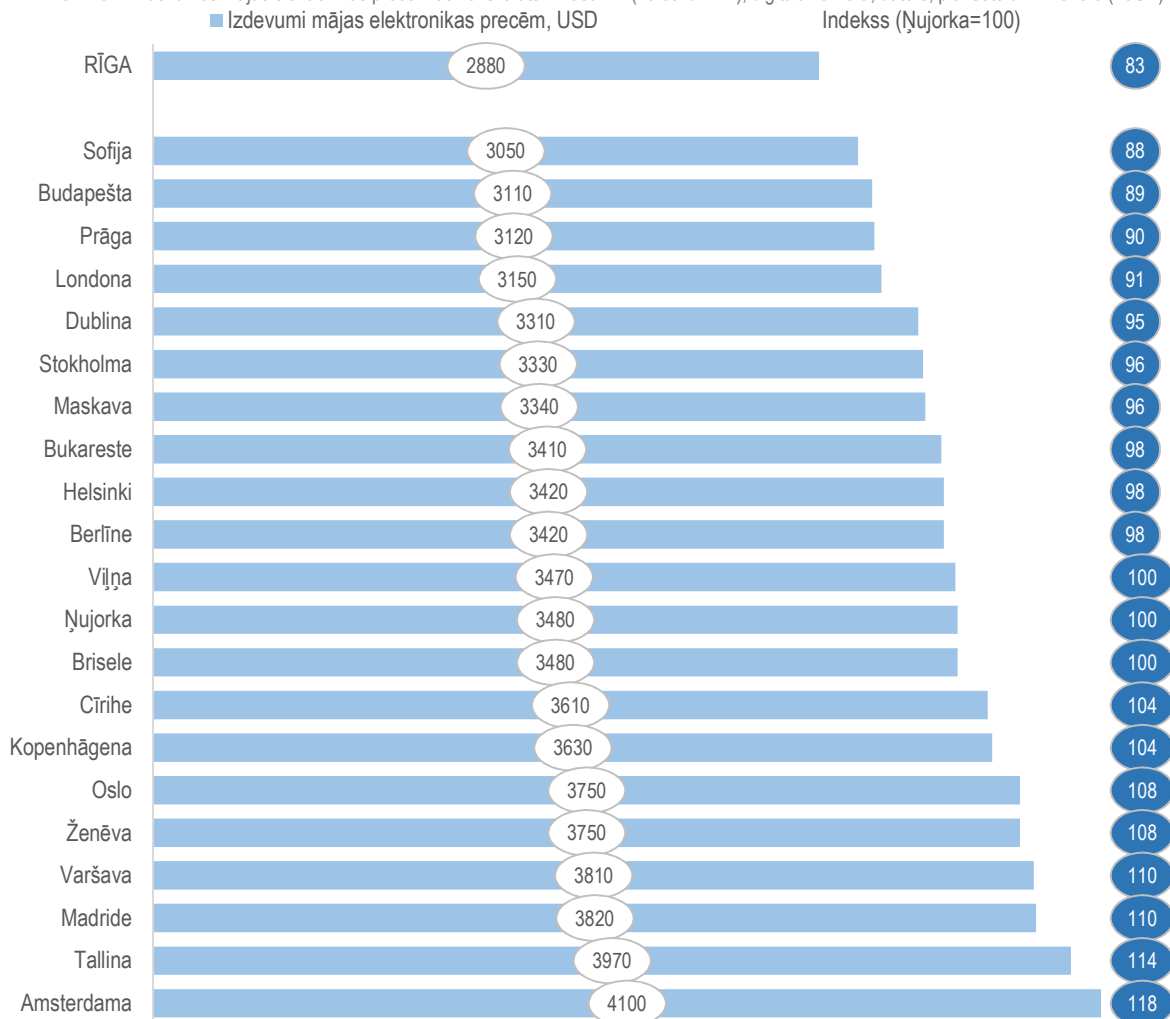
## Attēls 35. Dzīves dārdzība pilsētās: Izdevumi mājas elektronikas precēm (2015.g.)

Datu avots: Prices and earnings 2015. Do I earn enough for the life I want? UBS Chief Investment Office WM. 2015.

Pieejams: <https://www.ubs.com/microsites/prices-earnings/prices-earnings.html>

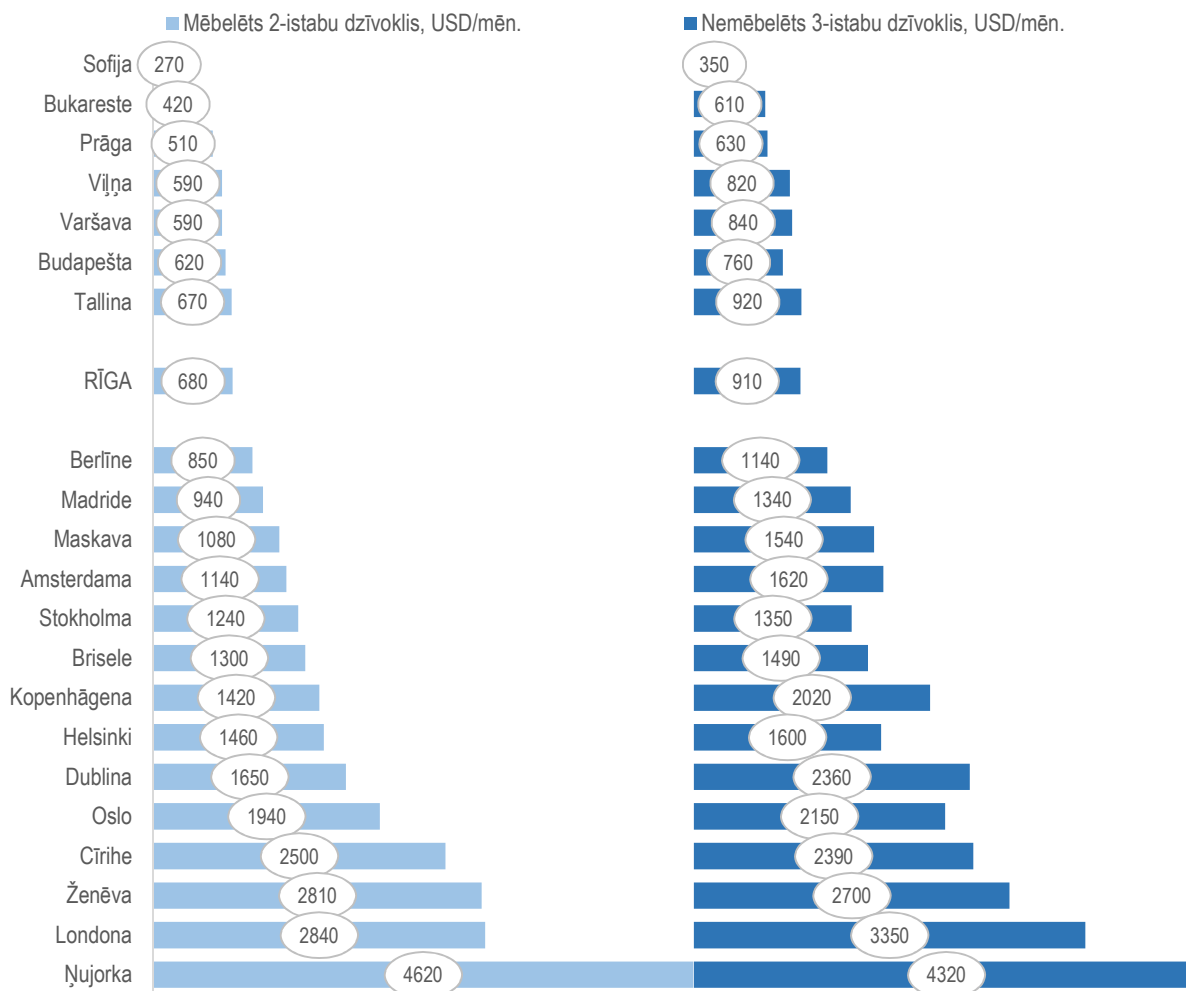
Piezīme: Indekss 100 = Ņujorka. Konkrētu pilsētu indeksi tiek aprēķināti, pieņemot Ņujorku kā dārgāko pasaules pilsētu ar indeksu 100. Piemēram, Rīgā izdevumi mājas elektronikas precēm ir par piektdaļu zemāki kā Ņujorkā.

Piezīme 2: Izdevumos mājas elektronikas precēm tiek uzskaitīts - krāsu TV (40 collu LED), digitālā kamera, dators, planšete un iPhone 6 (16GB).



Attēls 36. Dzīves dārdzība pilsētās: Izdevumi mājokļa īrei (2015.g.)

Datu avots: Prices and earnings 2015. Do I earn enough for the life I want? UBS Chief Investment Office WM. 2015.

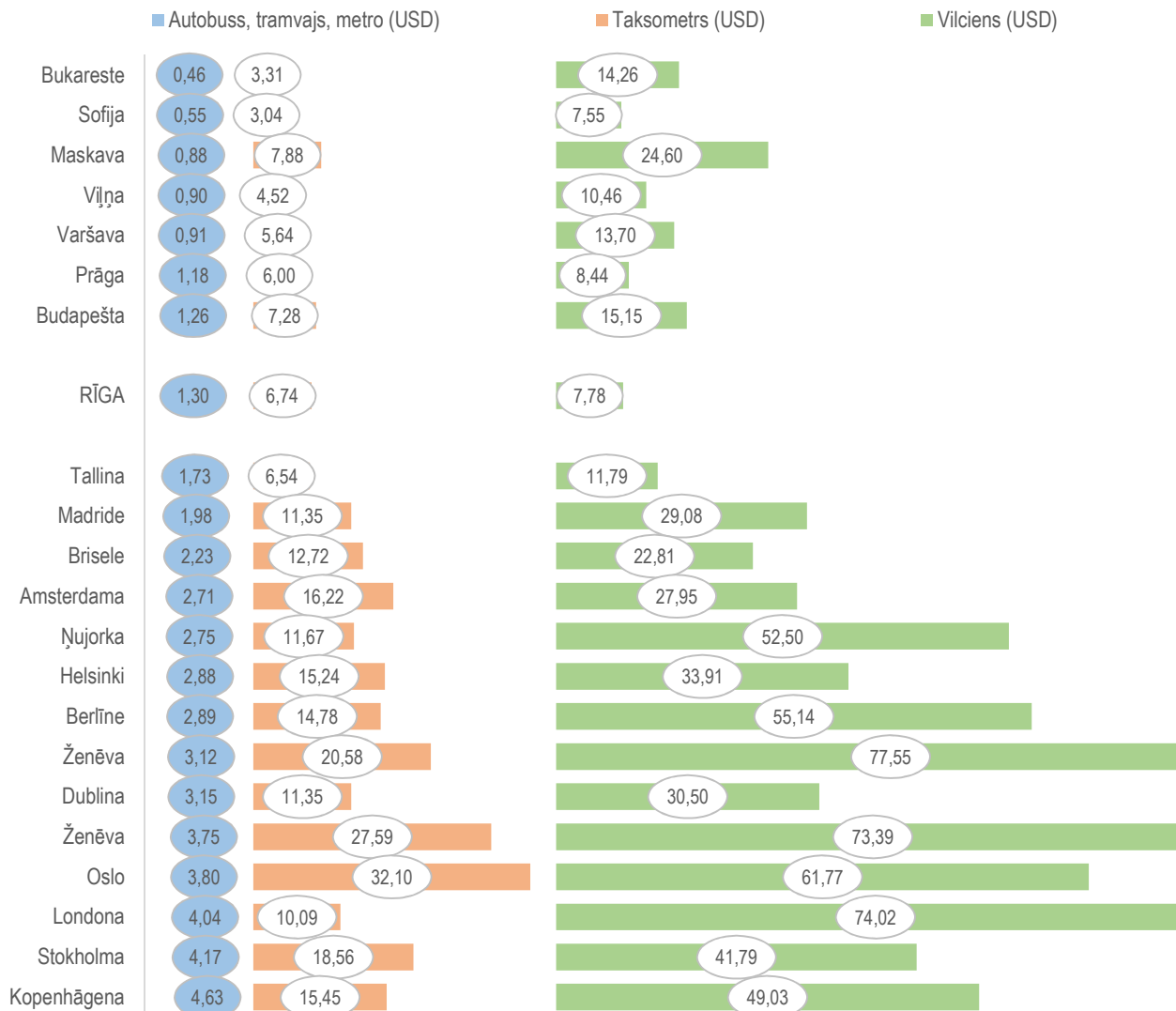
Pieejams: <https://www.ubs.com/microsites/prices-earnings/prices-earnings.html>

## Attēls 37. Dzīves dārdzība pilsētās: Sabiedriskais transports (2015.g.)

Datu avots: Prices and earnings 2015. Do I earn enough for the life I want? UBS Chief Investment Office WM. 2015.

Pieejams: <https://www.ubs.com/microsites/prices-earnings/prices-earnings.html>

Piezīme: Sabiedriskā transporta biļetes cena aprēķināta vienam vienvirziena braucienam ar konkrēto transporta līdzekli vismaz 10 pieturu garumā. Taksometra pakalpojumi aprēķināti par 5 km braucienu dienas laikā pilsētas ietvaros. Vilciena biļetes cena aprēķināta 200 km braucienam, pērkot 2.klases biļeti.



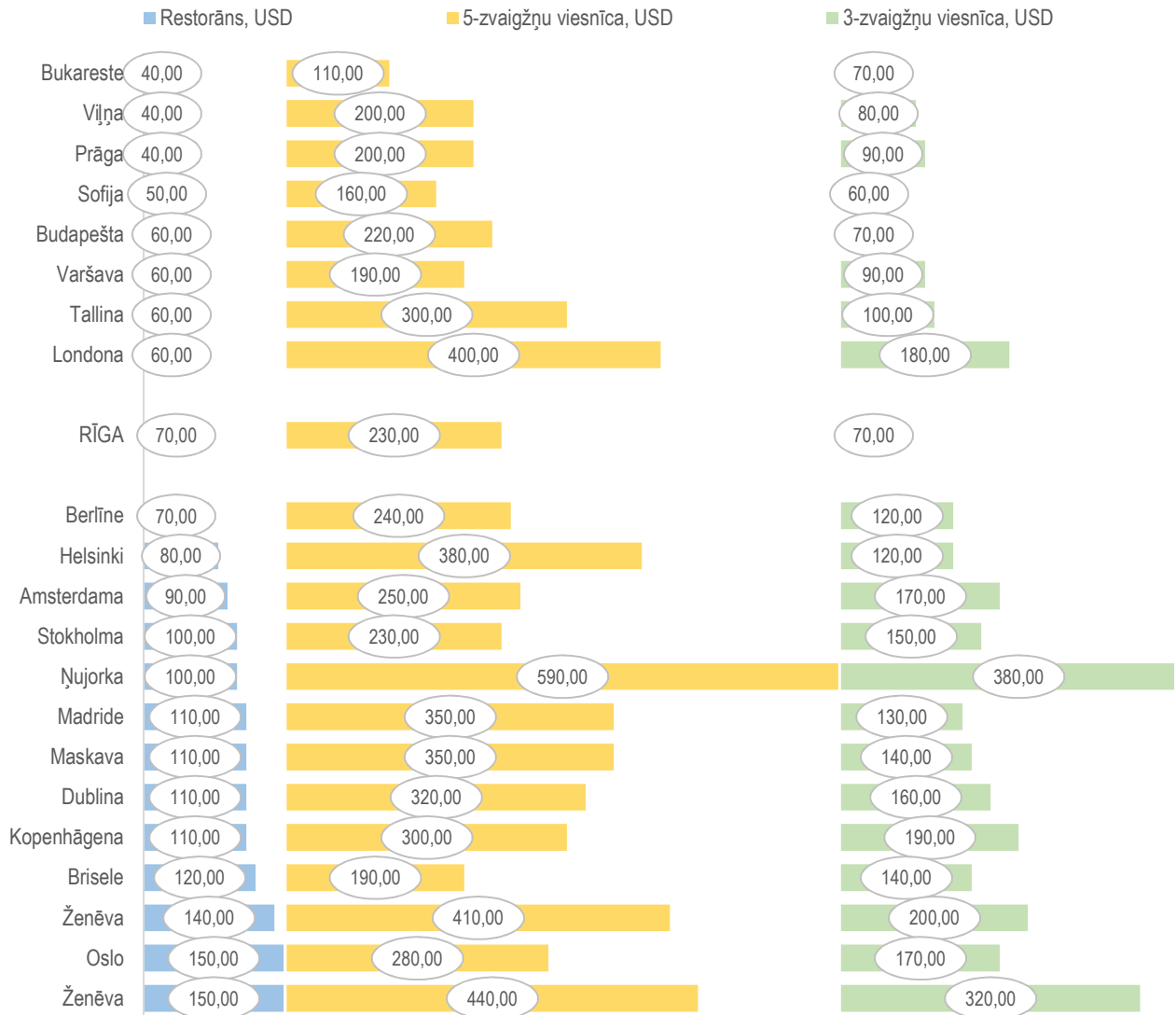


## Attēls 38. Dzīves dārdzība pilsētās: Izdevumi restorānā un viesnīcā (2015.g.)

Datu avots: Prices and earnings 2015. Do I earn enough for the life I want? UBS Chief Investment Office WM. 2015.

Pieejams: <https://www.ubs.com/microsites/prices-earnings/prices-earnings.html>

Piezīme: Izdevumi par restorānu iekļauj trīs ēdienu maltīti labā restorānā, iekļaujot dzērienus, bet neiekļaujot maksu par apkalpošanu. Izdevumi par viesnīcu aprēķināti par vienu nakti divvietīgā numuriņā ar vannas istabu un tualeti, iekļaujot brokastis divām personām.



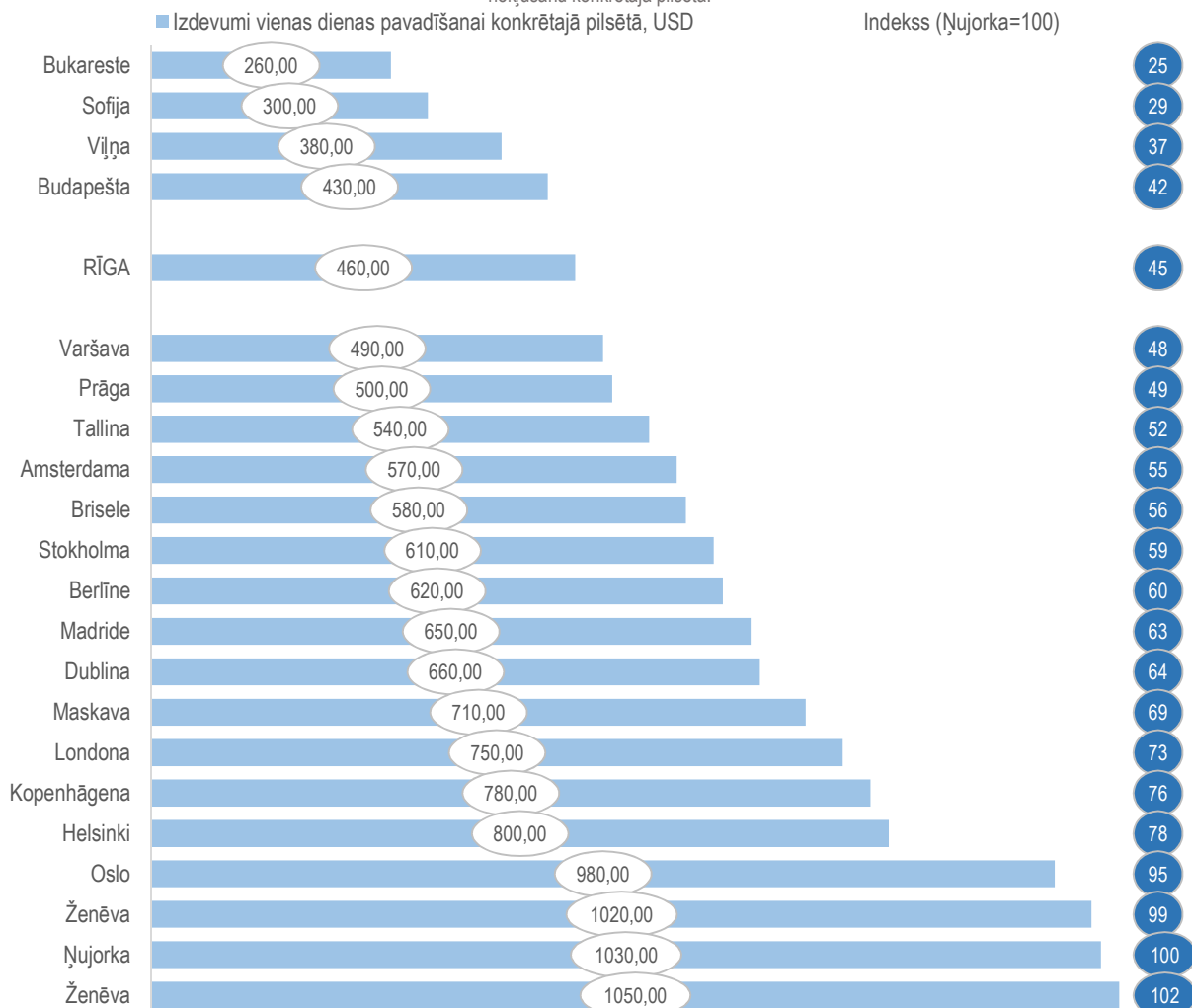
## Attēls 39. Dzīves dārdzība pilsētās: Izdevumi vienas dienas atpūtai pilsētā (2015.g.)

Datu avots: Prices and earnings 2015. Do I earn enough for the life I want? UBS Chief Investment Office WM. 2015.

Pieejams: <https://www.ubs.com/microsites/prices-earnings/prices-earnings.html>

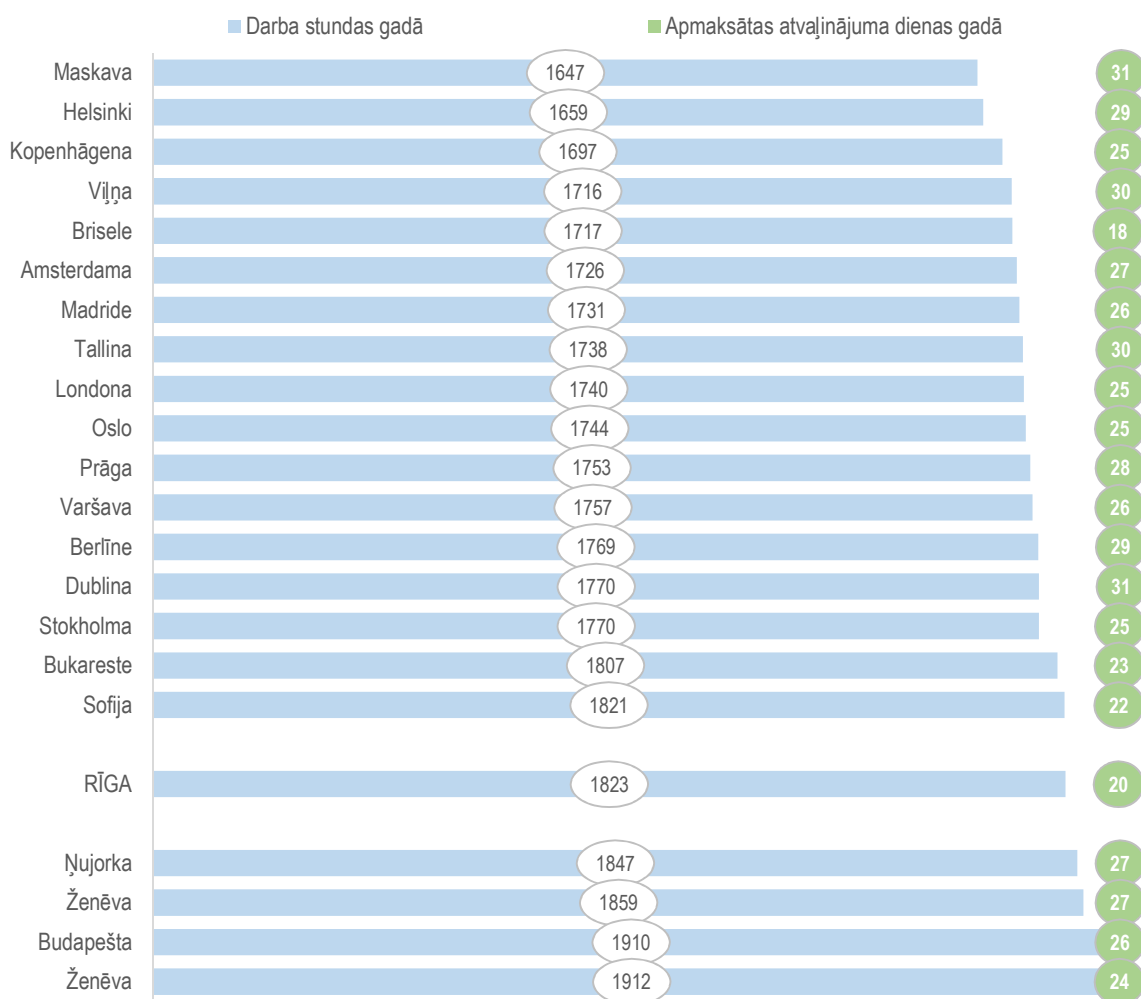
Piezīme1 : Indekss 100 = Ņujorka. Konkrētu pilsētu indeksi tiek aprēķināti, pieņemot Ņujorku kā dārgāko pasaules pilsētu ar indeksu 100. Piemēram, izdevumi vienas dienas pavadīšanai Rīgā ir aptuveni divas reizes zemāki nekā vienas dienas pavadīšanai Ņujorkā.

Piezīme 2: Izdevumos vienas dienas pavadīšanai konkrētajā pilsētā tiek iekļautas izmaksas divām personām ar nakšņošanu pirmās klases viesnīcā, divas vakariņas, iekļaujot vīnu, kā arī brauciens ar taksometru, sabiedrisko transportu, auto īre (100 km), drukāts tūrisma ceļvedis, telefona zvans un pasta vēstule. Izmaksas neiekļauj nokļūšanu konkrētajā pilsētā.



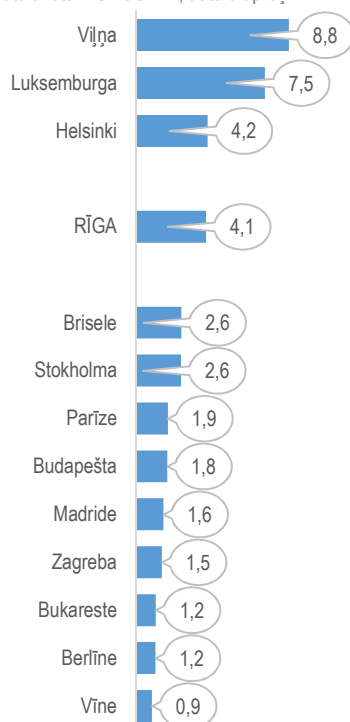
Attēls 40. Darbs un atvaļinājums (2015.g.)

Datu avots: Prices and earnings 2015. Do I earn enough for the life I want? UBS Chief Investment Office WM. 2015.

Pieejams: <https://www.ubs.com/microsites/prices-earnings/prices-earnings.html>

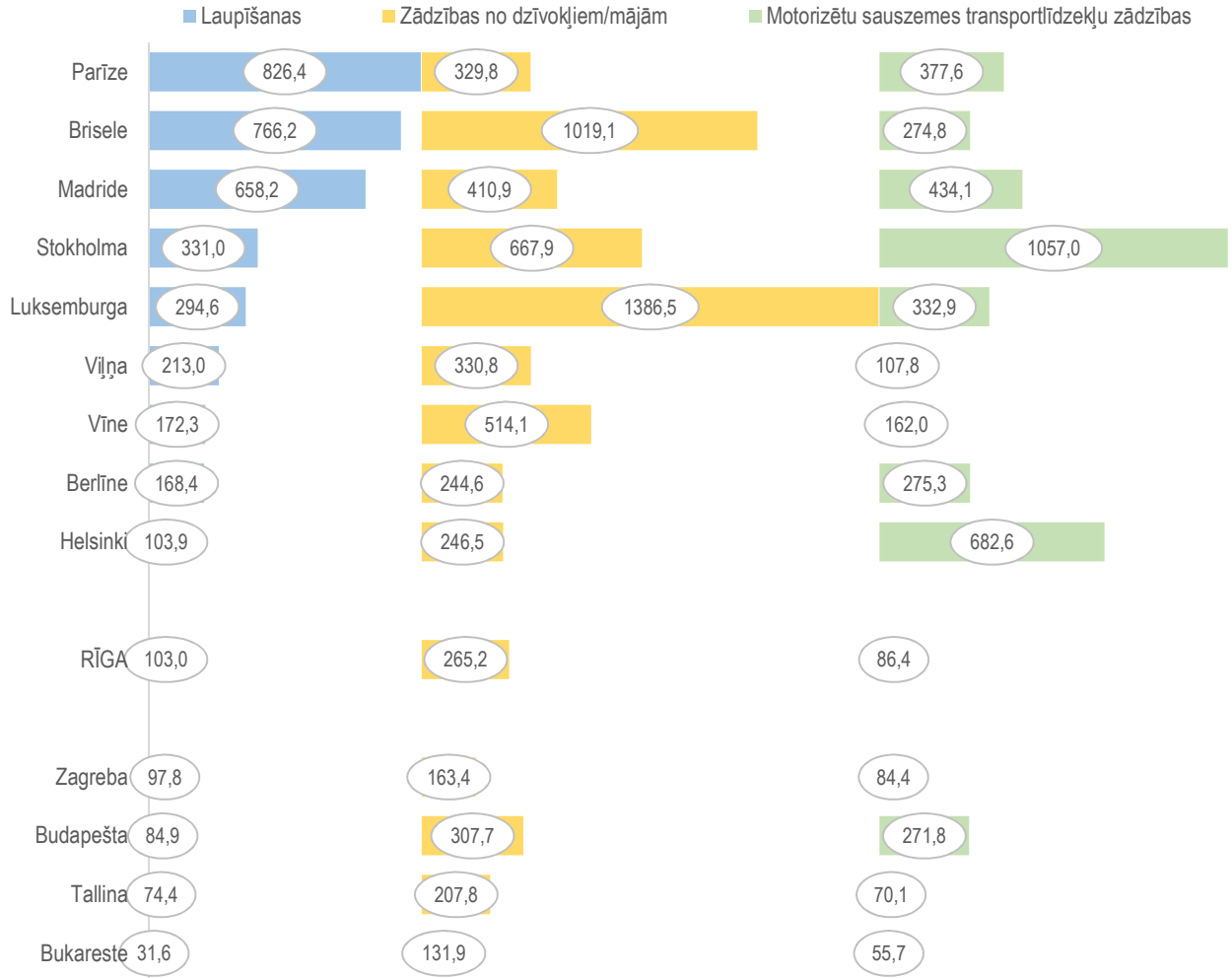
Attēls 41. Tišu slepkavību skaits uz 100 000 iedzīvotāju (2010.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini



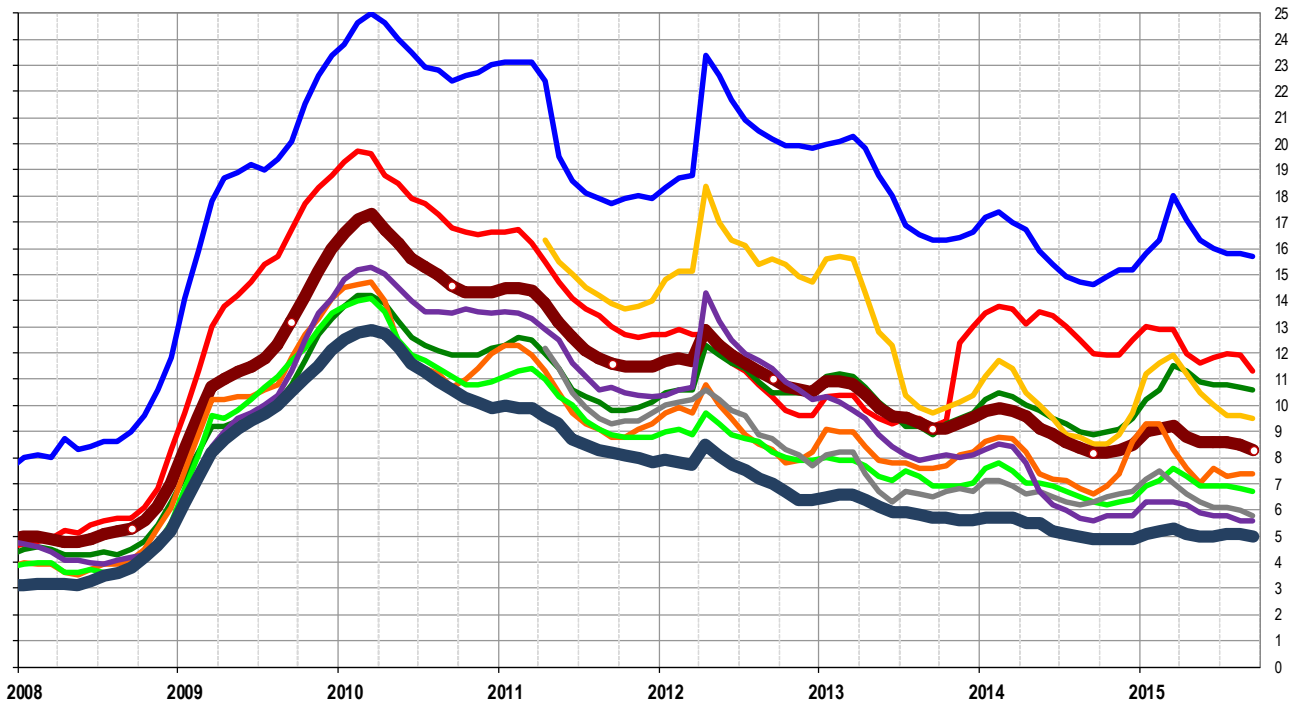
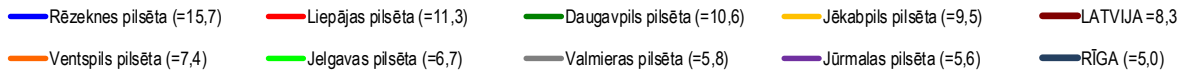
Attēls 42. Laupīšanu un zādzību skaits uz 100 000 iedzīvotāju (2010.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini



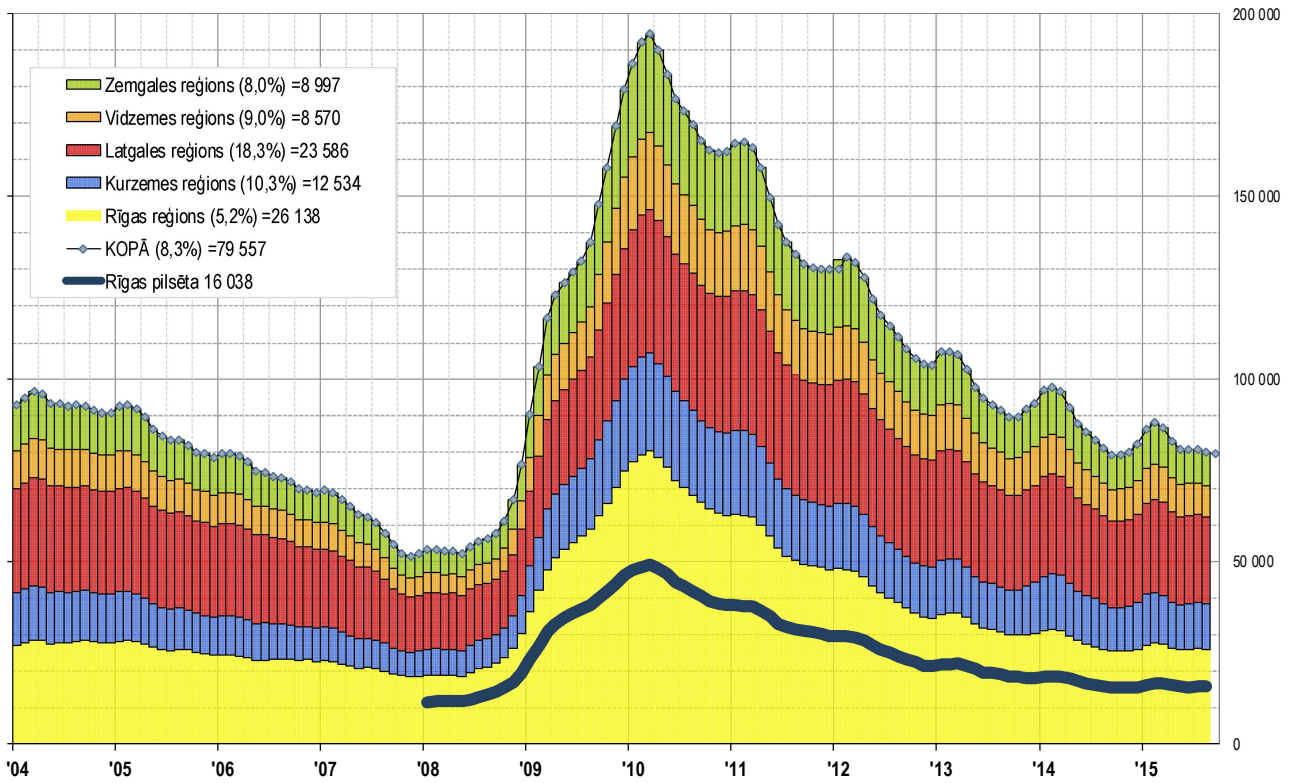
Attēls 43. Bezdarba līmenis Latvijas pilsētās (2008.-2015.g.)

Datu avots: Nodarbinātības valsts aģentūra, autoru aprēķini



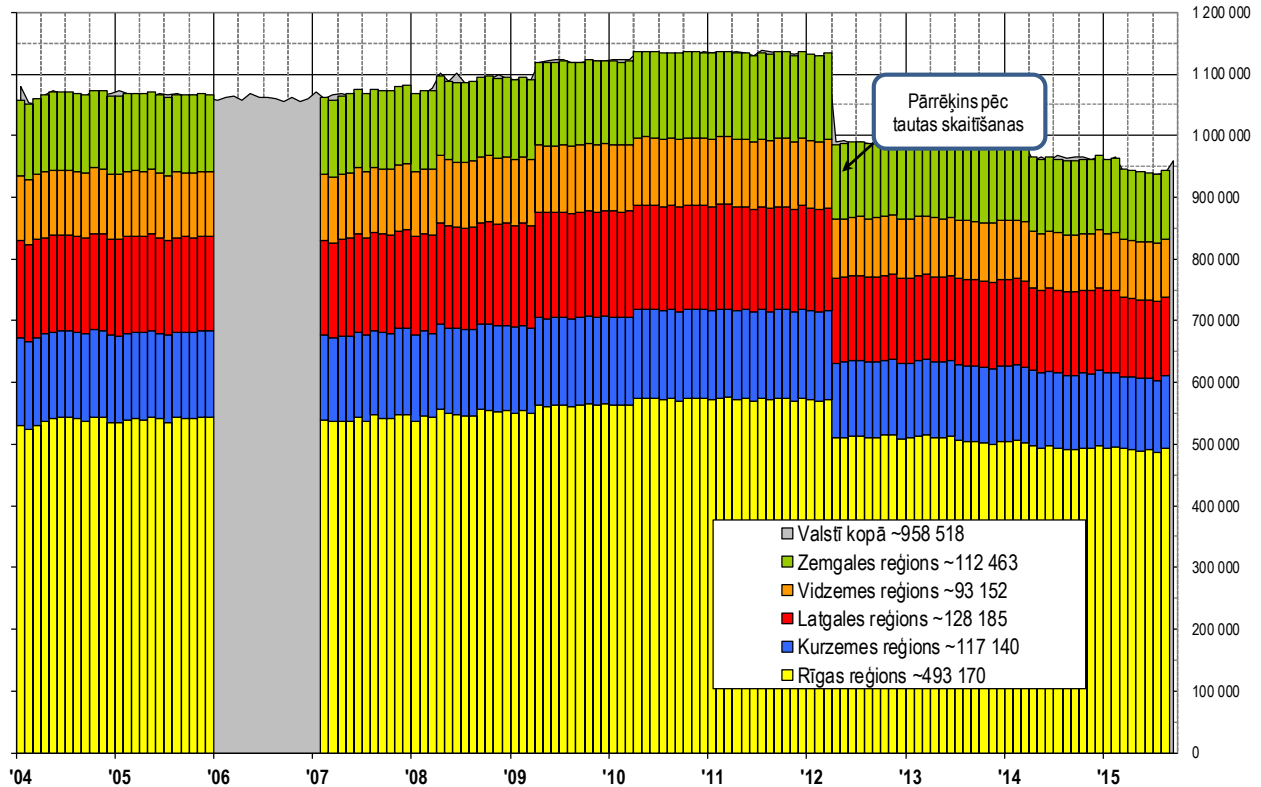
Attēls 44. Bezdarbnieku skaits Latvijas reģionos un Rīgā (2004.-2015.g.)

Datu avots: Nodarbinātības valsts aģentūra, autoru aprēķini



Attēls 45. Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits, ko izmanto bezdarba aprēķinos (2004.-2015.g.)

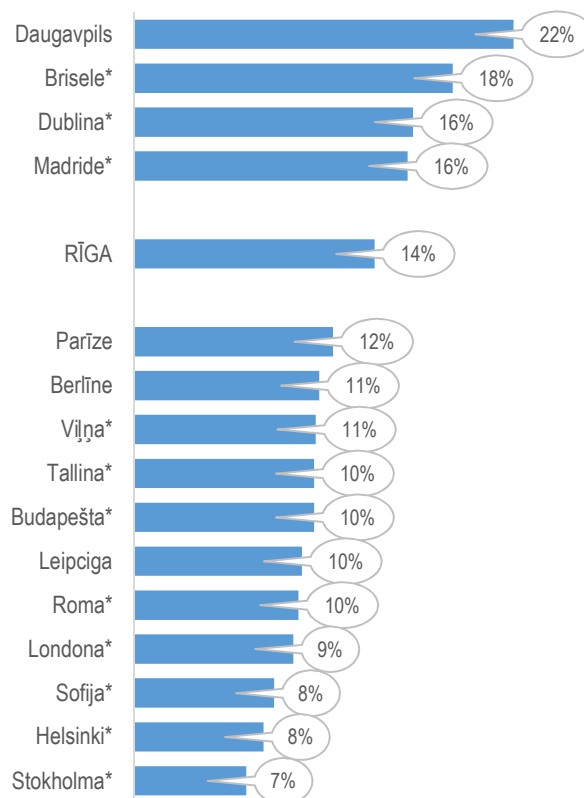
Datu avots: Nodarbinātības valsts aģentūra, autoru aprēķini



Attēls 46. Bezdarba līmenis ES pilsētās (2012.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini

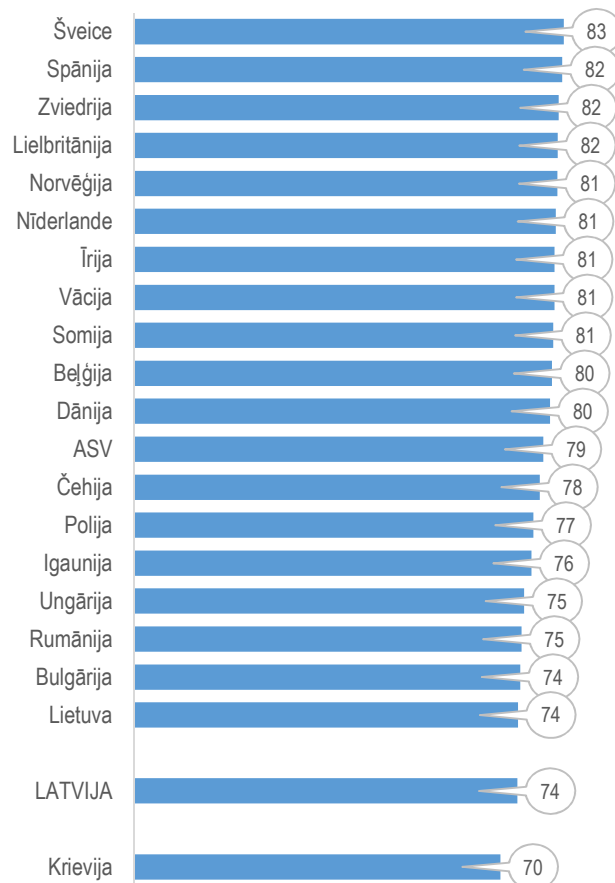
Piezīme: ar "\*" atzīmētajām pilsētām dati par 2011.g.



Attēls 47. Paredzamais mūža ilgums (2014.g.)

Datu avots: Global Competitiveness Index. Pieejams: [http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global\\_Competitiveness\\_Report\\_2015-2016.pdf](http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf)

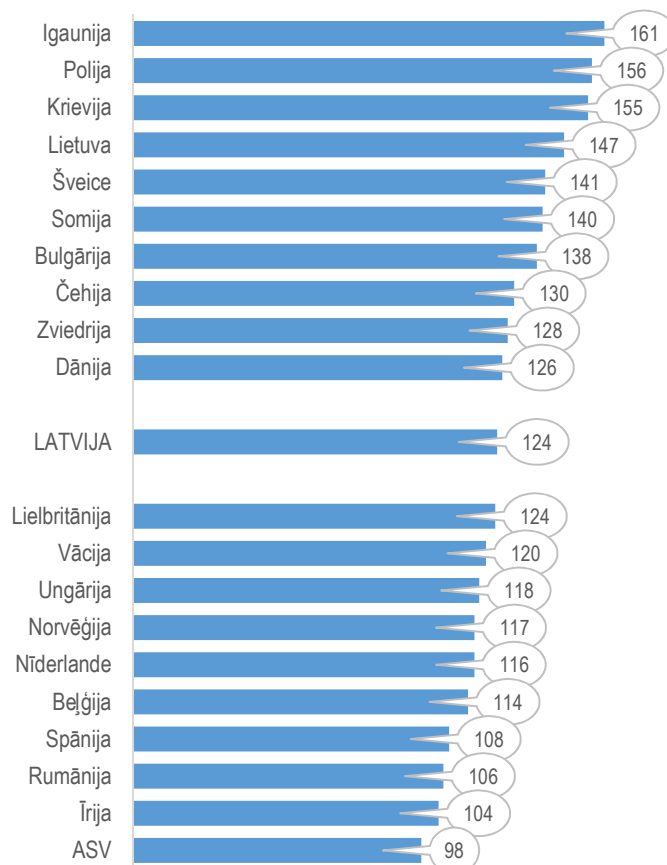
Piezīme: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā



Attēls 48. Mobilo tālrunu abonementi uz 100 iedzīvotājiem (2014.g.)

Datu avots: Global Competitiveness Index. Pieejams: [http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global\\_Competitiveness\\_Report\\_2015-2016.pdf](http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf)

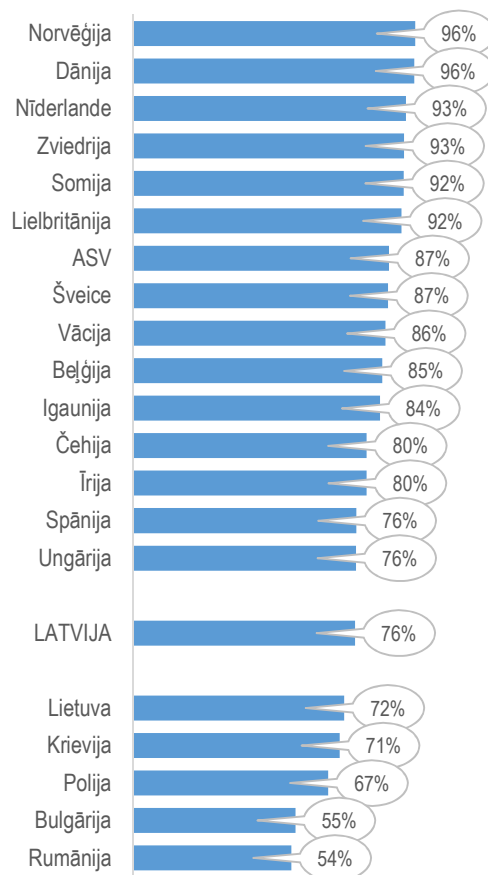
Piezīme: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā



Attēls 49. Iedzīvotāju, kuri lieto internetu, īpatsvars (2014.g.)

Datu avots: Global Competitiveness Index. Pieejams: [http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global\\_Competitiveness\\_Report\\_2015-2016.pdf](http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf)

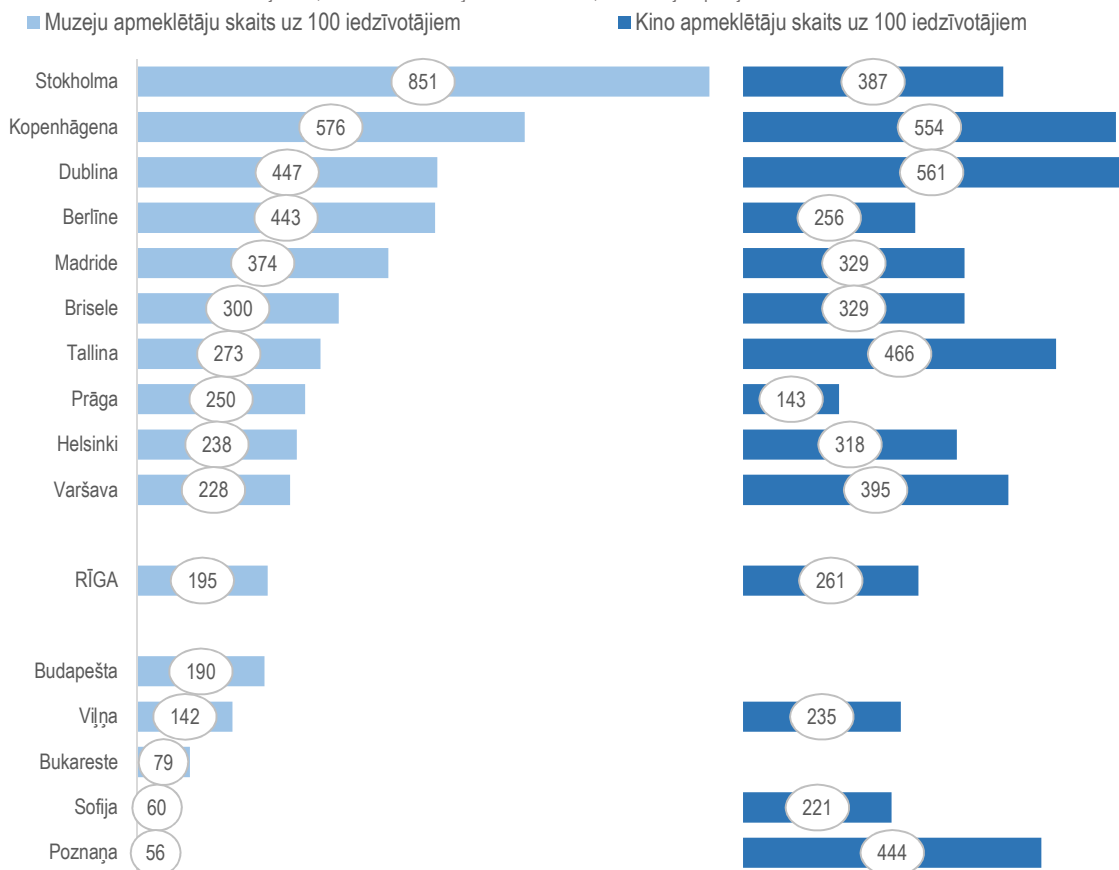
Piezīme: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā



Attēls 50. Muzeju un kino apmeklētība (2011.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini

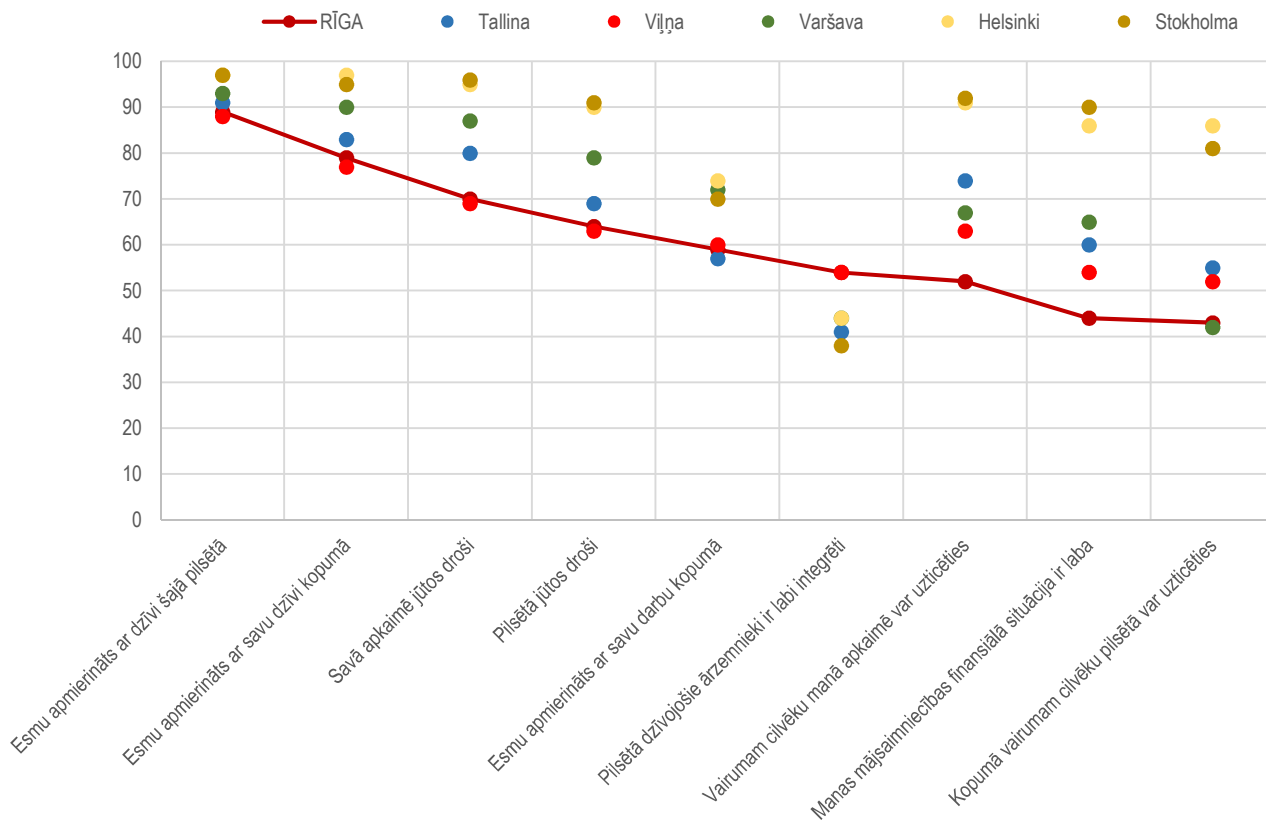
Piezīme: Gadījumos, kad attēlā nav iekļauti konkrēti dati, tie nav bijuši pieejami datu bāzē.



Attēls 51. Pilsētas iedzīvotāju apmierinātība ar dzīvi pilsētā dažādos tās aspektos (2012.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini

Piezīme: Attēlots to iedzīvotāju īpatsvars konkrētajā pilsētā, kuri piekrīt konkrētajam apgalvojumam.

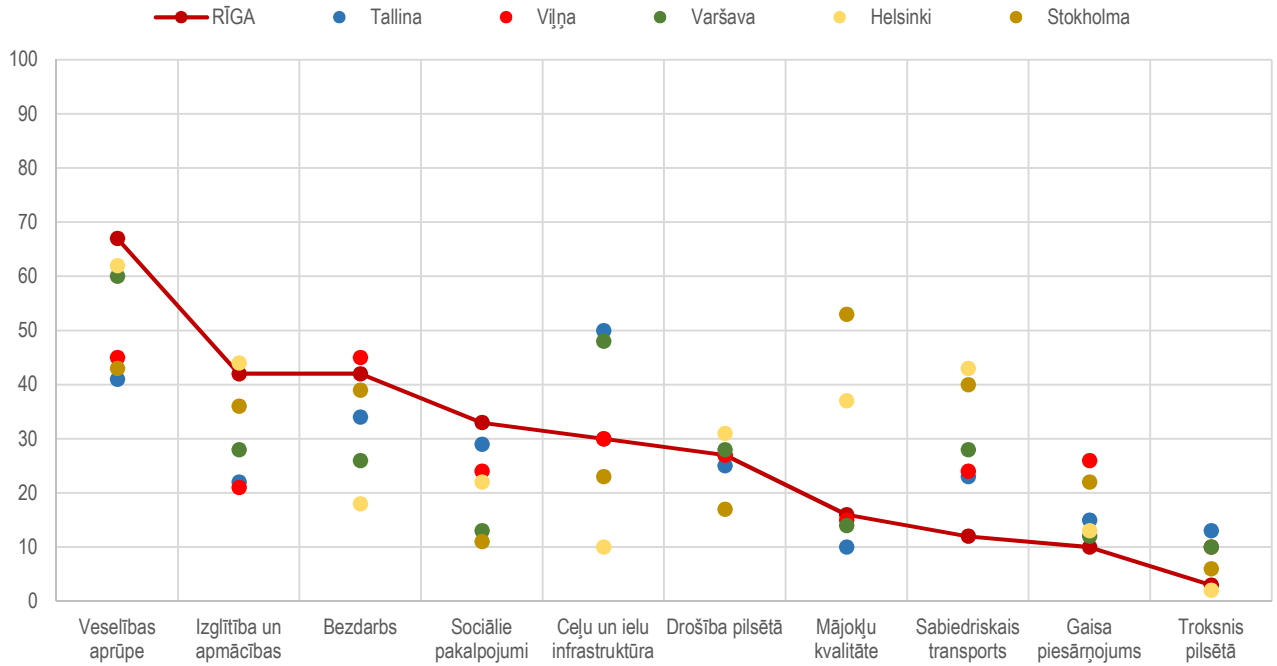




Attēls 52. Pilsētas iedzīvotāju uzskati par pilsētā būtiskākajiem risināmajiem jautājumiem (2012.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini

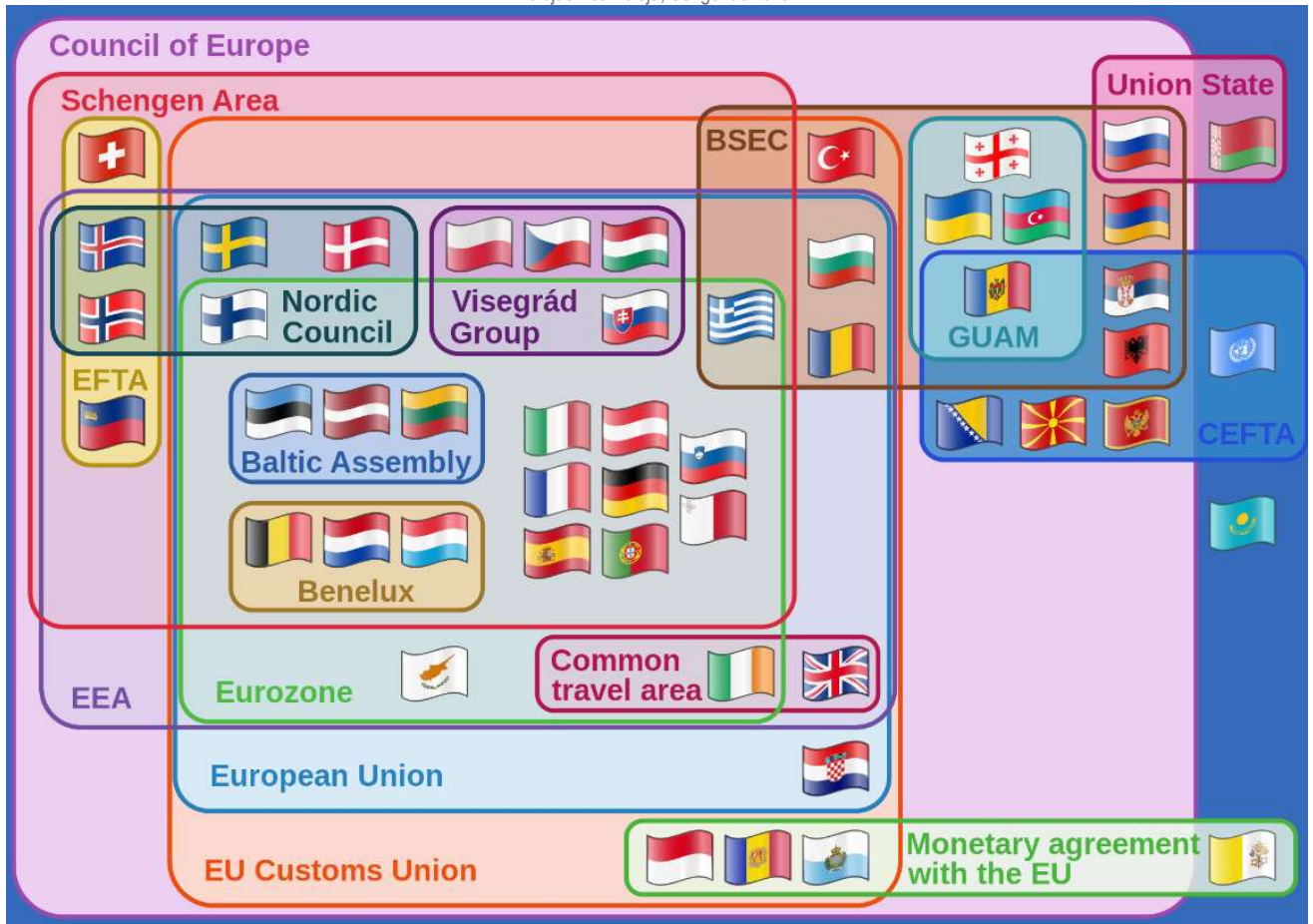
Piezīme: Attēlots to iedzīvotāju īpatsvars konkrētajā pilsētā, kuri uzskata, ka būtisks ir konkrētais aspekts.



### 6.1.2. Institūcijas

Attēls 53. Rīgas reģionālā tirgus integrācija (piederība pārnacionālajām ekonomiskajām un politiskajām savienībām)

Piezīme: Rīga kā Latvijas galvaspilsēta iekļaujas daudzās ekonomiskajās un politiskajās savienībās, kur atrodas lielākā daļa Eiropas valstu, sekojoši var apgalvot, ka Rīga ir integrēta svarīgākajās Eiropas ekonomiskajās savienībās – Eiropas Padome, Eiropas Savienība, Eirozona, Eiropas Muiņas savienība, Eiropas Ekonomiskā telpa, Baltijas Asambleja, Šengenas zona.

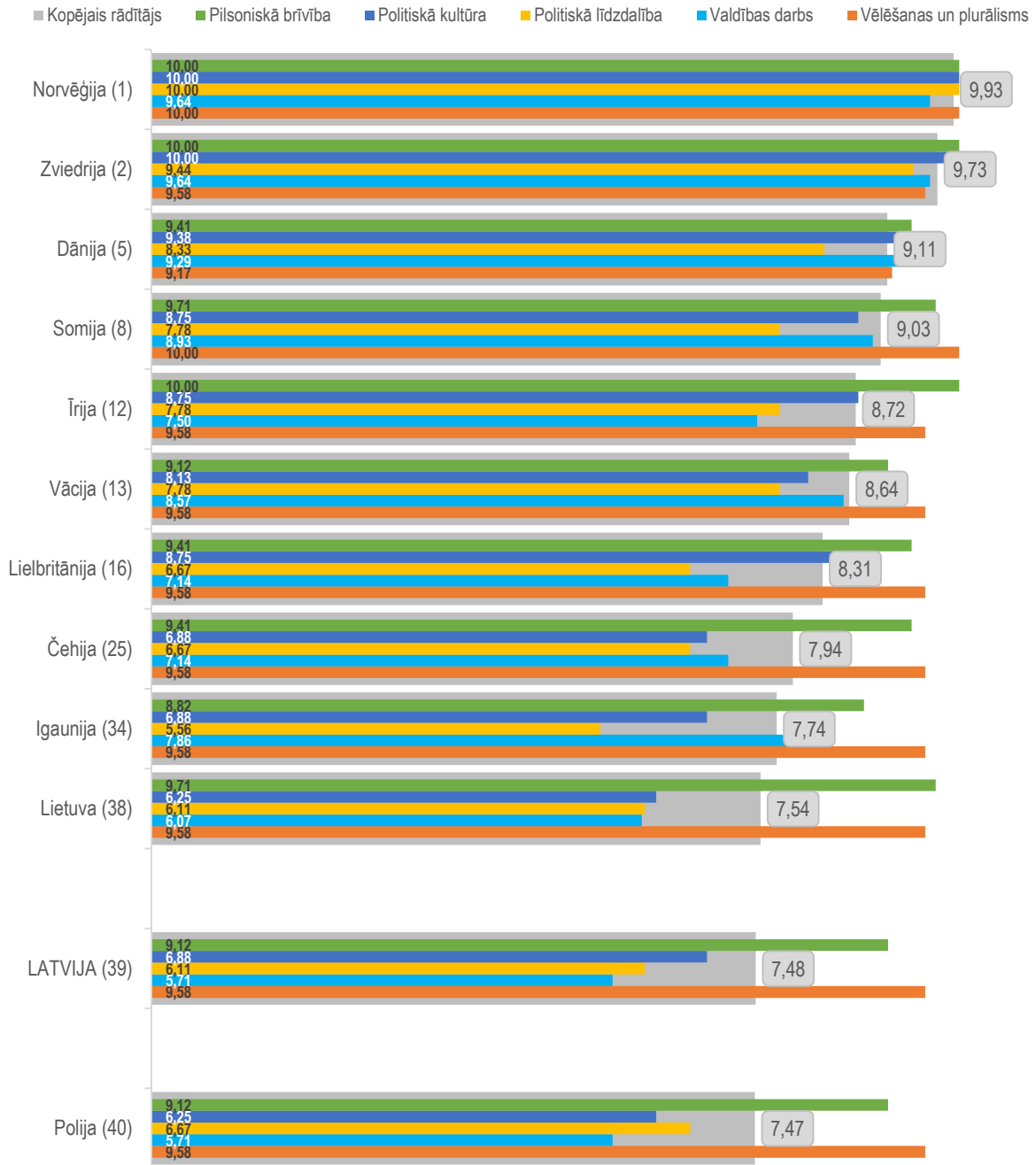


## Attēls 54. Demokrātijas indekss (2014.g.)

Datu avots: Democracy Index 2014. Democracy and its discontents. A report from The Economist Intelligence Unit. Pieejams: <http://www.sudestada.com.uy/Content/Articles/421a313a-d58f-462e-9b24-2504a37f6b56/Democracy-index-2014.pdf>

Piezīme 1: iekavās norādīta konkrētās valsts vieta demokrātijas indeksa ranžējuma

Piezīme 2: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā



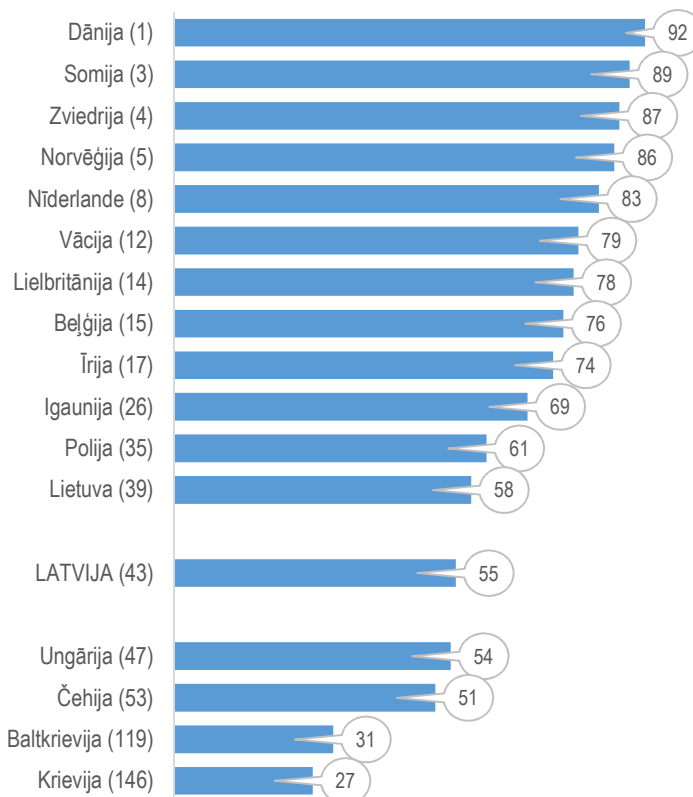
Attēls 55. Korupcijas uztveres indekss (2014.g.)

Datu avots: Transparency International The Corruption Perceptions Index. Pieejams: <http://www.transparency.org/cpi2014/results>

Piezīme 1: iekavās norādīta konkrētās valsts vieta korupcijas uztveres indeksa ranžējumā

Piezīme 2: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

Piezīme 3: Indekss raksturo uzņēmēju un analītiķu vērtējumu par korupcijas izplatību ierēdņu un politiķu vidū. Indeksa vērtība tiek izteikta skalā no 0 (izteikti korumpēti) līdz 100 (izteikti nekorumpēti).



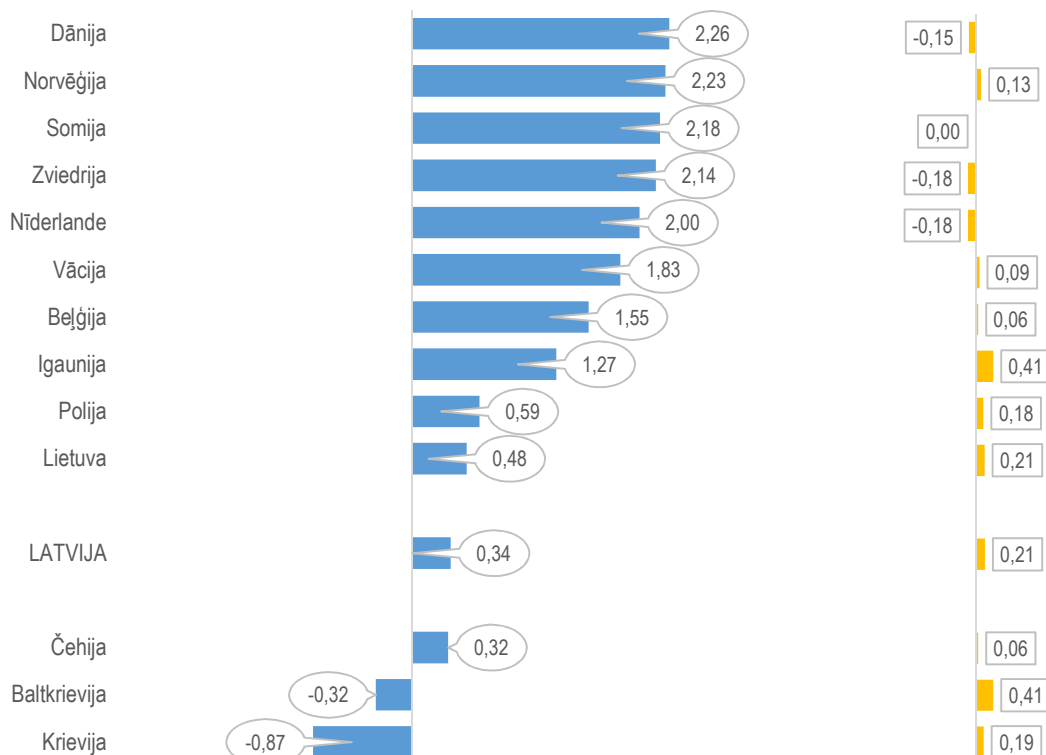
Attēls 56. Pārvaldības indikatori: Korupcijas kontrole (2014.g. un izmaiņas 2014./2010.g.)

Datu avots: Worldwide Governance Indicators. Pieejams: <http://data.worldbank.org/data-catalog/worldwide-governance-indicators>

Piezīme 1: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

Piezīme 2: Indikators vērtība tiek izteikta skalā no -2,5 ("slikti") līdz +2,5 ("labi"). Indikators raksturo uztveri par korupcijas izplatību ierēdniecībā un politiķu vidū, uzticēšanos politiķiem, kukuļdošanu un kukuļņemšanu, publiskā sektora atklātību u.c. aspektiem.

Piezīme 3: Konkrētā indikatora aprēķināšanas metodoloģijas apraksts pieejams šeit: <http://info.worldbank.org/governance/wqi/cc.pdf>



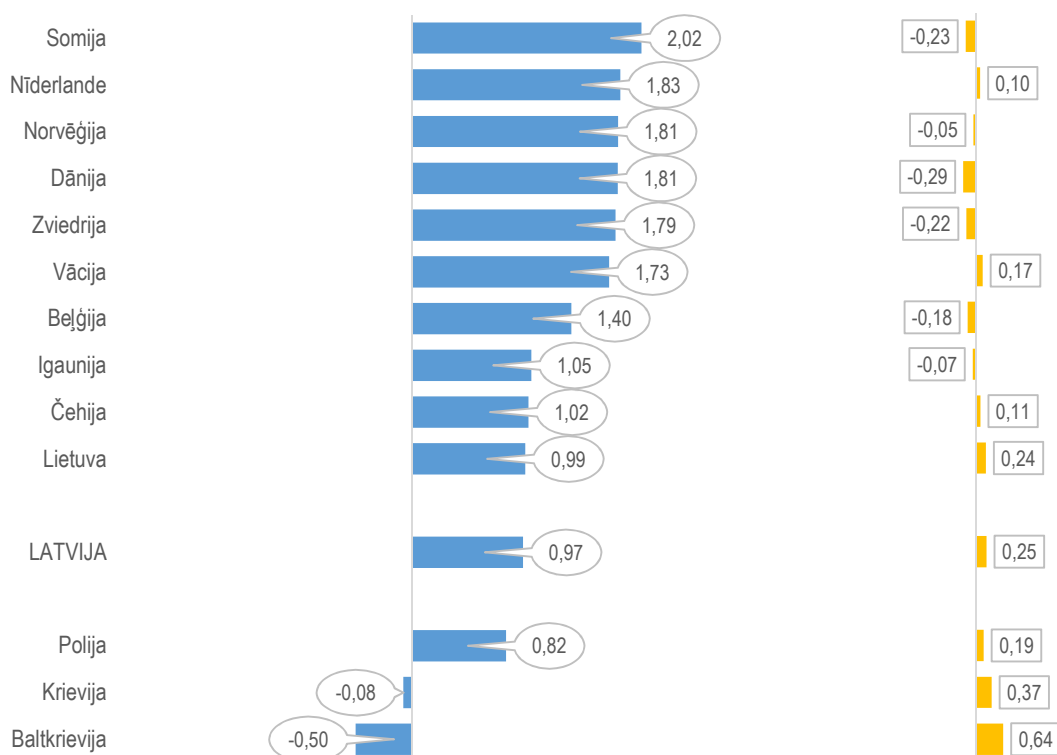
Attēls 57. Pārvaldības indikatori: Valdības efektivitāte (2014.g. un izmaiņas 2014./2010.g.)

Datu avots: Worldwide Governance Indicators. Pieejams: <http://data.worldbank.org/data-catalog/worldwide-governance-indicators>

Piezīme 1: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

Piezīme 2: Indikatora vērtība tiek izteikta skalā no -2,5 ("slikti") līdz +2,5 ("labi"). Indikators raksturo uztveri par publisko pakalpojumu kvalitāti, politiskā spiediena ietekmi uz publisko sektoru, politikas plānošanas un īstenošanas kvalitāti u.c. aspektiem.

Piezīme 3: Konkrētā indikatora aprēķināšanas metodoloģijas apraksts pieejams šeit: <http://info.worldbank.org/governance/wqi/ge.pdf>



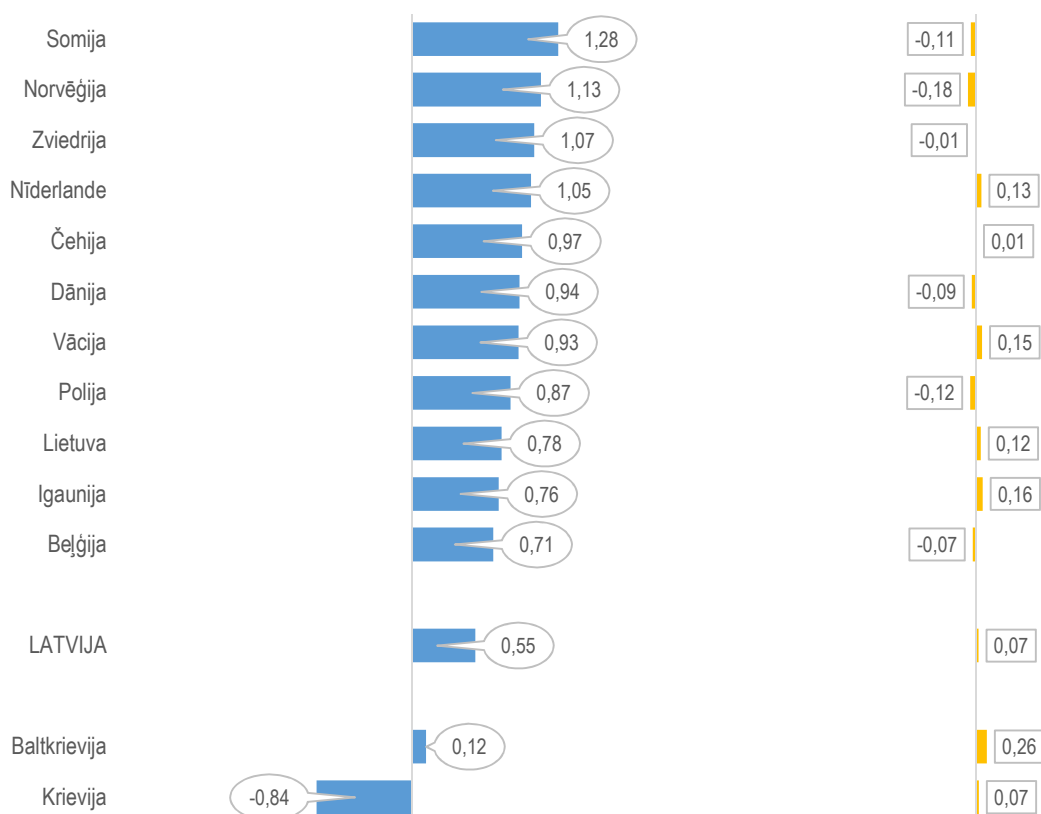
Attēls 58. Pārvaldības indikatori: Politiskā stabilitāte (2014.g. un izmaiņas 2014./2010.g.)

Datu avots: Worldwide Governance Indicators. Pieejams: <http://data.worldbank.org/data-catalog/worldwide-governance-indicators>

Piezīme 1: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

Piezīme 2: Indikatora vērtība tiek izteikta skalā no -2,5 ("slikti") līdz +2,5 ("labi"). Indikators raksturo uztveri par politiskās nestabilitātes iespējamību, politiskās vardarbības iespējamību, terorisma iespējamību.

Piezīme 3: Konkrētā indikatora aprēķināšanas metodoloģijas apraksts pieejams šeit: <http://info.worldbank.org/governance/wqi/pv.pdf>



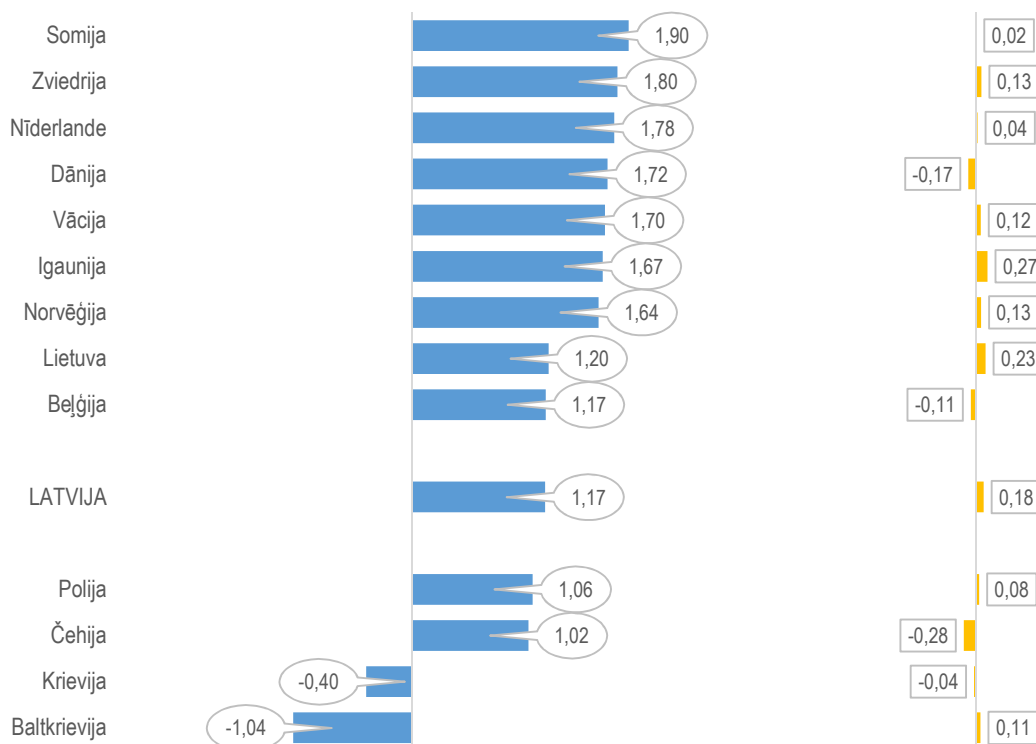
## Attēls 59. Pārvaldības indikatori: Normatīvā regulējuma kvalitāte (2014.g. un izmaiņas 2014./2010.g.)

Datu avots: Worldwide Governance Indicators. Pieejams: <http://data.worldbank.org/data-catalog/worldwide-governance-indicators>

Piezīme 1: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

Piezīme 2: Indikatora vērtība tiek izteikta skalā no -2,5 ("slikti") līdz +2,5 ("labi"). Indikators raksturo uztveri par valdības spēju formulēt un īstenot politikas un tiesisko regulējumu, kas sekmē privātā sektora attīstību.

Piezīme 3: Konkrētā indikatora aprēķināšanas metodoloģijas apraksts pieejams šeit: <http://info.worldbank.org/governance/wqi/rq.pdf>



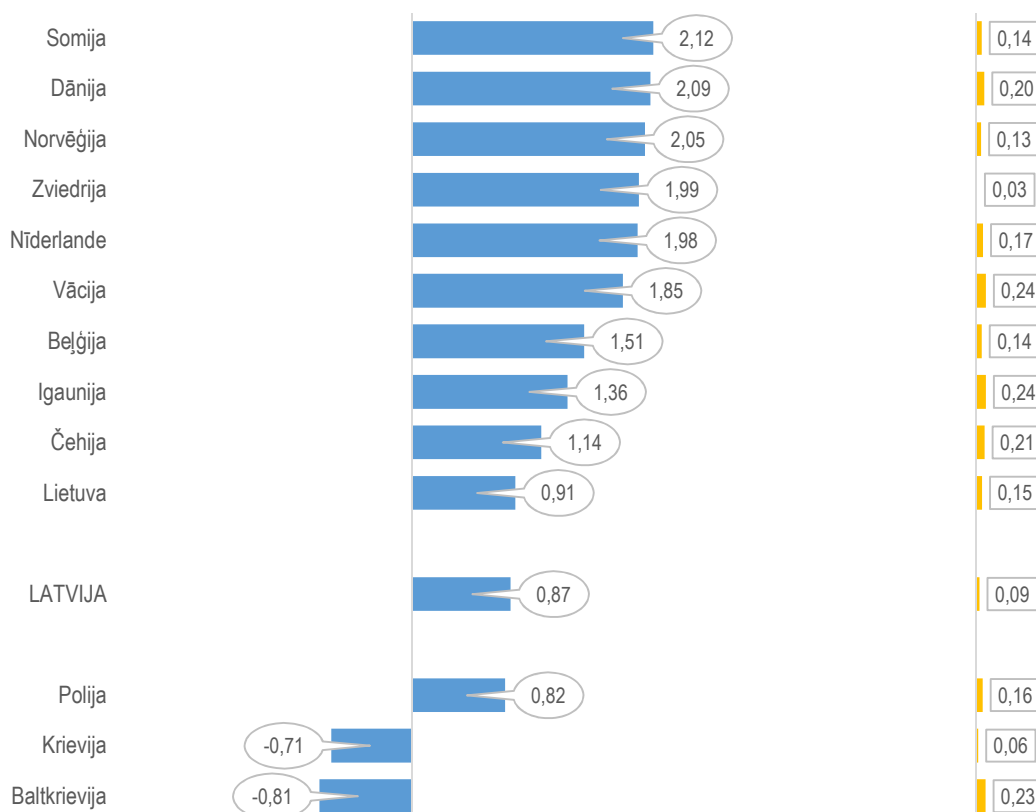
## Attēls 60. Pārvaldības indikatori: Tiesiskums (2014.g. un izmaiņas 2014./2010.g.)

Datu avots: Worldwide Governance Indicators. Pieejams: <http://data.worldbank.org/data-catalog/worldwide-governance-indicators>

Piezīme 1: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

Piezīme 2: Indikatora vērtība tiek izteikta skalā no -2,5 ("slikti") līdz +2,5 ("labi"). Indikators raksturo pārliecību par līgumu izpildes kvalitāti, autortiesībām, policijas un tiesas tiesiskumu, kā arī noziegumu un vardarbības iespējamību.

Piezīme 3: Konkrētā indikatora aprēķināšanas metodoloģijas apraksts pieejams šeit: <http://info.worldbank.org/governance/wqi/rl.pdf>





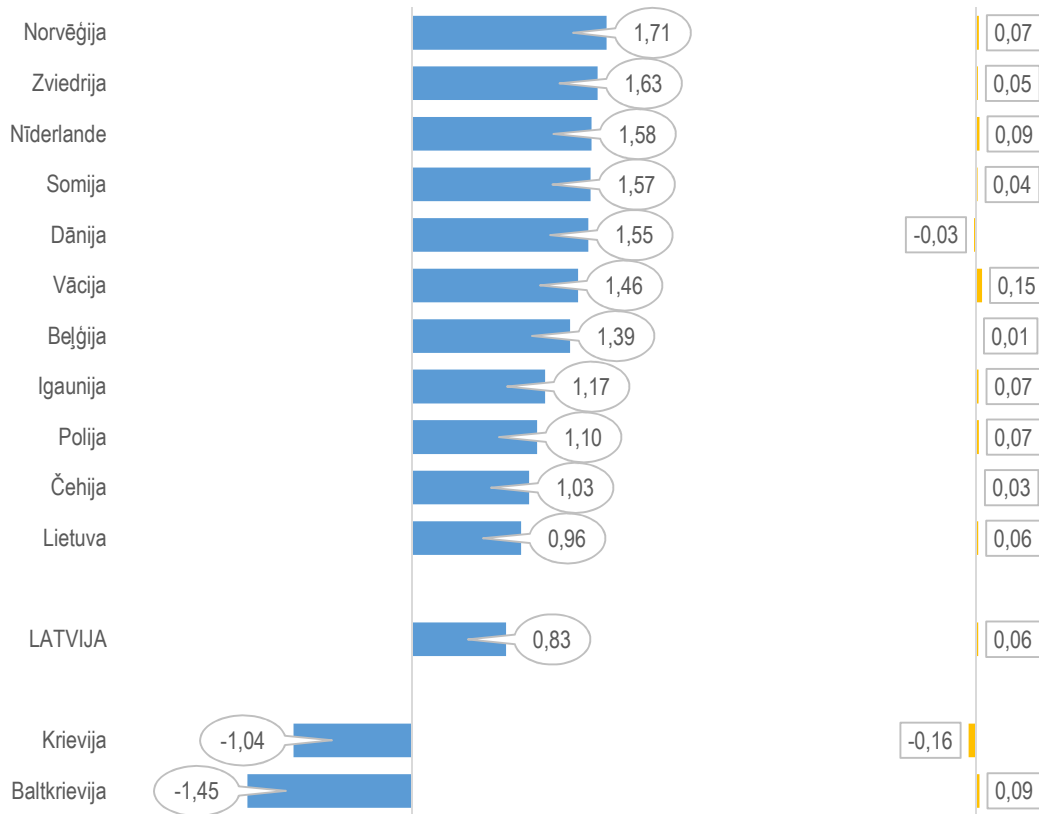
Attēls 61. Pārvaldības indikatori: Vārda brīvība (2014.g. un izmaiņas 2014./2010.g.)

Datu avots: Worldwide Governance Indicators. Pieejams: <http://data.worldbank.org/data-catalog/worldwide-governance-indicators>

Piezīme 1: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

Piezīme 2: Indikatora vērtība tiek izteikta skalā no -2,5 ("slikti") līdz +2,5 ("labi"). Indikators raksturo uztveri par to, cik lielā mērā valsts iedzīvotāji var piedalīties politiskās izvēles procesā, par vārda brīvību, biedrošanās brīvību un brīviem masu medijiem.

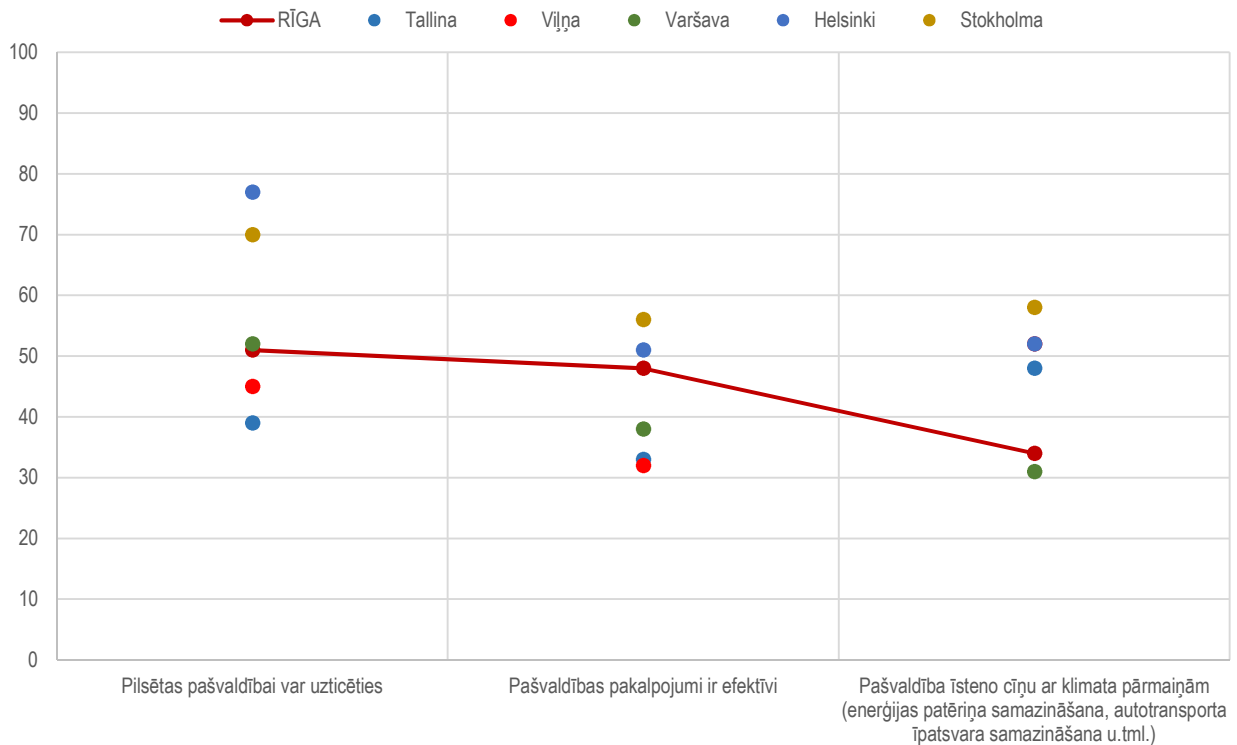
Piezīme 3: Konkrētā indikatora aprēķināšanas metodoloģijas apraksts pieejams šeit: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/va.pdf>



Attēls 62. Pilsētas iedzīvotāju apmierinātība ar pašvaldības publiskajiem pakalpojumiem (2012.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini

Piezīme: Attēlots to iedzīvotāju īpatsvars konkrētajā pilsētā, kuri aspektā sniedz pozitīvus vērtējumus.



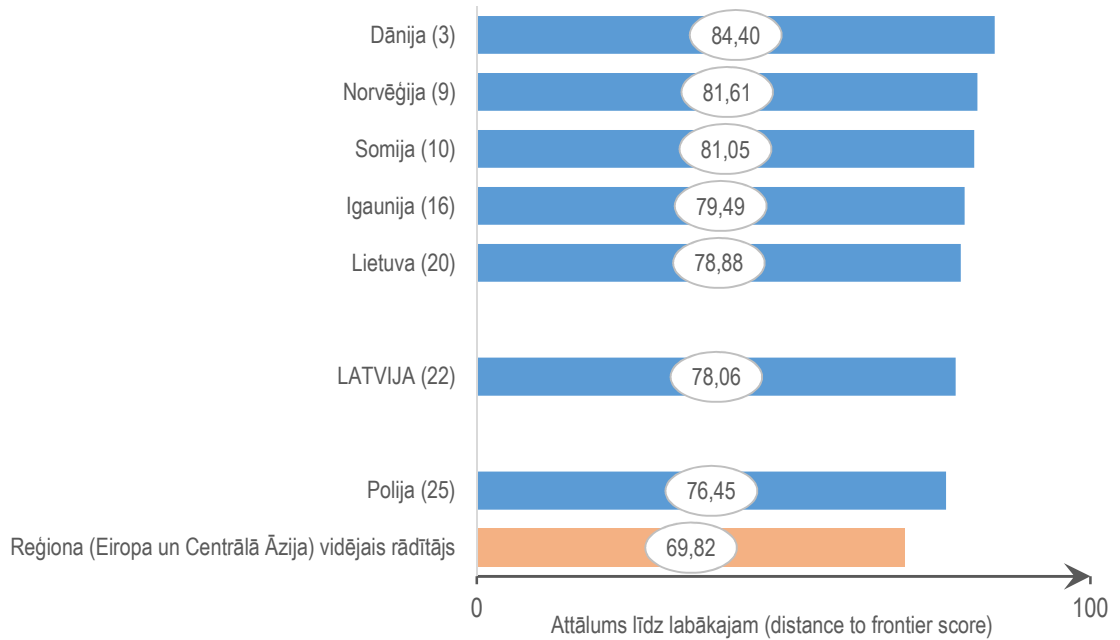
### 6.1.3. Regulējums un noteikumi

Attēls 63. Uzņēmējdarbības vides reitings (2014.g.)

Datu avots: Doing Business 2016. Measuring Regulatory Quality and Efficiency. Economy Profile 2016. Latvia.. Pieejams: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/~media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/LVA.pdf?ver=3>

Piezīme 1: iekavās norādīta konkrētās valsts vieta kopējā reitingā

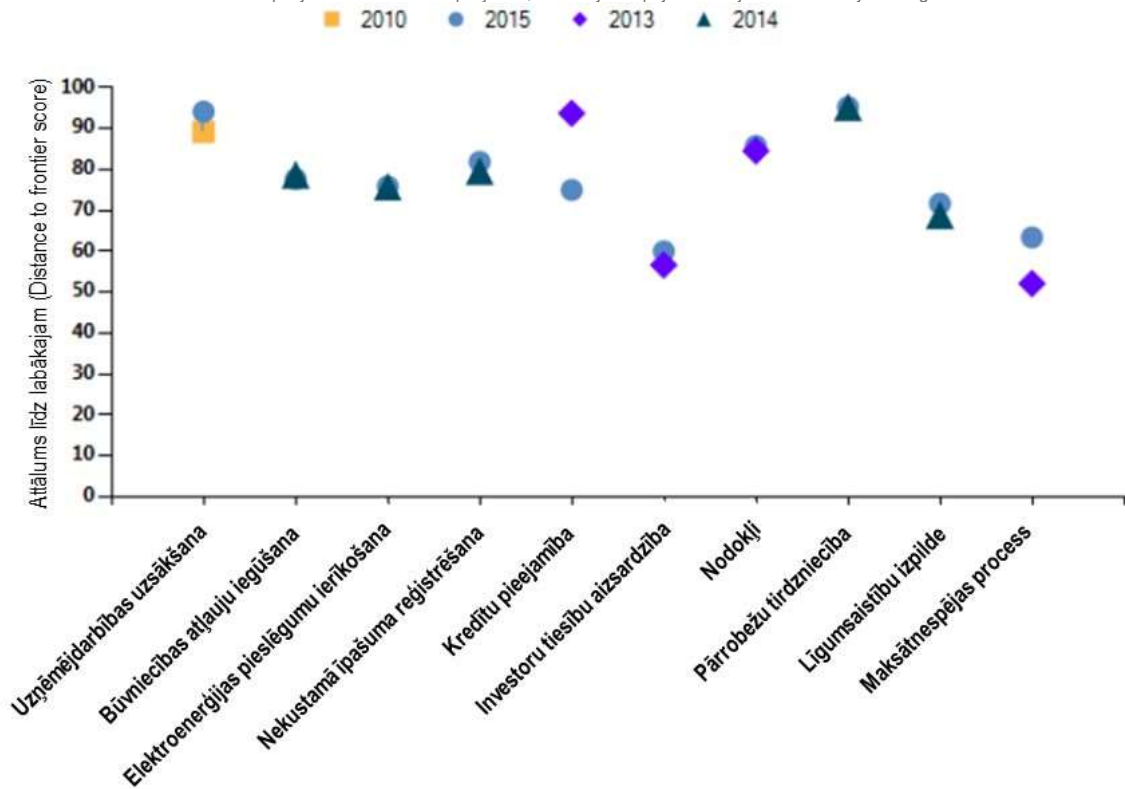
Piezīme 2: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā



Attēls 64. Latvijas uzņēmējdarbības vides reitings izmaiņas (2010.-2014.g.)

Datu avots: Doing Business 2016. Measuring Regulatory Quality and Efficiency. Economy Profile 2016. Latvia.. Pieejams: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/~media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/LVA.pdf?ver=3>

Piezīme: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā





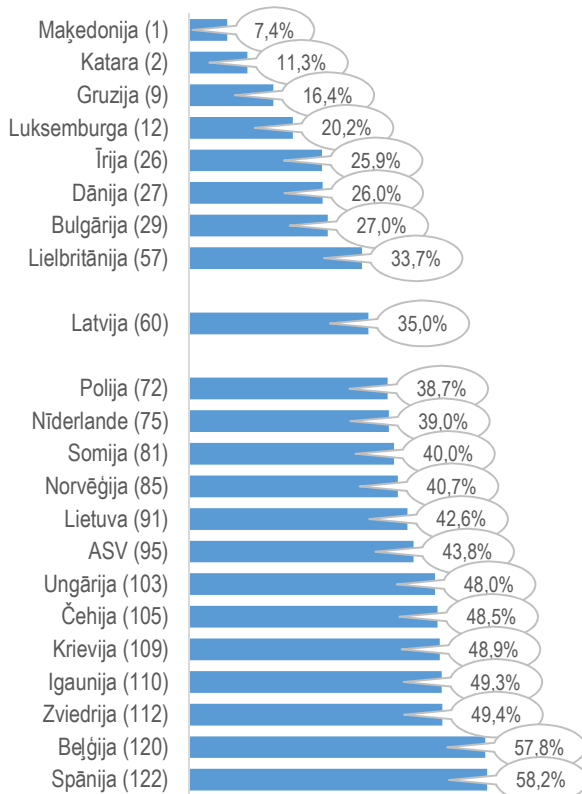
## Attēls 65. Kopējā nodokļu likme (2013.g.)

Datu avots: Global Competiveness Index. Pieejams: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>

Piezīme 1: iekavās norādīta konkrētās valsts vieta kopējās nodokļu likmes ranžējumā

Piezīme 2: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

Piezīme 3: attēlotais rādītājs rāda nodokļu procentuālo summu, ko veido ienākumu nodoklis, darba nodokļi, sociālās iemaksas un citi nodokļi

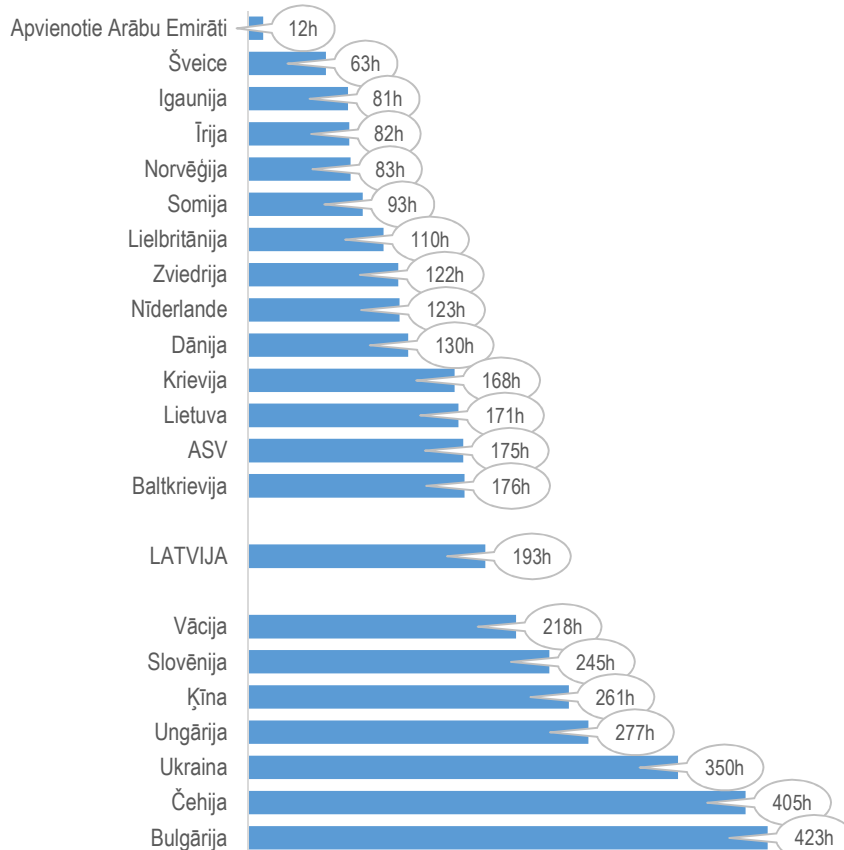


## Attēls 66. Nodokļu nomaksai patērētais laiks (2014.g.)

Datu avots: Doing Business. Pieejams: <http://www.doingbusiness.org/data/exploretopics/paying-taxes>

Piezīme 1: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

Piezīme 2: attēlots rādītājs, cik daudz stundu gadā nepieciešamas, lai sagatavotu dokumentus nodokļu nomaksai un veiktu nodokļu nomaksu

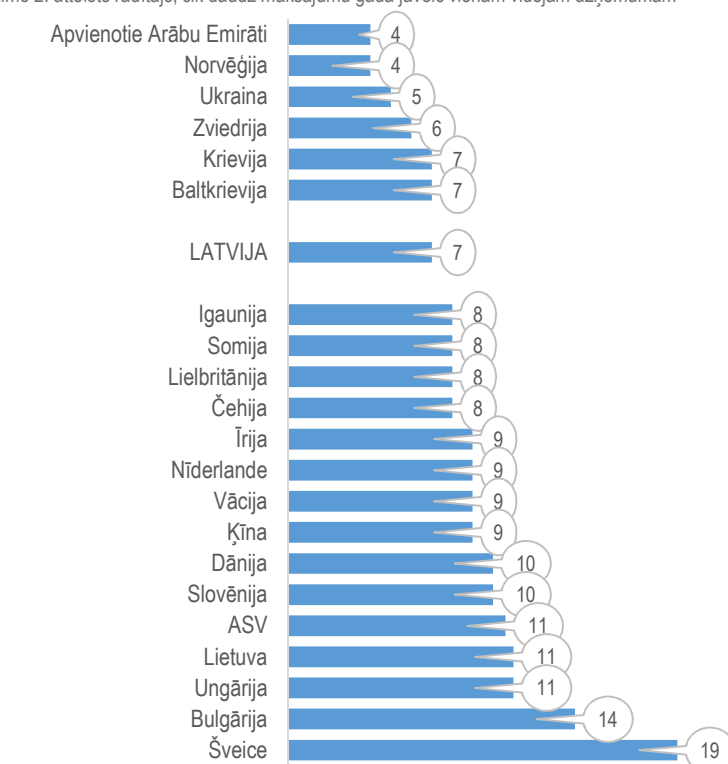


Attēls 67. Nodokļu maksājumu skaits (2014.g.)

Datu avots: Doing Business. Pieejams: <http://www.doingbusiness.org/data/exploretopics/paying-taxes>

Piezīme 1: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

Piezīme 2: attēlots rādītājs, cik daudz maksājumu gadā jāveic vienam vidējam uzņēmumam

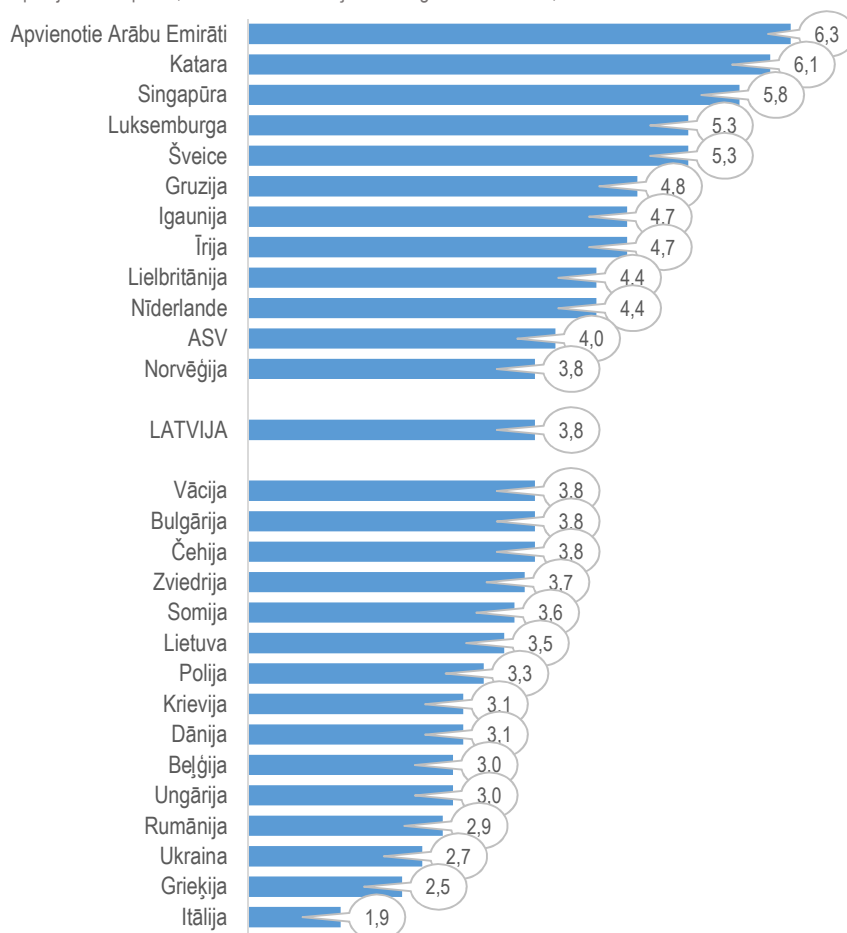


Attēls 68. Nodokļu ietekme uz gatavību investēt (2013.g.)

Datu avots: Global Competitiveness Index. Pieejams: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>

Piezīme 1: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

Piezīme 2: attēlots vidējais vērtējums aptaujas datos par to, cik lielā mērā nodokļi ietekmē gatavību investēt, skalā no 1 'lielā mērā' līdz 7 'nemaz'

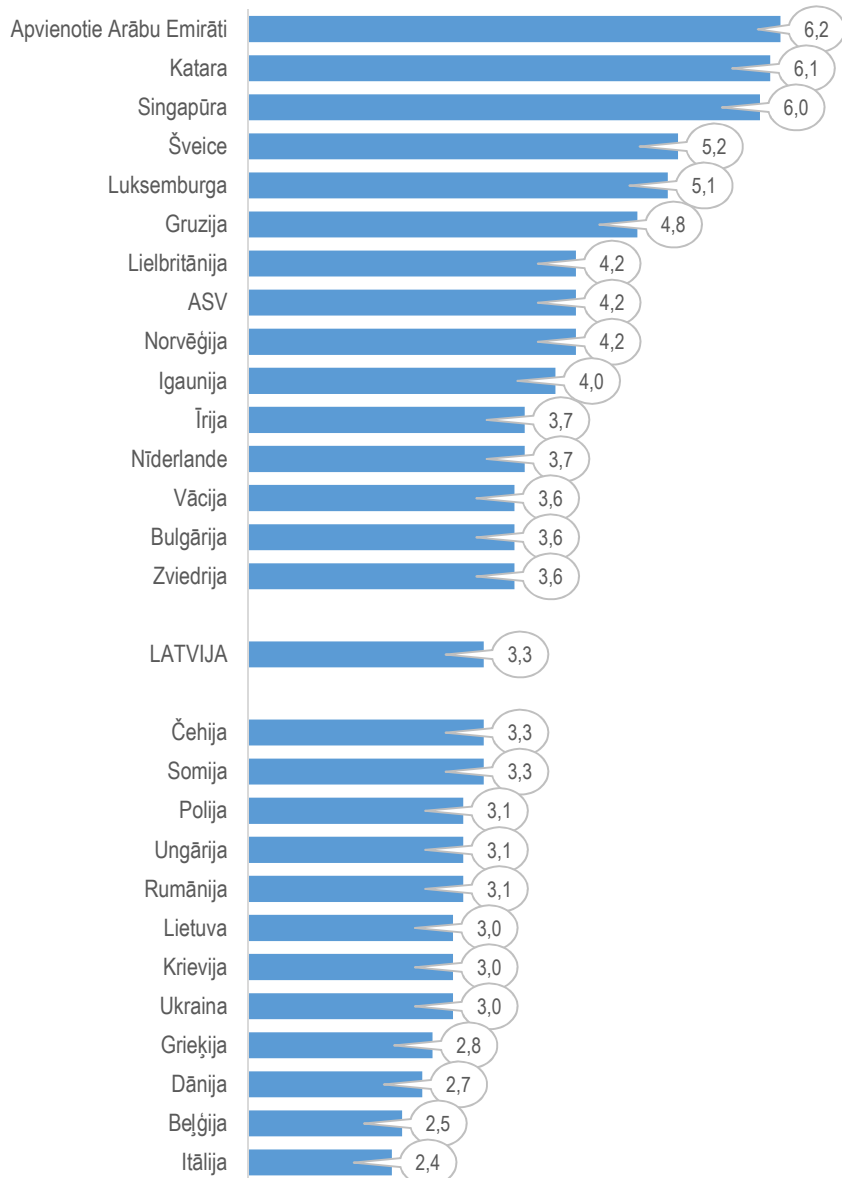


## Attēls 69. Nodokļu ietekme uz gatavību strādāt (2013.g.)

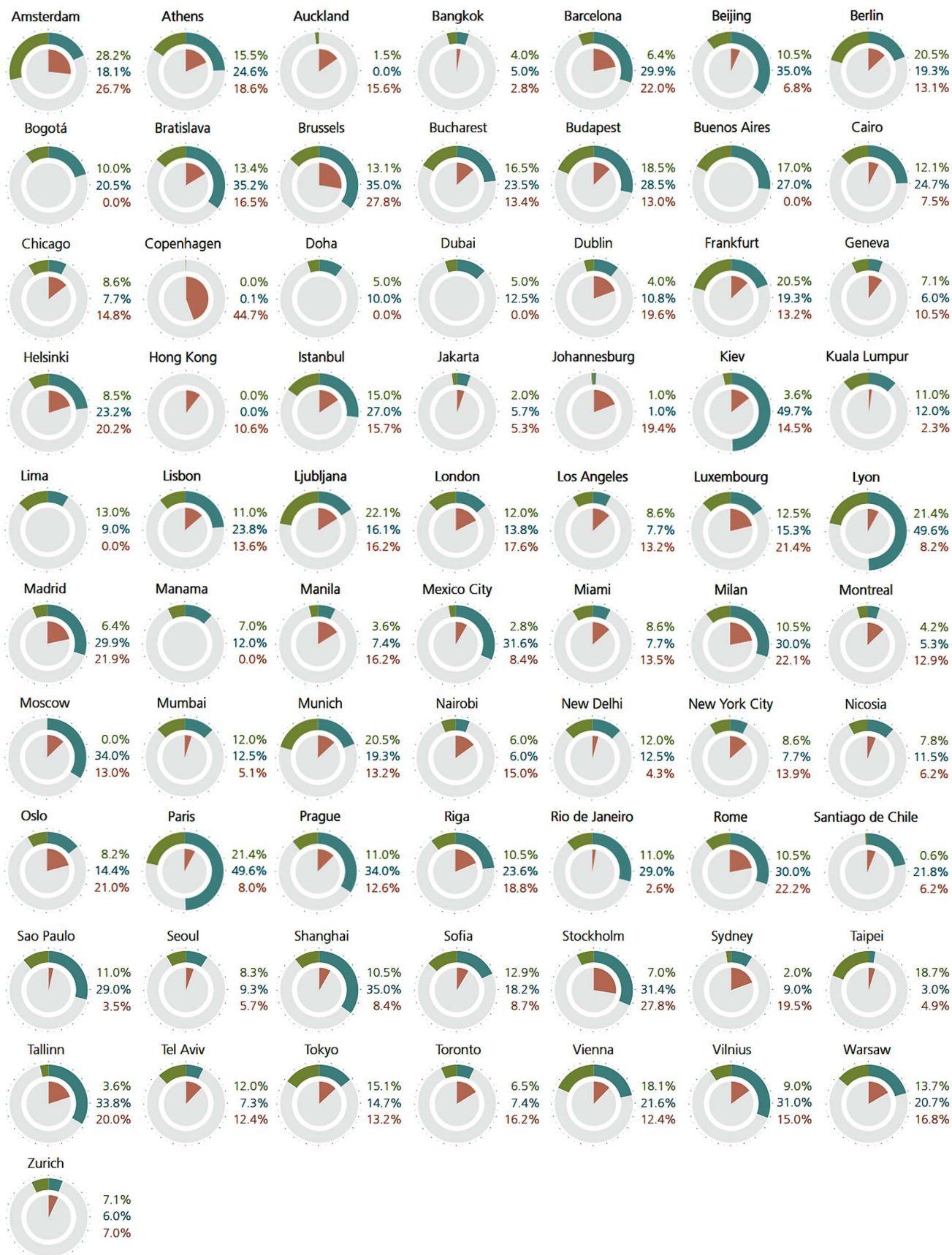
Datu avots: Global Competiveness Index. Pieejams: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>

Piezīme 1: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

Piezīme 2: attēlots vidējais vērtējums aptaujas datos par to, cik lielā mērā nodokļi ietekmē gatavību strādāt, skalā no 1 'lielā mērā' līdz 7 'nemaz'



Attēls 70. Iedzīvotāju ienākumi pilsētās: Nodokļi un sociālās apdrošināšanas iemaksas (2015.g.)  
 Datu un ilustrācijas avots: Prices and earnings 2015. Do I earn enough for the life I want? UBS Chief Investment Office WM. 2015.  
 Pieejams: <https://www.ubs.com/microsites/prices-earnings/prices-earnings.html>



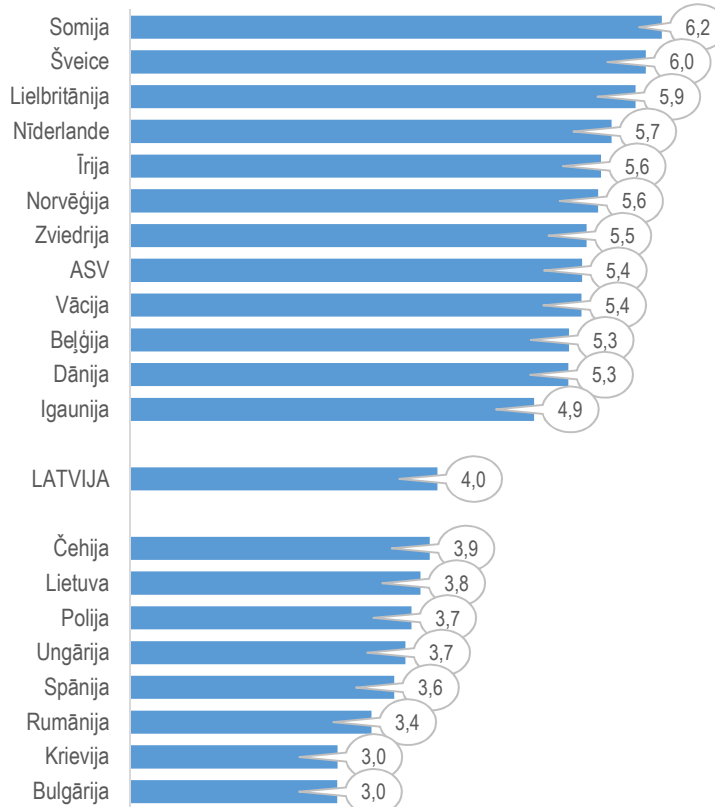
- Ienākumu nodoklis %
- Sociālās apdrošināšanas iemaksas (darba ņēmēja) %
- Sociālās apdrošināšanas iemaksas (darba devēja) %

## Attēls 71. Intelektuālā īpašuma aizsardzība (2014.g.)

Datu avots: Global Competiveness Index. Pieejams: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>

Piezīme 1: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

Piezīme 2: attēlots vidējais vērtējums aptaujas datos par to, cik lielā mērā tiek aizsargāts intelektuālais īpašums, skalā no 1 'nemaz' līdz 7 'lielā mērā'

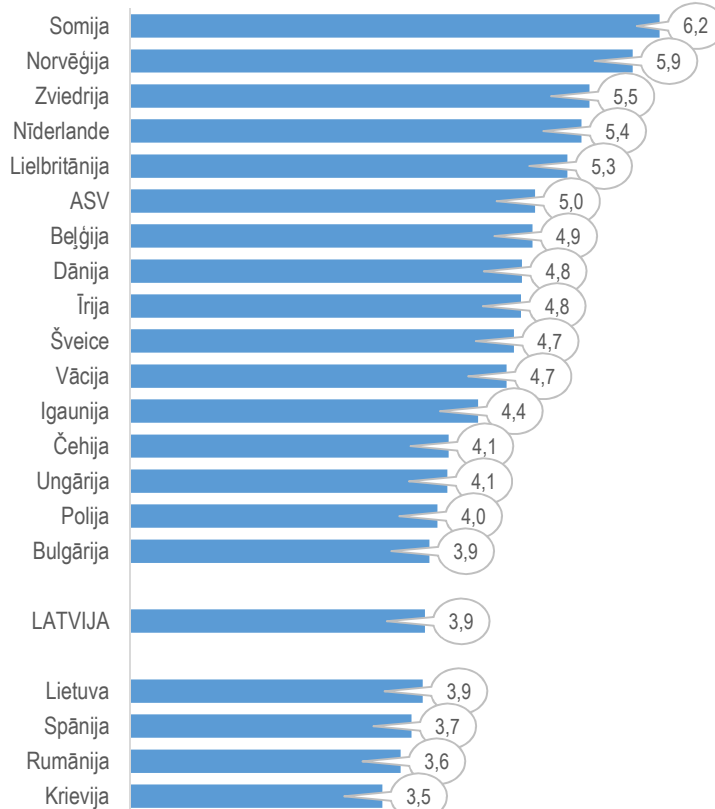


## Attēls 72. Mazākuma akcionāru interešu aizsardzība (2014.g.)

Datu avots: Global Competiveness Index. Pieejams: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>

Piezīme 1: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

Piezīme 2: attēlots vidējais vērtējums aptaujas datos par to, cik lielā mērā tiek aizsargātas mazākuma akcionāru intereses, skalā no 1 'nemaz' līdz 7 'lielā mērā'



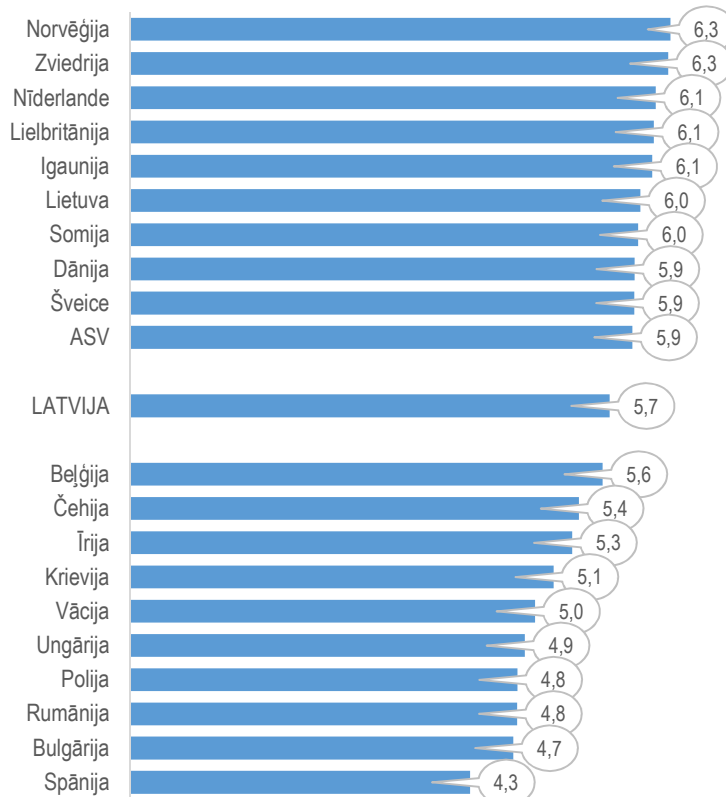
### 6.1.4. Fiziskās infrastruktūras tīklojumi

Attēls 73. Pieeja internetam skolās (2014.g.)

Datu avots: Global Competiveness Index. Pieejams: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>

Piezīme 1: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

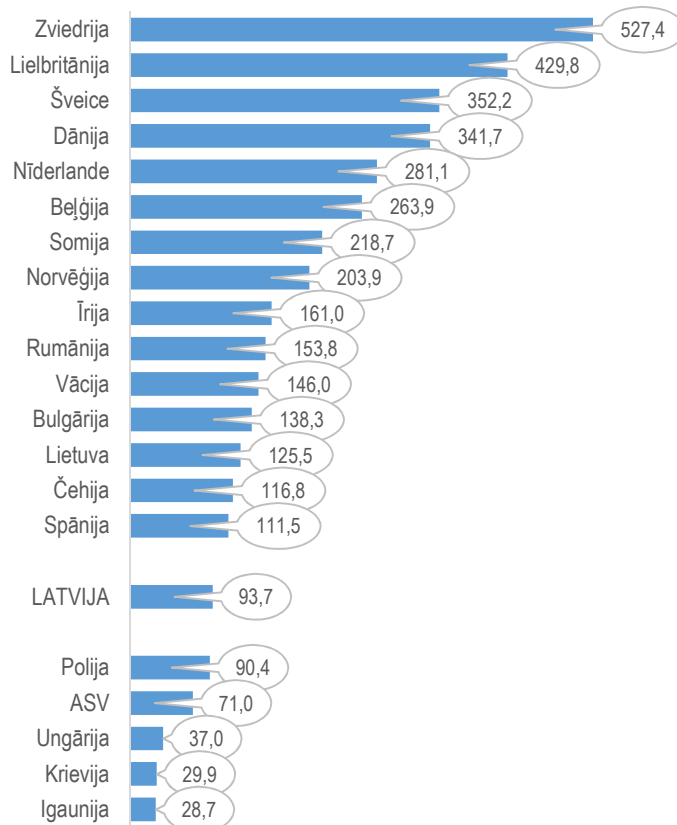
Piezīme 2: attēlots vidējais vērtējums aptaujas datos par to, cik lielā mērā skolās mācībām tiek izmantots internets, skalā no 1 'nemaz' līdz 7 'lielā mērā'



Attēls 74. Starptautiskās interneta joslas platums (kb/s) uz vienu interneta lietotāju (2014.g.)

Datu avots: Global Competiveness Index. Pieejams: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>

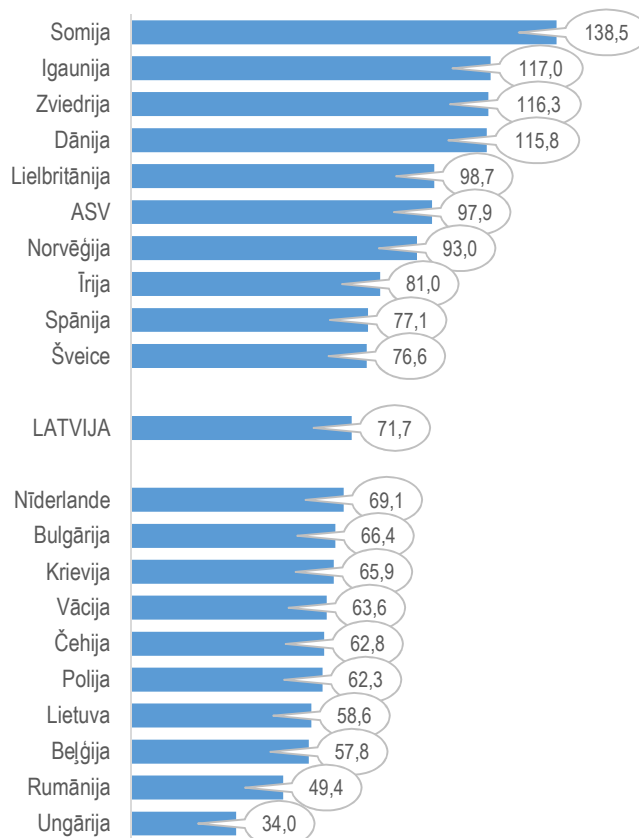
Piezīme: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā



Attēls 75. Mobilā interneta abonementi uz 100 iedzīvotājiem (2014.g.)

Datu avots: Global Competiveness Index. Pieejams: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>

Piezīme: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

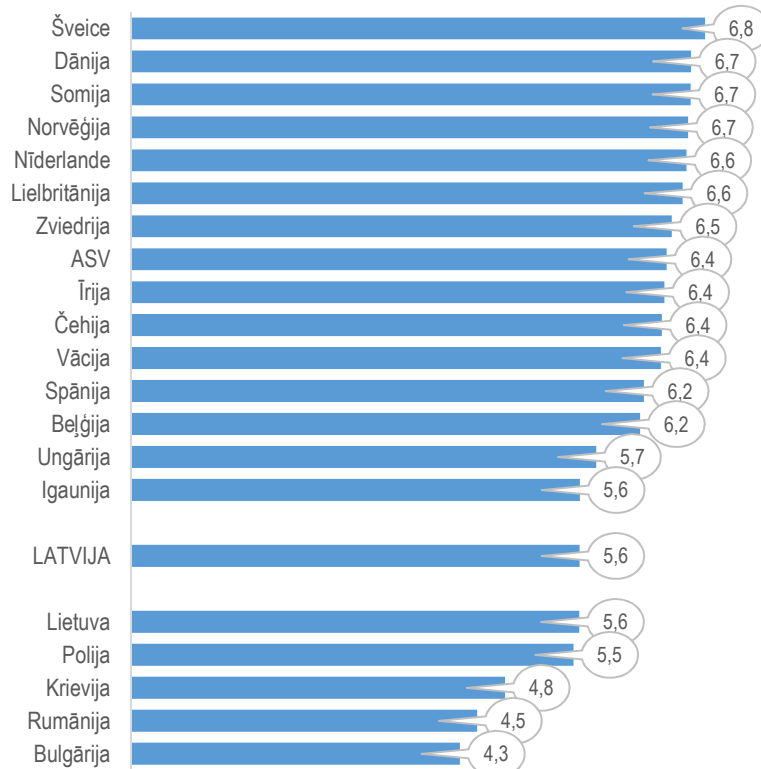


Attēls 76. Elektrības piegādes kvalitāte (2014.g.)

Datu avots: Global Competiveness Index. Pieejams: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>

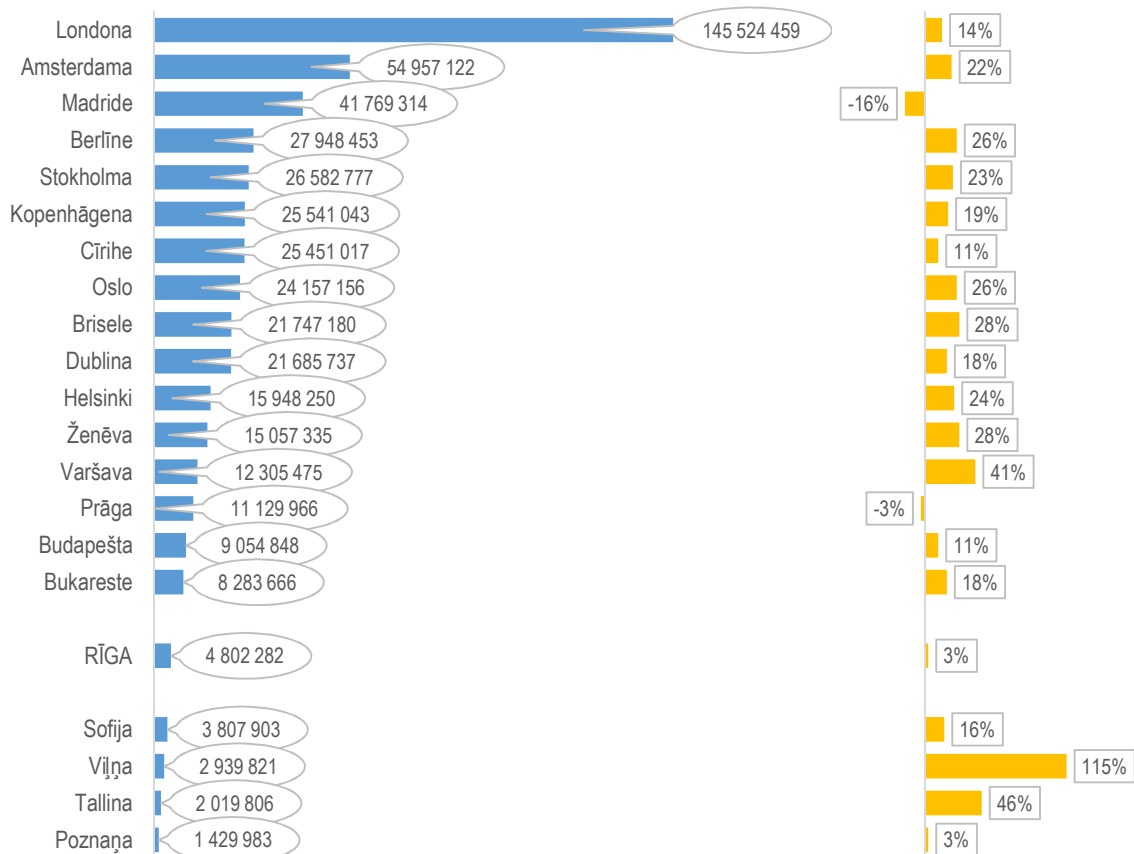
Piezīme 1: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

Piezīme 2: attēlots vidējais vērtējums aptaujas datos par to, cik uzticama/stabila ir elektrības piegāde, skalā no 1 'joti neuzticama/nestabila' līdz 7 'joti uzticama/stabila'



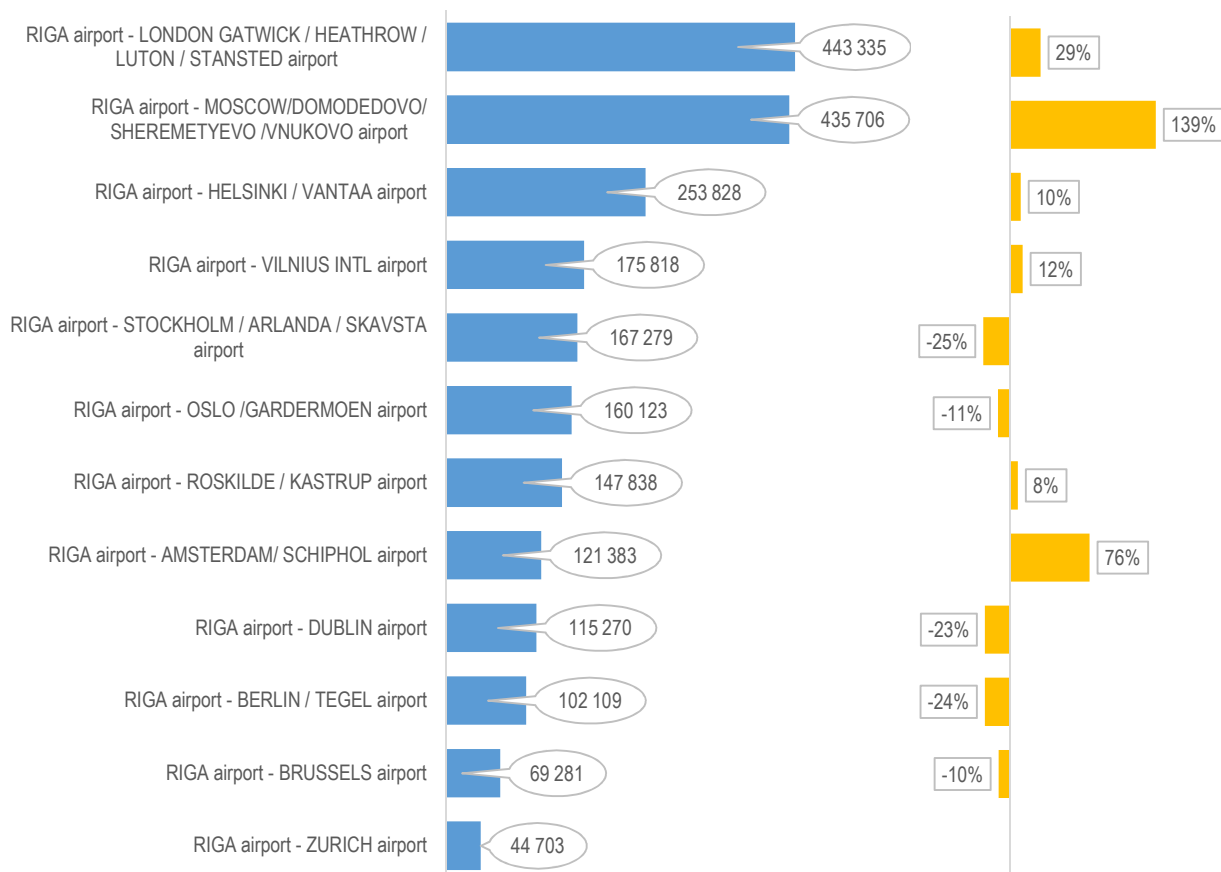
Attēls 77. Kopējais pārvadāto pasažieru skaits pilsētas lidostās (2014.g.; izmaiņas 2014./2010.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini



Attēls 78. Kopējais pārvadāto pasažieru skaits no/uz Rīgas lidostu no/uz konkrētām pilsētām (2014.g.; izmaiņas 2014./2010.g.)

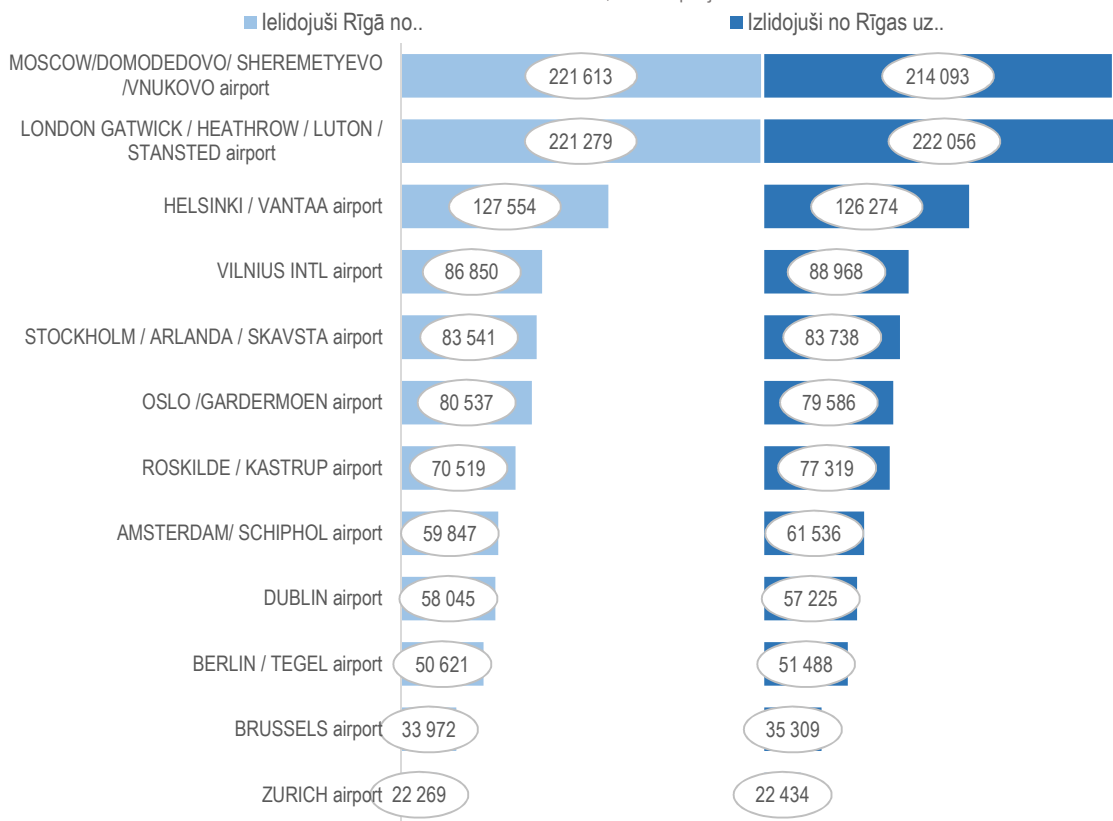
Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini





Attēls 79. Kopējais ielidojušo/izlidojušo pasažieru skaits no/uz Rīgas lidostu no/uz konkrētām pilsētām (2014.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini

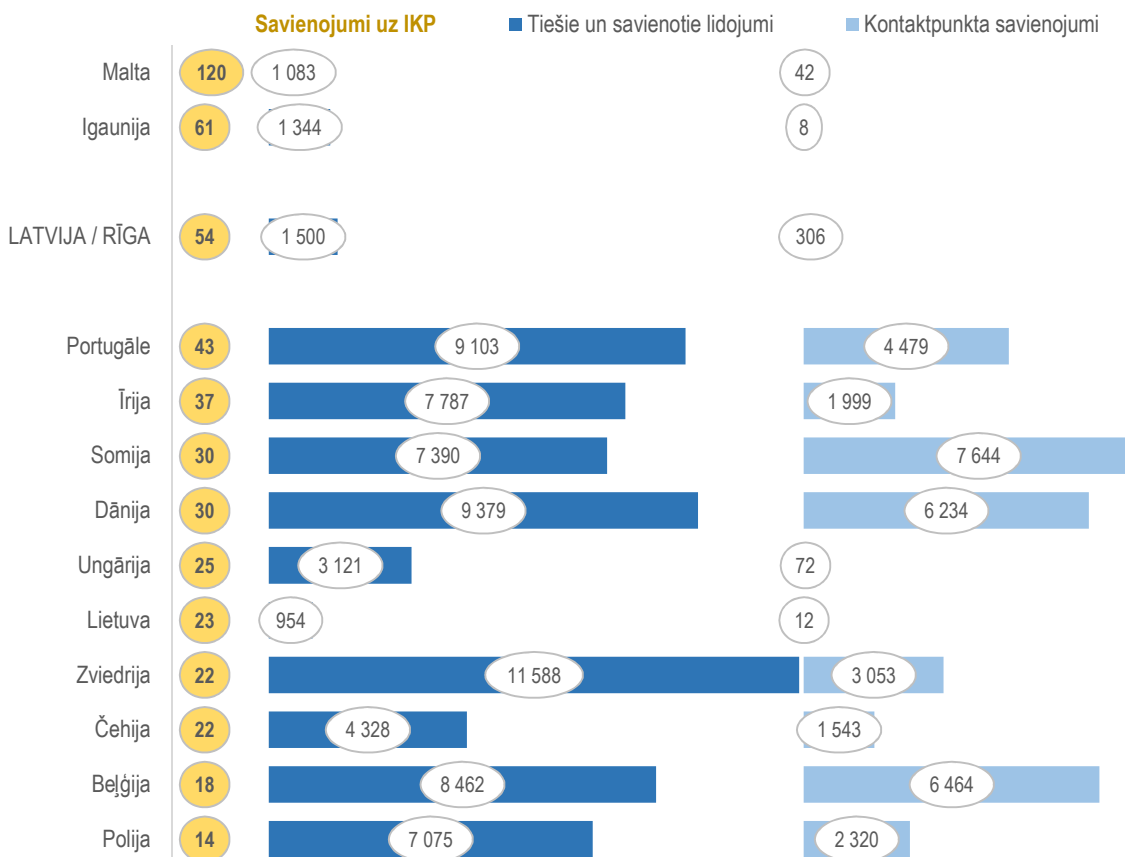


Attēls 80. Lidostu savienojumi un tīklojumi (2014.g.)

Datu avots: Airport Industry Connectivity Report. ACI EUROPE, Brussels &amp; SEO Economic Research, Amsterdam, 2014.

Pieejams: <https://www.aci-europe.org/component/downloads/downloads/4333.html>

Piezīme: tiešie un savienotie lidojumi ataino kopējo lidojumu skaitu no un caur konkrētās valsts lidostām; kontaktpunkta savienojumi attēlo lidojumu, kuriem konkrētās valsts lidostas ir tranzīta punkti, skaitu; lidojumi ataino relatīvo rādītāju par no konkrētās valsts lidostām veikto lidojumu skaitu uz konkrētās valsts IKP rādītāju. Aprēķini veikti par vienas nedēļas laika posmu. Aprēķinu metodoloģiju detalizētāk skatīt norādītajā datu avotā.

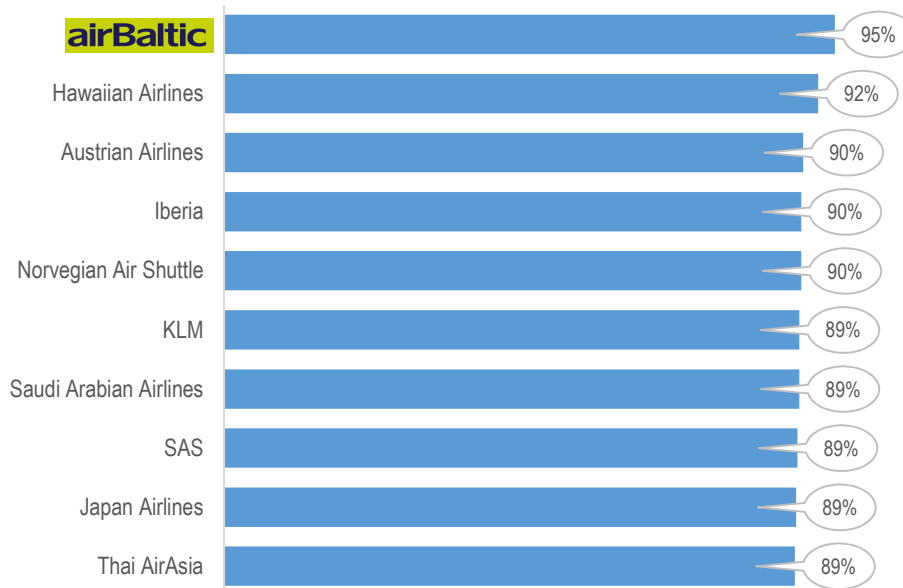


## Attēls 81. Avio kompāniju lidojumu precizitāte (2014.g.)

Datu avots: On-time performance results for airlines and airports. OAG Punctuality League. 2015. Pieejams:

[http://www.oag.com/sites/default/files/Punctuality\\_League\\_Final.pdf](http://www.oag.com/sites/default/files/Punctuality_League_Final.pdf)

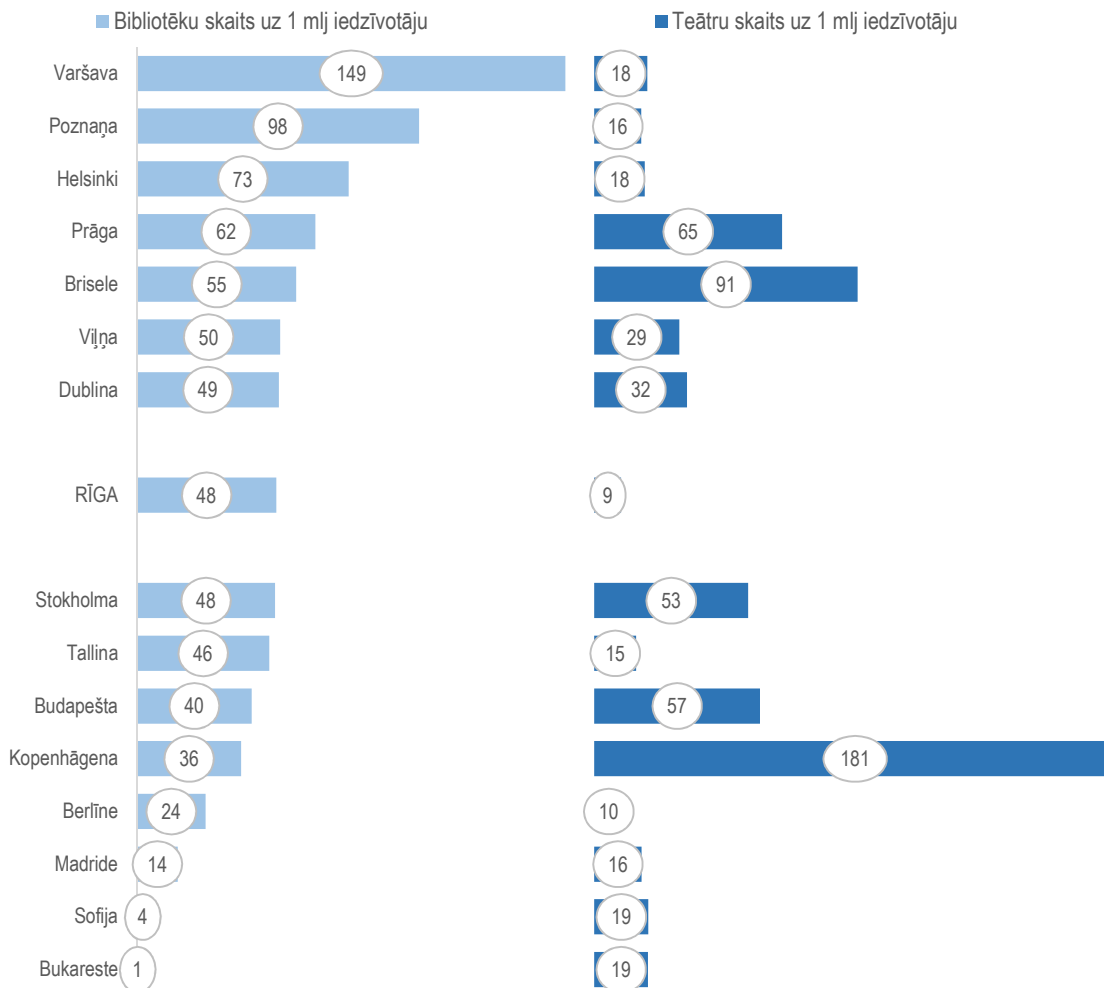
Piezīme: Attēlots rādītājs, cik no aviokompānijas veiktajiem lidojumiem tiek veikti +/-15 minūšu laikā no plānotā laika.



## Attēls 82. Bibliotēku un teātru skaits (2011.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini

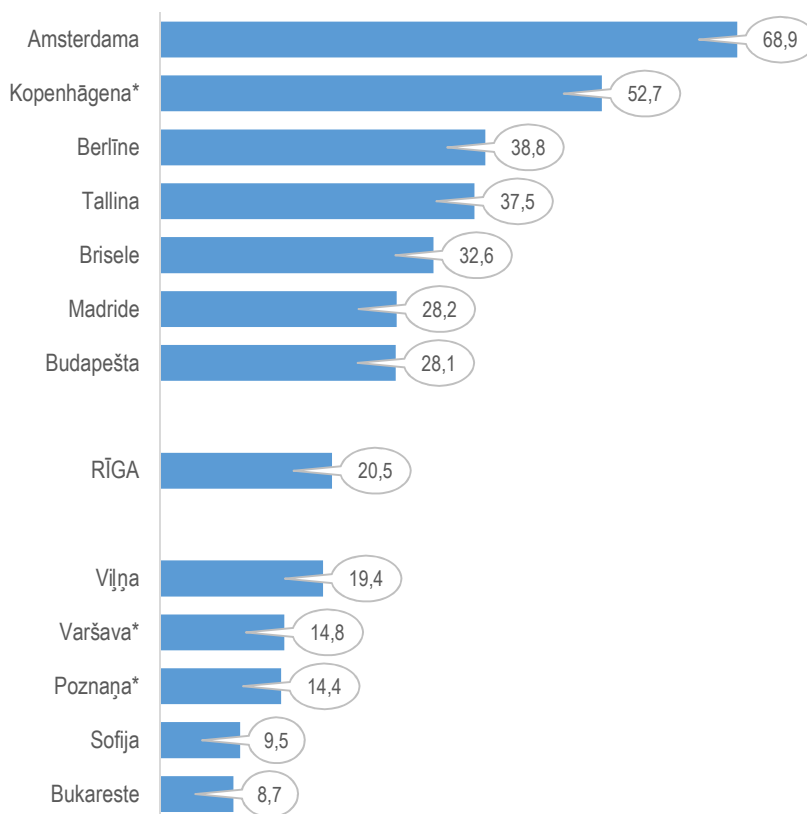
Piezīme: Gadījumos, kad attēlā nav iekļauti konkrēti dati, tie nav bijuši pieejami datu bāzē.



Attēls 83. Tūrisma infrastruktūra: Pieejamās gultasvietas uz 1000 iedzīvotāju (2013.g.)

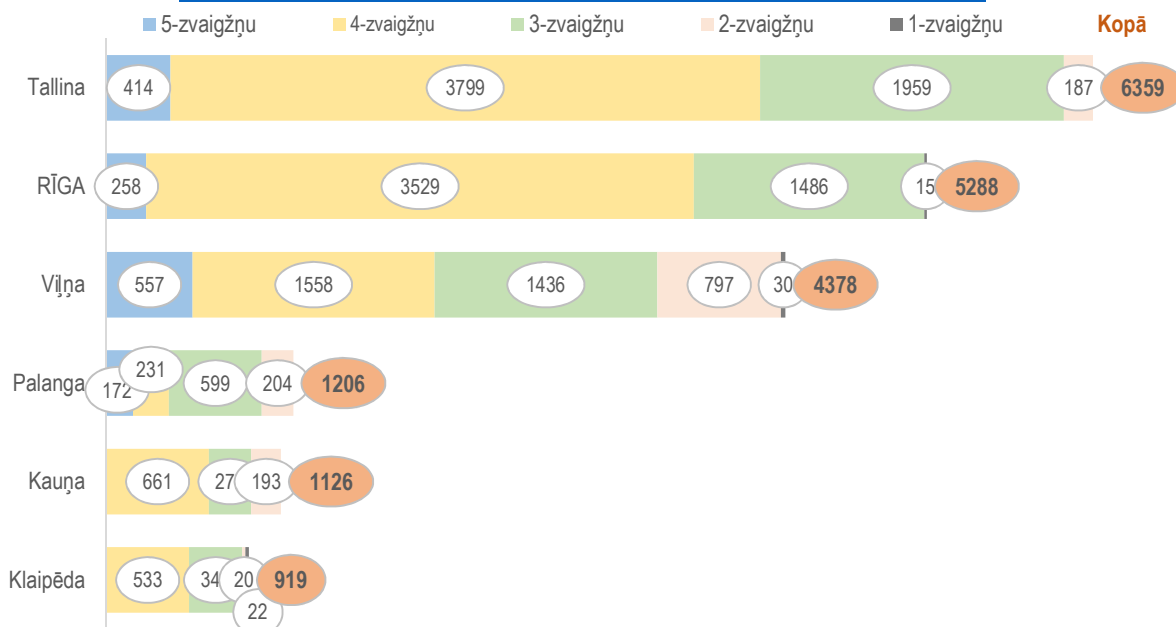
Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini

\*Dati par 2012.g.



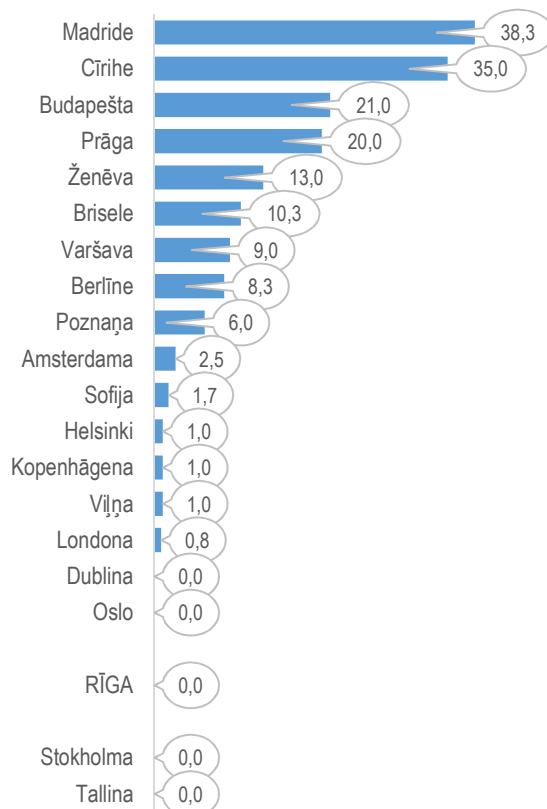
Attēls 84. Tūrisma infrastruktūra: Viesnīcu numuru skaits (2014.g.)

Datu avots: Real Estate Market Overview. Annual Report. 2015. Pieejams:

[http://www.liaa.gov.lv/files/liaa/attachments/baltic\\_states\\_real\\_estate\\_market\\_overview\\_2015\\_digital.pdf](http://www.liaa.gov.lv/files/liaa/attachments/baltic_states_real_estate_market_overview_2015_digital.pdf)

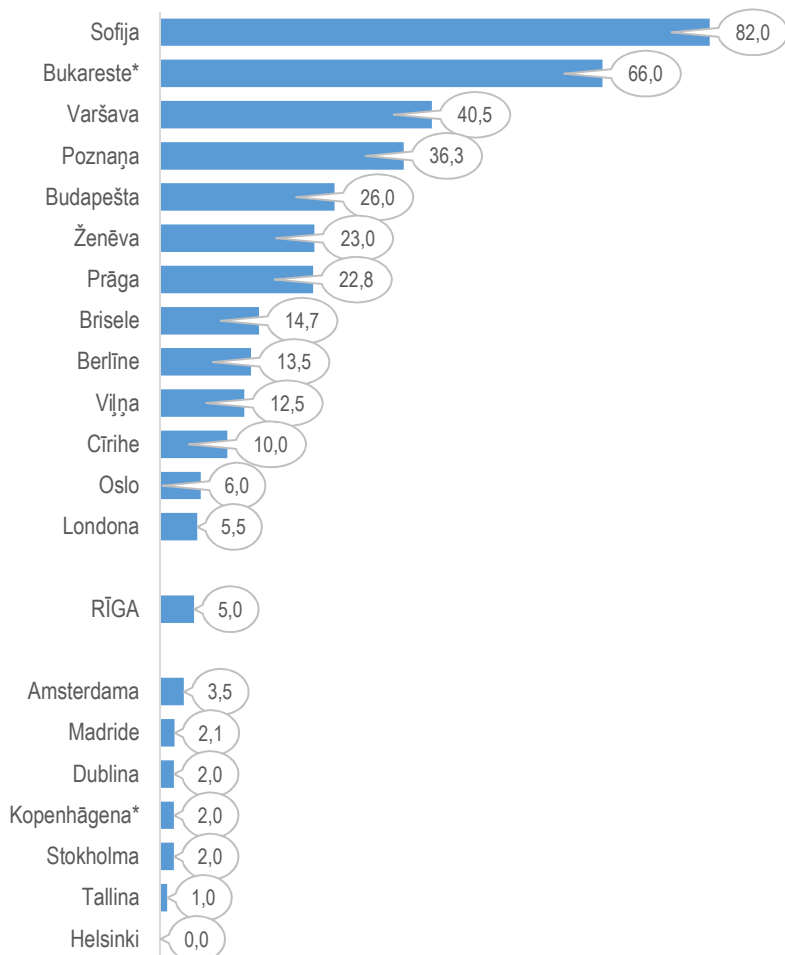
Attēls 85. Dienu, kad ozona O<sub>3</sub> koncentrācija pārsniedz 120 µg/m<sup>3</sup>, skaits gadā (2013.g.)

Datu avots: EUROSTAT

Attēls 86. Atmosfēras piesārņojums: Dienu, kad daļiņu emisija (*particulate matter PM10*) pārsniedz 50 µg/m<sup>3</sup>, skaits (2013.g.)

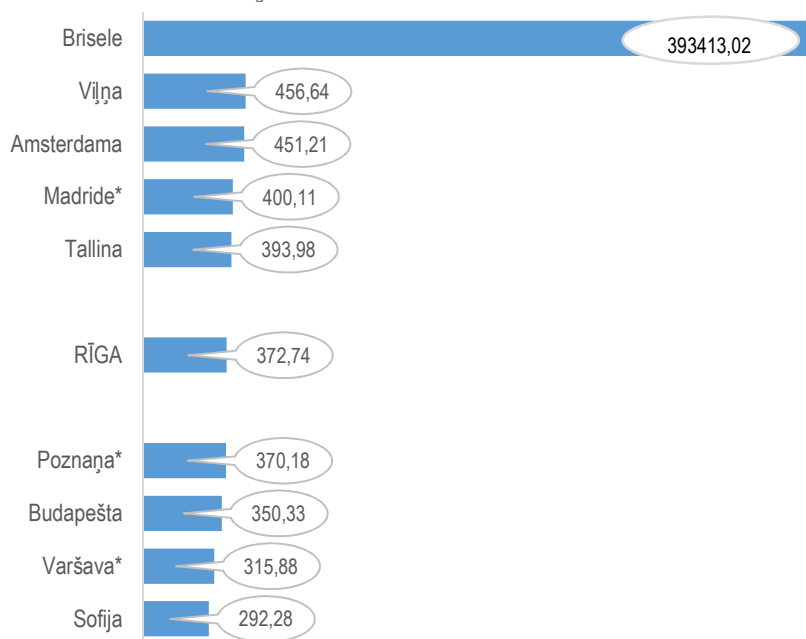
Datu avots: EUROSTAT

\*2012.g. dati.



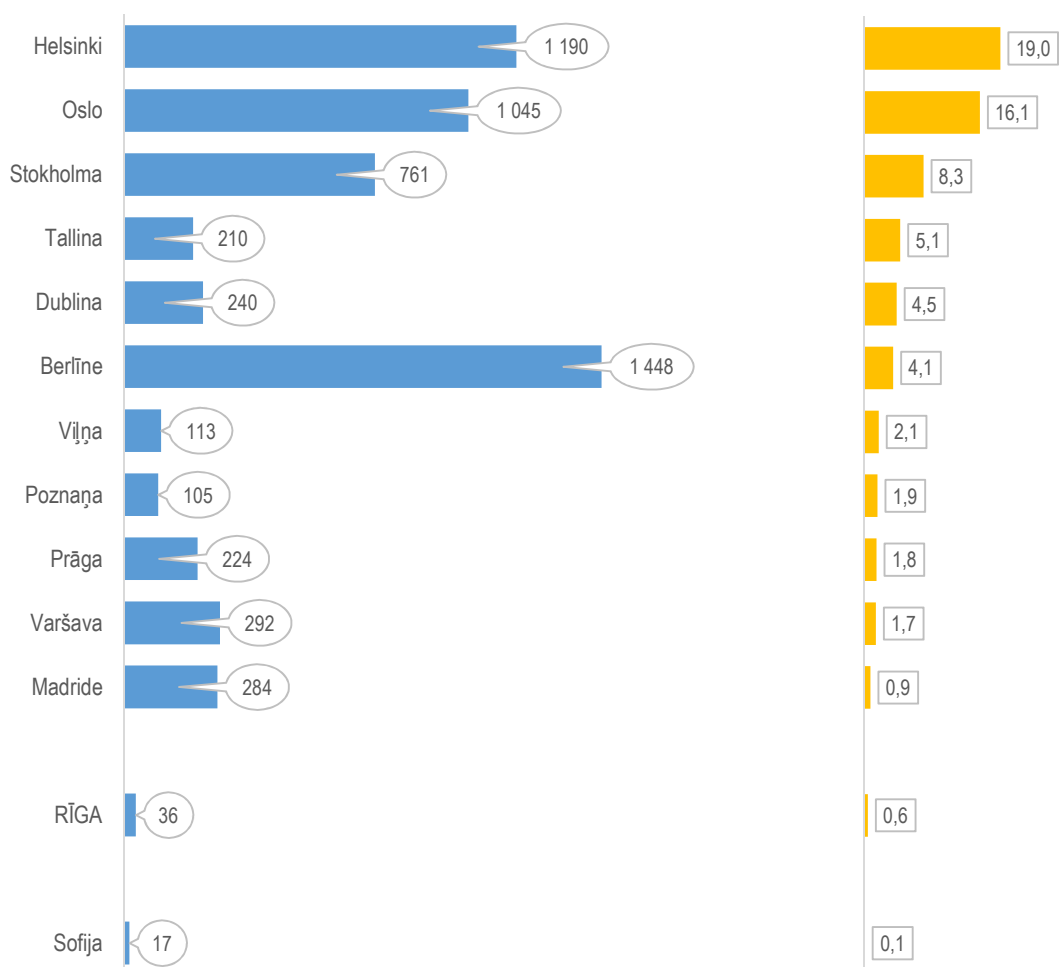
Attēls 87. Pašvaldībā radītie sadzīves atkritumi (t.sk. komerciālie), kg uz 1 iedzīvotāju (2013.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini  
\*2012.g. dati.



Attēls 88. Veloceliņu garums pilsētā kopā kilometros, un km/1000 iedzīvotājiem (2011.g.)

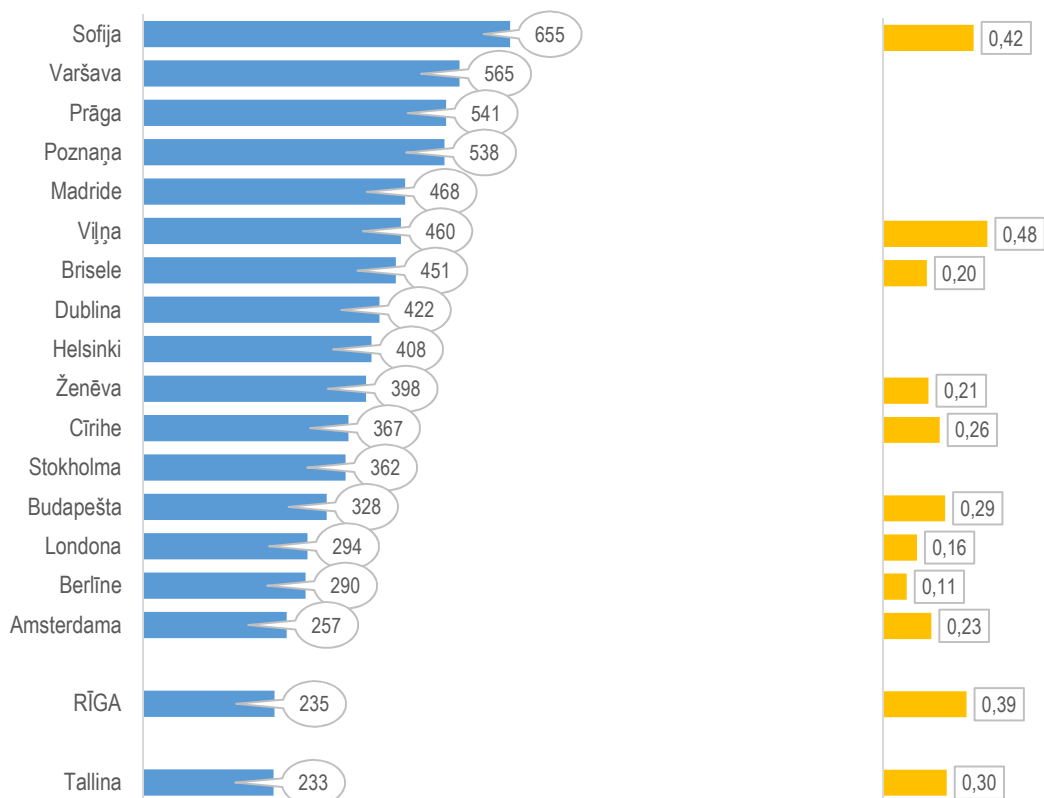
Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini



Attēls 89. Automašīnu skaits uz 1 000 iedzīvotājiem (2011.g.), ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo skaits uz 10 000 iedzīvotāju (2013.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini

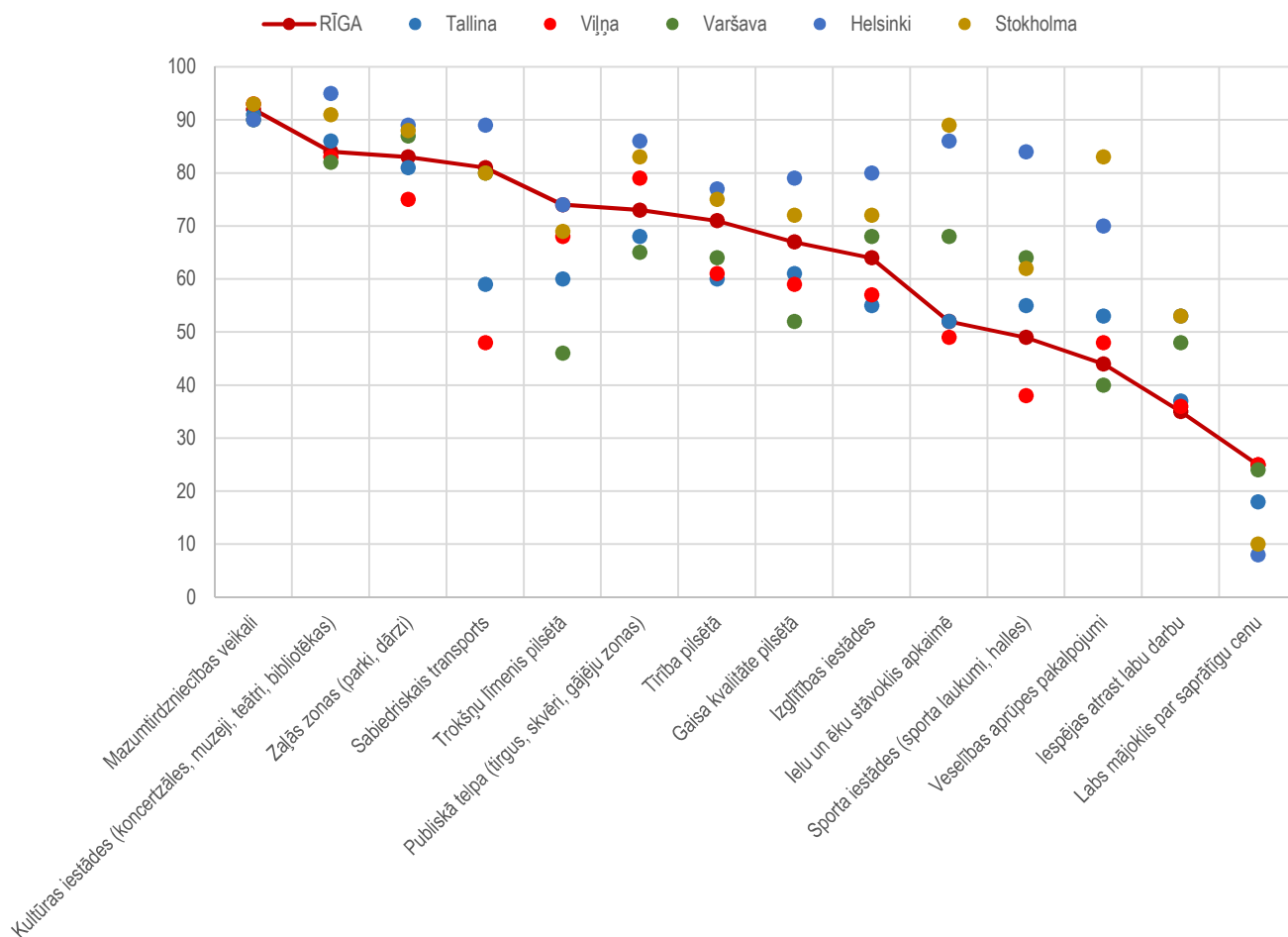
Piezīme: Gadījumos, kad attēlā nav iekļauti dati, tie nav bijuši pieejami datu bāzē.



Attēls 90. Pilsētas iedzīvotāju apmierinātība ar infrastruktūru (2012.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini

Piezīme: Attēlots to iedzīvotāju īpatsvars konkrētajā pilsētā, kuri ir apmierināti ar konkrēto infrastruktūras aspektu.

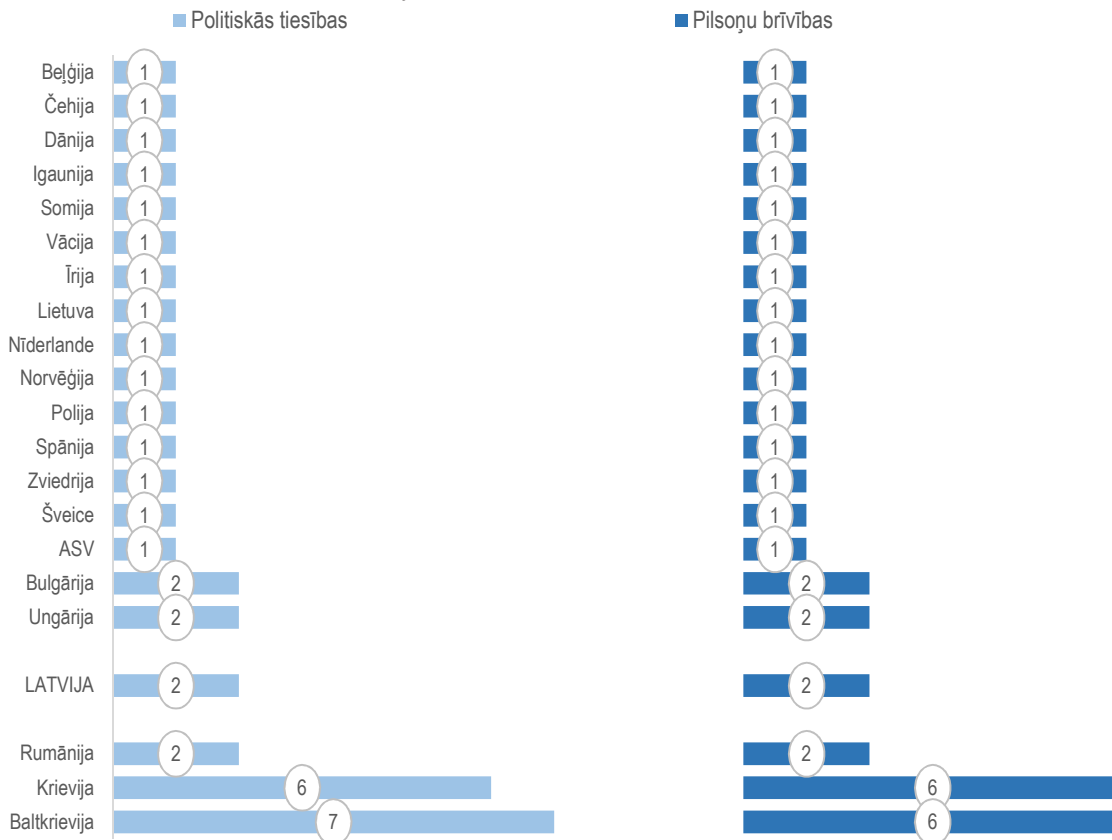


### 6.1.5. Sasniedzamība un fiziskās infrastruktūras efektivitāte

Attēls 91. Vārda brīvība un cilvēktiesības - Freedom House Indekss (2014.g.)

Datu avots: Freedom House Index. Pieejams: [https://freedomhouse.org/sites/default/files/01152015\\_FIW\\_2015\\_final.pdf](https://freedomhouse.org/sites/default/files/01152015_FIW_2015_final.pdf)

Piezīme: Novērtējums skalā no 1 'brīvs' līdz 7 'nebrīvs'.

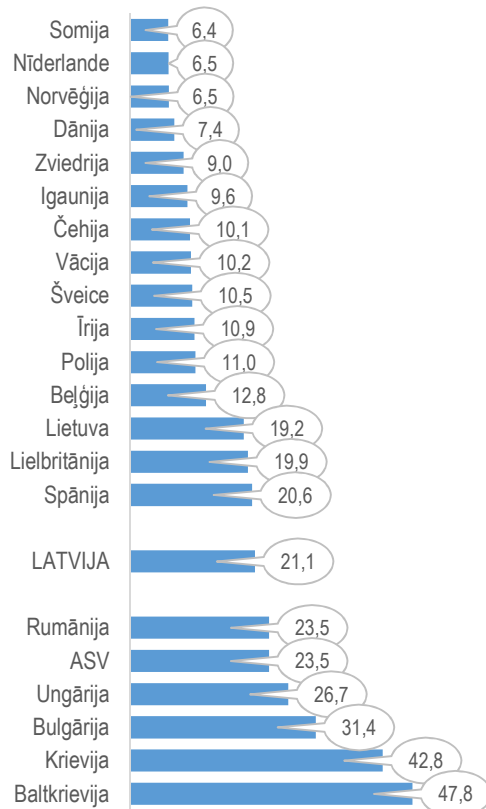


Attēls 92. Preses brīvības indekss (2014.g.)

Datu avots: World Press Freedom Index 2015. Pieejams: [http://rsf.org/index2014/data/index2014\\_en.pdf](http://rsf.org/index2014/data/index2014_en.pdf)

Piezīme 1: Dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā.

Piezīme 2: Indeksa vērtējumi no 0 'labākais iespējamais vērtējums' līdz 100 'sliktākais iespējamais vērtējums'.

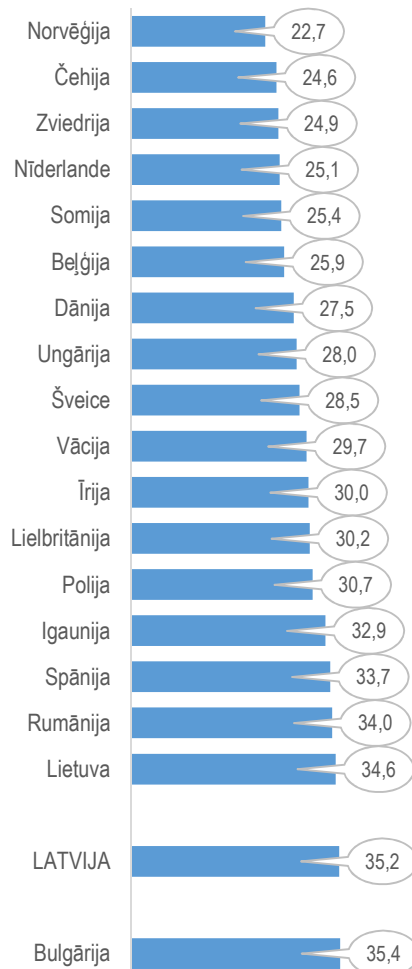


## Attēls 93. Ienākumu nevienlīdzība - Džini koeficients (2013.g.)

Datu avots: EUROSTAT

Piezīme 1: Dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā.

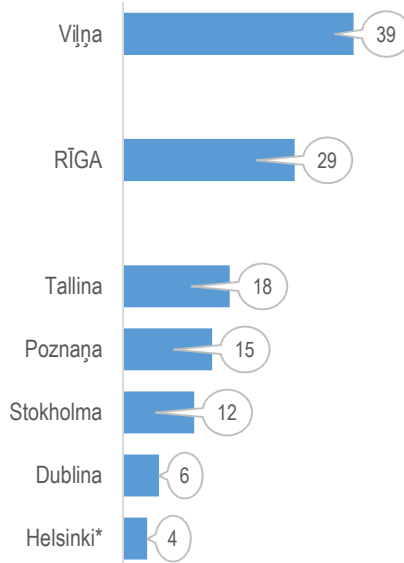
Piezīme 2: Raksturo ienākumu nevienlīdzību. Tas variē no 0 līdz 100. Džini koeficients ir 0, ja pastāv absolūta ienākumu vienlīdzība (t. i., visiem iedzīvotājiem ir vienādi ienākumi), bet, jo vairāk tas tuvojas 100, jo lielāka ir ienākumu nevienlīdzība..



## Attēls 94. Ārvalstu sadraudzības pilsētu skaits

Datu avots: Konkrēto pilsētu mājas lapas un publiski pieejamā informācija pārskatos

\*Helsinki neatzīst sadraudzības pilsētu pieeju, bet tai ir 4 pilsētas ar partneru statusu.

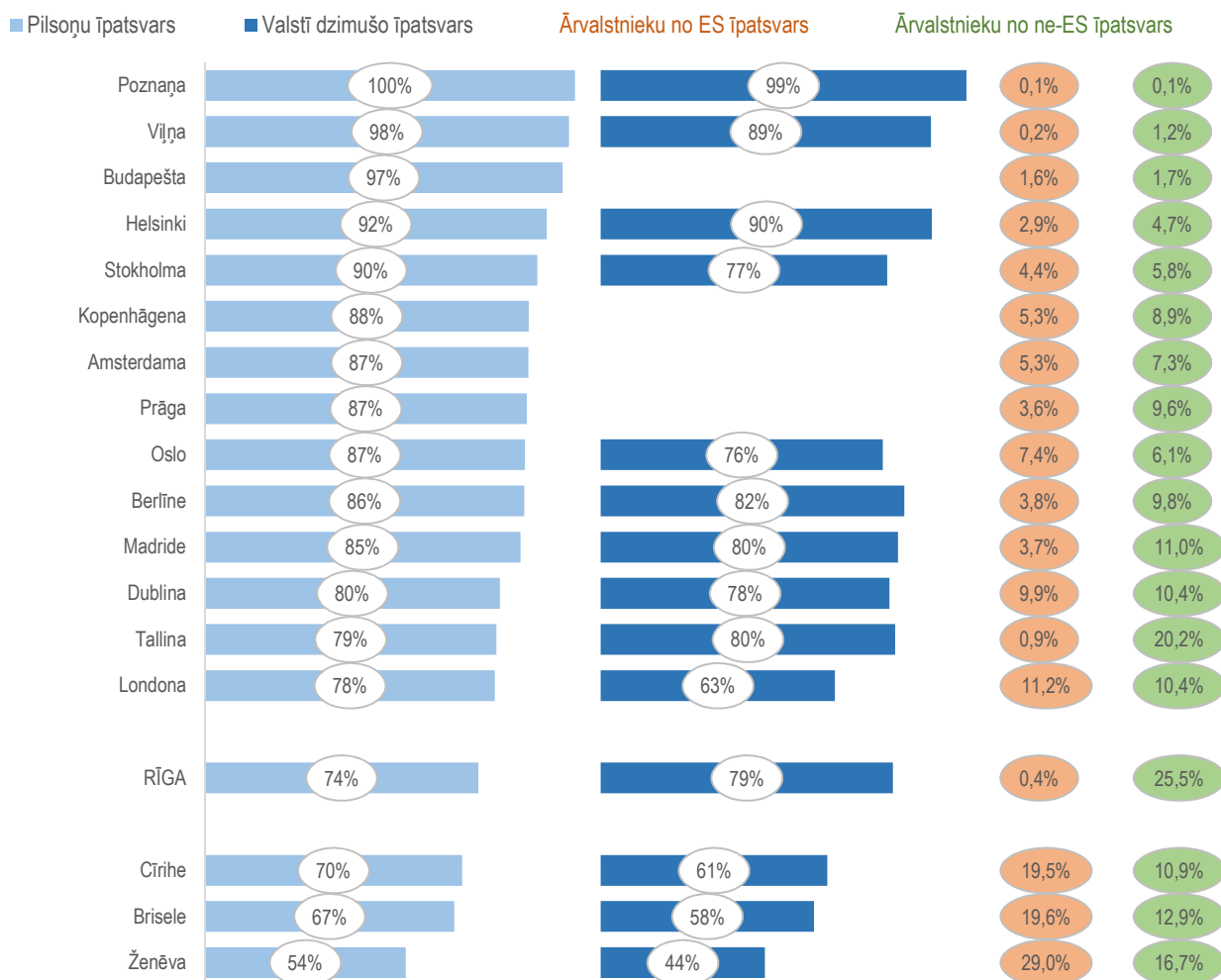




Attēls 95. Ārvalstīs dzimušo īpatsvars pilsētas iedzīvotāju vidū (2011.g.)

Datu avots: EUROSTAT

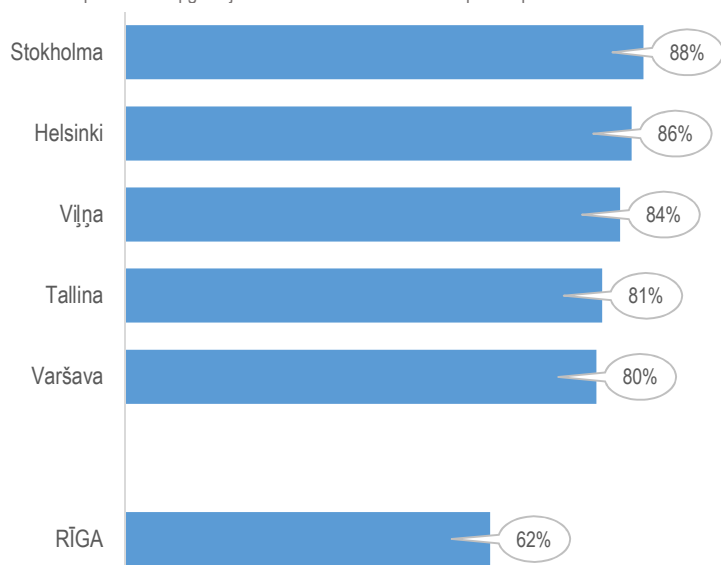
Piezīme: Gadījumos, kad attēlā nav iekļauti konkrēti dati, tie nav bijuši pieejami datu bāzē.



Attēls 96. Iedzīvotāju atvērtība ārzemniekiem (2012.g.)

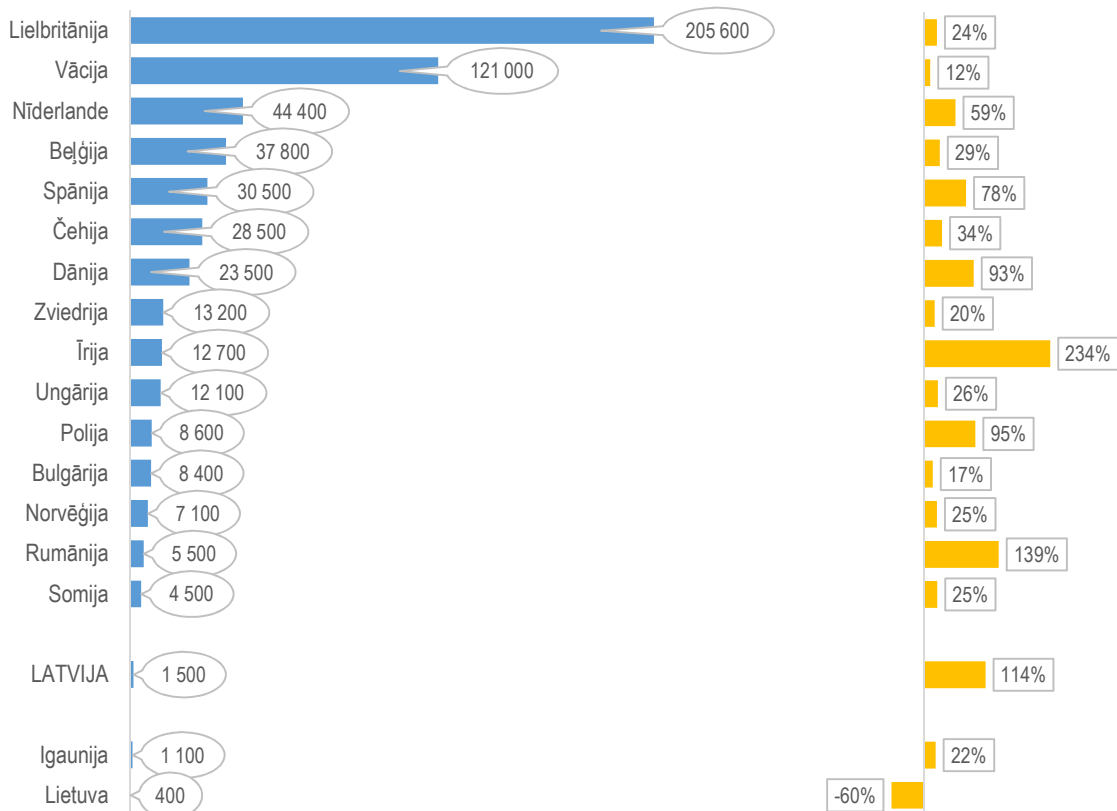
Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini

Piezīme: Attēlots pozitīvo atbilžu īpatsvars, vērtējot piekrišanu vai nepiekrišanu apgalvojumam "Ārzemnieku klātbūtne pilsētā pozitīvi ietekmē attīstību".



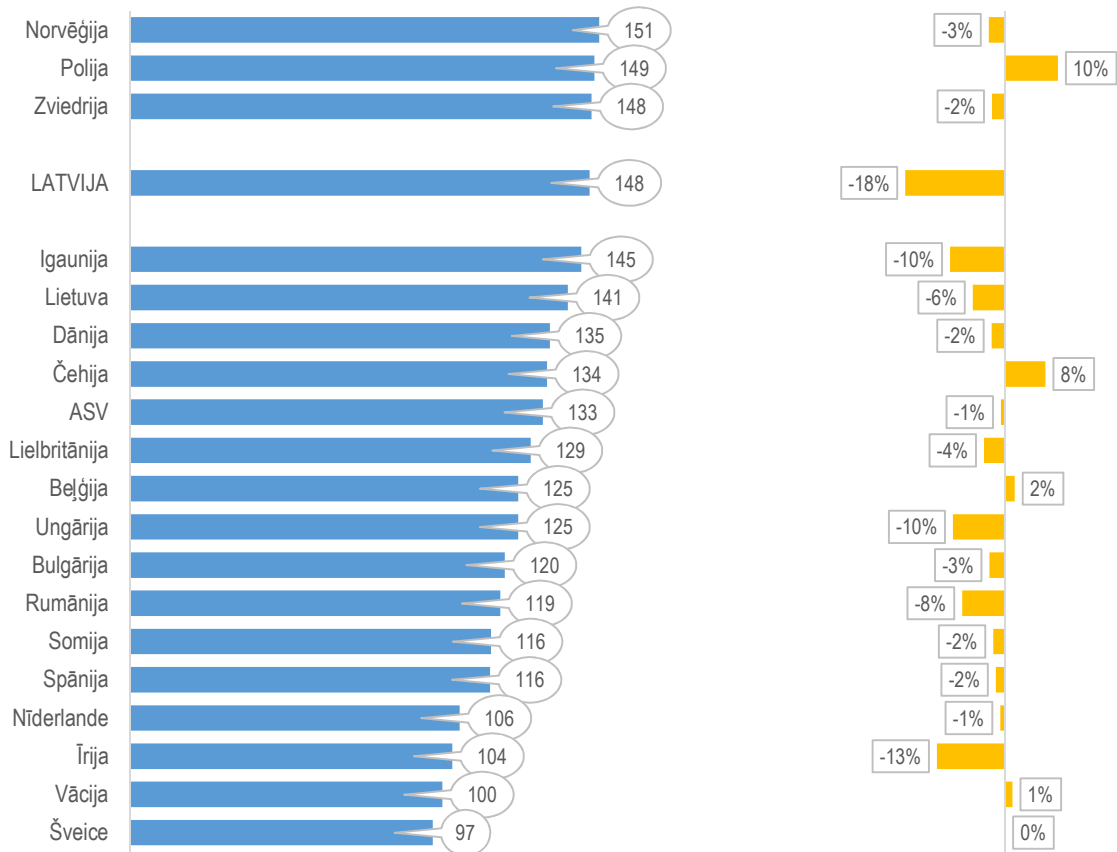
Attēls 97. Ārvalstu studentu īpatsvars (2012.g.; izmaiņas 2012./2008.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini



Attēls 98. Dzimumu līdzsvars izglītībā – studentu-sieviešu skaits uz 100 studentiem-vīriešiem (2012.g.; izmaiņas 2012./2008.g.)

Datu avots: EUROSTAT, autoru aprēķini

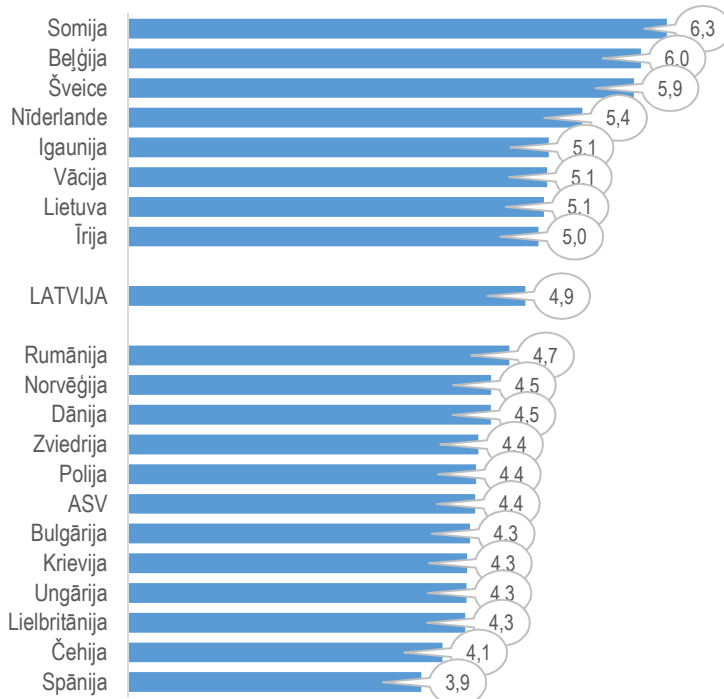


## Attēls 99. Matemātikas un dabas zinātņu prasmju novērtējums (2014.g.)

Datu avots: Global Competiveness Index. Pieejams: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>

Piezīme 1: dotā pētījuma kontekstā tiek pieņemts, ka Latvijas kopējais rādītājs ataino situāciju arī Rīgā

Piezīme 2: attēlots vidējais vērtējums aptaujas datus par to, kā tiek novērtēta matemātikas un dabas zinātņu izglītība, skalā no 1 'ļoti slikti' līdz 7 'izcili'.



## Attēls 100. Inovāciju pilsētu klasifikācija (2014.g.)

Datu avots: *2thinknow* Innovation Cities™ Index 2014. Pieejams: <http://www.innovation-cities.com/innovation-cities-index-2014-global/8889>

Piezīme: Attēlots inovāciju pilsētu indekss, kas tiek aprēķināts trīs aspektos - kultūras resursi, cilvēkresursi, tīklojumi. Iekavās pie pilsētām norādīta to vieta kopējā pilsētu inovatīvātes rangžējumā. Balstoties trīs minēto faktoru kopējos rādītājos, pilsētas tiek segmentētas piecos segmentos:

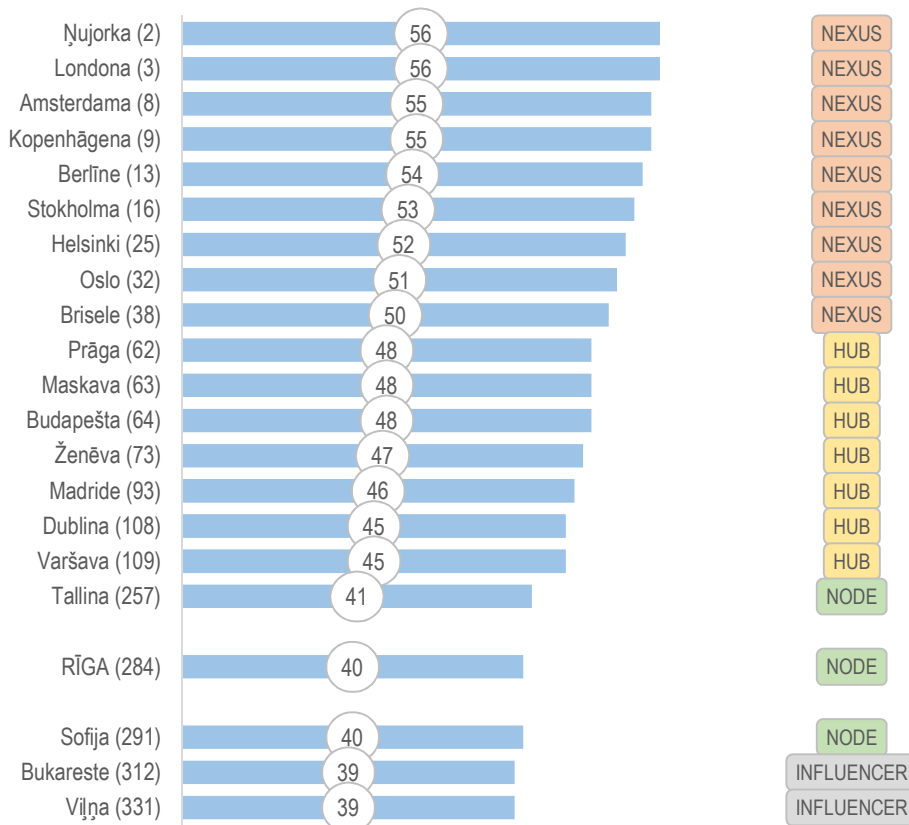
NEXUS - Izšķiroši ieguldījumi ekonomiskajās un sociālajās inovācijās;

HUB - Ietekme uz būtiskākajiem ekonomisko un sociālo inovāciju segmentiem, balstoties globālās attīstības tendencēs;

NODE - Kvalitatīva attīstība daudzos inovāciju segmentos, bet ar atsevišķām būtiskām nepilnībām;

INFLUENCER - Konkurētspēja tikai atsevišķos segmentos, būtiskas nepilnības;

UPSTART - Veikti būtiski soļi potenciālas inovāciju konkurētspējas veidošanā atsevišķos inovāciju segmentos.



## Attēls 101. Uzņēmējdarbības gars: Globālais uzņēmējdarbības indekss (2009.g.)

Datu avots: The Global Entrepreneurship Index (GEINDEX). Pieejams: [http://zs.thulb.uni-jena.de/servlets/MCRFileNodeServlet/jportal\\_derivate\\_00169881/wp\\_2009\\_028.pdf](http://zs.thulb.uni-jena.de/servlets/MCRFileNodeServlet/jportal_derivate_00169881/wp_2009_028.pdf)

Piezīme: Attēlots indekss šādos uzņēmējdarbības aspektos:

Uzņēmējdarbības kultūra/orientācija (The Entrepreneurial Attitudes) - raksturo iedzīvotāju gatavību uzņēmējdarbībai, iekļaujot tādas aspektus kā biznesa uzsākšanas spējas, nebaidīšanos no kļūdīšanās, tīklošanās prasmes un praksi, sabiedrības attieksmi pret uzņēmējiem kopumā u.tml.

Uzņēmējdarbības aktivitāte (The Entrepreneurial Activity) - raksturo uzņēmējdarbības aktivitāti, iekļaujot tādas aspektus kā izglītības un prasmju līmenis, produktu/pakalpojumu unikalitāte, uzņēmējdarbības vide, jaunāko tehnoloģiju pieejamība, cilvēkresursu attīstības līmenis u.tml.

Uzņēmējdarbības mērķtiecīgums (The Entrepreneurial Aspiration) - raksturo uzņēmējdarbības orientāciju uz attīstību, iekļaujot tādas aspektus kā pētniecība un attīstība, inovācijas, globalizācija un internacionalizācija, riska kapitāla pieejamība u.tml.

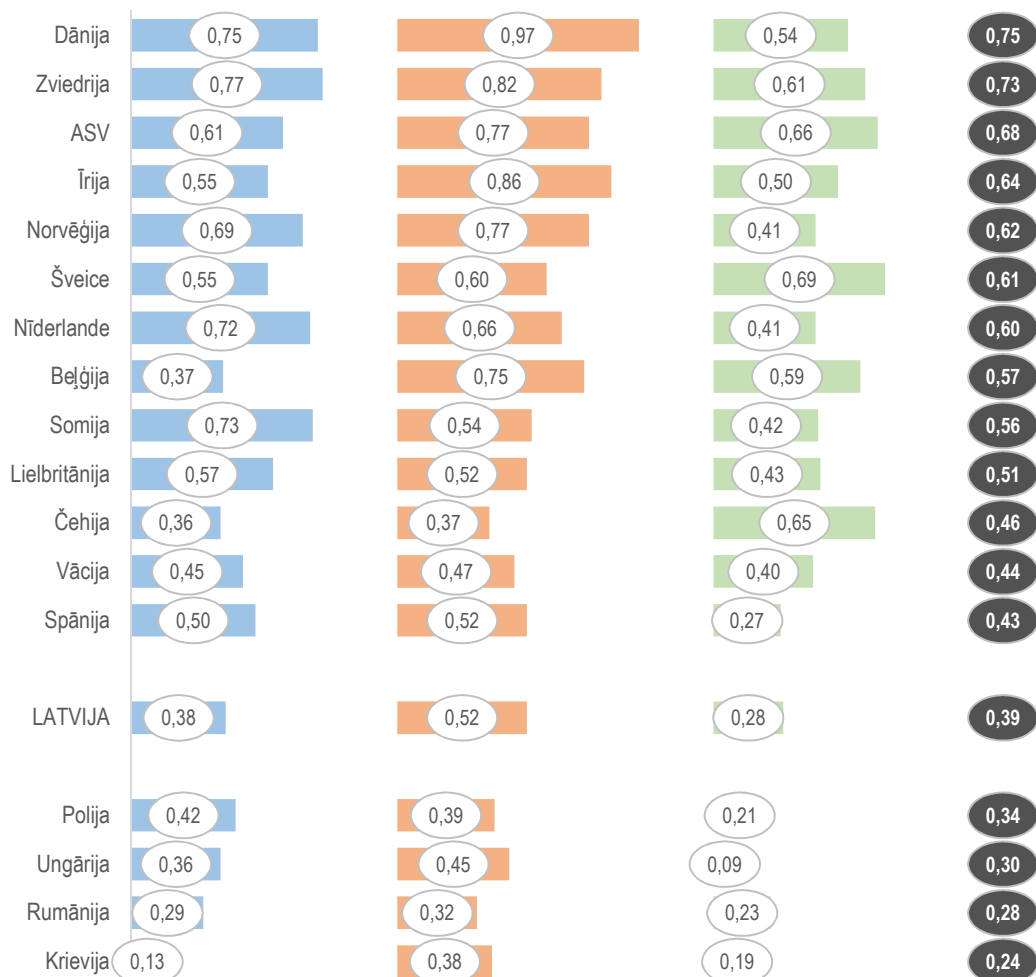
Globālais uzņēmējdarbības indekss (The Global Entrepreneurship Index Rank) - vidējais valsts rādītājs, balstoties trīs izdalīto apakšrādītāju vērtībās.

■ Uzņēmējdarbības kultūra/orientācija (The Entrepreneurial Attitudes)

■ Uzņēmējdarbības aktivitāte (The Entrepreneurial Activity)

■ Uzņēmējdarbības mērķtiecīgums (The Entrepreneurial Aspiration)

● Globālais uzņēmējdarbības indekss (The Global Entrepreneurship Index Rank)

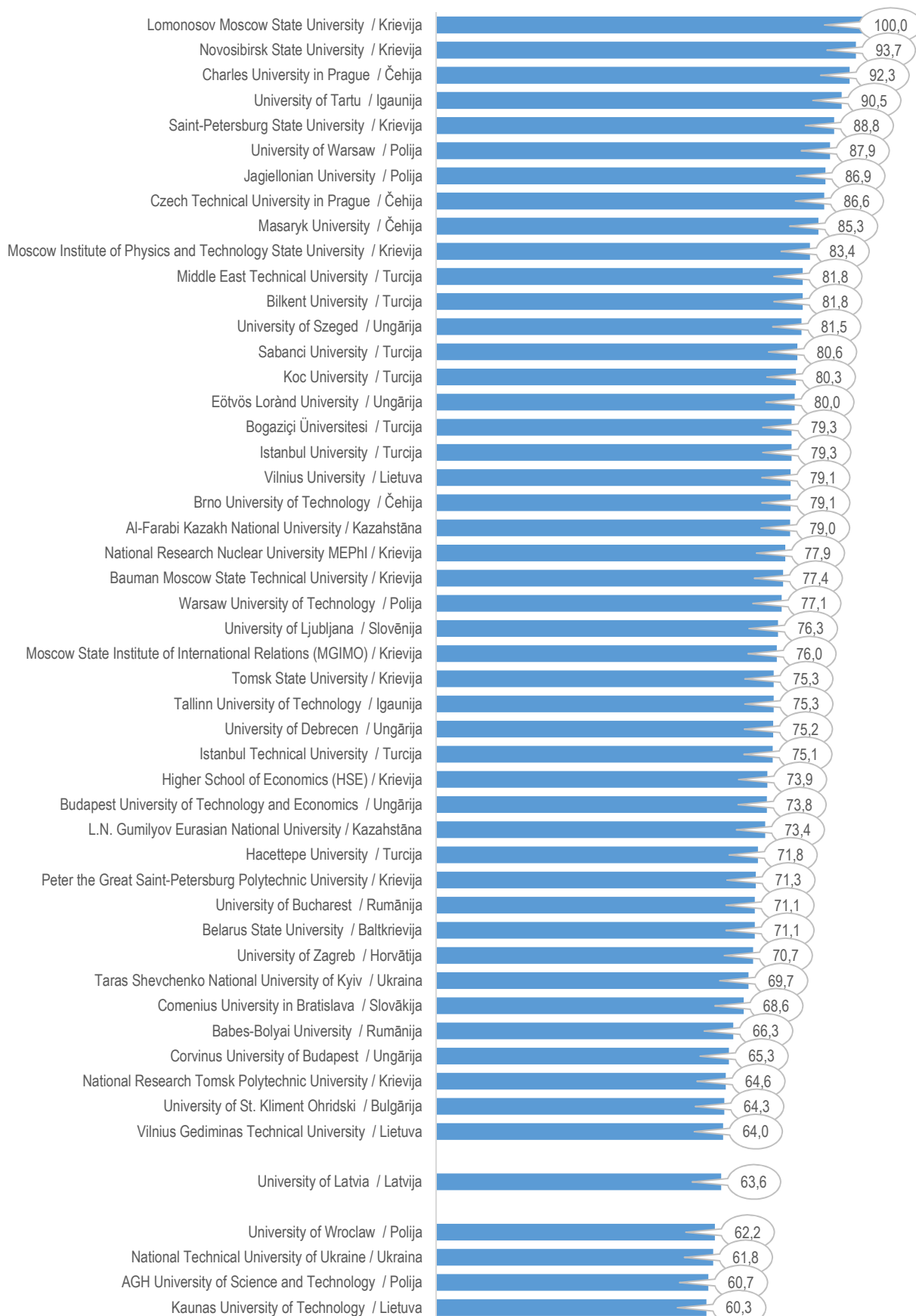


## Attēls 102. Universitāšu reitings (2014.g.)

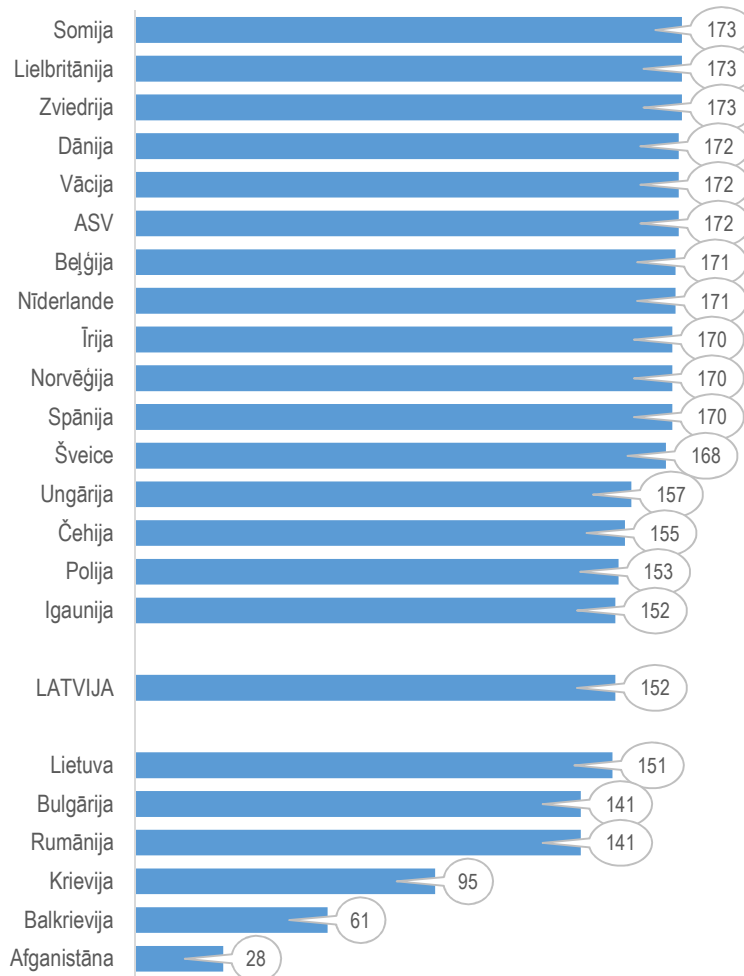
Datu avots: QS World University Rankings® 2015/16. Pieejams: [http://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2015#sorting=rank+region="+country="+faculty="+stars=false+search="](http://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2015#sorting=rank+region=)

Piezīme 1: Dotais reitings iekļauts ilustratīvos nolūkos. To nevar uzskatīt par pilnībā objektīvu universitāšu kvalitātes raksturotāju. Dotā reitings metodoloģiju skatīt: <http://www.topuniversities.com/university-rankings-articles/world-university-rankings/qs-world-university-rankings-methodology>

Piezīme 2: Attēlotas tikai jauno Eiropas valstu un Centrālās Āzijas valstu (Emerging Europe & Central Asia) universitātes.



Attēls 103. Valstu, kurās konkrēto valstu pilsoņi var iebraukt bez vīzas vai vīzu saņemot iebraucot, skaits (2014.g.)  
 Datu avots: How powerful is your pasports? Pieejams: <http://www.movehub.com/sites/default/files/filemanager/passport-power-fixed.png>



## 6.2. Rīgas pilsētas konkurētspējas analīze: faktori

Apskatot pilsētu konkurētspēju, ir viegli pazaudēt fokusu un ieslīgt dažādu indikatoru detalizētā analīzē. Modernās pilsētas ir ļoti komplicētas sistēmas, kuras visā savā sarežģītībā vienlaicīgi ir grūti aptveramas. Tādēļ labi identificētas vienkāršotas to reprezentācijas bieži var pavēstīt vairāk kā statistikas gada grāmatas vai nejauši ikdienas novērojumi. Balstoties iepriekš apskatītajos datos un informācijā, šajā nodaļā analītiski izvērtēsim Rīgas konkurētspēju katrā no metodoloģijā izdalītajiem četriem analīzes aspektiem. Savukārt nākamajā nodaļā, izmantojot šo pašu dalījumu, mēs veiksīm detalizētāku tematisko izvērtējumu. Četru kategoriju dalījums gan ir tikai indikatīvs un izveidotajos stāstījumos pārklājas.

### 6.2.1. Institūcijas

Šajā sadaļā tiks īsumā raksturota Rīgas pārvaldības un lēmumu pieņemšanas sistēma, kā arī ieskicēti daži starptautisku atzinību guvuši publiskajās un privātajās struktūrās izmantoti pārvaldības risinājumi, ko, iespējams, varētu adaptēt arī Rīgā.

Saskaņā ar likumu par pašvaldībām, Rīgas administratīvās teritorijas ietvaros vietējā pārvalde tiek organizēta ar vēlētās pārstāvniecības – domes – un tās izveidoto institūciju un iestāžu starpniecību.<sup>80</sup> Rīgas dome sastāv no 60 deputātiem, kuri no deputātu vidus ievēl domes priekšsēdētāju un priekšsēdētāja vietnieku. Domes darbs – jautājumu izskatīšana un lēmumu pieņemšana – notiek domes sēdēs. Savukārt domes sēdēs izskatāmie jautājumi tiek sagatavoti deputātu vadītajās pastāvīgajās komitejās. Tādas Rīgā ir astoņas: (1) Drošības, kārtības un korupcijas novēršanas jautājumu komiteja; (2) Finanšu un administrācijas lietu komiteja; (3) Izglītības, kultūras un sporta komiteja; (4) Mājokļu un vides komiteja; (5) Pilsētas attīstības komiteja; (6) Pilsētas īpašumu komiteja; (7) Satiksmes un transporta lietu komiteja; (8) Sociālo jautājumu komiteja. Lai nodrošinātu domes pieņemto lēmumu izpildi, Rīgā ir izveidota Pašvaldības administrācija, kurā ietilpst centrālā administrācija un pēc nozaru principa izveidoti domes administratīvie departamenti. Centrālo administrāciju vada Rīgas pilsētas izpilddirektors un tā nodrošina pašvaldības kompetences īstenošanas atbalsta funkcijas. Savukārt domes departamenti ir domes priekšsēdētāja pakļautībā un to darbību kontrolē attiecīgās komitejas.<sup>81</sup>

Teritoriāli Rīga ir sadalīta 58 neoficiāli iezīmētās apkaimēs un 6 oficiālās administratīvi teritoriālās vienībās, kurās darbojas 3 Rīgas pilsētas izpilddirektora pakļautībā esošās izpilddirekcijas. No pārvaldības viedokļa Rīgas administratīvās teritorijas iekšienē nozīmīgāks ir nozaru, nevis teritoriālais dalījums. Taču Rīga robežojas ar vairākām salīdzinoši blīvi apdzīvotām pašvaldībām, kuras ekonomiski ir cieši saistītas ar Rīgu, bet administratīvi – nošķirtas. Līdz ar to teritoriālais aspekts kļūst daudz būtiskāks Rīgas aglomerācijas kontekstā, kad uz Rīgu skatās kā uz ekonomiski integrētu reģionu, nevis administratīvi noteiktu teritoriju. Daudzi nozaru lēmumi noteikti teritoriāli ietekmē ne tikai Rīgu, bet arī apkārt esošās pašvaldības. Piemēram, sabiedriskā transporta sistēmu vai pirmsskolas izglītības pieejamību nozaru griezumā visticamāk produktīvāk analizēt Rīgas aglomerācijas līmenī. Tāpat vairāki no konkurētspējas viedokļa Rīgai būtiski infrastruktūras objekti (piemēram, lidosta "Rīga") atrodas ārpus tās administratīvi teritoriālajām robežām.

Kopumā Rīgas pārvaldības sistēma ir samērā centralizēta un vara koncentrēta domes priekšsēdētāja un to atbalstošās domes deputātu koalīcijas rokās, kas, no vienas puses, ļauj īstenot veiksmīgai attīstībai tik nepieciešamo līderību, bet, no

<sup>80</sup> Par pašvaldībām, 19.05.1994. likums / LV, 61 (192), 24.05.1994., Zinotājs, 11, 16.06.1994.

<sup>81</sup> Rīgas pilsētas pašvaldības nolikums, Rīgas domes 01.03.2011. saistošie noteikumi Nr. 114.

otras puses, rada nepieciešamību pēc efektīvas birokrātijas, lai nodrošinātu sabiedrības interešu pārstāvēniecību un vienota redzējuma par pilsētas attīstību veidošanos. Saskaņā ar Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam pilsēta gribētu nostiprināt modernu, uz klientiem orientētu pārvaldi un panākt labu sadarbību Rīgas aglomerācijas ietvaros. Stratēģijas īstenošanas principi paredz gan plašu sabiedrības iesaisti, gan apkaimju identitāšu stiprināšanu, ņemot vērā to specifiskās iezīmes, gan savstarpējo sadarbību dažādos līmeņos – starp domes struktūrvienībām, starp domi un iedzīvotājiem, starp Rīgas aglomerācijas pašvaldībām un starptautiski gan kā valsts partneris, gan kā autonomu spēlētājs pilsētu sadarbības tīklos.<sup>82</sup> Apskatot veiksmīgi attīstošos pilsētu piemērus, dažādu pilsētas pārvaldē iesaistīto pušu (administrācijas, iedzīvotāju un uzņēmēju intereses pārstāvošo grupu, sabiedrības kopumā utt.) spēja vienoties par kopēju pilsētas attīstības redzējumu nereti parādās kā viens no galvenajiem panākumu iemesliem. Piemēram, Leipziger izaugsme no gandrīz vai pilnībā apstājušās ražošanas pēc Vācijas atkalapvienošanās deviņdesmito gadu sākumā līdz nozīmīgam autorūpniecības centram mūsdienās cita starpā tiek saistīta ar veiksmīgi īstenotu uz sadarbību vērstu pārvaldības sistēmu, kuru raksturo augsta pilsoniskā līdzdalība, dažādības tolerance un pārdomāta publiskā un privātā partnerība.<sup>83</sup> Savukārt Bilbao izaugsmei labi nostrādājusi duālā stratēģija, kuras ietvaros pilsēta, no vienas puses, aktīvi meklēja jaunus starptautisku savienojumus, bet, no otras puses, lēmumu procesā pastiprināti iesaistīja vietējās interešu grupas.<sup>84</sup>

Rīgas vīzija par pārvaldības modeli visumā ir salīdzināma ar labiem citu pilsētu piemēriem. Taču efektīvas pārvaldības ieviešana vienmēr ir sarežģītāka, nekā apņemšanās. Pirmkārt, cilvēki ne tikai Rīgā un Latvijā, bet Eiropā kopumā mazāk piedalās vēlēšanās, atsvešinās un izjūt vienaldzību pret pārvaldības procesu.<sup>85</sup> Bez tam Latvijā iedzīvotāji<sup>86</sup> un uzņēmumi<sup>87</sup> maz iesaistās dažādās nevalstiskās, brīvprātīgās, profesionālās u.c. apvienībās un asociācijās, kas apgrūtina kopēju interešu formulēšanu. Otrkārt, daudzi pārvaldības elementi (piemēram, nodokļu politika, tiesiskums u.c.) ir vienlaicīgi pašvaldības un valsts kompetencē. Piemēram, Pasaules Banka ir izveidojusi plašu pārvaldības indikatoru salīdzinājumu starp dažādām valstīm. Latvijas rādītāji, kas šajā gadījumā labi raksturo arī Rīgu, attiecībā uz korupcijas kontroli, valdības efektivitāti, politisko stabilitāti, normatīvā regulējuma kvalitāti, tiesiskumu un vārda brīvību, ir pozitīvi, bet atpaliek no Igaunijas un Lietuvas, un ievērojami no pārvaldības jomas līderu – Skandināvijas valstu, Vācijas u.c. – rādītājiem.<sup>88</sup> Visbeidzot arī Rīgas iedzīvotāju un uzņēmēju viedoklis par dažādiem pārvaldības elementiem varētu būt pozitīvāks. Piemēram, iedzīvotāji ir samērā apmierināti ar Rīgas pašvaldības darbu kopumā (76%), bet ievērojami mazāk ar iespējām ietekmēt pašvaldības lēmumus (21%).<sup>89</sup> Ievērojama daļa uzņēmēju kā vienu no galvenajām konkurētspējas priekšrocībām atzīmē uzņēmuma atrašanos Rīgā (37%), taču vēl vairāk kā uzņēmumu attīstību kavējošu faktoru norāda birokrātiju pašvaldības procedūrās (65%).<sup>90</sup>

Labā pārvaldība nepazaudē un realizē sabiedrībai noderīgas idejas un mēģina pilnībā izmantot vietējo resursu kapacitāti. Lai Rīgas institucionālā vide tuvotos optimālai pārvaldības sistēmai, var apsvērt vairāku mūsdienīgu pārvaldības risinājumu

<sup>82</sup> Rīga 2030. Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments.

<sup>83</sup> Großmann, Katrin, Haase, Annegret, Kullmann, Katharina and Hedtke, Christoph (2014). *Assessment of urban policies in Leipzig, Germany*. Leipzig: Department of Urban and Environmental Sociology.

Helmholtz Centre for Environmental Research - UFZ

<sup>84</sup> World Economic Forum (2014). *The Competitiveness of Cities*. Geneva: WEF

<sup>85</sup> Merkel, Wolfgang (2014). Is There a Crises of Democracy? *Democratic Theory* 1 (2): 11-25.

<sup>86</sup> Skatīt šī pētījuma ietvaros veiktās iedzīvotāju aptaujas datus pielikumā.

<sup>87</sup> Latvijas Darba devēju konfederācija (2015). *Uzņēmējdarbība reģionos Latvijā: aktivitāte, sadarbība, konkurētspēja*. Rīga: LDDK.

<sup>88</sup> The Worldwide Governance Indicators.

<sup>89</sup> Pretendentu apvienība: SIA "Aptauju centrs" un SIA "Excolo Latvia" (2015). *Rīgas iedzīvotāju apmierinātība ar pašvaldības darbību un pilsētā notiekošajiem procesiem*.

<sup>90</sup> Skatīt šī pētījuma ietvaros veiktās uzņēmēju aptaujas datus pielikumā.



ieviešanu un attīstību Rīgas pašvaldībā. Risinājumus var iedalīt divās nosacītās grupās – tādos, kas rada jaunas iespējas, un tādos, kas apzināti iespējo noteiktas mērķa grupas.

Pasivitāti un vienaldzību iespējams pārvarēt ar jaunu iespēju radīšanu. Viens no veidiem, ko pilsētas var darīt, ir veidot atvērtus izaicinājumu konkursus specifisku problēmu risināšanai. Proti, tā vietā, lai izdomātu risinājumu administrācijas ietvaros, koncentrēties uz precīzu problēmas definēšanu un labāko risinājumu noskaidrot ar izaicinājuma konkursa palīdzību, kurā var piedalīties katrs, kurš var sagatavot specifiskajai atbilstošu piedāvājumu. Piemēram, Barselonā šādi tika meklēti risinājumi velosipēdu zādzību ierobežošanai, ielu bojājumu automatiskai identifikācijai, gājēju plūsmu monitoringam u.c. izaicinājumiem.<sup>91</sup> Savukārt šī pētījuma sagatavošanas laikā Obamas administrācija ASV mājas lapā bija pieejama informācija par vairāk kā 600 atvērtiem ideju konkursiem.<sup>92</sup>

Līdzīgs jaunu iespēju radīšanas piemērs ir atvērto datu pieejas nodrošināšana. Daudzas pilsētas un valstis ir izvēlējušās veltīt resursus, lai nodrošinātu brīvu pieeju to rīcībā esošiem neapstrādātiem izejas datiem mašīnlasāmā formātā. Šajā ziņā apsveicama ir šogad notikusī atvērto datu pilotprojekta atklāšana arī Rīgas pašvaldībā.<sup>93</sup> Jāatzīmē gan, ka atgriezeniskā saite un pienesums no atvērto datu projektiem, visticamāk ir tieši atkarīga no datu kvalitātes – no tā, kādus datus un cik regulāri pašvaldība publicē. Piemēram, uz Helsinku atvērtās datu bāzes, kas tiek uzskatīta par vienu no labākajiem līdzīga tipa projektiem pasaulē<sup>94</sup>, ir izveidotas tādas mobilās aplikācijas kā *OpenAhjo*, kas ļauj viedtālruņos sekot līdž lēmumu pieņemšanai Helsinku pašvaldībā, izmantojot to pašu dokumentāciju, kas pieejama deputātiem, un *BlindSquare*, kas palīdz cilvēkiem ar redzes traucējumiem pārvietoties pilsētā.

Jaunas iespējas var radīt arī ar inovatīviem iedzīvotāju līdzdalības mehānismiem.<sup>95</sup> Piemēram, vairākas pilsētas, lai pieņemtu lēmumus par iedzīvotājiem būtiskiem jautājumiem, ir izmantojušas pilsoņu paneļus un iedzīvotāju žūrijas. Tajās pēc līdzīgiem principiem kā ASV tiesu sistēmā zvērinātie tiek atlasīti iedzīvotāji, kuri pēcāk, savstarpēji apspriežoties, lemj par izskatāmajiem jautājumiem. Melburnā iedzīvotāju žūrijai 2014. gada vasarā tika uzticēts pieņemt lēmumus par pilsētas 10 gadu finanšu plānu.<sup>96</sup> Savukārt elektroniskajā vidē pēdējo gadu laikā ir izveidotas dažādas aplikācijas, kas ļauj iedzīvotājiem līdzdarboties pārvaldībā kā sniedzot sūdzības, tā arī piedāvājot risinājumus (*stakeholders*, *Dialogue*, *Zilino* u.c.). Visbeidzot papildu iedzīvotāju līdzdalības iespējas piedāvātu arī pašvaldību referendumi, kuriem nepieciešamo regulējumu gan jau vairāku gadu garumā turpina apspriest Saeimā.

Otra potenciālu risinājumu grupa saistīta ar apzinātu noteiktu mērķa grupu iespējošanu. Vairāku pilsētu un valstu administrācijas ir izveidojušas pētniecības apvienības vai departamentus, kas meklē uzvedības izmaiņu iespējas ar dažādu sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu saistītajās jomās, eksperimentē un ievieš veiksmīgos risinājumus. Piemēram, Lielbritānijā, izmainot uzņēmējiem adresēto e-pastu saturu, izdevās būtiski palielināt mazo un vidējo uzņēmumu skaitu, kas

<sup>91</sup> Sīkāk par specifiskiem izaicinājumiem un piedāvātajiem risinājumiem skatīt: [bcnopenchallenge.org](http://bcnopenchallenge.org)

<sup>92</sup> Atvērto ideju konkursu saraksts pieejams: [www.challenge.gov](http://www.challenge.gov)

<sup>93</sup> Rīgas atvērto datu katalogs pieejams: [opendata.riga.lv](http://opendata.riga.lv)

<sup>94</sup> 2013. gadā Helsinku atvērto datu iniciatīva saņēma Eiropas Komisijas atbalvojumu par inovācijām valsts pārvaldē: [http://europa.eu/rapid/press-release\\_IP-13-505\\_lv.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-505_lv.htm)

<sup>95</sup> Detalizētu dažādu līdzdalības mehānismu piemēru aprakstus skatīt: Nabatchi, Tina and Leighninger, Matt (2015). *Public Participation for 21st Century Democracy*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.

<sup>96</sup> Vairāk par iniciatīvu šeit: <http://participate.melbourne.vic.gov.au/10yearplan>

piesakās uzņēmējiem paredzētajiem valsts un pašvaldību atbalsta pasākumiem. Savukārt ASV, izmainot vidusskolēniem adresēto īsziņu un e-pastu saturu, izdevās palielināt jauniešu skaitu, kas pieteicās studijām augstskolās.<sup>97</sup>

Citāds, bet nereti ļoti iedarbīgs risinājums ir kļūdu un neveiksmju analīze. Kopš 2008. gada Kanādā bāzēta nevalstiskā organizācija *Engineers Without Borders Canada*, kas galvenokārt realizē attīstības projektus Āfrikā, publicē neveiksmju ziņojumu, kurā tā iepazīstina ar savām kļūdām un neveiksmēm, tādejādi meklējot un atrodot labākus risinājumus, kā arī nostiprinot organizācijas kultūru, kas ir radoša, inovācijām draudzīga un kuras ietvaros darbinieki nebaidās uzņemties atbildību un riskēt.<sup>98</sup>

Pēdējais, bet ne mazāk būtiskais, piemērs specifisku mērķa grupu iespējošanai ir stratēģiskie attīstības projekti un to ieviešana. Virkne pilsētu un valstu administrāciju, izstrādājot publiskajiem spēlētājiem paredzētus risinājumus, tiecas izveidot sistēmas, kuras izstrādes brīdī ir globāli labākais iespējamais variants un kuras vēlāk potenciāli varētu ieviest arī citur. Tādejādi tiek radītas gan kvalitatīvi jaunas zināšanas, gan iespējas jaunradīto pakalpojumu un preču eksportam. Piemēram, iepriekš jau pieminētās *BlindSquare* aplikācijas izstrādātāji ne tikai izmantoja Helsinku atvērtos datus, bet saņēma arī grantu no daļēji publiski finansētā *Apps4Finland*, kas organizē konkursu aplikāciju izstrādātājiem, kas savos projektos izmanto atvērtos datus.<sup>99</sup> Šobrīd *BlindSquare* ir pieejama vairākās valodās un tiek izplatīta globāli. Tādejādi publiskā administrācija spēj tieši un netieši sniegt ieguldījumu arī eksportspējas veicināšanā kopumā.

## 6.2.2. Regulējums un noteikumi

Formāli Rīgas kā jebkuras citas Latvijas pašvaldības kompetenci jeb jomas, kurās Rīga var ietekmēt spēles noteikumus, nosaka likums par pašvaldībām. Saskaņā ar to pašvaldībām ir noteiktas vairākas autonomās funkcijas, no kurām būtiskākās ir: organizēt komunālos pakalpojumus, gādāt par savas teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību, organizēt sabiedriskā transporta pakalpojumus, plānot un noteikt zemes izmantošanas un apbūves kārtību, noteikt kārtību kādā izmantojami publiskie meži un ūdeņi, nodrošināt būvniecības procesa tiesiskumu, izsniegt atļaujas un licences komercdarbībai, sekmēt saimniecisko darbību un rūpēties par bezdarba samazināšanu, īstenot bērnu tiesību aizsardzību u.c.. Pašvaldību autonomo funkciju klāstā ir arī vairākas, kuru īstenošanā un finansēšanā nozīmīgu lomu spēlē valsts: iedzīvotāju izglītības, veselības aprūpes pieejamības, sociālās palīdzības nodrošināšana, rūpēšanās par kultūru, tradicionālo kultūras vērtību saglabāšanu un tautas jaunradi u.c..<sup>100</sup>

Skatoties no starptautiskās konkurētspējas viedokļa, gan nav būtiski, kā pārziņā – valsts vai pašvaldības – atrodas konkurētspēju ietekmējošie normatīvie akti un politikas jomas. Konkurētspējas diskursā lielāka nozīme ir tieši komercdarbību regulējošajai politikai un noteikumiem. Šeit *WEF* eksperti izdala trīs aspektus, kam jebkurai starptautiski konkurējošai teritorijai nepieciešams pievērst uzmanību: (1) makroekonomiskai politikai; (2) uzņēmējdarbības vidi ietekmējošajiem noteikumiem; (3) ekonomiskai ārpolitikai, kas pozicionē pilsētu globālajās pievienotās vērtības radīšanas ķēdēs.

<sup>97</sup> Vairāk par uzvedības izmaiņu iespējām skatīt: The Behavioural Insight Team (2015). *Update Report 2013-2015*. London: BIT; Social and Behavioral Sciences Team (2015). *Annual Report*. Washington, D.C.: The Office of Science and Technology Policy.

<sup>98</sup> Neveiksmju ziņojumu izstrādes metodoloģija atrodama šeit: failforward.org

<sup>99</sup> Vairāk par konkursu šeit: [www.apps4finland.fi](http://www.apps4finland.fi)

<sup>100</sup> Par pašvaldībām, 19.05.1994. likums / LV, 61 (192), 24.05.1994., Ziņotājs, 11, 16.06.1994.

Makroekonomisko politiku lielā mērā nosaka nacionālā līmenī un galvenais ierobežojums, kas attiecas uz pašvaldību, ir tās tekošais budžets un uzkrātās parādsaistības, kas nosaka pašvaldības spēju veikt ieguldījumus un attiecīgi realizēt dažādus attīstības projektus. Attiecībā uz otro aspektu Latvijas un Rīgas pozīcijas starptautiskā kontekstā labi raksturo Pasaules Bankas sagatavotais *Doing Business Index*. Valstu rangā Latvija ieņem 22. vietu, atpaliekot no pārējām Baltijas un Skandināvijas valstīm, bet apsteidzot Poliju, Čehiju, Slovākiju u.c. valstis. Indeksa vērtība tiek noteikta, veidojot novērtējumus par 10 dažādām jomām. Latvijas rādītāji ir salīdzinoši augstāki kredītu pieejamības (19. vieta rangā), pārrobežu tirdzniecības (22), īpašumu reģistrācijas (23), līgumu izpildes (25) jomās, bet salīdzinoši zemāki elektrības pieslēgšanas (65), mazākuma investoru interešu aizsardzības (49) un maksātspējas atrisināšanas (43) jomās. Savukārt, skatoties uz izmaiņām pēdējā gada laikā, kopējā Latvijas vieta rangā nav mainījies, bet ir nedaudz pietuvinājusies ranga līderiem (Singapūrai, Jaunzēlandei, Dānijai u.c.). Tiešo konkurentu rādītāji Baltijas jūras reģionā gan pārsvarā arī ir uzlabojušies. Attiecībā uz jomu novērtējumiem pēdējā gada laikā Latvijas pozīcijas visvairāk uzlabojušās līgumu izpildes (+10 vietu kāpums rangā), komercdarbības uzsākšanas (+9) un īpašumu reģistrācijas (+7) jomās, bet pasliktinājušies būvatļauju saņemšanas (-6), maksātspējas atrisināšanas (-4) un nodokļu nomaksas (-3) jomās.

Šī pētījuma ietvaros veiktās uzņēmēju aptaujas dati liecina, ka uzņēmumi kā galvenās Rīgas pilsētas priekšrocības saredz dažādu resursu koncentrāciju, atrašanās vietu un pieejamo infrastruktūru. Turpretī valsts vai pašvaldības radītā uzņēmējdarbības regulējošā vide starp uzņēmēju biežāk minētajām priekšrocībām neparādās.<sup>101</sup> Zināmā mērā tas ir likumsakarīgi, jo, lai gan bez regulējuma iztikt nevar, tas pēc savas būtības ir ierobežojošs. Taču novērtējot potenciālos uzņēmuma attīstības kavēkļus, salīdzinoši liela daļa uzņēmēju norāda uz jau pieminēto birokrātiju pašvaldību procedūrās (65%), negodīgu konkurenci (60%) un korupciju (52%).<sup>102</sup> No starptautiskās konkurētspējas viedokļa šie ir rādītāji, kas varētu būt zemāki un kas ir tieši atkarīgi no valsts un pašvaldības darbības. Specifiski ieteikumi, kas varētu uzlabot arī šos vispārīgos rādītājus, minēti nākamās nodaļas tematiskajos izvērtējumos.

Rīgas lomu ekonomiskajā ārpolitikā var analizēt plašākā kontekstā. No vienas puses, Rīga ir galvenais Latvijas ekonomikas dzinējspēks. Piemēram, salīdzinot iekšzemes kopproduktus uz vienu iedzīvotāju Rīgas rādītājs 2014. gadā visticamāk jau pārsniedza ES valstu vidējo, kamēr Latvijas kopējais rādītājs sastāda tikai 64% no ES valstu vidējā.<sup>103</sup> Pilsētu līmenī gan atšķirības visticamāk saglabājas aptuveni tajā pašā līmenī kā 2007.gadā, par kuru pieejama detalizētāka informācija.<sup>104</sup> Savukārt uzņēmēju aptaujas dati norāda uz papildu labumiem, ko Rīgas uzņēmumiem un arī iedzīvotājiem kopumā sniedz resursu koncentrācija. Uzņēmēji izceļ iedzīvotāju, darbaspēka, klientu, privāto un publisko sadarbības partneru koncentrāciju kā būtiskas priekšrocības uzņēmējdarbības realizēšanai Rīgas pilsētā.<sup>105</sup> Šie uzņēmēju novērtējumi sakrīt ar aprēķiniem par koncentrācijas sniegto papildu ekonomisko labumu iespējamību Latvijas pilsētās, kur Rīga ir minēta kā vienīgā šāda vieta Latvijā.<sup>106</sup> No otras puses, Rīgas loma Latvijas ekonomiskajā ārpolitikā ir ierobežota – valsts un pašvaldība nereti darbojas paralēli, nesaskaņojot savas aktivitātes. Tajā pašā laikā Rīgai kā lielākajai aglomerācijai Baltijas valstīs šajā jomā ir ievērojams potenciāls. Piemēram, teritorijām, kas atrodas Rīgas aglomerācijā, starptautiski konkurējot par ārvalstu tiešajām investīcijām, visticamāk izdevīgāk ir pozicionēties kā daļai no Rīgas, nevis kā alternatīvai ārpus tās. Pie tam šim

<sup>101</sup> Skatīt šī pētījuma ietvaros veiktās uzņēmēju aptaujas datus pielikumā.

<sup>102</sup> Skatīt šī pētījuma ietvaros veiktās uzņēmēju aptaujas datus pielikumā.

<sup>103</sup> Skatīt iekšzemes kopprodukta uz viena iedzīvotāju novērtējumus, balstoties uz Eurostat un CSP datiem par 2012. un 2014. gadu.

<sup>104</sup> ESPON & European Institute of Urban Affairs, Liverpool John Moores University.

<sup>105</sup> Skatīt šī pētījuma ietvaros veiktās uzņēmēju aptaujas datus pielikumā.

<sup>106</sup> Valsts reģionālās attīstības aģentūra (2008). *Latvijas pilsētu sociāli ekonomiskās attīstības tendences*. Rīga: VRAA.

procesam nevajadzētu būt haotiskam, konkrētu ražotņu vai pakalpojumu centru lokalizāciju izvēloties koordinēti, nevis katram darbojoties atsevišķi un savstarpēji konkurējot. Piešķirot Rīgai nozīmīgāku lomu ekonomiskās ārpolitikas veidošanā, pilsētai gan būtu jāuzņemas arī lielāka atbildība par teritorijām, kurām Rīgas resursi nav pieejami, nodrošinot brīvu piekļuvi starptautiskajiem savienojumiem un resursu koncentrācijas rezultātā radītajām jaunajām zināšanām.

### 6.2.3. Fiziskās infrastruktūras tīklojumi

Fiziskā infrastruktūra vienmēr bijusi nozīmīga pilsētu konkurētspējai un vēsturē atrodami daudz piemēru, kur pilsētas attīstībā būtisku lomu spēlējušas ostas, lidostas, savienojošie ceļi un dzelzceļi, bet arī energoresursu pieejamība, kanalizācijas sistēmas utt. Mūsdienu globālajā ekonomikā uz fizisko infrastruktūru skatās kā uz iedzīvotāju un uzņēmumu iespējām piekļūt to eksistencei nozīmīgiem resursiem – energoresursiem, ūdenim, dažādiem pakalpojumiem. Pie tam - būtiska ir ne tikai pilsētas iekšienē izveidotā infrastruktūra, bet arī pilsētas sasaiste ar globālajiem infrastruktūras tīkliem. Šajā sadaļā netiks salīdzināta un analizēta visa Rīgas teritorijā esošā infrastruktūra, bet tikai ieskicēti daži būtiski aspekti. Detalizētāki salīdzinājumi pieejami indikatoru sadaļā un tematiskajos izvērtējumos.

Rīgā ir izveidota starptautiski konkurētspējīga bāzes inženiertehniskā infrastruktūra. Pilsētā tiek nodrošināta elektroapgāde, gāzes apgāde, siltumapgāde, ūdensapgāde un kanalizācija. Paredzams, ka palielinoties ekonomiskai aktivitātei un iedzīvotāju labklājībai, palielināsies arī šo apgādes sistēmu noslodze. Pašvaldība arī apzinās, ka daļa no inženiertehniskajiem tīkliem ir nolietojušies, tādēļ tiek plānota esošās infrastruktūras modernizācija un jaunu inženiertehnisko tīklu izbūve, ieviešot viedo tīklu principu un prioritāri ieguldot vecāko tīklu nomaīnā, ražošanas teritorijām nepieciešamo objektu izveidē u.c.<sup>107</sup> Starptautiskos salīdzinājumos no inženiertehniskās infrastruktūras visbiežāk tiek lietoti elektroapgādes salīdzinājumi. *WEF* 2014. gadā apkopotajos rādītājos par elektrības piegādes kvalitāti valstu līmenī Latvijas rādītāji ir līdzvērtīgi Igaunijas un Lietuvas, bet atpaliek no Skandināvijas valstu rādītājiem.<sup>108</sup> Savukārt 2013. gadā Pasaules Bankas veiktajā uzņēmēju aptaujā ar elektrību saistītos jautājumus kā uzņēmuma darbību ierobežojošu kavēkli minēja 20% aptaujāto Latvijas uzņēmēju, kas ir mazāk kā ārpus OECD esošajās attīstītajās valstīs vidēji (31%), bet vairāk kā, piemēram, Igaunijā (15%).<sup>109</sup> Mūsu veiktajā Rīgas uzņēmēju aptaujā elektroapgāde kā nozīmīgs šķērslis uzņēmējdarbības veikšanai netiek identificēta.<sup>110</sup>

Līdzās tradicionālajai inženiertehniskajai infrastruktūrai mūsdienu pilsētās būtiska loma ir telekomunikācijām. Latvijā un īpaši Rīgā pieejamā telekomunikāciju infrastruktūra ir atbilstoša pasaules standartiem. Piemēram, 2014. gadā starptautiskās interneta joslas platums uz vienu interneta lietotāju Latvijā bija 93,7 kb/s (31. vieta valstu rangā), kas ir labāks rādītājs kā Igaunijā, ASV un Krievijā, bet sliktāks kā Lietuvā, Vācijā un Skandināvijas valstīs.<sup>111</sup> Rīgā šis rādītājs visticamāk ir vēl labāks. Taču, plānojot ilgtspējīgu infrastruktūras attīstību, jārēķinās ar nepieciešamību ieguldīt esošās infrastruktūras modernizācijā.<sup>112</sup> Šie ieguldījumi gan vairāk saistīti ar centrālo valsts pārvaldi un privāto sektoru, taču arī pašvaldībai vajadzētu būt ieinteresētai nodrošināt priekšnosacījumus labu telekomunikācijas pakalpojumu pieejamībai.

<sup>107</sup> Rīga 2030. Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments.

<sup>108</sup> Global Competitiveness Index.

<sup>109</sup> Aptaujas rezultāti pieejami: [www.enterprisesurveys.org](http://www.enterprisesurveys.org)

<sup>110</sup> Skatīt šī pētījuma ietvaros veiktās uzņēmēju aptaujas datus pielikumā.

<sup>111</sup> Global Competitiveness Index.

<sup>112</sup> Domnīca Certus (2015). Latvijas konkurētspējas ziņojums 2015. Kopsavilkums. Rīga: Domnīca Certus.

Sasniedzamības nodrošināšanai īpaši nozīmīga ir transporta infrastruktūra un Rīgas gadījumā liela daļa no tās komponentēm ir tieši pašvaldības pārziņā. Saskaņā ar Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, pilsētas transporta infrastruktūru paredzēts uzlabot, izmantojot hierarhiju: gājējs – velobraucējs – sabiedriskais transports – privātais transports – kravu transports. Stratēģijā pārdomāti iezīmēta katra pārvietošanās veida loma un atrunāta to nozīmība dažādos telpiskās struktūras līmeņos, paredzot arī nepieciešamos ieguldījumus piemērotas infrastruktūras izveidei. Daļa no šiem ieguldījumiem plānoti kā papildinoši valstiski nozīmīgajam dzelzceļa transporta attīstības projektam „Rail Baltica”. Piemēram, centrālā multimodālā sabiedriskā transporta mezgla izveide Rīgas Centrālajā dzelzceļa stacijā. Rīgas teritorijā atrodas arī Rīgas brīvosta un Rīgas Pasažieru osta, kuras arī ir neatņemamas pilsētas transporta infrastruktūras sastāvdaļas. Stratēģijā cita starpā īpaša uzmanība pievērsta arī kravu un pasažieru plūsmu uzlabošanai caur šiem transporta mezgliem, konsekventi ievērojot augstāk minēto transporta veidu hierarhiju.<sup>113</sup> Visbeidzot jau ārpus Rīgas pašvaldības teritorijas atrodas starptautiskā lidosta „Rīga”, kas ir nozīmīgs savienojošs transporta mezgls ne tikai Latvijas, bet visa Baltijas reģiona mērogā, nodrošinot tranzīta pasažieru plūsmas gan uz Igauniju, gan Lietuvu. Lidostas nozīme parādās arī salīdzinot pasažieru skaitu, kas Rīgā 2014. gadā bija ievērojami lielāks kā Tallinā un Viļņā, bet, protams, atpalika no Skandināvijas un Centrāleiropas vadošo lidostu rādītājiem.<sup>114</sup> Turpretī attiecībā uz iekšējo transporta sistēmu salīdzinoši visvairāk Rīgas iedzīvotāju (22%) norāda, ka tieši ar transportu, sabiedrisko transportu un satiksmi saistītu jautājumu sakārtošana varētu Rīgu padarīt par ideālu dzīves vietu.<sup>115</sup> Līdzīgās domās ir arī Rīgas uzņēmēji, no kuriem salīdzinoši visvairāk (15%) uzskata, ka uzlabojumi ar satiksmi, sastrēgumiem un transportu saistītajos jautājumos padarītu Rīgu par ideālu vietu uzņēmējdarbībai.<sup>116</sup>

#### 6.2.4. Sasniedzamība un fiziskās infrastruktūras efektivitāte

Fiziskās infrastruktūras efektivitāte lielā mērā būs atkarīga no institūcijām un cilvēkiem, kas to pielietos. Piemēram, biznesa inkubators varētu iegādāties modernāko 3D drukāšanas tehniku, bet atdeve no tās būs minimāla, ja uzņēmumi to nevarēs brīvi izmantot un neveiksmīgu projektu autoriem izmantošana tiks aizliegta pilnībā. Saskaņā ar *WEF* dalījumu šajā kategorijā ietilpst visi tie pilsētu konkurētspēju ietekmējošie faktori, kas spēj palielināt fiziskās infrastruktūras izmantošanas efektivitāti. Uz šo faktoru kopu var skatīties kā uz sociālo kapitālu tā plašākajos izpausmes veidos. Indiktoru sadaļā ir iekļauti samērā daudz šīs kategorijas rādītāju un vairums no nākamās nodaļas tematiskajiem izvērtējumiem apraksta kādu vai vairākas no sociālā kapitālā akumulēšanas iespējām, tādēļ šajā sadaļā īsuma aprakstīsim tikai divus, mūsdiā, Rīgai nozīmīgus faktorus: cilvēku savstarpējo uzticēšanos (sociālais kapitāls) un cilvēkkapitālu.

Ir samērā daudz pierādījumu, ka postsociālistisko valstu sabiedrībās ir samērā zems savstarpējās uzticēšanās līmenis. Piemēram, aptaujās uz jautājumu, „vai vairums cilvēku var uzticēties”, Latvijā un arī Rīgā respondenti atbildēs noraidīši daudz biežāk nekā, piemēram, Skandināvijas valstīs.<sup>117</sup> Zemais savstarpējās uzticēšanās līmenis ierobežo visu to problemātisko situāciju risināšanas iespējas, kur nepieciešama cilvēku savstarpējā sadarbība. Tas attiecas gan uz, piemēram, vairāku īpašnieku daudzdzīvokļu māju apsaimniekošanu, gan uz uzņēmējdarbības komandu komplektāciju. Pašvaldība kā publiskais spēlētājs, kuram ikdienā ir jāmeģina atrast kompromisi atšķirīgu interešu samierināšanai, teorētiski

<sup>113</sup> Rīga 2030. Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments.

<sup>114</sup> Eurostat.

<sup>115</sup> Skatīt šī pētījuma ietvaros veiktās iedzīvotāju aptaujas datus pielikumā.

<sup>116</sup> Skatīt šī pētījuma ietvaros veiktās uzņēmēju aptaujas datus pielikumā.

<sup>117</sup> European Commission (2014). *Special Eurobarometer – 418/ Social Climate Report*.

ir labi pozicionēta un varētu būt ieinteresēta uzņemties iniciatīvu risināt arī savstarpējās uzticēšanas iztrūkumu. Tematiskajos izvērtējumos ir piedāvāti vairāki iespējamo rīcību virzieni.

Fiziskās infrastruktūras efektivitātes nodrošināšanai būtisks ir arī cilvēkkapitāls jeb iedzīvotāju prasmes, iemaņas un zināšanas. Šajā ziņā Rīga ir labi pozicionēta nacionālā līmenī, kur tā darbojas kā izteikts cilvēkkapitāla magnēts, taču starptautiski Rīgas piedāvājums ir mazāk pievilcīgs gan attiecībā uz cilvēkkapitāla piesaisti no ārvalstīm, gan uz vietējo zināšanu un inovāciju sistēmu starptautisko konkurētspēju. Piemēram, inovatīvo pilsētu klasifikācijā Rīga ieņem 284. vietu, atpaliekot gan no Tallinas, gan Skandināvijas valstu galvaspilsētām, un tiek raksturota kā vieta ar vairākiem labi attīstītiem inovāciju segmentiem, bet arī ar atsevišķām būtiskām nepilnībām. Savukārt šī pētījuma ietvaros veiktā uzņēmēju aptaujas dati liecina, ka vietējie uzņēmumi no augstskolām un zinātniskajiem institūtiem visvairāk piesaista praktikantus (47%), bet samērā reti notiek sadarbība jaunu produktu vai pakalpojumu izstrādē (22%), kā arī ražošanas procesa modernizācijā (14%).<sup>118</sup> Jāatzīmē gan, ka pēdējo gadu laikā visas lielākās publiskās Rīgas augstskolas ir veikušas būtiskus ieguldījumus mācību infrastruktūras attīstībā. Savukārt Rīgas pašvaldība savā ilgspējīgas attīstības stratēģijā ir izdalījusi zinātnes un inovācijas centru Pārdaugavā kā prioritāru attīstības teritoriju un plāno aktīvi sadarboties ar augstskolām un centrālo valsts pārvaldi, lai nākotnē kļūtu par zinātnei un inovācijām draudzīgu pilsētu.<sup>119</sup> Šeit būtiski padomāt par to, kā zinātnes un inovāciju atbalsta sistēmu integrēt ar pilsētas prioritārajām ekonomikas nozarēm.

<sup>118</sup> Skatīt šī pētījuma ietvaros veiktās uzņēmēju aptaujas datus pielikumā.

<sup>119</sup> Rīga 2030. Rīgas ilgspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments.

## 7. Rīgas pilsētas konkurētspējas tematiskie izvērtējumi

Šajā nodaļā padziļināti izvērtētas vairākas Rīgas konkurētspējai būtiskas tēmas. To izvēles vienojošais elements ir uzņēmējdarbība un jaunu vai jau esošo ilgtspējīgu ekonomisko aktivitāšu attīstības iespējas, taču skatījuma punkti, no kuriem tiek veikti izvērtējumi, ir atšķirīgi. Piemēram, tūrisma izvērtējums ir izteikti nozarisks, savukārt, darbaspēka pieejamība analizēta tirgus griezumā, koncentrējoties uz tā piedāvājumu un pieprasījumu. Masu pasākumu organizēšana un enkurlietu būvniecība aprakstīta galvenokārt kā potenciāla uzņēmējdarbības iespēja. Līdzīgs, tikai plašāks, skatījums ir izmantots izvērtējumā par jauno teritoriju un jomu pieejamību uzņēmējdarbības ideju realizācijai. Sociālais kapitāls analizēts kā resurss gan indivīdu līmenī (tīklojumi uzņēmējdarbības komandu komplektācijai), gan sabiedrības līmenī (efektīvai uzņēmējdarbības videi tik nozīmīgās savstarpējās uzticēšanās vairošanas iniciatīvas). Savukārt teritoriālais skatījums izmantots, iezīmējot lokālajiem uzņēmējiem būtisko mazo kopienu attīstības aktualitātes. Visbeidzot - no sociālā un vides skatu punktiem padziļināti izvērtēti uzņēmējdarbības ilgtspējības aspekti, koncentrējoties uz dažādu sociālo un etnisko grupu potenciālu iespējošanu un zaļās pilsētas izveides priekšnoteikumiem. Visi izvērtējumi, cik iespējams, fokusēti uz *WEF* metodoloģijā izdalītajām četrām kategorijām, kā arī ieteikumiem, ko situācijas uzlabošanai var darīt publiskie spēlētāji, īpaši pašvaldība.

### 7.1. Jaunu teritoriju un jomu pieejamība uzņēmējdarbībai

Rīga un arī Latvija kopumā ir salīdzinoši mazs spēlētājs globālajā uzņēmējdarbības ideju tirgū. Lai šajā tirgū varētu konkurēt, maziem spēlētājiem, visticamāk, jābūt ļoti atvērtiem un efektīviem ierobežotā potenciāla realizētājiem. Pie tam - daudzās jomās labākās idejas nebūs vietējās. Līdz ar to būtiski saprast, cik lielā mērā Rīga gan teritoriālā, gan nozaru griezumā ir atvērta jaunu uzņēmējdarbības ideju realizācijai.

#### 7.1.1. Jaunas uzņēmējdarbības teritorijas un jomas – Rīgas attīstības iespējas

Rīgas pilsētai ir plašas iespējas uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai pilsētas robežās, tai skaitā attīstot jaunas uzņēmējdarbības teritorijas, kuras līdz šim nav tikušas pietiekami mērķtiecīgi attīstītas. Var identificēt vairākus aspektus, kādos Rīgas attīstība šādā virzienā varētu tikt aktivizēta.

##### *Apkaimju centri – pakalpojumu centri*

Pakāpeniski pieaugot iedzīvotāju pirktspējai Latvijā un jo īpaši Rīgā, palielinās iekšējā patēriņa nozīme valsts ekonomikā. Pēdējā desmitgadē šo pieaugošo pirktspēju aizvien lielākā mērā apkalpo lielie iepirkumu centri, kuru attīstība Rīgā turpinās arī pašlaik. Tomēr daudz labākus apstākļus vietējās nodarbinātības palielināšanai un uzņēmējdarbības gara attīstībai sniedz daudzveidīgu pakalpojumu centru attīstība, ģeogrāfiski nelielā teritorijā izvietojot sociālo infrastruktūru, pašvaldības pakalpojumu sniegšanas punktus, iepirkšanās un komercpakalpojumu sniegšanas vietas. Šādi pakalpojumu centri kalpo par tikšanās vietu, palīdz veidot vietējās komūnas. Pašvaldībai ir labas iespējas mērķtiecīgi attīstīt šādus pakalpojumu centrus, tos kartējot un izvēlētajās teritorijās rūpīgi plānojot un veidojot infrastruktūru transporta un gājēju kustībai un transportlīdzekļu novietošanai, sabiedriskā transporta attīstībai, klientu un uzņēmumu drošībai. Ļoti nozīmīga ir nekustamā īpašuma attīstības un izmantošanas koncepcija katrā no apkaimju pakalpojumu centriem, nodrošinot to, ka dominējošu lomu pakalpojumu centrā neiegūst viens privātais pakalpojumu sniedzējs, ka pakalpojumu centrā ir jauktas sociālā, izklaides,

kultūras, pakalpojumu saņemšanas un iepirkšanās funkcijas. Attīstot apkaimju pakalpojumu centrus, pašvaldībai ir virkne ieguvumu, tai skaitā:

- Augsta vietējā nodarbinātība. Nelielajos veikalīņos un pakalpojumu sniegšanas punktos pārsvarā strādā vietējie iedzīvotāji.
- Racionālāka transporta līdzekļu un laika izmantošana – ja ģeogrāfiski nelielā attālumā ir pieejami daudzveidīgi pakalpojumi, samazinās nepieciešamība izmantot personisko transporta līdzekli visu šo pakalpojumu saņemšanai, tiek ietaupīts laiks.
- Vietējo komūnu veidošanās. Vietējiem apkaimes iedzīvotājiem, pašiem veidojot un uzturot savus veikalus, pakalpojumu sniegšanas punktus, veidojot vietējo kultūras dzīvi, rodas neoficiālas komūnas, kuras ir ieinteresētas veiksmīgā savas apkaimes attīstībā un kuras pārzina aktuālos vietēja mēroga izaicinājumus.
- Sociāli pievilcīgas pilsētas tēla attīstība. Lai gan pirmajā brīdī vietējo veikaliņu un pakalpojumu punktu attīstība nešķiet būtiska pilsētas starptautiskās konkurētspējas attīstībai, tieši šāds sociāli ekonomiskais process var radīt rīgas kā pievilcīgas, sociāli labvēlīgas, tās iedzīvotājiem izmaksu ziņā racionālas un demokrātiskas pilsētas tēlu, kas piesaista pilsētai radošus un iniciatīvas bagātus cilvēkus.

#### *Augstas pievienotās vērtības industriju attīstības veicināšana ar tam īpaši izdalītu teritoriju attīstību*

Atbilstoši Viedās specializācijas stratēģijai<sup>120</sup>, ir izvirzītas piecas prioritārās jomas, kurās Latvija pastiprināti attīstīs zinātņu ietilpīgu izglītību, pētniecību un uzņēmumus. Lai piesaistītu augstas pievienotās vērtības industriju un radošās industrijas, Rīgas pašvaldībai būtu izdevīgi veicināt šīs stratēģijas īstenošanu Rīgas pilsētā, apzinot prioritāro jomu ietvaros strādājošos uzņēmumus, izglītības iestādes un pētniecības institūcijas, identificējot šo institūtu nepieciešamības un veicinot to attīstību, tai skaitā izvērtējot nepieciešamību pēc īpašām attīstības teritorijām. Šādu teritoriju mērķtiecīga attīstība neapšaubāmi palielinātu Rīgas starptautisko konkurētspēju, jo tās ietvaros tiktu attīstīta uz nākotni vērsta uzņēmējdarbība tieši tajās augstas pievienotās vērtības ekonomikas jomās, kurās Latvijai ir augstāka konkurētspēja. Jāatzīmē, ka šīs stratēģijas mērķu īstenošanai ir pieejams arī apjomīgs ES finansējums.

#### *Konferenču un izstāžu centrs*

Lai gan Rīgā atrodas vidēja lieluma konferenču centri (Kongresu nama lielākajā zālē ir 1 142 sēdvietas), šeit joprojām trūkst liela konferenču centra, kurā būtu vairāk nekā 2 000 sēdvietu. Pateicoties reģionālas metropoles statusam un Rīgas lidostas panākumiem, Rīgai ir labas iespējas piesaistīt liela mēroga uzņēmējdarbības notikumus, kuri palīdzētu veidot arī Rīgas kā uzņēmējdarbības metropoles slavu. Ne mazāka nozīme ir piešķirama arī mūsdienīga, plaša izstāžu centra attīstībai. Tā kā izstāžu centriem ļoti nozīmīga ir ērta pieejamība, tai skaitā lielgabarīta kravām, Rīgas pilsētai būtu izdevīgi attīstīt šādu centru lielu tranzīta ceļu, lidostas vai dzelzceļa tuvumā.

#### *Ostas teritorijas*

Rīgas ostas pievilcības kritumu un autoceļu nozīmes pieaugumu ataino fakts, ka pašlaik Latvijas apstākļiem salīdzinoši lieli uzņēmumi bieži tiek attīstīti ārpus Rīgas - pie Rīgas apvedceļa, Via Baltica (Polipaks, Kreiss, Dominante Parks, Maxima

<sup>120</sup> Informatīvais ziņojums "Par Viedās specializācijas stratēģijas izstrādi". Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40291636>



u.c.). Plašo un līdz šim nepietiekami izmantoto Rīgas ostas teritoriju salīdzinoši mazāko pievilcību galvenokārt nosaka šo teritoriju sliktā pieejamība no lielajiem valsts autoceļiem, kā arī nepietiekama šo teritoriju attīstība. Krasi uzlabojot ostas pieejamību no starptautiskas nozīmes (TEN-T) autoceļiem, piemēram, pabeidzot Austrumu maģistrāli, izbūvējot Tiltas ielas pārvadu, izbūvējot projektētā Ziemeļu transporta koridora 3. un 4.posmu, plašas Rīgas ostas teritorijas kļūtu daudz pievilcīgākas jaunu ražotņu un loģistikas attīstībai, tādējādi veicinātu arī Rīgas ostas starptautisko konkurētspēju.

Rīgas tālākas izaugsmes iespējas saistītas ne tikai ar jaunu vai jau esošo teritoriju pieejamību un aktivizēšanu, bet arī jaunu vai jau esošu uzņēmējdarbības jomu iespējošanu. Lai veicinātu Rīgas pilsētas starptautisko konkurētspēju uzņēmējdarbības jomā, ir jāattīsta tādas jomas, kurās Rīgai ir dabiskas priekšrocības, salīdzinājumā ar citām reģiona metropolēm. Atbilstoši šajā sadaļā uzskaitītajam, kā šādas jomas varam identificēt:

- Viedās specializācijas stratēģijā minētās:
  - Zināšanu ietilpīga bioekonomika;
  - Biomedicīna, medicīnas tehnoloģijas, biofarmācija un biotehnoloģijas;
  - Viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas;
  - Viedā enerģētika;
  - Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas.
- Starptautisku konferenču un izstāžu rīkošanas uzņēmējdarbība un tai nepieciešamā infrastruktūra.

Minēto uzņēmējdarbības jomu attīstībai ir nepieciešami apjomīgi resursi un, tos plānojot, ir jāsabalansē atbalsts šai uzņēmējdarbībai ar līdzšinējo atbalstu jau tradicionāli attīstītām uzņēmējdarbības nozarēm, lai pēdējās nezaudētu savu konkurētspēju.

### 7.1.2. Rīgas gatavība uzņēmējdarbības attīstības izaicinājumiem

Iepriekšējā nodaļā uzskaitītās rīcības ir iespējamās tad, ja Rīga – pilsēta ar savu infrastruktūru un tās pārvaldības struktūru – ir gatava un motivēta šīs rīcības īstenot.

#### *Institucionālā reformspēja*

Lai pēc iespējas veicinātu Rīgas pašvaldības administrācijas spēju veikt šādas rīcības, ir nepieciešams pilnveidot pilsētas institucionālo reformspēju, jo īpaši šādās jomās:

- Decentralizēta pārvaldība, veicinot reģionālo sabiedrisko organizāciju, piemēram, apkaimju biedrību attīstību un nostiprināšanos. Šo situāciju var veicināt, mērķtiecīgi attīstot apkaimju pakalpojumu (t.sk. sabiedriskos) centrus, veicinot iedzīvotāju pulcēšanos tajos. Optimālā situācijā apkaimju organizācijām pašvaldība uztic daļu no lēmumiem par pašvaldības budžeta līdzekļu izlietošanu, šādi optimizējot administratīvos resursus un veicinot savstarpējo uzticību starp pilsētas iedzīvotājiem un pārvaldi.
- Produktīva sadarbība ar valsts institūcijām. Nereti Rīgas un valsts attīstība tiek pakļauta atšķirīgo varas partiju interesēm, tomēr gan valsts, gan Rīgas pilsētas attīstībai vienlīdz svarīga ir Rīgas metropoles reģiona augsta konkurētspēja. Piemēram, Rīgai ļoti nozīmīga ir metropoles reģiona (ikdienas sasniedzamības zonas) palielināšana, attīstot jaunu un esošo valsts transporta infrastruktūru (esošais dzelzceļš, Rail Baltica, Ķekavas

apvedceļš u.c. projekti), savukārt valstij ļoti nozīmīga ir Rīgas teritorijā esošās transporta infrastruktūras attīstība, jo lielākās sasniedzamības problēmas neatbilstošas infrastruktūras dēļ veidojas tieši Rīgas pilsētas teritorijā.

- Produktīva sadarbība ar Pierīgas pašvaldībām. Pašlaik Rīgas sadarbība ar Pierīgas pašvaldībām nereti nav konstruktīva, dažkārt ir pat vērojama Rīgas attieksme no spēka pozīcijām (sabiedriskā transporta maršrutu plānošana), tomēr starptautiskas konkurences nodrošināšanai Rīgas interesēs ir produktīva un racionāla sadarbība ar pārējo metropoles zonu, tai skaitā veicinot kopīgu dalību starptautiskajās izstādēs, kopīgi plānojot attīstību, izvirzot nozīmīgas attīstības prioritātes valsts institūciju līmenī. Optimālā situācijā Rīga kopīgi ar Pierīgas pašvaldībām var izveidot īpašu metropoles plānošanas reģionu ar īpašām plānošanas pilnvarām (līdzīgi, kā Oregonas Metro ASV<sup>121</sup>).

### *Uzņēmējdarbības vide un politika*

Lai veicinātu uzņēmējdarbības attīstību Rīgā, ir nepieciešams pilnveidot pašvaldības darbību šādās jomās:

- Attīstīt Rīgas metropoles reģiona unikālajai specifikai atbilstošu ārējās ekonomikas politiku tūrisma attīstībai, tirdzniecībai, ārvalstu investīciju piesaistei, radošo talantu piesaistei.
- Attīstīt ilgtermiņa politiku pilsētas budžeta plānošanā, tai skaitā mērķtiecīgi attīstot ilgtermiņa investīciju projektus. Pašlaik ir vērojama Rīgas pašvaldības atteikšanās no savulaik attīstītiem ilgtermiņa projektiem (starptautisks izstāžu centrs) vai ilgstoša nenoteiktība lielu projektu īstenošanā (Ziemeļu transporta koridors), vai pat esošu investīciju projektu un procesu popularizēšanas trūkums (Dienvidu un Austrumu maģistrāles attīstības process un ar to saistītās uzņēmējdarbības iespējas u.c.).
- Proaktīvi īstenot ārējo ekonomisko politiku, kas ietver Rīgas interešu pārstāvniecību citās reģiona metropolēs, jo īpaši tiešajos Rīgas metropoles konkurentos – Viļņā un Tallinā.
- Intensīvi atbalstīt mazu un *startup* uzņēmējdarbību, tai skaitā atbalstot uzņēmējdarbības un sabiedriskās iniciatīvas atbalsta pasākumus apkaimju līmenī. Pašlaik, atšķirībā no daudzām citām pašvaldībām, Rīgas pašvaldība šajā jomā nav īpaši aktīva un pilsētā pārsvarā darbojas valsts, augstskolu un privātās iniciatīvas balstīti uzņēmējdarbības atbalsta centri.

### *Fiziskā infrastruktūra*

Atšķirībā no pirmskrīzes perioda pēdējā laikā Rīgas attīstībā dominē uzskats par to, ka ir jāveicina kompakta pilsētas attīstība. Atbalstot šo pieeju, attiecīgi ir nepieciešams plānot un attīstīt pilsētas infrastruktūru. Lielākie izaicinājumi uzņēmējdarbībai nepieciešamās fiziskās infrastruktūras attīstībai Rīgā pašlaik ir:

- Autoceļu kapacitātes pārrāvumu novēršana starptautiskās nozīmes autoceļiem un Rīgas centrālo daļu un ostas teritorijām. Lai tos novērstu, tiek attīstīti Dienvidu maģistrāles, Austrumu maģistrāles (t.sk. Tilta ielas pārvada uz Kundziņsalu) un Rīgas Ziemeļu transporta koridora projekti. Šo projektu izmaksas ir augstas un Rīgas pašvaldībai tos nākas ieviest pakāpeniski, izbūvējot tos posmu pa posmam.
- Autotransporta risinājumu izstrāde Rīgas pilsētas vēsturiskā centra teritorijā. Rīgas pilsētas vēsturiskā centra sasniedzamību ievērojami pasliktina tam neatbilstošā ielu kapacitāte un autostāvvietu trūkums. Šādā situācijā,

<sup>121</sup> <http://www.oregonmetro.gov/>

sekojot citu pilsētu paraugam, Rīga var pakāpeniski samazināt autotransporta slodzi, piemēram, ieviešot iebraukšanas maksu, taču ir jāvērtē vai šāds pasākums vēl lielākā mērā nenovedīs pie Rīgas Centra iztukšošanās, iedzīvotājiem un uzņēmumiem pārceļoties uz zemāku izmaksu teritorijām. Diemžēl augstās Rīgas sabiedriskā transporta izmaksas (salīdzinājumā ar iedzīvotāju ieņēmumu līmeni) pašlaik motivē ekonomiski aktīvos iedzīvotājus, jo īpaši Pierīgā, doties uz Centru ar personisko autotransportu.

- Moderna, kompakta darījumu centra attīstības veicināšana. Rīgas pašvaldības attieksmē pret moderna darījumu centra attīstību ir vērojama zināma nekonsekvenca. Ja 21. gadsimta sākumā aktīvi tika veicināta šāda darījumu centra attīstība Ķīpsalā un pie Zunda, tad pašlaik fokuss ir novirzīts uz Skanstes ielas rajonu un no centra attālo Čiekurkalnu. Jāpiezīmē, ka šie rajoni ir novietoti relatīvi mazāk izdevīgā vietā, nekā Ķīpsala, piemēram, attiecībā pret Rīgas starptautisko lidostu. Iespējams, šis ir viens no iemesliem tam, ka Rīgā ir ļoti maz A klases biroju telpu. Lai gan Rīga ir ievērojami lielāka, nekā Tallina vai Viļņa, Rīgā šādu telpu platība ir mazāka nekā kaimiņu galvaspilsētās<sup>122</sup>, un tas negatīvi raksturo Rīgas piemērotību, piemēram, ārvalstu kompāniju reģionālajiem birojiem.

### *Sociālā infrastruktūra*

Pagātnē gan Rīgas, gan citu lielu pilsētu attīstību noteica to atvērtība, pilsētu iedzīvotājiem raksturīgā brīvdomāšana, augsta gatavība ieviest inovācijas, fleksibla pieeja sociālajām normām, augsta pašpārvaldes autonomija, uzņēmēju kolektīvo interešu dominance vietējā lēmējvarā. Pašlaik Rīgai šādas iezīmes piemīt vairs tikai daļēji un negatīvās tendences raksturo, piemēram, politiski motivēta iejaukšanās mākslas norisēs (izstāde "Disidents" 2015. gada maijā), samērā zema sabiedriskās iniciatīvas loma pilsētas pārvaldībā, novēlota inovāciju ieviešana. Piemēram, ja 20. gadsimta sākumā inovatīvi arhitektūras stili Rīgā ienāca jau dažu gadu laikā pēc to parādīšanās (Art Deco gadījumā pat nedaudz apsteidzot citas Eiropas pilsētas), tad pašlaik tie ienāk pat ar vairāku desmitgažu aizkavēšanos. Rīgā ļoti lēni ienāk tādi jauninājumi kā ērti lietojami elektroniskie paraksti, elektroautomašīnas un ar tām saistītā infrastruktūra, saules paneļi, gaismas diožu apgaismojums, daļīta atkritumu vākšana, pazemes atkritumu konteineri (tiek attīstīti Ziemeļvidzemē) un daudzi citi.

Rīgas pašvaldībai ir nepieciešams veicināt metropoles reģionam atbilstošas sociālās infrastruktūras attīstību, veicinot:

- Atvērtās sabiedrības vērtības, apzinoties to, ka pilsēta, kurā valda aizspriedumi pret radošuma izpausmēm, nespēs kļūt par starptautiski konkurētspējīgu uzņēmējdarbības centru.
- Augstas pievienotās vērtības uzņēmējdarbības attīstību, jo īpaši Latvijas Viedās specializācijas stratēģijā nospraustajos virzienos, sniedzot pēc iespējas plašu un pilnvērtīgu atbalstu šo virzienu izglītībai, pētniecības institūcijām un uzņēmumiem.
- Uzņēmējdarbības un sociālās līdzdalības garu, tai skaitā veicinot apkaimju pakalpojumu un sabiedrisko centru attīstību, šo centru sabiedrisko organizāciju un vietējo uzņēmumu atbalstu, radot apkaimēs mazo uzņēmumu un radošuma ekosistēmas.
- Rīgas kā kultūras un izcilības metropoles slavas atjaunošanos, tai skaitā veicinot to, ka galvaspilsētā tiek veiksmīgi attīstīti modernas koncertzāles un laikmeīgās mākslas muzeja attīstības projekti.

<sup>122</sup> Real Estate Market Report 2015. Baltic States Capitals Vilnius, Riga, Tallinn. Oberhaus. Pieejams: <http://www.ober-haus.lt/wp-content/uploads/2015/03/Ober-Haus-Market-Report-Baltic-States-2015.pdf>

- Plašs, publiski pausts atbalsts inovācijām un uzdrīkstēšanās gatavībai mākslas, arhitektūras, zinātnes, sabiedrisko iniciatīvu un uzņēmējdarbības jomās.

Īpaši jāuzsver, ka visu minēto pasākumu efektivitāte lielā mērā ir atkarīga no to kompleksas, nevis fragmentāras, īstenošanas.

## 7.2. Darbaspēka tirgus

Paaugstināta ekonomiskās aktivitātes un cilvēku koncentrācija ir izdevīga uzņēmējiem, darba devējiem un arī darbiniekiem. Uzņēmēji var piedāvāt un saņemt pakalpojumus, ko reti apdzīvotās vietās nodrošināt būtu dārgi un sarežģīti. Darba devēji var vieglāk atrast īstos darbiniekus, bet darbinieki – tiem piemērotākas darba vietas. Kāda ir pašreizējā situācija Rīgā? Cik lielā mērā Rīgas darbaspēka tirgus atšķiras no visas Latvijas un citu pilsētu darbaspēka tirgus? Cik gatavi tirgus nepilnību gadījumā sagatavot darbiniekus potenciāliem investoriem ir publiskie spēlētāji?

### 7.2.1. Cilvēkkapitāls un nodarbinātība kā pilsētas attīstības un dzīves kvalitātes faktors

Kopā ar tādiem faktoriem kā kapitāla un tehnoloģiju pieejamība darbaspēka pieejamība ir viens no trim būtiskiem pilsētu attīstību virzošiem determinantiem. Savukārt nodarbinātības iespējām un kvalitātei ir būtiski sociālie efekti – kā Latvijā, tā citur pasaulē veikti pētījumi apliecina, ka apmierinātībai ar darbu ir tieša korelācija ar apmierinātību ar dzīvi. Sekojoši iespējams apgalvot, ka nodarbinātība ir viens no būtiskākajiem dzīves kvalitāti veidojošiem faktoriem, kas, savukārt, ietekmē konkrētas pilsētas kā dzīves, darba un uzņēmējdarbības vietas pievilcību kā lokālā, tā reģionālā un starptautiskā mērogā.

Daudzi empīriskie pētījumi pierāda, ka cilvēkkapitāls ir svarīgs pilsētu sociāli ekonomiskās attīstības faktors<sup>123</sup>. Nobela prēmijas ieguvējs Roberts Lūkass (*Robert Lucas*) apgalvo, ka cilvēkkapitāla koncentrācija noteiktās vietās (pilsēta, reģions) samazina zināšanu pārneses un jaunu zināšanu un ideju radīšanas izmaksas un tādējādi tiešā veidā palielina nodarbināto, uzņēmumu, kā arī konkrētu pilsētu vai reģionu produktivitāti kopumā<sup>124</sup>. Šāda ražīguma pieaugums ir pilsētu un reģionu attīstības virzītājspēks - pilsētas, kurām piemīt zināšanu, radošuma un inovāciju potenciāls, kā arī – un ir ļoti būtiski to uzsvērt - spēja to izmantot, sociālekonomiski attīstās straujāk.

### 7.2.2. Nodarbinātība Rīgā – attīstības tendences

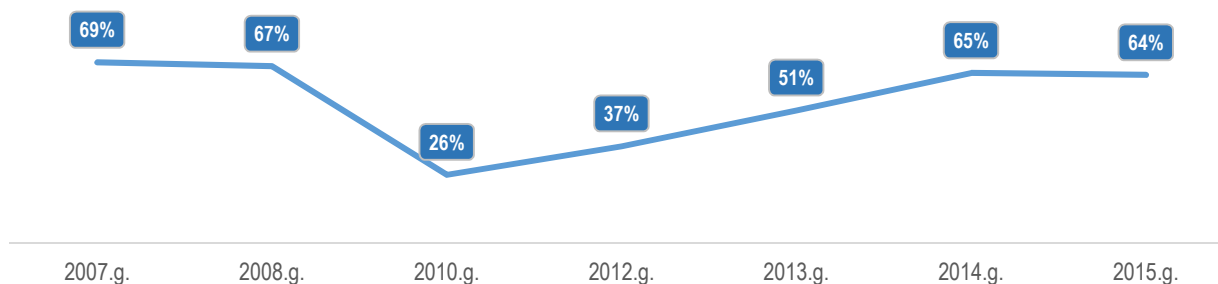
Ilggadējās Rīgas iedzīvotāju aptaujas par apmierinātību ar dzīves kvalitāti pilsētā liecina, ka pēdējo piecu gadu laikā pilsētnieku apmierinātība ar nodarbinātības iespējām ir būtiski pieaugusi - ja pēckrīzes periodā tikai aptuveni katrs ceturtais Rīgas iedzīvotājs sniedza pozitīvus nodarbinātības vērtējumus, tad pēdējo divu gadu laikā jau aptuveni 2/3 ir pilnībā vai drīzāk apmierināti ar darba iespējām galvaspilsētā.

Attēls 104. Rīgas iedzīvotāju apmierinātība ar nodarbinātības iespējām pilsētā (2007.-2015.g.)

Datu avots: Rīgas iedzīvotāju apmierinātība ar pašvaldības darbību un pilsētā notiekošajiem procesiem. RD PAD, SIA "Aptauju Centrs", SIA "Excolo Latvia", 2015.

Pieejams: <http://www.sus.lv/lv/petijumi/rigas-iedzivotaju-aptaujas-uz-apmierinatiba-ar-pasvaldibas-darbibu-un-pilseta-notiekosajiem-procesiem>

Piezīme: Attēlots ar nodarbinātības iespējām apmierināto iedzīvotāju īpatsvars konkrētajos gados.

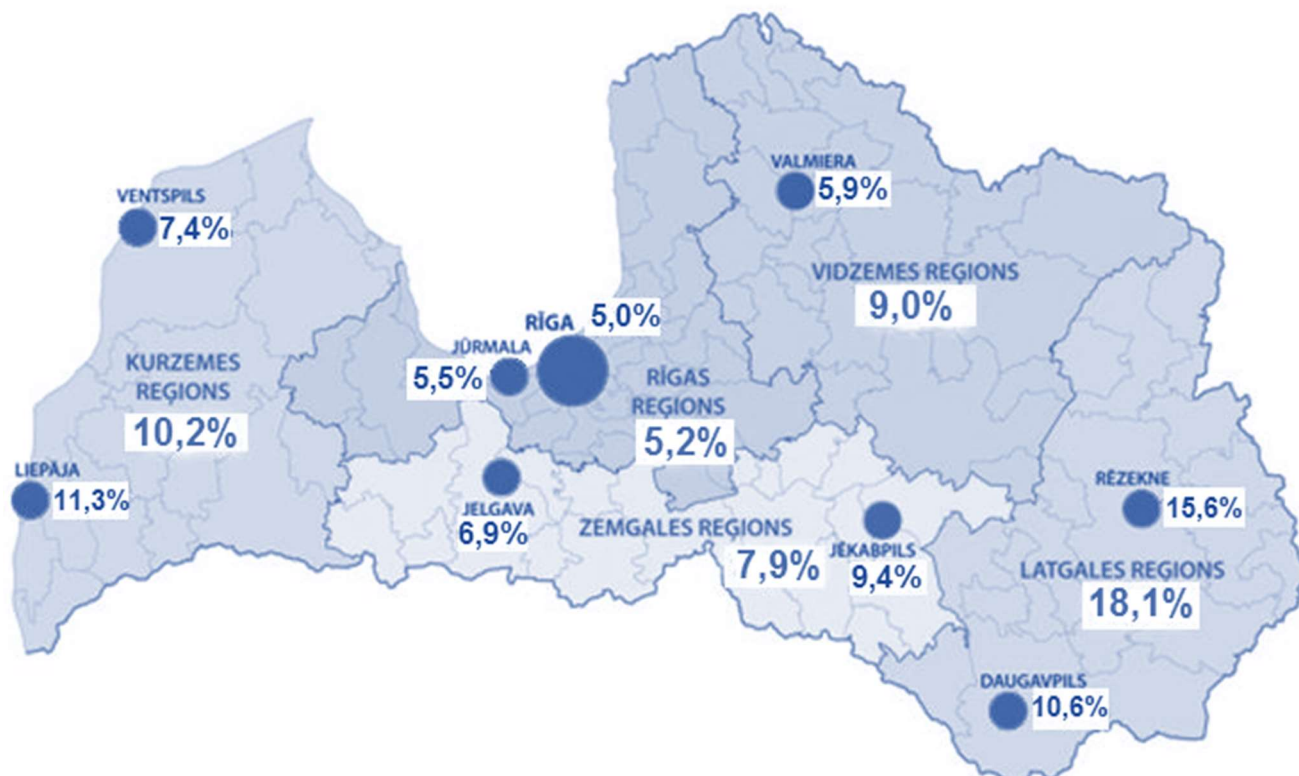


<sup>123</sup> Skatīt, piemēram: Simon, C. J., & Nardinelli, C. (2002). Human capital and the rise of American cities, 1900–1990. *Regional Science and Urban Economics* 32, pp. 59–96.; Temkin, Kenneth and William M. Rohe (1998) "Social Capital and Neighborhood Stability: An Empirical Investigation," *Housing Policy Debate* 9:1, pp. 61-88.

<sup>124</sup> Lucas, R. (1988). "On the mechanics of economic development", *Journal of Monetary Economics*, 22, 1-42.

Arī Nodarbinātības valsts aģentūras statistika par reģistrēto bezdarba līmeni liecina, ka Rīgā un Pierīgā nodarbinātības situācija ir būtiski labāka kā citos Latvijas reģionos. 2015. gada rudenī bezdarba līmenis Rīgā ir tikai 5,0% un Rīgas reģionā - 5,2%, kamēr citos reģionos tas nav zemāks par 8%. Arī vērtējot nacionālas nozīmes pilsētu kontekstā, novērojams, ka nodarbinātības situācija Rīgā ir būtiski pozitīvāka. Piemēram, bezdarba līmenis Daugavpilī, Jēkabpilī un Liepājā ir divreiz augstāks kā Rīgā, bet Rēzeknē - pat trīsreiz augstāks.

Attēls 105. Reģistrētais bezdarba līmenis reģionos un pilsētās 2015. g. oktobrī  
 Datu un ilustrācijas avots: Pārskats par bezdarba situāciju valstī. Nodarbinātības valsts aģentūra, 2015.  
 Pieejams: [http://www.nva.gov.lv/docs/28\\_56320e8d073185.68144201.pdf](http://www.nva.gov.lv/docs/28_56320e8d073185.68144201.pdf)



Būtisks rādītājs, kas raksturo darba tirgus attīstību un kvalitāti ilgtermiņā, ir statistika par ilgstošajiem bezdarbniekiem. Šādā aspektā Rīgas pilsētas attīstība pēdējos gados uzrāda pozitīvākās tendences Latvijā. Ja Latgales reģionā ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars sastāda pat 53,2%, tad Rīgas reģionā – tikai 14,0%. Pie tam – Rīgas reģionā ilgstošo bezdarbnieku skaits ir samazinājies par 24,3%, kamēr valstī kopumā šis rādītājs samazinājies tikai par 11,4%.<sup>125</sup>

Pozitīvi vērtējams arī fakts, ka Rīgā ir zemākais rādītājs 50 un vairāk gadus veco bezdarbnieku īpatsvaram – galvaspilsētā tāds ir katrs trešais bezdarbnieks, kamēr Latgalē un Vidzemē aptuveni 40%. Protams, vismaz daļēji šis rādītājs korelē ar kopējo pilsētas iedzīvotāju sociāli demogrāfisko struktūru, bet lielā mērā visdrīzāk ataino arī darbaspēka tirgus dinamiku un daudzpusību.

Lai gan šie un vēl citi rādītāji liecina par pozitīvām attīstības tendencēm nodarbinātībā galvaspilsētā, vērojami arī atsevišķi kritiski aspekti. Piemēram, darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstības problemātiku iezīmē ilgstoši neaizpildīto vakancu statistika. Nodarbinātības valsts aģentūras dati liecina, ka Rīgas reģionā ir lielākais ilgstoši neaizpildīto vakancu īpatsvars (67%, kamēr valstī kopumā – 59%). TOP profesijas Rīgas reģionā, kurās darba tirgus pieprasījums nesakrīt ar piedāvājumu (nav aizpildītas ilgāk par 6 mēnešiem) ir: pavārs, kravas automobiļa vadītājs, vilcējautomobiļa vadītājs, kuģu

<sup>125</sup> Pārskats par bezdarba situāciju valstī. Nodarbinātības valsts aģentūra, 2015. Pieejams: [http://www.nva.gov.lv/docs/28\\_56320e8d073185.68144201.pdf](http://www.nva.gov.lv/docs/28_56320e8d073185.68144201.pdf)

remontatslēdznieks, metāla/smilšstrūklas iekārtas operators, cauruļvadu montētājs, lokmetinātājs, transportlīdzekļu krāsotājs.<sup>126</sup> Tas liecina, ka ir nodarbinātības sektori, kuros Rīgas darbaspēka piedāvājums nespēj apmierināt pieprasījumu.

### 7.2.3. Darbaspēks Rīgā – struktūra un kvalitāte

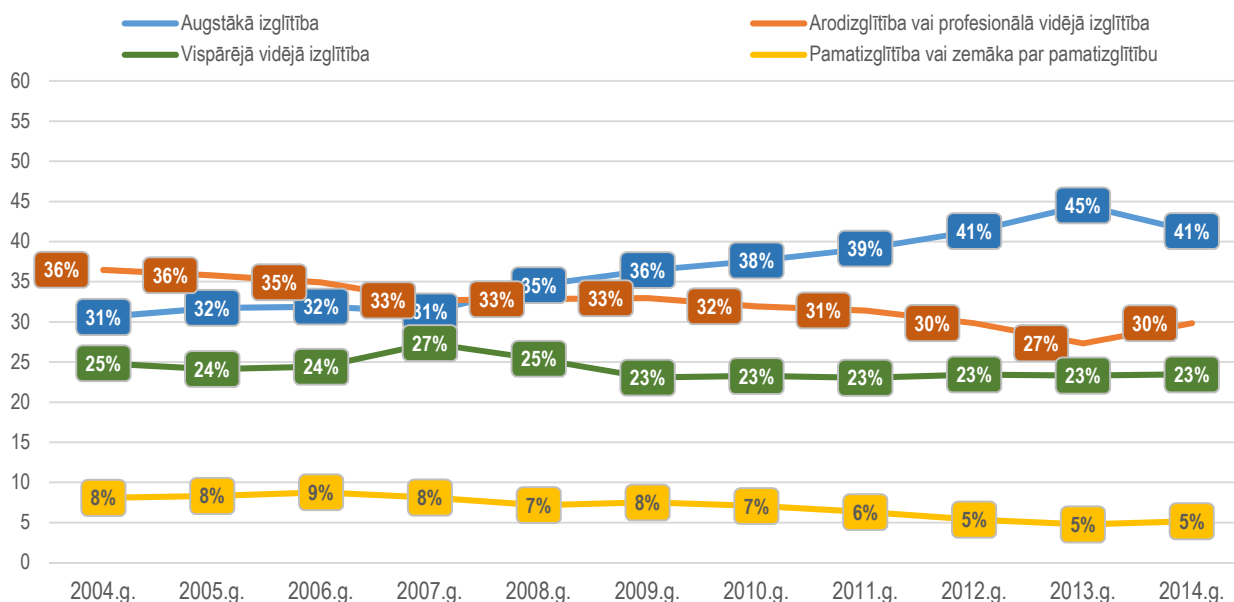
Iepriekšējās nodaļās aplūkoti nodarbinātības un darbaspēka aspekti ir vairāk kvantitatīvi – tie liecina par darbaspēka koncentrāciju, arī darba vietu koncentrāciju, kas pati par sevi rada dinamiskāku darbaspēka tirgu. Vienlaikus – pozitīvi kvantitatīvie rādītāji ne vienmēr korelē ar pozitīviem kvalitatīvajiem rādītājiem. Bez tam jāņem vērā arī demogrāfiskās attīstības tendences, kas Latvijas gadījumā liecina par ļoti būtisku iedzīvotāju skaita kritumu vidējā un ilgtermiņā. Tas determinē nepieciešamību nepaļauties tikai uz kvantitātes un koncentrācijas nodrošinātajām konkurētspējas priekšrocībām, bet īpašu uzmanību pievērst darba tirgus kvalitātes jeb produktivitātes celšanai, kam, savukārt, kvalitatīvs un kvalificēts darbaspēks ir viens no būtiskiem priekšnosacījumiem.

Statistikas dati par Rīgas iedzīvotāju izglītības līmeni liecina, ka 36% galvaspilsētas iedzīvotāju ir augstākā izglītība, 29% - arodizglītība vai profesionālā izglītība, 24% - vidējā izglītība, bet 11% - pamatzglītība. Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vidū augstāko un profesionālo izglītību ieguvušo īpatsvars ir vēl augstāks (attiecīgi – 41% un 30%), kamēr ekonomiski neaktīvo vidū salīdzinoši biežāk pārstāvēti pilsētnieki ar pamatzglītību (23%). Pēdējo desmit gadu laikā par aptuveni 10% pieaudzis to pilsētnieku īpatsvars, kuriem ir augstākā izglītība, savukārt samazinājies to, kuriem ir tikai pamatzglītība (no 8% līdz 5%).<sup>127</sup>

Attēls 106. Rīgas ekonomiski aktīvie iedzīvotāji pēc izglītības līmeņa (2010.-2014.g.)

Datu avots: Centrālās statistikas pārvaldes dati, autoru aprēķini.

Piezīme: Attēloti dati par iedzīvotājiem vecumā no 15 līdz 74 gadiem.



Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju dinamika Rīgā liecina, ka pēdējos gados palielinās starpība starp ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem un darbaspējas vecuma iedzīvotājiem – samazinoties darbaspējas vecuma iedzīvotāju skaitam, ekonomiskās

<sup>126</sup> Turpat.

<sup>127</sup> Centrālās statistikas pārvaldes dati. Pieejami: <http://www.csb.gov.lv/dati/statistikas-datubazes-28270.html>

aktivitātes līmenis tomēr pieaudzis no 76,5% 2006. gadā līdz 78,3% 2012. gadā, kas liecina, ka arī darbaspējas vecumu pārsniegušās personas turpina aktīvi iesaistīties darba tirgū.<sup>128</sup>

Lai gan kopumā darbaspēka tirgu Rīgā raksturo augstāka ekonomiskā aktivitāte un augstāku kvalifikāciju ieguvušu speciālistu lielāks īpatsvars, detalizētāka darbaspēka kvalitātes analīze atklāj arī būtiskas nepilnības vai neizmantotas iespējas.

Vērtējot darbaspēka pieejamību, Rīgā strādājošie uzņēmēji biežāk kā citos reģionos strādājošie norāda uz augsti kvalificēta tehniskā personāla pieejamības problēmām (vēl biežāk kā Rīgā šī problēma tiek akcentēta Latgalē, kur gan novērojama visu kvalifikācijas līmeņu darbaspēka pieejamības problēma) – Rīgā to kā problēmu uzņēmējdarbībā norāda 38% aptaujāto, kamēr Vidzemē 22% un Kurzemē tikai 19%.

Tabula 25. Būtiskākās problēmas uzņēmējiem darbaspēka pieejamības aspektā (2014.g.)  
Datu avots: Administratīvo procedūru ietekme uz uzņēmējdarbības vidi. Ekonomikas ministrija, 2014. Autoru aprēķini.

	VISI	Rīga	Pierīga	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale
Augsti kvalificēta tehniskā personāla (speciālistu) pieejamība	34	38	28	22	19	33	52
Darbinieku uzticamība, lojalitāte un darba tikums	29	27	33	33	18	35	37
Darbaspēka pietiekamība kopumā	28	29	26	20	19	28	44
Mazkvalificēta vai nekvalificēta personāla pieejamība	13	10	15	15	13	19	25
Atbilstoša vadības personāla pieejamība	11	12	11	2	6	11	13
Administratīvā personāla pieejamība	7	7	6	2	3	7	12

Iepriekš minēto problēmu vismaz daļēji iespējams saistīt arī ar pieaugušo izglītības aktivitāti. Jaunākie dati gan pieejami tikai par 2011. gadu, tomēr tie spilgti ilustrē darbaspēka kvalifikācijas attīstības problemātiku – lai gan kopumā darba tirgū Rīgā pieejams augstākas kvalifikācijas darbaspēks, tā kvalifikācija tiek pilnveidota tikai retos gadījumos, sekojoši vidējā un ilgtermiņā kvalifikācijas priekšrocības lielā mērā zaudējot (darba tirgū nepieciešamo prasmju, tehnoloģiju straujās attīstības dēļ). Statistikas dati liecina, ka uz katriem 10 000 galvaspilsētas iedzīvotāju tikai 21,5 ir iesaistīti kādās izglītības aktivitātēs, tai skaitā 2,6 - formālajā izglītībā un 20,3 - neformālajā izglītībā. Lai arī Rīgā šie rādītāji ir nedaudz augstāki kā citos reģionos, tas nespēj sniegt pilnvērtīgu ieguldījumu darba tirgus produktivitātes celšanā.

Tomēr šeit jārunā ne tikai par darba ņēmēju lomu mūžizglītības un kvalifikācijas celšanas vēlmē, bet arī par darba devēju pieprasījumu pēc tā. 2014. gadā īstenotajā pētījumā tā autori analizējuši dažādu zināšanu, prasmju un īpašību svarīgumu un atbilstību darba tirgū. Šī pētījuma dati liecina, ka kopumā darba devēju pieprasījums pēc noteiktām prasmēm un īpašībām tiek lielā mērā apmierināts. Neviens no anketā iekļautajiem aspektiem nav tāds, kurš būtu darba devējiem būtisks un netiktu vērtēts kā apmierinošs šobrīd darba tirgū. Tai pat laikā šie dati liecina par konservatīvu un neelastīgu darba vidi - kā svarīgas darba vērtēji vērtē tādas īpašības un prasmes kā - latviešu un krievu valodas zināšanas, darba disciplīnas ievērošana, profesionālās zināšanas un prasmes, kā arī prasmes strādāt gan individuāli, gan kolektīvā. Savukārt kā mazāk svarīgi tiek novērtēti tādi aspekti kā - prasmes uzņemties iniciatīvu un atbildību, prasmes pielāgoties jauniem apstākļiem, citu

<sup>128</sup> Rīcības plāns Rīgas prioritāro ekonomikas nozaru konkurētspējas paaugstināšanai un Rīgas darba tirgus analīze. II daļa „Rīgas darba tirgus analīze”. SIA „NK Konsultāciju birojs”, 2014. Pieejams: [http://www.sus.lv/sites/default/files/media/faili/darba\\_tirgus\\_rigai\\_final.pdf](http://www.sus.lv/sites/default/files/media/faili/darba_tirgus_rigai_final.pdf)

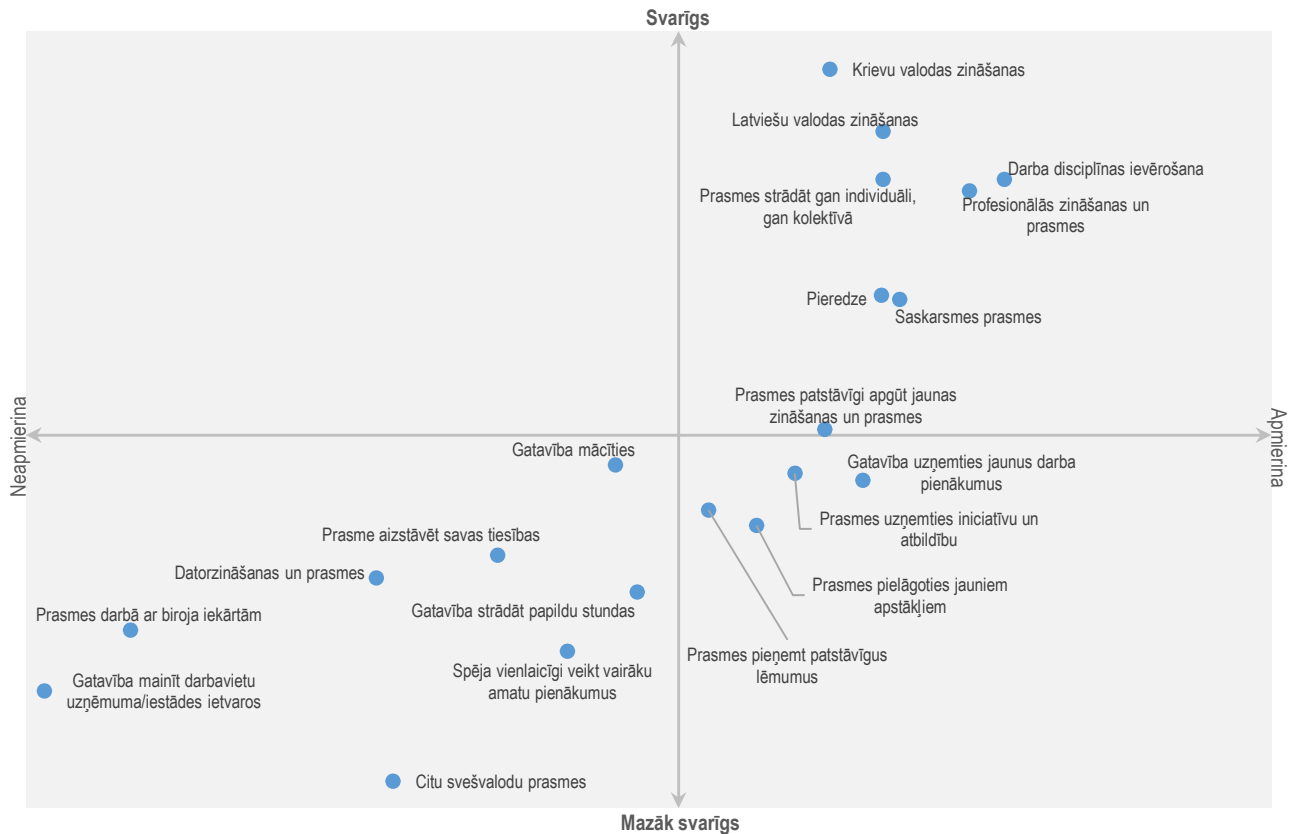


svešvalodu prasmes, gatavība mācīties, prasmes pieņemt patstāvīgus lēmumus.<sup>129</sup> Tas netieši liecina, ka darba vietās un darba tirgū šādas prasmes un īpašības nav nepieciešamas un netiek aktualizētas kā konkurētspēju determinējošas.

Attēls 107. Rīgā strādājošo darba ņēmēju zināšanu, prasmju un īpašību vērtējums darba devēju skatījumā (2014.g.)

Datu avots: Darba tirgus specifisko reģionālo problēmu identificēšana un pasākumu izstrādāšana reģionālā darba tirgus konkurētspējas stiprināšanai. SIA "Projektu un kvalitātes vadība". 2014. Pieejams: [http://www.nva.gov.lv/docs/28\\_53abbd7c02ee19.16060069.pdf](http://www.nva.gov.lv/docs/28_53abbd7c02ee19.16060069.pdf) Autoru aprēķini un ilustrācija.

Piezīme: Attēlots darba ņēmēju zināšanu, prasmju un īpašību pozicionējums divās skalās – uz Y skalas attēlots konkrēto zināšanu/prasmju svarīguma novērtējums, bet uz X ass – darba devēju apmierinātība ar to, cik lielā mērā darba ņēmējiem piemīt konkrētas zināšanas/prasmes šobrīd. Sekojoši – piemēram, labajā augšējā segmentā izvietotas tās zināšanas/prasmes, kuras darba devēji uzskata par svarīgām un kuras arī novērtē kā apmierinošas šobrīd.



Netieši ar iepriekš minēto sasaucas arī Globālās konkurētspējas indeksa vērtējumi par Latviju, kur tieši spēja noturēt un piesaistīt talantus tiek vērtēta viszemāk darbaspēka kvalitātes aspektā. Savukārt darba tirgus elastība tiek novērtēta ar 4,9 punktiem no maksimāli 7 iespējamajiem.<sup>130</sup>

Vērtējot darbaspēka un nodarbinātības tirgus dinamiku, parasti tiek uzsvērta iedzīvotāju gatavības uzņēmējdarbībai būtiskā loma. "Globālā uzņēmējdarbības monitoringa Latvijas ziņojumā" par 2013.-2014. gadu tiek norādīts, ka "salīdzinot ar iepriekšējo gadu, Latvijas iedzīvotāji kopumā ir spējuši saskatīt vairāk biznesa iespēju (2013. gadā – 35%, 2012. gadā – 33%) un ir guvuši lielāku pārliecību par savām spējām uzņēmējdarbībā, tomēr arī bailes no neveiksmes ir palielinājušās. 48% Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka viņiem piemīt nepieciešamās prasmes, lai vadītu uzņēmumu. Tomēr no 35% iedzīvotāju, kas spēj saskatīt uzņēmējdarbības iespējas, tikai 40% uzskata, ka viņiem piemīt nepieciešamās biznesa vadības prasmes, kas skaidri norāda uz neizmantotā uzņēmējdarbības potenciāla esamību. 61% Latvijas pieaugušo iedzīvotāju ir pārliecināti, ka uzņēmējdarbība ir laba karjeras izvēle, tikpat liels procents iedzīvotāju piekrīt, ka veiksmīgi uzņēmēji ieņem augstu statusu sabiedrībā".<sup>131</sup>

<sup>129</sup> Darba tirgus specifisko reģionālo problēmu identificēšana un pasākumu izstrādāšana reģionālā darba tirgus konkurētspējas stiprināšanai. SIA "Projektu un kvalitātes vadība". 2014. Pieejams: [http://www.nva.gov.lv/docs/28\\_53abbd7c02ee19.16060069.pdf](http://www.nva.gov.lv/docs/28_53abbd7c02ee19.16060069.pdf)

<sup>130</sup> Global Competitiveness Index. Pieejams: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/economies/#indexId=GCI&economy=LVA>

<sup>131</sup> Global Entrepreneurship Monitor. 2013-2014 Latvia Report. Pieejams: [http://www.biceps.org/assets/docs/gem/GEM2013\\_2014](http://www.biceps.org/assets/docs/gem/GEM2013_2014)

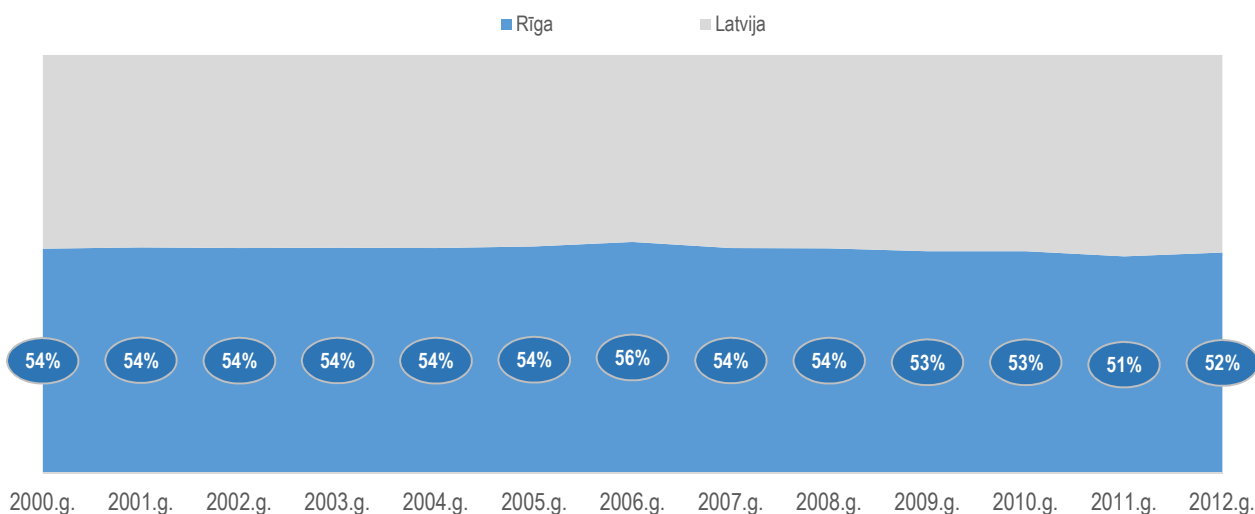
Arī dotā pētījuma ietvaros veiktās iedzīvotāju aptaujas dati liecina – liela daļa Rīgas iedzīvotāju ir domājuši par iespējām pašiem uzsākt uzņēmējdarbību – 13% ir jau konkrēti plānu, bet 17% ir domājuši, bet nav konkrētu plānu. Tai pat laikā tikai katrs desmitais Rīgas iedzīvotājs jau šobrīd ir uzņēmējs. Tas liecina – lai gan uzņēmējdarbības potenciāls ir izteikti liels, tas tikai retos gadījumos tiem realizēts.

#### 7.2.4. Darbaspēka tirgus attīstības izaicinājumi Rīgā

Iepriekš minētie dati un informācija par darbaspēka un nodarbinātības tirgu Rīgā (un Latvijā) norāda uz vairākiem būtiskiem vidēja un ilgtermiņa izaicinājumiem.

Lai gan Rīga ir būtiskākais darbaspēka “magnēts” nacionālā mērogā, kas ļauj tai akumulēt nepieciešamo kritisko masu darba spēka pieprasījuma un piedāvājuma sekmīgai sabalansēšanai, tas nepietiekami rezultējas darba ražīgumā. Pēdējo desmit gadu laikā Rīgas īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā nav būtiski mainījies un svārstās 50%-55% robežās. Tas liecina, ka Rīgas darbaspēka produktivitāte pieaug nepietiekami, lai būtiski uzlabotu pilsētas nacionālo un starptautisko konkurētspēju. Sekojoši – darbaspēka tirgus aspektā tieši produktivitātes audzēšana, nevis tikai kvantitatīva darbaspēka piesaiste, uzskatāma par būtiskāko Rīgas izaicinājumu vidējā un ilgtermiņā.

Attēls 108. Kopējā pievienotā vērtība Latvijā – Rīgas īpatsvars (2000.-2012.g.)  
Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde



Viens no produktivitāti sekmējošiem faktoriem ir uzņēmēju orientācija uz augstākas pievienotās vērtības sektoriem. Tas, savukārt, rada pieprasījumu un priekšnoteikumu nodrošināt augsti kvalificēta darbaspēka pieejamību. To iespējams identificēt kā otru būtiskāko izaicinājumu. Kā liecina darba tirgus pētījumi, tad pat pie relatīvi augstas darba samaksas, piesaistīt augsti kvalificētus speciālistus ir problemātiski. Tas iezīmē vairākus problēmjautājumus – gan izglītības kvalitāti, gan darba tirgus atvērtību speciālistiem no ārvalstīm, gan esošā personāla kvalifikācijas celšana. Īpaši jāizceļ darba devēju nepietiekama izpratne par kvalifikācijas celšanas nozīmi un mūžizglītību. Aptuveni 1/2 aptaujāto Rīgas uzņēmēju novērtē, ka neiegulda līdzekļus darbinieku apmācībā un to arī neplāno darīt. Tāpat jāuzsver darba tirgus konservatīvisms un starptautiskā noslēgtība – tikai aptuveni katrs desmitais Rīgas uzņēmējs darbiniekus, ja tos nebūtu iespējams atrast Rīgā, meklētu ārvalstīs, kamēr lielākā daļa meklētu citās lielajās pilsētās Latvijā, mazpilsētās vai pat laukos.

Darba tirgū Rīgā (tā gan nav Rīgas specifiska, bet visas Latvijas iezīme) novērojami aizspriedumi pret noteiktu sociālo grupu pārstāvjiem. Katrs piektais darba devējs atzīst, ka noteikti nepieņemtu darbā personu pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, katrs trešais nevēlētos nodarbināt homoseksuālu cilvēku, 38% - invalīdu, 40% - pirmspensijas vecuma cilvēkus, 70% - grūtnieces. Visi šie minētie fakti liecina par darbaspēka tirgus neelastību, kas lielā mērā ir šķērslis kā sociālai, tā ekonomiskai pilsētas attīstībai.

Ja iepriekš minētie izaicinājumi lielā mērā saistīti ar sabiedrības vērtīborientācijām, kultūru un tradīcijām, tad uzņēmējdarbības aktivitāti iedzīvotāju vidū bez šiem faktoriem ietekmē arī nacionālā līmeņa politikas aspekti. Kā liecina Rīgas iedzīvotāju atbildes uz jautājumu, kādi apstākļi viņiem šobrīd kavē uzsākt uzņēmējdarbību, tad vairākums norāda uz starta kapitāla trūkumu (57%), bet katrs trešais uz nelabvēlīgiem apstākļiem ekonomikā, bet katrs desmitais – uz nodokļu politiku un likumdošanu.

Kā norādīts jau minētajā “Globālā uzņēmējdarbības monitoringa Latvijas ziņojumā”, tad “GEM Latvija Ziņojums sniedz pierādījumus, ka uzņēmējdarbības veicināšanas instrumentiem (sākot ar plašu politikas pasākumu loku vērstu uz Latvijas Pasaules Bankas „Ease of Doing Business” snieguma uzlabojumu līdz mikrouzņēmuma nodoklim, kas tika ieviests 2010. gadā) ir bijusi ierobežota ietekme uz agrīnās stadijas uzņēmējdarbības aktivitātes līmeni valstī. It īpaši administratīvais slogs, kā arī bieži mainītais un neprognozējamais tiesiskais regulējums, traucē Latvijas iedzīvotājiem pilnībā realizēt savu uzņēmējdarbības potenciālu.”<sup>132</sup>

---

<sup>132</sup> Turpat.

### 7.3. Sociālie un etniskie konteksti uzņēmējdarbības īstenošanai

Cik lielā mērā sociālās kopienas ietekmē uzņēmējdarbības vidi? Vai to integrācija varētu samazināt uzņēmumu izmaksas, palielināt tirgū pieejamo pakalpojumu un preču klāstu vai uzlabot to kvalitāti?

#### 7.3.1. Atvērtas sabiedrības loma produktivitātes celšanā

Uzņēmējdarbības vidi Rīgā ietekmē tie paši faktori, kas veicina noslēgtu sociālu kopienu veidošanos pilsētā. Noslēgtas sociālas kopienas rada pārrāvumi sociālajā kapitālā, kas balstīti etniskajos un sociālajos faktoros. Etniskie faktori lielākoties izriet no valodu barjeras – Rīgas uzņēmējdarbības vide ir trīsvalodīga, kur dominē latviešu valoda, taču uzņēmējdarbības telpā ir arī krievu un angļu valodas. Savukārt sociālās normas liecina par augstu kļūdu sodīšanas kultūru, kas bremsē iesaistīšanos uzņēmējdarbībā, kur veiksmīgs rezultāts nereti ir vairāku ‘mēģinājumu-kļūdu’ iterāciju rezultāts. Rīgā, tāpat kā visā Latvijā, bailes no kļūdīšanās attur no uzņēmējdarbības uzsākšanas. Valodu barjeras un uzņēmējdarbību bremsējošas sociālās normas faktiski no uzņēmējdarbības izslēdz vecāka gadagājuma Rīgas iedzīvotājus. Visbeidzot – emigrācija ir ietekmējusi arī Rīgas uzņēmējdarbības vidi. Kamēr Rīga vienmēr tikusi uzskatīta par “magnētu” attiecībā uz Latvijas teritoriju iedzīvotāju dzīves un darba telpas izvēles ziņā, attiecībā uz globālo telpu Rīga nespēj pilnvērtīgi piesaistīt un noturēt spējīgus un uzņēmīgus iedzīvotājus, kas drīzāk izvēlas dzīvot citās valstīs dažādu iemeslu dēļ.

Kopumā var secināt, ka Rīgā ir nozīmīgs neizmantojams uzņēmējdarbības potenciāls, kura iemesli ir sociālo un etnisko kopienu noslēgtība. Sekojoši – uzņēmējdarbības attīstība lielā mērā jāsaista arī ar sociālo un etnisko kopienu atvērtības veicināšanu.

Atvērtāka sabiedrība, tolerance attiecībā uz dažādību varētu veicināt tieši radošo industriju uzplaukumu: šādu ekonomikas teoriju izstrādājis Ričards Florida, balstot jauno uzņēmējdarbības attīstības scenāriju uz trim ‘T’: talantu, tehnoloģijām un toleranci<sup>133</sup>. Tolerance ir īpaši nozīmīga Rīgas kontekstā, kas varētu kļūt par cilvēkresursu (talantu un tehnoloģiju) magnētu reģionā, piesaistot radošus un uzņēmīgus citu valstu iedzīvotājus vai pārliecinot re-emigrēt agrāk aizbraukušos.

Viens no ‘skaļākajiem’ magnētiem Eiropā izsenis ir bijusi un turpina būt Londona, kas piesaistījusi imigrantus, nodrošinot pilsētas attīstībai pozitīvu demogrāfisko situāciju. Imigrācija, kas nesusi sev līdzīgu dažādību, ir veicinājusi Londonas uzņēmējdarbības vides attīstību<sup>134</sup>, skaidri liecinot par dažādības pozitīvo ietekmi uz uzņēmējdarbību un pilsētas (un līdz ar to valsts) izaugsmi<sup>135</sup>. Nozīmīgu lomu spēlējusi sabiedrības tolerance un spēja pieņemt dažādību, nodrošinot no bailēm brīvas sabiedrības veidošanos, kas, savukārt, veicina uzņēmējdarbības izaugsmi.

#### 7.3.2. Valodu zināšanu plaša

Rīga ir daudznacionāla pilsēta (43% - latvieši, 39% - krievi, aptuveni katrs piektais iedzīvotājs – citas tautības) un trūkumi valodu apguvē ir bremsējošs faktors pilsētas uzņēmējdarbības attīstībā. Dažādas paaudzes faktiski sazinās dažādās valodās, līdz ar to ne tikai etniskā izcelsme, bet arī piederība dažādām paaudzēm rada saziņas un sadarbības izaicinājumus.

<sup>133</sup> <http://career-advice.monster.com/job-search/company-industry-research/the-gay-index-diversity-boosts-busi/article.aspx>

<sup>134</sup> <http://www.economist.com/news/britain/21568396-britain-becoming-more-its-capital-city-london-effect>

<sup>135</sup> <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/ecge.12016/pdf>



### 7.3.3. Sabiedrības novecošana

Sabiedrības novecošanai Latvijā un Rīgā ir nozīmīga ietekme pēdējo divu dekāžu attīstībā. “Tāpat kā lielākajās Eiropas pilsētās, arī Rīgā demogrāfiskās slodzes līmenis ir lielāks grupā virs darbības vecuma. Dati uz 2015. gada 1. janvāri liecina, ka Rīgā dzīvo 92 896 iedzīvotāji līdz darbības vecumam, 398 227 iedzīvotāji darbības vecumā un 149 884 – pēc darbības vecuma”<sup>140</sup>. Aplūkojot uzņēmējdarbības aktivitāti Baltijas valstīs, iedzīvotāji vecuma grupās no 55 līdz 64 gadiem un no 45 līdz 54 gadiem ir vismazāk iesaistījušies uzņēmējdarbībā, salīdzinot ar vidējo šo vecuma grupu rādītājiem Eiropas Savienībā. Līdz ar to ir pamats domāt, ka īpaši mērķētiem pasākumiem 45-64 gadu vecu cilvēku iesaiste uzņēmējdarbībā varētu būt nozīmīga pozitīva ietekme uz dalību uzņēmējdarbībā”<sup>141</sup>. Sabiedrības novecošanās nes līdzīgi arī dažādus riskus – pārrāvumu zināšanu pārnesē un šo paaudzi izslēdzošu attīstību.

### 7.3.4. Iztrūkstošā vidējā paaudze

Kamēr uzņēmējdarbībā vecākā paaudze netiek pārstāvēta, augstākās izglītības mācību iestādēs (īpaši tādās jomās kā ķīmija, fizika u.c. dabas zinātnes) jau ilgstoši “novērojama pasniedzēju novecošanās lielākajā daļā universitāšu („runājot par pasniedzējiem, mums ir plaša, jo ir vecie pasniedzēji – 60-70gadīgie, - bet nav nākamās vecuma grupās – 30-50gadīgie”, „jaunu pasniedzēju ir ļoti maz, līdz ar to vajag vairāk jaunu, enerģisku cilvēku universitātēs, lai kaut ko mainītu, uzlabotu”)”<sup>142</sup>. Ne tikai augstākās izglītības mācību iestādēs, bet darba tirgū kopumā “vērojams un tuvākajos gados acīmredzot kļūs arvien ievērojamāks pārrāvums darbaspēka vecuma struktūrā: pētījumā iegūtie dati liecina, ka ik gadus nedaudz palielinās to speciālistu skaits nozarē, kuri pārstāv vecuma grupu līdz 29 gadiem, kamēr konsekventi samazinās 30-49 gadus veco nozares speciālistu skaits.

Turpinoties attīstīties šādai tendencei, darba tirgū pēc dažiem gadiem būs novērojama paradoksāla situācija, kad darba devējiem būs pieejami tikai speciālisti jau tuvu pensionēšanās vecumam un speciālisti, kas tikko beiguši studijas vai vēl tās turpina, bet nebūs nodrošināts pārejas vecuma posms starp šīm grupām, kuru raksturo vislielākā aktivitāte un arī produktivitāte darba tirgū”<sup>143</sup>. Uz to norādīts arī GEM pētījumā, uzsverot salīdzinoši mazo nobriedušas uzņēmējdarbības daļu, un salīdzinoši lielo agrīnās uzņēmējdarbības pārsvaru Latvijas uzņēmējdarbības ainā. Vidējās paaudzes trūkumam ir kompleksi iemesli, tomēr nozīmīgu lomu ir spēlējusi emigrācija.

### 7.3.5. Emigrācija

Lai arī ierasts uzskatīt, ka Rīga kā “magnēts” pievelk izcilākos Latvijas prātus, starptautiskā mērogā pati Rīga ir smadzeņu aizplūšanas upuris. Zaudējot izcilus individuus, zūd arī prasmes un mazinās iespējas attīstīt uzņēmējdarbību un radīt inovācijas. Uzņēmējdarbības kapacitāti ietekmē gan tas, ka paši uzņēmēji ir devušies emigrācijā, gan arī tas, ka Rīgā esošais darbaspēks neatbilst uzņēmēju vajadzībām, tādējādi kavējot uzņēmējdarbības uzsākšanu un attīstību Rīgā. SSE Rīga Sentimenta indekss atklāj, ka “gandrīz visi investori pauduši bažas par darba spēka pieejamību Latvijā. Kamēr esošā darbaspēka kvalitāte ir atzīstama, tomēr ir vērojams darbaspēka iztrūkums, un uzņēmumi aicina veicināt kontrolētu imigrāciju, kā arī īstenot re-emigrācijas aktivitātes, lai risinātu demogrāfiskos izaicinājumus. Tā kā darbaspēka trūkumam ir

<sup>140</sup> Rīgas pilsētas ekonomikas profils 2016. RD PAD, 2015.

<sup>141</sup> Global Entrepreneurship Monitor 2014/2015. Pieejams: <http://www.biceps.org/en/publications/gem.html>

<sup>142</sup> Darba tirgus vajadzību analīze un ieteicamo pasākumu apkopojums kvalitatīva darbaspēka pieejamības veicināšanai ķīmisko vielu un farmācijas nozarē. Latvijas Organiskās sintēzes institūts, SIA „Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija”, 2007.

<sup>143</sup> Turpat.

tieša ietekme uz uzņēmuma aktivitātēm, ir ļoti ticams, ka jau tuvākajā laikā tiks sperti soļi darbaspēka importa virzienā (daži uzņēmumi to jau sākuši īstenot)<sup>144</sup>. “No 2003. līdz 2007. gadam emigranti no Latvijas bija vidēji labāk izglītoti, nekā Latvijas iedzīvotāju kopums. Daļēji tas skaidrojams ar vecuma sadalījumu, jo jaunākie cilvēki, kas vienlaicīgi pārstāv arī labāk izglītoto iedzīvotāju daļu, ir mobilāki”<sup>145</sup>.

### 7.3.6. Bailes kļūdīties un tolerances trūkums

Kamēr sabiedrības novecošanās un emigrācija ir vienotas lielāka Eiropas reģiona problēmas, Rīgā, tāpat kā Latvijā, pastāv uzņēmējdarbības iniciatīvas bremsējošas sociālās normas. Bailes no kļūdām un nepārliecība par savām spējām, kā arī neiecietība un vienkāršas laipnības iztrūkums ved pie zemākiem uzņēmējdarbības uzsākšanas rādītājiem, salīdzinot ar citām pilsētām.

Bailes kļūdīties kā viens no nozīmīgākajiem uzņēmējdarbības kavēkļiem Latvijā atspoguļots salīdzinoši daudzos kvantitatīvos pētījumos. Piemēram, uz jautājumu, “vai Jūs sadarbotos ar uzņēmējiem, kuru dibinātie uzņēmumi iepriekš bankrotējuši, Rīgas uzņēmēji 50% gadījumos atbild noraidoši, un tikai katrs desmitais apgalvo, ka “noteikti sadarbotos”. Arī GEM pētījums liecina, ka Latvijā vērojamās bailes kļūdīties ir virs Eiropas vidējiem rādītājiem, ko papildina tas, ka 40% iedzīvotāju uzskata, ka viņiem nav nepieciešamās prasmes uzņēmējdarbības veikšanai”. Nepārliecība par saviem spēkiem un bailes kļūdīties var atturēt arī jauno uzņēmējdarbības formu veidošanos Rīgā, piemēram, start-up izaugsmi, kur 90% no uzsāktu projektu neizdodas un kur kļūdišanās ir integrāla daļa no start-up ekosistēmas kopumā<sup>146</sup>.

Konkrēts gadījums, kad uzņēmējs aizbrauc no Rīgas (šajā gadījumā uz Sanfrancisko) tieši, lai noslēptos no apkārtējo kritiski vērtējošās attieksmes, redzams no Laura Liberta (draugiem.lv dibinātājs) dzīves: “Atceroties sākumu, Lauris domā, ka Startupvitamins.com Latvijas apstākļos būtu nomiris jau otrajā mēnesī. Nedaudzajiem cilvēkiem, kuriem pats vai Agris Tamanis teicis, ka Lauris Amerikā drukā plakātus, licies, ka Lauris ir nojūdzies. [...] Latvijā es būtu saņēmis gūzmu ar kritiku. Bet man pilnīgi noteikti nav tik bieza āda, lai es izturētu lielu kritiku, tāpēc labāk noslēpjos un daru to klusībā”<sup>147</sup>.

### 7.3.7. Tīklošanās kultūras neaktivitāte

Sentimenta indekss liecina, ka “viena no Latvijas galvenajām problēmām ir nespēja sadarboties. [...] Ir pārāk daudz aizdomīguma, un trūkst caurspīdīguma. Vispārējs uzticamības trūkums sabiedrībā ir liela problēma”<sup>148</sup>. Noslēgtība, nespēja uzticēties ārpus savas noslēgtās etniskās vai sociālās kopienas iezīmē vienu no pamatproblēmām uzņēmējdarbības izaugsmē, kur prasme sadarboties, spēja uzticēties un aktīva tīklošanās ir veiksmīgas uzņēmējdarbības pamatakmēji. Lai arī Rīgā rodams aizvien lielāks skaits uzņēmējdarbības attīstības un tīklošanās institūciju (SSE Rīga Mentoru klubs, Jauno uzņēmēju centrs, Connect Latvia, LU biznesa inkubators), tomēr sīkāk pētīt šo institūciju darbību, redzams, ka tās darbojas ‘mikro līmenī’, un ļoti neliels skaits potenciālo uzņēmēju tās izmanto – nereti tie ir pāris desmiti uzņēmēju, kas īslaicīgi izmanto mentoringa vai tīklošanās piedāvājumus. Viens no ierastākajiem pamatojumiem, kāpēc potenciālie uzņēmēji

<sup>144</sup> Sentiment Index 2015. Pieejams: <http://www.sseriga.edu/en/centres/csb/sentiment-index/>

<sup>145</sup> Universitāšu ieguldījums Latvijas tautsaimniecībā. Latvijas Universitāšu asociācija, 2012. Pieejams:

[http://www.lu.lv/fileadmin/user\\_upload/lu\\_portal/par/strukturvienibas-un-infrastruktura/saist/lu/Universitatu\\_ieguldijums\\_Latvijas\\_tautsaimnieciba.pdf](http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/par/strukturvienibas-un-infrastruktura/saist/lu/Universitatu_ieguldijums_Latvijas_tautsaimnieciba.pdf)

<sup>146</sup> Rīga Venture Summit: <http://sv2b.com/rvs/>

<sup>147</sup> <http://www.draugiem.lv/draugiem.lv/magazine/article/169>

<sup>148</sup> Sentiment Index 2015. Pieejams: <http://www.sseriga.edu/en/centres/csb/sentiment-index/>

nelabprāt izmanto dotās uzņēmējdarbības attīstības iespējas šajās institūcijās, ir bailes, ka 'nozags ideju', vedot pie situācijas, kad jebkurš ārējs indivīds tiek uzskatīts par draudu, nevis iespēju uzņēmējdarbības attīstībā.

Nespēja sadarboties un tīkloties rodama arī uzņēmējdarbības apguves formātā, kur kopā strādāšana (*team-work*) vēl ir salīdzinoši reta, un individuāls darbs tiek vairāk veicināts, tā neradot izpratni par sadarbības un uzticēšanās nozīmi uzņēmējdarbības attīstībā. Tikmēr tīklošanas un kontaktu dibināšana ir viens no tiem ieguvumiem, kas rodams emigrācijā. "Ļoti būtisks speciālistiem šķiet fakts, ka ārvalstīs viņiem bijušas iespējas strādāt akadēmiskā vidē – tikties ar nozares pazīstamākajiem pārstāvjiem, klausīties vieslekcijas, dibināt kontaktus ar citiem speciālistiem un zinātniekiem"<sup>149</sup>. Emigrācijā uzlabojas ne tikai profesionālie kontakti, bet vispārējās attiecības ārpus ģimenes. "Runājot par savstarpējām attiecībām ārpus ģimenes, vērojama tendence, ka šīs attiecības, saikne ar citiem cilvēkiem pašreizējā mītnes zemē ar gadiem kļūst labāka."<sup>150</sup>

Tātad varam secināt, ka tīklošanās iztrūkums, sadarbība un attiecību veidošana ārpus ģimenes ir apgrūtināta Latvijā (un Rīgā), kamēr citviet pasaulē, kur šādi apgrūtinājumi nepastāv, Latvijas iedzīvotāji spēj veidot veiksmīgas attiecības ārpus ģimenes. Pārrautais sociālais kapitāls šeit veidojies vēsturiski un iemesli ir ļoti dažādi, taču zemais uzticēšanās līmenis valstij, īstermiņa domāšana un dažādās informatīvās telpas ir veicinājušas sabiedrības fragmentētību. "Laika horizonts, kādā cilvēki šeit domā, ir īstermiņa. Līdz ar to ir grūti veikt ilgspējīgas investīcijas. Iemesli: vēsture (valsts pastāvējusi 21 gadu vai ilgāk, un cilvēkiem rodas jautājumi, vai tā turpinās pastāvēt). Tas raksturīgs zema uzticēšanās līmeņa sabiedrībām. Nav uzticības ne valdībai, ne institūcijām, nav paredzamības un nepārtrauktības"<sup>151</sup>. Atbildes uzticēšanās veicināšanai var rast SKDS īstenotā pētījumā, kas ilustrē aptaujāto biežāk izteiktos ieteikumus par to, ko vajadzētu darīt latviešiem, lai veicinātu sabiedrības saliedētību: "valdībai jābeidz provocēt un dalīt cilvēkus (13%), būt draudzīgiem, atsaucīgiem, laipniem, saprotošiem (11%), atbalstīt, pieņemt citas tautības, cienīt vienu otru (11%), un abām pusēm jāpiekāpjas, jāapvienojas, nedalīt sabiedrību (8%)"<sup>152</sup>.

Uzticēšanās pieaugums valstij, pašvaldībai un savstarpēji varētu veicināt nozīmīgu šobrīd neizmantotā uzņēmējdarbības potenciāla īstenošanu. Tomēr tas ir ilgtermiņa jautājums, kas būtu jārisina ļoti dažādos pārvaldības līmeņos.

### 7.3.8. Iespējamie risinājumi

Noslēgtās sociālās un etniskās kopienas Rīgā veidojušās vēsturiski un to uzņēmējdarbības potenciālu šobrīd ierobežo zemais savstarpējās uzticēšanās līmenis, neticība savām spējām un bailes kļūdīties, fragmentētā informatīvā telpa un vienotas politikas iztrūkums, kas risinātu šos jautājumus. Tomēr apzinoties esošās situācijas problemātiku, ir iespējami risinājumi, kas veicinātu uzņēmējdarbības attīstību Rīgā.

<sup>149</sup> Darba tirgus vajadzību analīze un ieteicamo pasākumu apkopojums kvalitatīva darbaspēka pieejamības veicināšanai ķīmisko vielu un farmācijas nozarē. Latvijas Organiskās sintēzes institūts, SIA „Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija”, 2007.

<sup>150</sup> Pētījums: Latvija emigrācijā dzīvojošo tautiešu vidū «nav norakstīta pavisam». Dienas bizness, 26.01.2015. Pieejams: <http://www.db.lv/finanses/makroekonomika/petijums-latvija-emigracija-dzivojoso-tautiesu-vidu-nav-norakstita-pavisam-426520>

<sup>151</sup> Sentiment Index 2015. Pieejams: <http://www.sseriga.edu/en/centres/csb/sentiment-index/>

<sup>152</sup> Piederības sajūta Latvijai. Mazākumtautību Latvijas iedzīvotāju aptauja. SKDS, 2014. Pieejams: [http://providus.lv/article\\_files/2682/original/atskaite\\_piederiba\\_08\\_2014.pdf](http://providus.lv/article_files/2682/original/atskaite_piederiba_08_2014.pdf)



### *Starptautiskā rīdzinieku programma*

Ņemot vērā, ka daudzas izcilas personības ir pametušas Rīgu un emigrācijas process lielā mērā ir nekontrolējams un nenovēršams, nepieciešams rast risinājumu, kas tomēr neizdzēstu Rīgu no šo personu darbības lauka. Uz emigrācijas procesu var skatīties arī pozitīvi – Rīgas iedzīvotāji brauc papildināt savas zināšanas un paplašināt sadarbības tīklu, nozīmīgi ir paturēt aizbraucējus sadarbības tīklā ar Rīgu. “Uz emigrāciju un lielo diasporu vajadzētu lūkoties nevis kā uz problēmu, bet gan kā uz iespēju veidot sociālos, ekonomiskos un kultūras kontaktus. 25% emigrējušo nākotnē domā par sava uzņēmuma izveidi Latvijā vai par sadarbības veidošanu ar partneriem Latvijā. Tādā veidā tiktu attīstīta Latvijas ekonomika.”<sup>153</sup>

Nozīmīgi ir uzturēt mērķtiecīgu saikni ar Rīgas izcilniekiem (kādreizējiem izciliem studentiem, savu jomu spilgtiem pārstāvjiem) un veicināt sadarbības projektus tieši ar individuālām personībām, tā veidojot vismaz fragmentētu piesaisti Rīgai – sākotnēji īslaicīgi, ar laiku vidējā un ilgtermiņā. Piemērs šāda veida sadarbībai ir gan ārvalstīs dzīvojošo un strādājošo mākslinieku viesvizītes Latvijā, gan izbraukušo zinātnieku iesaiste starptautiskos projektos u.c..

Institucionāli šāda attālināta piesaiste konkrētai valstij/pilsētai jau izveidota Igaunijā, kur “E-residency” jeb “E-pilsonības” projekts piedāvā jebkuras valsts pilsonim Igaunijas valdības izdotu digitālo identitātes karti, kas ļauj nodibināt uzņēmumu Igaunijā attālināti no jebkuras vietas pasaulē vienas dienas laikā, elektroniski parakstīt dokumentus un līgumus, pārraudzīt uzņēmumu no jebkuras vietas pasaulē un veikt e-maksājumus, kā arī deklarēt nodokļus tiešsaistē<sup>154</sup>.

### *Dimaniska informatīvā telpa sociālajos medijos*

Ņemot vērā sociālo mediju ietekmi uz uzņēmējdarbību visā pasaulē, nepieciešams veidot kopīgu informatīvo telpu sociālajos medijos, kur vienlīdz labi tiktu uzrunātas dažādās valodās runājošās Rīgas sociālās kopienas. Arī start-up vidē ir nozīmīgi veicināt ziņu izplatīšanos dažādās sociālās kopienās un ar automatizētu Twitter ‘hashtag’ programmatūru iespējams apkopot dažādu nozīmīgu informāciju par start-up norisēm<sup>155</sup>. Ar tikpat vienkāršu, bet iedarbīgu stratēģiju arī Rīga var risināt dažādo masu mediju telpas fragmentētību, vienlaikus domājot par senioru, kas nelieto modernos sociālos medijus, iesaisti informatīvajā telpā.

### *Neveiksmju un dažādības svinēšana*

Vārdu savienojums ‘neveiksmju svinēšana’ Rīgas un Latvijas iedzīvotājiem varētu šķīst divains un tomēr tas ir viens no priekšnoteikumiem uzņēmējdarbības veicināšanai Rīgā un Latvijā. Mazinot bailes kļūdīties, uztverot neveiksmes kā pieredzes gūšanu, spēja runāt ne tikai par ‘veiksmes stāstiem’, bet arī par to, kas ir bijuši faktori, kas veduši pie uzņēmējdarbības neizdošanās, ir būtiska kopējā sabiedrības informētības līmeņa par uzņēmējdarbību paaugstināšanā.

Šādu sociālo normu attīstībai būtu jāparādās jau agrīnā izglītības procesā līdz ar karjeras izglītības būtisko lomu. Nozīmīga komponente šajā neveiksmju nozīmīguma izpratnē ir arī laipnībai un iecietībai. Laipnāka un pieklājīgāka sabiedrība, kas

<sup>153</sup> Pētījums: Latvija emigrācijā dzīvojošo tautiešu vidū «nav norakstīta pavisam. Dienas bizness, 26.01.2015. Pieejams: <http://www.db.lv/finanses/makroekonomika/petijums-latvija-emigracija-dzivojoso-tautiesu-vidu-nav-norakstita-pavisam-426520>

<sup>154</sup> e-estonia.com. The Digital Society: <https://e-estonia.com/e-residents/about/>

<sup>155</sup> Riga Venture Summit: <http://sv2b.com/rvs/>

izprot mācīšanās no kļūdām nozīmīgumu, neradīs tādu sociālu spriedzi uz uzņēmēju, kura pirmā ideja nav veiksmīgi īstenojusies, bet, iespējams, otrais vai trešais uzņēmējdarbības mēģinājums varētu būt veiksmīgs.

Rīgai būtu jāvirzās prom no 'nosodošas sabiedrības' uz atvērtu, kļūdas (un citādību) tolerējošas sabiedrības, līdz ar to nozīmīgi radīt tādas rīdzinieku stāstus, kas ietver dažādību, toleranci, laipnību, un iespējas vairākkārtīgi mēģināt uzsākt uzņēmējdarbību un mācīties no kļūdām.

Viens no praktiskiem piemēriem ir "Fail Forward"<sup>156</sup> jeb "Uz priekšu, neveiksme!", kas īpaši uzsver kļūdīšanās lomu pieredzes gūšanas un mācību procesā, piedāvājot uzņēmumiem rādīt savus neveiksmju stāstus, tā daloties ar nozīmīgu pieredzi par kļūdām, to faktoriem un nozīmi turpmākā uzņēmuma attīstībā.

---

<sup>156</sup> Fail Forward: <https://failforward.org/vision/>

## 7.4. Sociālā kapitāla nozīme

Savstarpējās uzticēšanās rādītāji (sociālais kapitāls) gan indivīdu, gan indivīdu un organizāciju līmenī Latvijā un arī Rīgā ir vieni no zemākajiem Eiropas Savienībā. Uzņēmējdarbības jomā tas izpaužas kā ļoti ierobežota informācijas apmaiņa ideju izstrādes fāzē, kas apgrūtina finansējuma piesaisti un uzņēmējdarbības komandu komplektāciju. Rīga, salīdzinot ar pārējo Latviju, ir visvairāk integrēta starptautiskajā apritē. Tādēļ arī ieguvumi no atvērtas informācijas apmaiņas un saskarsmes, kas balstās uz savstarpēju uzticēšanos, Rīgā potenciāli ir vislielākie. Būtiski saprast, kādas ir iespējas izrauties no šī neuzticības slazda un vai izraušanos var paātrināt?

### 7.4.1. Sociālā kapitāla nozīme

Viena no iezīmēm, kas lielpilsētu, tostarp Rīgu, dara pievilcīgu uzņēmējiem, ir lielāks iedzīvotāju blīvums un lielāka sociālā dažādība. To atzīst gan pilsētattīstības teorētiķi, kas sociālo dažādību saista ar radošumu un inovācijām, gan paši Rīgas uzņēmēji, kas cilvēku daudzumu un koncentrāciju atzīmē, kā galveno Rīgas priekšrocību.

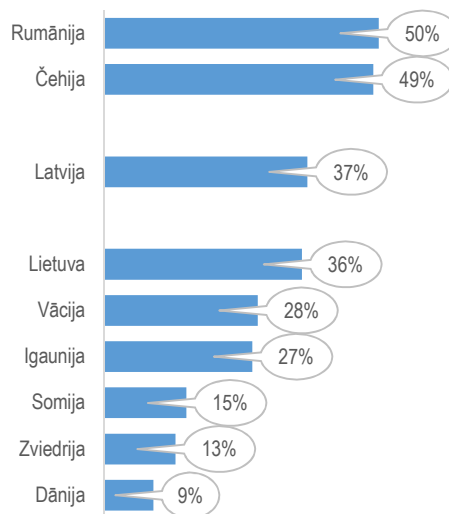
Kaut sociālā dažādība un lielais iedzīvotāju blīvums nereti tiek pasniegti kā draudi vai trūkumi un saistīti ar paaugstinātu sociālo konfliktu risku, piesārņojumu un noziedzību, tās viennozīmīgi ir arī pilsētu priekšrocības. Vidē, kur cieši viens otram blakus dzīvo cilvēki ar dažādām vajadzībām un pieredzi, ir ne tikai vieglāk atrast noieta tirgu, bet arī attīstīt vēl nenobriedušā ideju, kā arī atrast domubiedrus, sadarbības partnerus un darbiniekus. Latvijas mērogā Rīga ir vienīgā vieta, kur viegli satikt ne tikai dažādu etnisko, nacionālo un reliģisko grupu pārstāvjus, bet arī dažādu subkultūru, interešu, profesionālo grupu pārstāvjus – hipsterus, batikotājus, mikrobiologus, baltkrievus, vegānus, akupunktūristus, programmētājus, kaķu mīļotājus, maratonistus u.c.. Katra no šīm identitātēm paver citādu skatījums uz pasauli, kas savstarpējā mijiedarbībā dod iespēju rast jaunas uzņēmējdarbības idejas un risinājumus. Katrai no šīm sociālajām grupām ir sava unikāla pieredze, zināšanas un prasmes, kas dažādās kombinācijās ir nepieciešamas, lai realizētu dažādas uzņēmējdarbības idejas. Lielpilsēta pēc būtības ir vide, kur šīm atšķirīgajām pieredzēm, prasmēm un skatījumiem ir visvieglāk satikties un savstarpējā sinerģijā radīt jaunus produktus un pakalpojumus. Rīgas kā Latvijas lielpilsētas potenciāls ir veicināt šīs satikšanās starp tiem, kuri citādāk nesatiktos, vai radīt vidi, kurā šādas tikšanās notiktu pavisam nejauši, it kā pašas no sevis.

### 7.4.2. Sociālā kapitāla līmenis Rīgā

Lai nejaušā saskarsme starp dažādajiem Rīgas iedzīvotājiem notiktu, būtu pozitīva un attīstītos produktīvā sadarbībā, būtisks ir sabiedrības sociālais kapitāls jeb savstarpējā uzticēšanās ne tikai starp tuviem draugiem un radniekiem, bet arī starp paviršiem paziņām un pilnīgiem svešiniekiem. Lai uzzinātu ko jaunu no svešinieka vai vēl vairāk – atrastu sev darbinieku vai biznesa partneri ir ne tikai jāatrod acu kontakts, jāgrib un jāspēj uzsākt ikdienišķa saruna, bet jāuzticas, ka satiktais svešinieks neizmantos šo saskarsmi, lai tevi aizvainotu, apmānītu vai kā citādi aizskartu. Šobrīd savstarpējās uzticēšanās rādītāji gan indivīdu, gan indivīdu un organizāciju līmenī Latvijā un arī Rīgā ir vieni no zemākajiem Eiropas Savienībā. 37% Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka visumā cilvēkiem uzticēties nevar. Salīdzinoši, Eiropas uzticēšanās līdervalstī Dānijā vispārēju neuzticību līdzcilvēkiem pauž vien 9%, Zviedrijā – 13%, bet Somijā 15%.<sup>157</sup>

<sup>157</sup> Special Eurobarometer – 418/ Social Climate Report, European Union. European Commission, 2014. Pieejams: [http://ec.europa.eu/public\\_opinion/archives/ebs/ebs\\_418\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_418_en.pdf)

Attēls 109. Sociālais kapitāls – iedzīvotāju, kuri neuzticas citiem cilvēkiem, tīpatsvars sabiedrībā (2014.g.)  
 Datu avots: Special Eurobarometer – 418/ Social Climate Report, European Union. European Commission, 2014. Pieejams:  
[http://ec.europa.eu/public\\_opinion/archives/ebs/ebs\\_418\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_418_en.pdf)



Vairāk nekā 60% Rīgas uzņēmumu attīstības stratēģija tuvākajos piecos gados ir meklēt jaunus sadarbības partnerus. Tai pat laikā, vairums Rīgas iedzīvotāju pilnībā uzticas tikai personīgi tuvi pazīstamiem cilvēkiem - saviem radniekiem (97%), saviem draugiem (85%) un saviem darba kolēģiem (56%), bet tikai trešdaļa uzticas savas mājas kaimiņiem (32%) un mazāk kā piektdaļa - savas apkaimes iedzīvotājiem (17%).

Šādas neuzticības apstākļos Rīgas uzņēmēji biznesa partnerus meklē galvenokārt starp radniekiem un tuviem draugiem, un savas biznesa idejas apspriež vien šaurā tuvinieku lokā, pilnībā neizmantojot Rīgā pieejamās sociāli dažādās prasmes, pieredzes un informāciju. Paši uzņēmēji atzīst, ka nedalīšanās ar idejām un noslēgtība traucē ideju tālāku attīstību un realizāciju. Lai Rīga attīstītos kā idejas rosinoša un aktīva pilsētvide, ir jāpanāk, lai pilnīgi svešinieki justos komfortabli uzsākt pavišņu sarunu uz ielas, un lai Rīgas iedzīvotāji, tostarp potenciālie uzņēmēji, justos droši savas potenciālās idejas un uzņēmējdarbību kavējošās problēmas iznest ārpus privātās vides publiskajā.

### 7.4.3. Uzņēmēju tīklošana

Īstermiņā tiešu uzņēmējdarbību vērstu sociālo kapitālu var vairot ar specifiski uzņēmējiem orientētām tīklošanās un sadarbības iniciatīvām. Viens no veiksmīgiem piemēriem, kas Rīgā jau darbojas, ir TechHub – bezpeļņas organizācija un kopdarbības telpa, kas šobrīd apvieno apmēram 30 iesācējuzņēmumus un 100 biedrus, tostarp jaunus un topošos uzņēmējus, studentus, investorus. TechHub pamatideja ir savākt vienā fiziskā telpā cilvēkus, kas darbojas vai vēlas darboties tehnoloģiju nozarē, un potenciāli varētu iegūt viens no otra zināšanām un prasmēm. Iespējams, ka tieši TechHub veiksmīgās darbības rezultātā vairums Rīgas uzņēmēju norāda datortehnoloģiju nozari kā vienu no perspektīvākajām uzņēmējdarbības nozarēm Rīgā.<sup>158</sup>

Eksperti saskata potenciālu izveidot līdzīgu sadarbību veicinošu iniciatīvu arī farmācijas nozarē (PharmaHub), kur šobrīd Latvijas farmācijas uzņēmumi darbojas dažādos medikamentu vērtības radīšanas posmos, bet tīklojoties un izmantojot partneru zināšanas, varētu pārvietoties uz augstākas pievienotās vērtības radīšanas nišām.<sup>159</sup> Rīgas pilsēta varētu veidot

<sup>158</sup> Skat. šī pētījuma ietvaros veikto Rīgas uzņēmēju aptauju pielikumā.

<sup>159</sup> Latvijas Konkurētspējas ziņojums 2015. Rīga: Domnīca Certus. Pieejams: <http://certusdomnica.lv/en/reports/konkuretspejas-zinojums-2015/>

līdzīgas sadarbības platformas citās sev prioritārās nozarēs (piem., transporta pakalpojumu, elektrotehnoloģiju, tūrisma nozarēs u.c.), kuru ietvaros iesācējuzņēmēji un potenciālie uzņēmēji dalītos ar savām idejām, vai uzņēmējdarbības un biznesa vadības ekspertu vadībā darbotos komandās, apmainītos ar informāciju, stiprinātu savstarpējo uzticēšanos un sadarbības, lai attīstītu tālāk savas un citu idejas. Iespējams, ka arī citās nozarēs var attīstīt ko līdzīgu IT nozares “hakatoniem” – pasākumiem, kuros ar IT nozari saistītie (tostarp programmētāji, grafiskie dizaineri, mājaslapu dizaineri, projektu vadītāji u.c.) apvienojas komandās, kas savā starpā sacenšas noteikta, ar IT saistīta, uzdevuma veikšanā. Uzdevumi mēdz būt dažādi – no konkrētas datoraplikācijas izveides līdz vispārīgam uzdevumam uzlabot sabiedrības atvērtību. Hakatonos ne tikai tiek radīti veiksmīgi produkti, bet tiek vairots nozares sociālais kapitāls.

#### 7.4.4. Apkaimes kā sociālo kapitālu vairojošs instruments

Līdztekus tieši uz uzņēmējiem orientētām iniciatīvām, ilgtermiņā pilsētai ir būtiski veidot vispārēju Rīgas iedzīvotāju savstarpējo uzticību un pozitīvu saskarsmes kultūru. Viena no sociālo kapitālu attīstošām pilsētattīstības pieejām ir tā saucamais “jaunais urbānisms” (*new urbanism*), kas radās 20. gs. astoņdesmitajos gados ASV kā alternatīva tolaik notiekošajai suburbanizācijai. Jaunā urbānisma kustība kritizēja pilsētvides sadali funkcionālās zonās – guļamrajonos, komercrajonos, industriālos rajonos, izklaides rajonos u.tml., un proponēja atgriešanos pie apkaimēm. Apkaimju galvenā iezīme ir visu ikdienas vajadzību nodrošinājums pēc iespējas tuvāk dzīvesvietai – katrai apkaimē ir savas kafejnīcas, restorāni, nelieli veikali, izklaides iespējas, parki utt., un visi šie pakalpojumi ir sasniedzami, ejot ar kājām. Guļamrajonu sistēmā cilvēki savas dzīvesvietas rajonā uzturas tikai savā dzīvoklī, iepirkties brauc uz lielveikalu, strādāt uz komercrajonu, bet atpūsties uz pilsētas izklaides centru, tāpēc viņu saskarsme ar tuvākiem un tālākiem kaimiņiem ir minimāla. Savukārt apkaimju sistēmā, cilvēki daudz vairāk pārvietojas ar kājām, biežāk satiek tuvākus un tālākus kaimiņus, līdz ar to gūst iespēju nejausi satikties un aprunāties ar cilvēkiem ārpus tiešā tuvinieku loka un, tādējādi, vairo pilsētas sociālo kapitālu. Lai apkaimē veiksmīgi funkcionētu, būtiski ir nodrošināt saskarsmi veicinošas publiskas pulcēšanās vietas (parkus, tirgus, bērnu spēļu laukumus, suņu pastaigu laukumus, skvērus, lokālas bibliotēkas, u.tml.) un sekmēt uz vietējo kopienu orientēto mazo biznesu attīstību.

Atsevišķas Rīgas apkaimes jau šobrīd attīstās atbilstoši jaunā urbānisma principiem – ir izveidojušies vietējas nozīmes kafejnīcas, restorāni, izklaides vietas, kā arī apkaimju mazie uzņēmumi izmanto sociālos tīklus, lai reklamētos un savstarpēji sadarbotos. Piemēram, Facebook grupa “Labi dzīvot Āgenskalnā” kalpo kā virtuāla platforma, uz kuras pamata Āgenskalna mazie uzņēmēji ne vien reklamē savas preces un pakalpojumus tieši vietējiem iedzīvotājiem, bet arī savstarpējās diskusijās risina kopējas vietēja rakstura problēmas un apmainās ar informāciju. Lai izmantotu apkaimes kā sociālo kapitālu vairojošu instrumentu, Rīgas pašvaldībai ir būtiski zināt, kā apkaimes funkcionē reālajā dzīvē, piemēram, kādas ir apkaimju “iedomātās” robežas, kā tiek definēti “vietēji” un “svešie”, kādi ir katras apkaimes būtiskākie sociāli aktīvie uzņēmēji, u.tml.

Viena no iespējām, kā sekmēt apkaimju vietējo uzņēmēju tīklošanos, ir sociāli orientēti mākslas projekti apkaimes identitātes veidošanai. Viens no šādu projektu piemēriem varētu būt uz tūristiem un vietējiem iedzīvotājiem orientēta apkaimes orientēšanās spēle, kurā spēlētājiem jāmeklē gan vēsturiski, gan šodienas apkaimē nozīmīgas vietas, starp kurām būtu arī vietējie uzņēmumi – veikali un kafejnīcas. Izmantojot mobilo aplikāciju, šādu spēli varētu izveidot pietiekami atvērtu un elastīgu, lai tā mainītos līdz apkaimes mainīgajai biznesa un sabiedriskajai videi. Lai veicinātu šāda veida iniciatīvas un

rastu jaunas inovatīvas idejas apkaimju biznesu satīklošanai un sociālā kapitāla vairošanai, pašvaldītu varētu veidot atvērtus konkursus, dodot iespēju tajos iesaistīties arī pašiem apkaimes iedzīvotājiem un uzņēmumiem.

#### 7.4.5. Publisko telpu pieejamība un dizains

Līdztekus vietējo apkaimes uzņēmumu satīklošanai, ir būtiski veidot publiskas telpas, kas sekmētu pozitīvu un jēgpilnu savstarpējo saskarsmi. Svarīga ir ne tikai publisku telpu esamība un pieejamība, bet arī pārdomāts dizains, kas veicinātu vietējo iedzīvotāju saskarsmi.<sup>160</sup> Līdztekus lielākām zaļajām zonām būtiski ir radīt pietiekami daudz nelielu publisku vietu, kur apsēsties vai apstāties, netraucējot garāmgājēju kustību un automašīnu satiksmi, lai īsi aprunātos ar nejausi satiktu paziņu vai svešinieku. Vasaras sezonā, šādu vietu esamība veicinātu biroju darbiniekus ieturēt pusdienas ārpus biroja un radītu papildu iespējas savstarpējai saskarsmei.

Piemēram, daudzviet pasaulē pilsētu domes sadarbībā ar vietējām kafējnīcām ir iekārtojušas tā saucamos *parklets* – ietves paplašinājumus ar soliņiem un puķu kastēm, spēļu elementiem u.tml., kas izvietoti uz ielas braucamās daļas mašīnu novietošanas zonā. Atšķirībā no āra kafējnīcu galdīņiem, pie kuriem nav pieņemts sēdēt, ja neesi neko iegādājies, *parkleti* ir brīvi pieejamas zonas ikvienam un tādējādi veicina saskarsmi starp dažādām vietējās kopienas grupām. Arī soliņu pieejamība jau esošajos pilsētu parkos ir būtiska, lai veicinātu parka apmeklētāju ilgstošāku uzturēšanos tajos un savstarpēju saskarsmi. Lai pozitīvi izmantotu sociālās dažādības potenciālās sinerģijas, ir būtiski diversificēt vides elementus atkarībā no to potenciālo lietotāju (pensionāru, jauniešu, māmiņu, skeiteru, suņu īpašnieku, sportistu, pusdienotāju u.c.) daudzveidīgajām vajadzībām. Ņemot vērā Latvijas klimatiskos apstākļus, ir jādoma par elementiem, kas kalpotu par aizsargu no lietus un vēja – piemēram nojumes, lapenes, vēja aizsegus u.tml.. Svarīgi būtu iekārtot arī pilnībā noslēgtas, bet publiski brīvi pieejamas telpas, piemēram vietējo bibliotēka, kura būtu ne tik daudz kā grāmatu krātuve, bet gan kā socializācijas centrs, un kalpotu gan kā bērnu spēļu vieta lietainā un slapjā laikā, gan kā vieta, kur satikties apkaimes sabiedriskajām organizācijām un neformālām domubiedru grupām.



Labiekārtojot apkaimju publiskās zonas, ir būtiski ne tikai novērot esošās teritoriju izmantošanas tradīcijas, bet arī iesaistīt vietējo kopienu jaunu risinājumu meklēšanā. Koncentrējoties uz to apkaimju labiekārtošanu, kur ir jau novērojama vietēja mēroga kopienas veidošanās (piemēram, kā aktīvu interešu grupu darbība sociālajos tīklos vai kā vietējo biznesu attīstība), būs vieglāk izvairīties no “nedzīvu” vai vietējai sabiedrībai nepieņemamu publisku telpu radīšanas. Lai sekotu līdz apkaimju kopienu un tīklojumu izmaiņām, Rīgas dome var izmantot savus un savu pakļautības iestāžu darbiniekus, no kuriem katrs ir kādas apkaimes iedzīvotājs un var kalpot kā vērtīgs neformāls informācijas avots par apkaimē notiekošo.

<sup>160</sup> Shaftoe, Henry. *Convivial Public Spaces: Creating Effective Public Spaces*. London: Earthscan, 2014. Pieejams: <http://www.ndri.ir/Sites/Files/401/Convivial%20Urban%20Spaces%20-%20Creating%20Effective%20Public%20Spaces.pdf>



Ārpus apkaimju centriem būtiskas sociālās saskarsmes vietas ir gājēju un riteņbraucēju celiņi, kas savieno dažādas apkaimes, un tilti. No sociālā kapitāla viedokļa apsveicama ir iecere veidot zaļās takas un zaļos koridorus.<sup>161</sup> Arī šo objektu labiekārtojumā vēlams ietvert vides elementus – soliņus, kafijas vai ūdens pārdošanas vietas, mākslas vai vides objektus – kas liktu apstāties un radītu iespēju sociālai saskarsmei. Tāpat svarīgas pilsētas mēroga sociālo kapitālu vairojošas vietas ir pilsētas tirgi. Atšķirībā no lieveikaliem, kur saskarsme starp pārdevēju un pircējiem ir maksimāli automatizēta un standartizēta, tirgū saskarsme starp pārdevējiem un pircējiem (arī savstarpēji starp pircējiem un savstarpēji starp pārdevējiem) ir daudz personiskāka, ar potenciālu attīstīties jēgpilnā sarunā vai sadarbībā.

Arī sabiedriskais transports ir publiska telpa, kas līdztekus savai tiešajai funkcijai kalpo kā sociālās saskarsmes vide. Gandrīz puse (46%) Rīgas iedzīvotāju ikdienā uz darbu dodas, izmantojot sabiedrisko transportu.<sup>162</sup> Sabiedriskā transporta kvalitāte, uzticamība un komforts vistiešākā veidā ietekmē, cik apmierināti un savstarpēji laipni ir tā lietotāji. Šajā sakarā apsveicamas ir Rīgas satiksmes transportlīdzekļos izvietotās sociālās reklāmas, kas aicina ziņot par sabiedriskās kārtības traucējumiem un aicina būt pieklājīgiem un uzmanīgiem citam pret citu.

#### 7.4.6. Uz saskarsmes kultūru vērsta iniciatīvas

Būtisks šķērslis sociālā kapitāla vairošanai Rīgā ir vispārēji zemā saskarsmes kultūra. Līdzīgi kā citviet Austrumeiropā, Latvijā savstarpējā saskarsme publiskā telpā ir ļoti piesardzīga, kas robežojas ar zināmu nepieklājību. Raksturīga ir pārvietošanās ar leju nodurtu skatienu, apzināti norobežojoties no apkārtējiem un neievērojot apkārtējo vajadzības. Šī kulturālā īpatnība negatīvi ietekmē sociālo kapitālu un kavē pozitīvas sociālas saskarsmes prakšu veidošanos. Viena no iespējām būtu Rīgas pašvaldībai uzņemties līderību savstarpējās pieklājības sekmēšanā. Šādu iniciatīvu varētu, veikt

<sup>161</sup> Rīga 2030: Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai līdz 2030. gadam. Rīgas Domes Pilsētas attīstības departaments, 2014.

<sup>162</sup> Rīgas iedzīvotāju apmierinātība ar pašvaldības darbību un pilsētā notiekošajiem procesiem. Rīgas Domes Pilsētas attīstības departaments, 2015.

apvienojot informācijas kampaņas, kas popularizētu savstarpējo pieklājību kā vērtību un kā Rīgas pašvaldības prioritāti, un Rīgas domes pakļautībā esošo iestāžu pakalpojumu sniedzēju iespējošana par “pieklājības līderiem”. Būtu svarīgi, lai visi Rīgas domes pakļautībā esošie darbinieki, piem., sabiedriskā transporta līdzekļu vadītāji, bilešu kontrolieri, pašvaldības policisti, Rīgas Dārzu un parku darbinieki, “Rīgas namu pārvaldnieka” darbinieki, u.c., kuru darbs noris publiskās telpās tiešā saskarsmē ar Rīgas iedzīvotājiem, tiktu motivēti kļūt par sastarpējās “pieklājības līderiem”. Lai šāda personāla vadības iniciatīva darbotos, būtu nepieciešama ne vien darbinieku apmācība un informēšana, bet arī publiski redzama profesionālā prestiža celšana, uzlabojot viņu darba apstākļus, piemēram, modernizējot viņu rīcībā esošās tehnoloģijas vai formas tērpus. No šī viedokļa, piemēram, atzinīgi vērtējama bija Rīgas satiksmes bilešu kontrolieru rokas termināļu ieviešana, kas acīmredzami paaugstināja kontrolieru pašapziņu un uzlaboja sociālo saskarsmi sabiedriskajā transportā.

Izsludinot ideju konkursus, būtu jāmeklē inovatīvi veidi kā uzlabot sastarpējo saskarsmi. Tie var būt saskarsmi veicinoši mākslas projekti kā, piemēram, Kristofera Dženija (*Christopher Janney*) urbānās muzikālā instalācija “*Reach New York: An Urban Musical Instrument*” Ņujorkas 34. ielas metro stacijā. Instalācija sastāv no diviem aptuveni 10m gariem zaļiem paneļiem ar 8 lampiņām un atvērumiem jeb “acīm” zem tām. Vizuāli paneļi atgādina ventilācijas trubas un atrodas virs vilcienu platformām ar roku aizsniendamā augstumā. Ja pastiepas un ar roku aizsedz kādu no paneļa “acīm” iedegas attiecīgā lampiņa un atskan mūzikas skaņa, kas labi dzirdama gan šaipus, gan otrpus sliedēm. Tā kā paneļi atrodas uz divām platformām, kuras šķir vilciena sliedes, ir iespēja “sarunāties” pāri sliedēm. Metro stacijas lietotāji tā bieži arī dara –



ja kāds, garām ejot, novelk roku un “muzicē” vienā sliežu pusē, bieži seko “atbildes reakcija” no otras puses. Šādi, savstarpējo saskarsmi rosinoši, mākslas darbi rada patīkamu kopā būšanas sajūtu un rada augstāku pozitīvai saskarsmei. Līdztekus mākslas projektiem, pozitīvu sociālo saskarsmi var veicināt arī dažādas sabiedriskas iniciatīvas, piemēram akcijas, kuras vērstas uz atzinības

izteikšanu. Piemēram, Kolumbijas galvaspilsētas Bogotas bijušais mērs Anatans Mokus (*Anatanas Mockus*) izdalīja pilsētas iedzīvotājiem 2000 kartītes ar attēlotiem augšup un lejup pavērstiem īkšķiem. Iedzīvotāji varēja izmantot šīs kartītes, lai sabiedriskās vietās viens otram signalizētu par savu attieksmi pret otra rīcību. Ja kāds sabiedriskā vietā uzvedās nepieklājīgi, pārējie viņam rādīja kartīti, uz kuras bija uzzīmēts lejup pavērsts īkšķis, savukārt, kad kāds izdarīju ko labu, citi viņam izteica atzinību, rādot kartīti ar augšup pavērstu īkšķi. Kartītes kļuva ļoti populāras un tika aktīvi izmantotas. Savukārt, lai uzlabotu braukšanas kultūru, Mokus nolīga 200 mīmus, kuri ielu krustojumos parādēja agresīvus braucējus un gājējus, pierādot, ka Kolumbijas iedzīvotāji no sabiedriskā izsmiekla baidās vairāk kā no naudas sodiem. Ar atvērtu konkursu palīdzību, skaidri definējot projekta mērķi, bet neierobežojot izteiksmes līdzekļus, pašvaldība var ilgtermiņā vairot Rīgas sociālo kapitālu, izmantojot mākslas projektus un iniciatīvas.

Sabiedrības sociālais kapitāls ir cieši saistīts ar neformālo, personīgo un ikdienišķo saskarsmi. Tāpēc uz sociālo kapitālu orientētu politiku ir vieglāk īstenot tieši pašvaldību, nevis nacionālā līmenī. Rīgas pašvaldībai ir iespēja ietekmēt ne vien Rīgas iedzīvotāju sociālo kapitālu, bet arī valsts sociālo kapitālu kopumā, vairākos veidos. Pirmkārt, pašvaldība var mazināt pilsētas iedzīvotāju un uzņēmēju norobežošanos privātā vidē, iekārtojot atvērtību un savstarpējo komunikāciju sekmējošas publiskās telpas. Otrkārt, Rīgas pašvaldība var izmantot apkaimes kā sociālo kapitālu vairojošu instrumentu. Treškārt,



pašvaldība var veikt dažādas iniciatīvas, kas tiešā veidā vērstas uz tīklošanos, sadarbības veicināšanu un savstarpējās saskarmes uzlabošanu, gan tieši uzņēmēju vidū, gan Rīgas iedzīvotāju vidū kopumā. Pārdomāti izmantojot visas trīs pieejas, Rīga varētu kļūt par vietu, kurā ne tikai līdzās dzīvo daudz dažādas identitātes, pieredzes, prasmes un idejas, bet kurā jauši un nejauši tās satiekas un rada jaunus inovatīvus risinājumus, pakalpojumus un produktus.

## 7.5. Mazo kopienu veidošanās apkaimēs

Mazās kopienas efektīvi risina apkaimju līmeņa sabiedriskās problēmas un potenciāli var sniegt nozīmīgu atbalstu lokāliem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Kāda ir pašreizējā situācija Rīgā? Cik aktīvas ir mazās kopienas un kāds ir to pienesums? Kā mazo kopienu darbību vislabāk varētu atbalstīt pašvaldība?

### 7.5.1. Apkaimes kā Rīgas pilsētas attīstību veicinošas kopienas

Pašvaldību plānošanas procesos aizvien lielāku lomu ieņem aktīva iedzīvotāju līdzdalība gan pašā plānošanas procesā, gan arī plānu realizācijā. Pašvaldību teritorijas, neatkarīgi no tā, vai tās ir urbānās vai lauku teritorijas, var iedalīt mazākās teritoriālās vienībās, kuru iedzīvotāji ikdienā satiekas, lai izmantotu kopīgus pakalpojumus: iepirkšanās vietas, izglītības iestādes, kultūras iestādes, sporta centrus un citus. Šādām mazākām pašvaldību daļām ir dažādi nosaukumi - Rīgā tās dēvē par apkaimēm, kamēr lauku novados tās nereti dēvē par ciemiem. Tomēr, atbilstoši "Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumam" ciems ir apdzīvota vieta, t.i. tas neietver apdzīvotai vietai piegulošos lauku apvidus, kuru iedzīvotāji arī izmanto pakalpojumu centrus. Līdz ar to gan pilsētu, gan lauku pašvaldību mazākās teritoriālās vienības šī darba ietvaros tiek dēvētas par apkaimēm.<sup>163</sup>

Katrai apkaimei piemīt noteiktas ģeogrāfiskas, kultūrvēsturiskas, ainavas, resursu atšķirības. Tomēr noteicošais faktors katras apkaimes attīstībā un savdabībā ir tās iedzīvotāji. Apkaimes iedzīvotāju kopu nosacīti var dēvēt par kopienu, lai gan Latvijas iedzīvotāji nereti šo vārdu uztver ar neizpratni (piemēram, Ogres ilgtspējīgas attīstības stratēģijas izstrādes publiskās apspriešanas laikā tika saņemts komentārs: "Mēs neesam nekādi pirmatnējie cilvēki, ka mūs iedala kopienās!").

Ja pašvaldības līmenī attīstības plānošanas dokumentu izstrādi iniciē un vada pašvaldības administrācija, tad iedzīvotāju apvienības šādus dokumentus var izstrādāt apkaimēm. Atšķirībā no pašvaldību plānošanas dokumentiem apkaimju plānošanā nav vienotas, universālas pieejas, nav definēts, kādam būtu jāizskatās pareizam apkaimes plānam. Tomēr apkaimju plānošana ir ļoti nozīmīgs process, kas liek apkaimes iedzīvotājiem apzināties savas iespējas un pilnvaras savas dzīves vietas attīstībā - plānošanas process un plāna ieviešana apvieno iedzīvotājus. Apkaimes plānošanas dokumenta izstrāde var kalpot par labu priekšnoteikumu, nosakot, kuras apkaimju organizācijas ir tiesīgas pretendēt uz pašvaldības finansējumu apkaimju attīstībai.

Kā jebkurā lielpilsētā, Rīgā ir attīstījušies gan vietējie pakalpojumu centri, gan dažādos laikos veidojušās neformālas iedzīvotāju kopienas. Rīgas pilsētā ir vairāk nekā 100 teritorijas ar specifiskiem vietvārdiem, piemēram Apslodziņi, Nordeķi, Šosciems. Vairākās vietās vietējie pakalpojumu centri ir ar savu specifisko vēsturiskā centra apbūvi un plašu pakalpojumu klāstu, piemēram, Bolderājā, Sarkandaugavā, Āgenskalnā un citur.

Vietām Rīgā ir veidojušās vietējo iedzīvotāju iniciatīvas grupas, tomēr šīs iniciatīvas grupas nepārklāj visu Rīgu. To var skaidrot ar to, ka daudzi Rīgas iedzīvotāji šeit dzīvo salīdzinoši neilgi un nejūt saikni ar savu dzīves vietu, kā arī ar to, ka iedzīvotāju iniciatīvas grupām nav pastāvīga, mērķtiecīga atbalsta no pašvaldības.

<sup>163</sup> Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments apkaimes jēdzienu skaidro kā piemērotu lieluma apdzīvotu vidi, kam ir sava apkalpe, identitāte un raksturs, kas izriet no apbūves veida, fiziskajām robežām, ainavas un iedzīvotāju kopības izjūtas.

Lai uzlabotu pilsētas attīstības plānošanu un iedzīvotāju dzīves kvalitāti, Rīgas dome Pilsētas attīstības departaments ir iedalījis Rīgu 58 apkaimēs<sup>164</sup>. Tas nav juridisks iedalījums un drīzāk kalpo rīdzinieku publiskas diskusijas veicināšanai par apkaimju attīstības iespējām, statistikas datu apkopošanai apkaimju griezumā.

Rīgas apkaimju robežas un nosaukumi ne vienmēr ir atbilstoši ģeogrāfiskajam un kultūrvēsturiskajam kontekstam un ir vērojamas dažādas neatbilstības, piemēram, Kundziņsalas ziemeļu daļa ir iekļauta nevis Kundziņsalas apkaimē, bet Vecmīlgrāvja apkaimē, no kuras to faktiski atdala Mīlgrāvis, Krievusalas ziemeļu daļa ir iekļauta nevis Voleru apkaimē (kurā atrodas pārējā Krievusala), bet gan Bolderājas apkaimē, no kuras to atdala Hapaka grāvis, Iļģuciema apkaime tikai daļēji ietver seno Iļģuciema centru Daugavgrīvas un Tvaikoņu ielu krustojumā.

Vairākām Rīgas apkaimēm faktiski nav savu pakalpojumu centru, piemēram, Kleistiem, Mūkupurvam, Katlakalnam, Salām un citām. Vairākās no šīm apkaimēm ir ļoti maz iedzīvotāju. Šādas apkaimes var uzskatīt par sava veida attīstības uzdevumu nākotnei, Rīgai cenšoties tām piesaistīt iedzīvotājus un mērķtiecīgi attīstot ērtus apkaimju centrus. Citās apkaimēs pakalpojumi centri ir vairāki, piemēram, Āgenskalna apkaimē par sava veida lineāro centru var uzskatīt Nometņu ielu, taču attīstās radošais kvartāls Kalnciema ielā.

Neatkarīgi no augstāk sniegtās kritikas, Rīgas iedalījums apkaimēs uzskatāms par ļoti vērtīgu iniciatīvu, kas ļauj daudz precīzāk plānot rīdziniekiem ērtu pilsētu, rada bagātīgu augsni vietējās identitātes un pilsoniskās iniciatīvas attīstībai.

### 7.5.2. Apkaimju iedzīvotāju iniciatīvu grupas

Vairākās Rīgas apkaimēs ir izveidojušās to iedzīvotāju iniciatīvas grupas. Šo grupu sastāvs, darba mērķi un darbības intensitāte ir daudzveidīgi. Piemēram, Bieriņu apkaimes biedrība, biedrība "Berģenieki", "Sarkandaugavas attīstības biedrība", biedrība "Kundziņsala" ir savu apkaimju iedzīvotājus pārstāvošas nevalstiskās organizācijas, kuru mērķis ir veicināt apkaimes iedzīvotāju līdzdalību apkaimes attīstības plānošanā un tās attīstībā. Būtisku ietekmi uz apkaimes attīstību, spilgtu identitāti un sava veida apkaimes interešu pārstāvniecību nodrošina arī mākslinieku un uzņēmēju apvienības, kuru formālais mērķis nav visas apkaimes iedzīvotāju interešu pārstāvniecība vai vispusīga attīstība, bet gan aktīva mākslas, uzņēmējdarbības un kultūras norišu attīstība. Šādas apvienības ir mākslinieki, uzņēmēji un kultūras darbinieki, kuri darbojas ap "Kalnciema kvartālu" un attīsta Āgenskalna identitāti. Līdzīga loma ir "Spīķeru kvartālam" (Maskavas forštate) un citiem radošajiem kvartāliem.

Apkaimju sociālais centrs ir izglītības, kultūras un sporta iestādes. Šo iestāžu darbinieki pārsvarā ir pašvaldības darbinieki, un viņi ikdienā lielā mērā veido apkaimes identitāti, vieno tās iedzīvotājus izglītības, kultūras un sporta pasākumos. Pedagogi un kultūras darbinieki nereti veido apkaimju iniciatīvas grupu kodolu.

Rīgas apkaimju iniciatīvas grupas pašlaik nepārstāv visas Rīgas apkaimes un to darbības formāts ir atšķirīgs. Līdz ar to pašlaik Rīgas pašvaldība nevar apkaimju iniciatīvas grupām pilnībā deleģēt kādu no funkcijām, piemēram, atbalstu ūdensapgādes sistēmu projektēšanā vai ielu tīkla attīstības plānošanā.

<sup>164</sup> <http://www.apkaimes.lv/>

Rīgas pašvaldība sadarbojas ar apkaimju iniciatīvas grupām, tomēr šī sadarbība ne vienmēr ir uzskatāma par veiksmīgu. Pašvaldībai nav vienotas politikas apkaimju iniciatīvas grupu atbalstam, piemēram, piedāvājot to atbalstam telpas, nav specifiski finanšu instrumenti, uz kuriem apkaimju iniciatīvas grupas regulāri vai pat pastāvīgi varētu pieteikties.

### 7.5.3. Citu Latvijas pašvaldību pieredze apkaimju aktivizēšanā

Apkaimju (vai ar tām salīdzināmu teritorijas vienību) un iedzīvotāju iniciatīvas grupu atbalsts dažādās Latvijas pašvaldībās ir ļoti atšķirīgs. Par veiksmīgu var uzskatīt Carnikavas pašvaldības sadarbību ar vairākām iedzīvotāju iniciatīvas grupām, kas veidojušās pēc teritoriālā principa. Šādas biedrības ir “Biedrība “Kalingalieši””, “Biedrība “Gaujas ciems”” un “Biedrība “Nākotnes iela””. Carnikavas pašvaldība ir izveidojusi specifiskus instrumentus šādu biedrību atbalstam, tajā skaitā projektu konkursus, pašvaldība konsultējas ar šīm biedrībām par infrastruktūras attīstības projektiem, tajā skaitā ūdensapgādes, ielu infrastruktūras, izglītības pakalpojumu attīstību.

Izvērstā sadarbība ar savu iedzīvotāju iniciatīvas grupām attīstīta arī Jaunpils novadā. Šeit iedzīvotāji apvienojas, piemēram, daudzdzīvokļu māju apsaimniekošanai un to apkārtnes labiekārtošanai, taču nozīmīga ir, piemēram, “Biedrība “Ūdensrozes””, kura veicina Viesatu ciema attīstību, organizējot šeit sporta un sporta aktivitāšu attīstību, kultūras norises un aktīvo atpūtu. Lai gan iedzīvotāju forumus regulāri rīko daudzos novados, Jaunpilī rīkote ir bagātīgi apmeklēti un tajos tiek praktiski plānota novada attīstība. Novada iedzīvotāju iniciatīvas grupām ir pieejami finanšu līdzekļi nelielu labiekārtošanas, kultūras norišu un citu projektu realizācijai.

Latgales plānošanas reģions ir rosinājis iedzīvotāju iniciatīvas grupu attīstību ar t.s. “tematisko ciemu” projektu. Šī projekta ietvaros tika veicināta ciemu kopienu attīstība 26 Latgales ciemos, tajos veicinot vietējās uzņēmējdarbības attīstību, katrā no ciemiem attīstot īpašu, unikālu identitāti, veidojot, piemēram, “Rūķīšu ciemu”, “Tirgus ciemu”, “Goda saimnieču ciemu”. Kopumā iedzīvotāju teritoriālo iniciatīvas grupu attīstība un pašvaldību sadarbība ar tām Latvijā ir salīdzinoši agrīnā stadijā.

### 7.5.4. Ārvalstu pašvaldību pieredze apkaimju aktivizēšanā

Iedzīvotāju iniciatīvas grupas un to darbība ārvalstīs ir ļoti daudzveidīga. Zemāk sniegts ieskats trīs atšķirīgās sadarbības formās.

#### *Portlendā (ASV) apkaimes*

Portlendā pilsēta ir iedalīta 95 apkaimēs (*boroughs*) un katru no apkaimēm pārstāv brīvprātīgas apkaimju asociācijas. Portlandas pašvaldība šo asociāciju darbībai piešķir finansējumu un asociācijas kalpo par starpnieku komunikācijā starp pašvaldību un tās iedzīvotājiem. Asociācijas ieņem nozīmīgu lomu visos pašvaldības darbības aspektos – izglītības sistēmas plānošanā, ielu vai ūdensvada attīstības plānošanā, sadarbībā ar uzņēmējiem. Šo darbu regulē Apkaimju iesaistes birojs (*Office of Neighborhood Involvement*)<sup>165</sup>, kurš dibināts jau 1974. gadā, lai gan apkaimju asociācijas pašvaldības darbā iesaistās jau gandrīz gadsimtu ilgi. Šajos gadu desmitos ir uzkrāta plaša pieredze un, iespējams, Rīgai būtu vēlams šajā jomā sadarboties tieši ar Portlendu.

<sup>165</sup> <http://www.portlandoregon.gov/oni/28363>

Rīgai vērtīgi būtu izvērtēt Portlendas pieredzi par to, kā pašvaldība var deleģēt iedzīvotāju grupām atbildību par pašvaldības funkciju plānošanu un īstenošanu, kā finansēt un pārvaldīt šo darbību.

#### *Doarpswurk*

Nīderlandē, Frīzlandes provincē 2006. gadā dibināts atbalsta dienests vietējām ciemu iedzīvotāju iniciatīvas grupām, kura mērķis ir saglabāt lauku apdzīvojumu, veicināt lauku iedzīvotāju sociālo kohēziju, celt dzīves kvalitāti. *Doarpswurk*<sup>166</sup> ciemu iedzīvotāju iniciatīvas grupām sniedz konsultācijas, palīdz dokumentu sagatavošanā, veic apmācību, informē par, piemēram, finansējuma pieejamību dažādām iecerētajām aktivitātēm.

Rīgai varētu būt interesantas tieši atbalsta funkcijas, kas nodrošinātu to, ka iedzīvotāju iniciatīvas grupas būtu labi sagatavotas sadarbībai ar pašvaldību.

#### *SOHOSOLO*

Žēras departaments (*Le Gers, Francija*) 2006. gadā izveidoja tīpašu interneta resursu,<sup>167</sup> kura mērķis ir piesaistīt reģionam jaunus iedzīvotājus, nodrošinot tos ar attālinātā darba iespējām un tam nepieciešamo infrastruktūru. Šī mājaslapa informē ne tikai par pašvaldības sniegto atbalstu uzņēmējiem, bet satur arī specifisku informāciju par iedzīvotāju asociācijām, kuru biedri ir gatavi uzņemt un atbalstīt jaunus uzņēmējus, kuri uz Žēras departamentu ir pārcēlušies no citurienes. Šie iedzīvotāji pārsvarā ir pensijas vecumā esoši cilvēki ar praktiskām zināšanām (grāmatvedība, jurisprudences) un vienlaikus – plašām zināšanām par vietējo kopienu. Šādi pensionāri brīvprātīgi velta laiku jaunienācējiem, palīdzot atrast viņu uzņēmumiem telpas, iekārtot bērnus skolā, iepazīstina ar vietējām amatpersonām un savu iespēju robežās palīdz uzsākt uzņēmējdarbību.

Rīgai šī iniciatīva varētu būt interesanta ar to, ka šādā veidā arī Rīgas apkaimju asociācijas varētu sniegt plašu atbalstu ne tikai jaunienācējiem, kā Žēras departamentā, bet apkaimēs jau dzīvojošiem iedzīvotājiem, kuri vēlas uzsākt uzņēmējdarbību vai iesaistīties sociālās aktivitātēs. Neapšaubāmi Rīgā dzīvo liels skaits pensijas vecuma iedzīvotāju, kuri ar nelielu pašvaldības palīdzību varētu sniegt atbalstu savas apkaimes jaunajiem uzņēmējiem, atbalstot viņus, piemēram, ar grāmatvedības pakalpojumiem.

### 7.5.5. Mazo kopienu attīstības potenciāls

#### *Institucionālais aspekts*

Lai gan Rīgā jau gūta sākotnējā pieredze apkaimju plānošanā un sadarbībā ar apkaimju iedzīvotāju asociācijām, šī sadarbība nav institucionāli nostiprināta. Tomēr pašvaldībā pastāv struktūrvienības, kuras veic informatīvā un konsultatīvā atbalsta funkciju. Viena no tām ir Rīgas domes apmeklētāju pieņemšanas centrs, kurā jau ir attīstīta augsta kapacitāte informatīvo pakalpojumu un konsultāciju sniegšanā un e-pakalpojumu attīstībā. Bez tam apmeklētāju pieņemšanas centrs nepārstāv nevienu no Rīgas izpildvaras virzieniem (piemēram, izglītību, sociālo atbalstu vai satiksmes infrastruktūras uzturēšanu un plānošanu) un vienlaikus lieliski pārzina katrā struktūrvienībā notiekošo, un līdz ar to var sniegt efektīvu informatīvo atbalstu. Pašlaik apmeklētāju pieņemšanas centra funkcijās neietilpst pienākums sniegt tīpašu atbalstu apkaimju iedzīvotāju asociācijām. Vienlaikus jārēķinās, ka apmeklētāju pieņemšanas centram (vai tā paplašinājumam, kurš

<sup>166</sup> <http://www.doarpswurk.frl/>

<sup>167</sup> <http://www.soho-solo-gers.com/>

nodarbotos ar apkaimju organizācijām) nav pilnvaras koordinēt Rīgas pašvaldības struktūrvienību darbu. Ir jāizvērtē citu pilsētu, piemēram, Portlendas pieredze šajā aspektā. Tomēr jāpiebilst arī, ka šāda atbalsta struktūrvienība drīzāk veidojama pēc lielāka skaita apkaimju iedzīvotāju organizāciju izveides, prezicāk apzinot šo organizāciju nepieciešamības.

Atšķirībā no virknes citu Latvijas pašvaldību, Rīgas pašvaldība nav izveidojusi īpašu finanšu instrumentu teritoriālo nevalstisko organizāciju atbalstam. Tomēr kopīgi ar "Swedbank" tiek finansēta un organizēta grantu programma "Atspēriens" uzņēmējiem, virkne atbalsta programmu izglītības jomā. Šāda finanšu instrumenta iztrūkums nevalstisko organizāciju atbalstam ir viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ Rīgā ir vāji attīstītas apkaimju kopienu organizācijas. Optimālā situācijā finanšu atbalsts ir pieejams pastāvīgi, nevis atsevišķu konkursu uzsaukumu veidā, šādi nodrošinot vienmērīgu, stabilu organizāciju darbību (bāzes finansējums).

#### *Normatīvais aspekts*

Sniedzot atbalstu iedzīvotāju iniciatīvas grupām, Rīgas pašvaldībai ir svarīgi izstrādāt kritērijus, ar kuriem nošķirt apkaimju kopienas no pārējām nevalstiskajām organizācijām. Iespējams, labākais kritērijs ir pietiekamas kvalitātes, publiski apspriests apkaimes attīstības plāns, kura esamība kalpo par kritēriju, lai atzītu šādu iedzīvotāju apvienību par savas apkaimes pārstāvjiem.

Būtiskākais izaicinājums saistībā ar normatīviem ir potenciāls deleģēt pašvaldības funkcijas nevalstiskām organizācijām – iedzīvotāju asociācijām. Šīs iespējas ir ļoti plašas un daudzveidīgas – iedzīvotāju asociācijas var gan pieņemt lēmumus attiecībā uz lietus ūdeņu kanalizācijas attīstību, gan izglītības jautājumiem, gan, piemēram lemt par sarkano līniju koridoriem, nepieciešamību uzsākt jauna tematiskā plānojuma izstrādi vai pašvaldības sadarbību ar masu medijiem. Katru no šiem aspektiem regulē atšķirīgi normatīvie akti un, visdrīzāk, šādai deleģēšanai ir nepieciešams apjomīgas izmaiņas normatīvajā bāzē. Ja Rīgas pašvaldība uzsāk plašu finansiālu un mantisku atbalstu iedzīvotāju asociācijām, ir nepieciešams nodrošināt šādu lēmumu atbilstību normatīvu prasībām, tajā skaitā "Publisko iepirkumu likumam" un "Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likumam".

Nozīmīgs izaicinājums ir iedzīvotāju iniciatīvas grupu pārstāvniecības tiesību izvērtējums. Rīgas pašvaldībai neizbēgami nāksies saskarties ar situāciju, kad vienu apkaimi vēlas pārstāvēt divas vai vairākas iedzīvotāju iniciatīvas grupas. Šādu situāciju risinājumam lieti noderēs citu valstu pieredze.

#### *Fiziskā infrastruktūra*

Apkaimju kopienām ir būtiska vairāku veidu fiziskā infrastruktūra, jo īpaši telpas sanāksmēm, biroja tehnikas un dokumentācijas glabāšanai, kā arī organizācijas mājaslapa.

Daudzviet Latvijā nevalstiskajām organizācijām tiek piešķirtas telpas pašvaldībām piederošās sabiedriskajās iestādēs, visbiežāk – kultūras namos (piemēram, lecvavas kultūras namā) vai bibliotēkās. Rīgā šāda pieeja ir iespējama tikai daļēji, jo ne visās apkaimēs ir šādas publiski pieejamas telpas un, ja arī tādas ir, tās ir noslogotas. Papildu iespējas sniedz arī radošo kvartālu attīstība, nodrošinot neformālu un radošu vidi šādām sanāksmēm. Ja šāda veida atbalsts nav iespējams,

pašvaldībai būtu jānodrošina iedzīvotāju apvienībām iespēju pulcēties publiskajā ārtelpā, piemēram, parkos vai laukumos bez īpašām iepriekšējām birokrātiskām procedūrām.

Mājaslapu attīstībai mūsdienās ir aizvien plašākas iespējas un arī cilvēkiem bez īpašām prasmēm tās ir iespējams izveidot. Tomēr arī mājaslapu izveidei ir nepieciešams atbalsts, iegādājoties domēna vārdus un pērkot hostinga pakalpojumus. Rīgas pašvaldībai ir jāizvērtē iespējas sniegt šādām organizācijām gan informatīvo atbalstu, gan hostinga pakalpojumus.

Pārējās fiziskās infrastruktūras nepieciešamības iekļauj biroja tehniku, mēbeles un, iespējams, speciālu tehniku, piemēram, motorzāģus aizaugošu pļavu uzturēšanai (Daugavgrīvas, Voleru vai Buļļu apkaimes). Šādas nepieciešamības apkaimju organizācijas var risināt pakāpeniski, ar projektu palīdzību.

#### *Sociālā infrastruktūra*

Būtiskākais atbalsts, kādu Rīgas pašvaldība var sniegt iedzīvotāju iniciatīvas grupām ir publiski pausts rosinājums un atbalsts šādu iniciatīvas grupu veidošanai, iedrošinot savas pilsētas iedzīvotājus uzdrīkstēties un nebaidīties no pašiniciatīvas. Vienlaikus pašvaldībai ir jānodrošina taisnīgs un caurskatāms atbalsts šādām organizācijām, nepieļaujot aizdomas, ka noteiktas organizācijas gūst nepamatoti lielu atbalstu jeb, tieši otrādi, tiek nepamatoti diskriminētas.

## 7.6. Masu pasākumi un lielie infrastruktūras objekti

Pilsētā notiekošo starptautisko pasākumu skaits bieži tiek izmantots kā pilsētas konkurētspēju raksturojošs rādītājs. Pilsētas arī nereti veic ieguldījumus, lai izveidotu šādiem pasākumiem nepieciešamo infrastruktūru. Savukārt datu analīze rāda, ka vairums gadījumu no šādiem ieguldījumiem (sporta hallēm, stadioniem, koncertzālēm utt.) iegūst atsevišķas interešu grupas, nevis sabiedrība kopumā. Kāda ir bijusi atdeve no līdzšinējiem ieguldījumiem un kādas ir tālākas attīstības perspektīvas Rīgā?

### 7.6.1. Kultūras un izklaides centri kā pilsētu attīstības virzītājs

Belo Horizonte ir neliela un reģionāli maz zināma pilsēta Brazīlijas dienvidaustrumos. Pēc privātas iniciatīvas pagājušā gadsimta 80tajos gados tajā tika izveidots plašs mākslas un kultūras parks "Inhotim". Parkā atrodas vairāk kā divdesmit galerijas, kas pārstāv daudzveidīgus un oriģinālus modernās un laikmetīgās mākslas darbus. Turklāt galerijas izvietotas gleznainā un ainaviskā parkā, kas plešas 2000 m<sup>2</sup> teritorijā. Gadu gaitā "Inhotim" kļuvis par starptautiski atpazīstamu un vēra ņemamu mākslas un kultūras norišu centru, kuru apmeklē vairāk kā ceturtdaļmiljons apmeklētāju gadā. Raugoties uz apmeklējuma dinamiku un kultūras norišu kvalitāti, pilsēta ir atpazīstama visā Dienvidamerikas reģionā. Pirms diviem gadiem pilsētā tika izveidots kultūras klāsteris, kas liek domāt, ka mērķtiecīga pilsētas attīstības neapstāsies pie sasniegtā.



Belo Horizonte, protams, nav izņēmums. Līdzīgi centieni pilsētas konkurētspējas celšanas un pasākumu organizēšanas kontekstā vērojami gandrīz visā pasaulē. Tas attiecas arī uz pilsētām, kuras līdz šim sevi nav pieteikušas kā starptautiski orientētus kultūras centrus. Šeit minami tādi vērienīgi projekti kā Sādijatas sala (*Saadiyat Island*), Abu Dabī. Pēdējo desmit gadu laikā pilsētā norisinājušies vērienīgi plānošanas un celtniecības darbi. Muzeju komplekss, kas atrodas Apvienoto Arābu Emirātu pavalstī, būs Gugenheima (Ņujorka) un Luvras (Parīze) muzeju filiāles. Savukārt Āzijas atbilde Sādijatas salai ir "Rietumu Kovalona Kultūras kvartāls" (*West Kowloon Cultural District*) Honkongā. Kvartālā atradīsies muzeju komplekss "M+". Arī šis muzejs top, sadarbojoties un izmantojot Rietumu valstu pieredzi mākslas un kultūras norišu organizēšanā ("M+"



top ciešā sadarbībā ar Londonas Teita Moderno muzeju un izstādīs Ķīnas laikmetīgo mākslu).

### 7.6.2. Enkurceltnes un liela mēroga pasākumi

Termins "enkurceltne" nav atrodams Akadēmisko teminu vārdnīcā. Ikdienas lietojumā tas tiek izmantots, lai apzīmētu stratēģiski svarīgu objektu pilsētas socio-ekonomiskajā panorāmā. Šādu objektu plānošanai, celtniecībai un uzturēšanai ir plaša un sazarota ietekme uz pilsētas izaugsmi un tālāku attīstību. Visbiežāk enkurceltne ir muzejs, koncertzāle, mācību iestāde, atrakciju parks vai arī daudzas no šīm funkcijām vienkopus – multifunkcionāls centrs. Šīs nodaļas kontekstā par enkurceltni tiks uzskatīts valsts vai pilsētas mēroga objekts, kas pie noteiktiem apstākļiem var būt nozīmīgs no tūrisma un kultūras sfēras izaugsmes viedokļa, jo tas rada ievērojamu pievienoto sociālo un ekonomisko vērtību. Tādējādi enkurceltnei ir liela nozīme gan pilsētas iedzīvotājiem, gan tūristiem. Šeit runa ir par kultūras patēriņu, izklaidi, kā arī izglītību. Arhitektoniski šie projekti ir tikpat dažādi kā pašas pilsētas. No jaunbūvēm līdz esošo struktūru adaptācijai – no ilgtermiņa līdz īstermiņa būvēm.

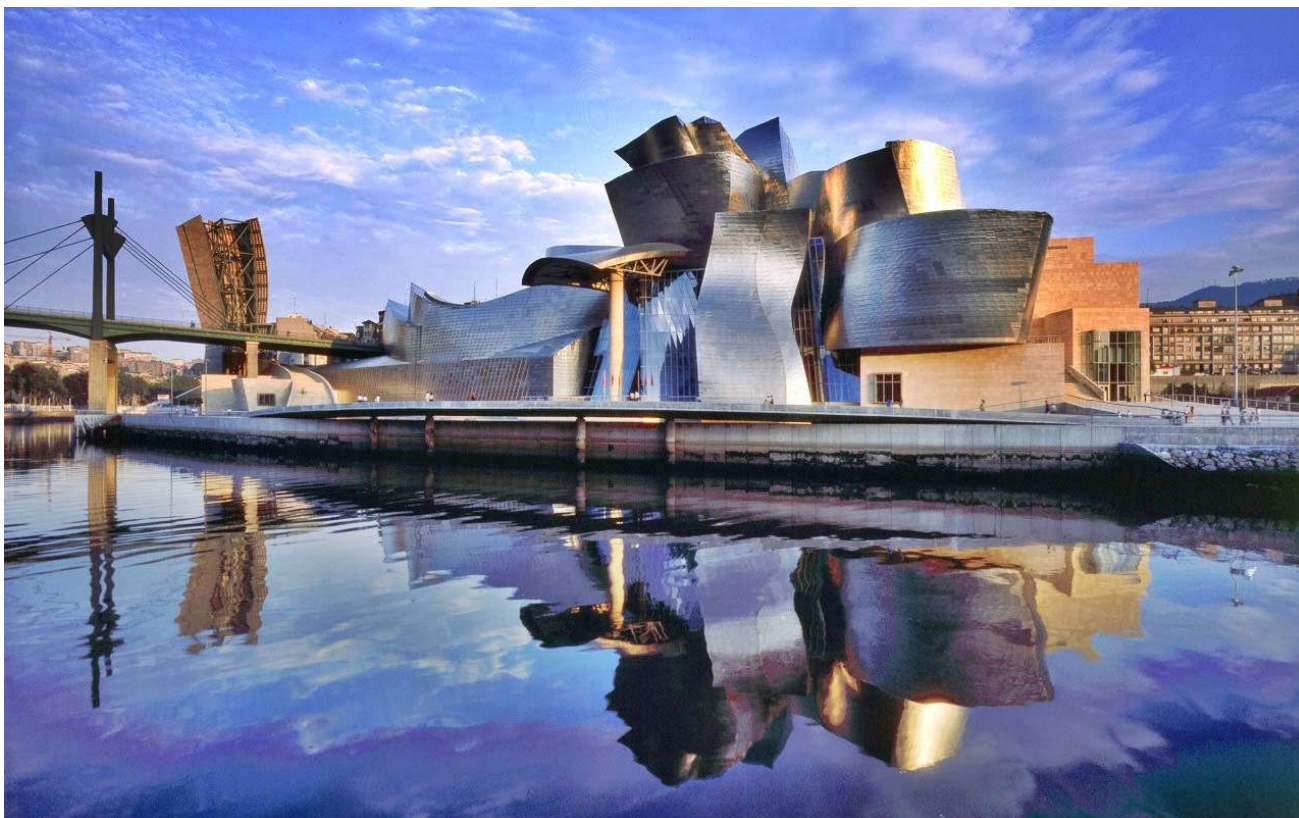
Pēdējā desmitgadē popularitāti piedzīvojuši multifunkcionāli centri, kas spēj uzņemt un adaptēt telpas gan kultūras un mākslas, gan sporta, konferenču tūrisma un izstāžu vajadzībām. Šobrīd, savukārt, vērojama atgriešanās pie vienas, noteicošās ēkas funkcijas. Piemēram, akustikas, interjera vai estētikas, kas ļauj apmeklētājam baudīt unikālu pieredzi. Šādus projektus uzsākot, pilsētas nereti cenšas tikt galā ar degradācijai nolemtu industriālo mantojumu vai pat uzlabot veselu kvartālu. Enkurceltnes tiek klasificētas kā ieguldījumi infrastruktūrā – tās stimulē tautsaimniecības attīstību, palielina finanšu plūsmu, rada jaunas darbavietas, sekmē celtniecību, plānošanu un – nebūt ne mazsvarīgi – rada publiskajā telpā pozitīvu pilsētas tēlu. Tādējādi šādu ēku funkcija ir ne vien materiāla, bet "ekspresīva". Šādu projektu klātbūtne vietējiem iedzīvotājiem un ārvalstu viesiem, tostarp investoriem, raisa cerīgu skatu nākotnē, cerot uz tūrisma pieplūdumu un izaugsmi. Tādējādi ekspresīvā funkcija ir rūpīgi pārdomāts un kalkulēts process. Ar dažādu publiskās-privātās partnerības modeļu starpniecību pilsētas piesaista pasaulē zināmus arhitektus un plānotājus. To uzdevums ir ne vien radīt iedvesmojošas ēkas, bet arī to pavadošu simboliku, kas starptautiskā mērogā apliecina pilsētas ambīcijas un apņēmību un vēlmi piesaistīt tūristus, investorus un kapitālu.

Populārākais, visbiežāk piesauktais un analizētais "ekspresīvās funkcijas" piemērs ir Gugenheima muzeja filiāle Bilbao, Spānijā, kas tika atvērta 1997. gadā<sup>168</sup>. Pirmajos trīs muzeja pastāvēšanas gados muzeja apmeklētāji Bilbao reģionālajai pašvaldībai ienesa vairāk nekā 100 miljonus eiro. Pirmajā piecgadē peļņa sasniedza 170 miljonus eiro. Pateicoties ēkas arhitektūrai, muzejs joprojām ik gadu turpina piesaistīt teju miljonu apmeklētāju. Tā piensums Bilbao IKP kopš 1997. gada ir 2,4 miljardi eiro<sup>169</sup>. Sekojoši - muzeja izveide devusi spēcīgu stimulu vietējās ekonomikas attīstībai. Šeit figurē jau minētie apsvērumi – investīciju piesaiste, mazā un vidējā biznesa attīstība, kā arī nelielu muzeju un kultūras centru klāsteru veidošanās.<sup>170</sup>

<sup>168</sup> Serge Guilbaut, 2005. "Sleeping in Bilbao: The Guggenheim as a New Cultural Edsel?", in: Anna Maria Guasch and Joseba Zulaika, (eds.), Learning from Bilbao, University of Nevada Press, Pp. 127 –141.

<sup>169</sup> Bilbao Effect: Is 'starchitecture' all its cracked up to be? A history of cities in 50 buildings, day 27. The Guardian. 30.04.2015.

<sup>170</sup> Bilbao Mākslas centru ar Gugenheima muzeju kā enkurceltni ieskauj telotājmākslas, jūrmiecības, galerijas un izklaides vietas.



Kaut gan pētnieki ir vienprātis, ka muzeja ēka tiešām radījusi bezprecedenta ierosmi pilsētas, ja ne visa Basku reģiona, attīstībā, daži pētnieki norāda, ka ilgtermiņā veiksmes atslēga meklējama citur. Proti, unikālā Frenka Gērija projektētā būve vien nevar noturēt tūrisma plūsmas un ieņēmumus nemainīgā līmenī. Panākumu pamatā ir nevis enkurceltne, bet tai tuvumā esošo ēku un norišu tīklojums.<sup>171</sup> Pētnieki norāda, ka Bilbao tiek mērķtiecīgi un konsekventi attīstītas daudzas papildinošas aktivitātes un institūcijas. To programma un pakalpojumu klāsts ir maināms, atjaunojams un prasa mazākus ieguldījumus, nekā muzeja ekspozīcijas nomaīņa. Muzeja tuvumā atrodas galerijas, suvenīru veikali, kafejnīcas, restorāni, dizaina viesnīcas, apartamenti un mākslinieku rezidences. Plaza un Hariha padziļinātajā pētījumā par Bilbao veiksmi minēti sekojoši apsvērumus pilsētas veiksmes analīzē<sup>172</sup>:

- Ēkas lokācija un pieejamība – attīstīta sabiedriskā transporta infrastruktūra, auto stāvlaukums, sasniedzamība ar kājām, tuvu vēsturiskajam centram, apzaļumotām teritorijām un citiem atpūtas centriem, viesnīcām.
- Starptautiska pieejamība – lidostas tuvums, zemo cenu lidsabiedrību klātbūtne pilsētā, lidojumi no lielākajām Eiropas pilsētām.
- Vienota, mērķtiecīgi saskaņota kultūras projektu un finanšu investīciju stratēģija, kas tiek īstenota atbilstoši esošajai ekonomiskajai situācijai valstī.<sup>173</sup> Finansēšanas modelis var tikt balstīts uz izstrādātu biznesa plānu ar konkrētiem investīciju un atmaksas grafikiem.
- Vietējās kopienas iesaiste, tādējādi radot autentisku reģionālu identitāti – “muzeja drauga” statuss, biedra kartes,

<sup>171</sup> Tas, protams ietver arī speciāli pielāgotu infrastruktūru gan ēkas iekšpusē, gan arī tās apkaimē, tai skaitā lidostas, dzelzceļu, automašīnu stāvlaukumus, pievedceļus, transporta savienojumus, u.c.

<sup>172</sup> Beatriz Plaza and Silke N. Haarich, 2009. Museums for urban regeneration? Exploring conditions for their effectiveness. *Journal of Urban Regeneration and Renewal*. 2(3): 259-271.

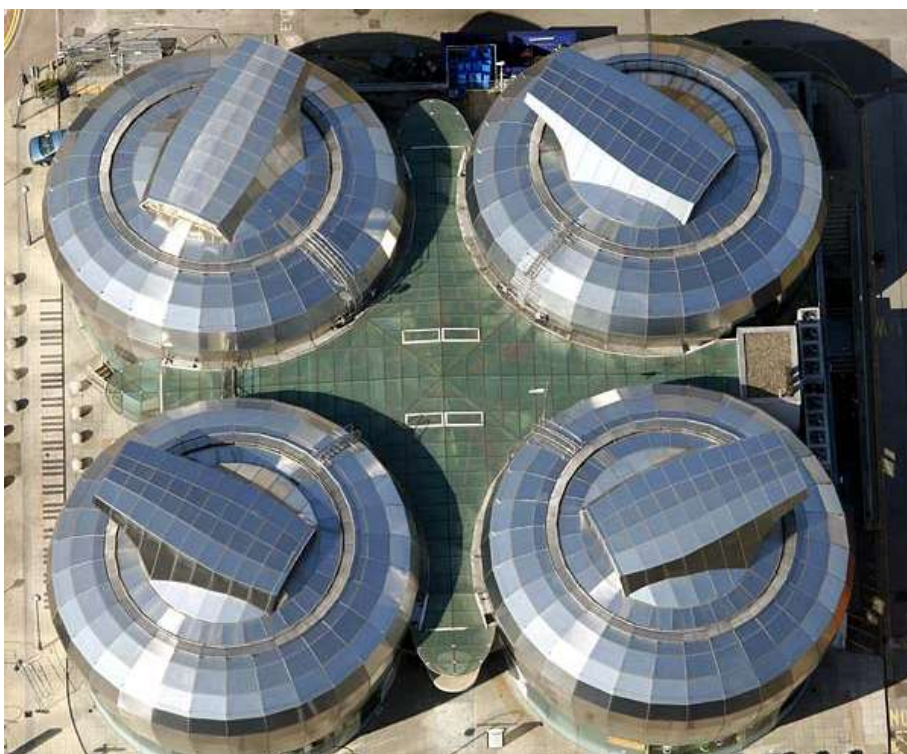
<sup>173</sup> Ja investīcijas kultūras objektos netiek veiktas saskaņā ar pilsētas rocību, projekts zaudē uzticamību iedzīvotāju acīs un ilgtermiņā var radīt nelabvēlīgu efektu. Plašāku izvērsumu par šo ideju skatīt rakstā: [http://www.scholars-on-bilbao.info/fichas/Plaza\\_Haarich\\_JURR\\_2009.pdf](http://www.scholars-on-bilbao.info/fichas/Plaza_Haarich_JURR_2009.pdf)

utt. Tāpat nozīmīga ir vietējo privāto sponsoru iesaiste un vietējo mākslinieku ekspozīcijas.

- Starptautiska “atpazīstamība” ar eksistējošu un uzticamu zīmolu starpniecību, kā arī aktīva tēla veidošana starptautiskajos medijos ar mārketinga palīdzību.
- Pievilcīgs izstāžu saturs un pasākumu rīkošana. Izstādes ar īpašu tematiku, kas piesaista publiku, kura citkārt neinteresējas par moderno mākslu, piemēram Bilbao izstāde “Džordžo Armani” (2001) vai “Motociklu māksla”.

### 7.6.3. Enkurceltņu sekmīguma riski

Enkurceltņu nozīmi pilsētas konkurētspējas celšanā būtu grūti apstrīdēt. Tomēr, kā minēts iepriekš, šīs ēkas ir ne vien jāpiepilda un regulāri jāatjaunina ar unikālu saturu, bet arī jāpapildina ar virkni citu saistošu pasākumu un pakalpojumu.



Pilsētas un projektu vadītāji, kuri apiet minētos apsvērumus, uzņemas nopietnus riskus. Par piemēru tam kalpo Nacionālais Populārās mūzikas centrs Šefildā (*Sheffield*), Lielbritānijā, kas tika atvērts 1999. gadā. Muzeja ēkas iespaidīgā struktūra sastāvēja no četrām gigantiskām nerūsējoša tērauda bungām. Monumentālajai ēkai bija jāķūst par starptautiski atpazīstamu arhitektonisku objektu, kas spodrinātu pilsētas tēlu, stāstot par tās bagāto mūzikas vēsturi. Sekojot Bilbao piemēram, muzeja vadība lēsa, ka tas piesaistīs 400 000 apmeklētāju gadā. Deviņus mēnešus pēc atvēršanas to bija apmeklējuši vien 104 000 cilvēki un muzejs bankrotēja nākošā gada sākumā<sup>174</sup>. Pētnieki norāda, ka neveiksmes pamatā bija vairāki iemesli:

piemēram, muzeja vadība lēsa, ka tas piesaistīs 400 000 apmeklētāju gadā. Deviņus mēnešus pēc atvēršanas to bija apmeklējuši vien 104 000 cilvēki un muzejs bankrotēja nākošā gada sākumā<sup>174</sup>. Pētnieki norāda, ka neveiksmes pamatā bija vairāki iemesli:

- Vājš muzeja konceptuālais pamatojums. Neskatoties uz nosaukumu “centrs”, enkurceltne vairāk atgādināja muzeju. Ekspozīcija šķita “nedzīva”, piezemēta iepretim dinamiskajai roka, pankroka un citām Šefildas mūzikas subkulturām. Tajā trūka interaktīvātes elementu un iesaistošu tehnoloģiju.
- Gausa un tuvredzīga mediju politika. Medijos centrs ātri vien ieguva statisku, pasīvu un institucionalizētu tēlu, kas pasniedza mūziku enciklopēdiskā veidā, nevis atspoguļoja to kā estētisku vērtību.
- Izcenojums. Ieejas biļete vienam cilvēkam bija 9 EUR (£7.25), kas šķita nepieejama gan reģiona iedzīvotājiem, gan ārvalstu apmeklētājiem.
- Pati Šefildas pilsēta nfigurēja šī centra ekspozīciju saturā – šeit trūka Šefildas fiziskā, vēsturiskā un sociālā piensuma.

<sup>174</sup> Tara Brabazon and Stepen Mallindor, 2006. Popping the museum: the cases of Sheffield and Preston. *Museum and Society*. 4(2): 96-112.

- Centra atrašanās vieta – novietots tuvu intensīvai šosejai, vietā, kas nav pievilcīga kājāmģājējiem, starptautiskas lidostas trūkums, un citu pievilcīgu galamērķu trūkums.

Lietuviešu mākslas kritiķe Skaidra Trilupatite, pētot Gugenheima muzeja filiāles projektu Viļņā, norāda, ka pēdējos gados entuziasms par enkurceltņu franšīzēm ir mazinājies<sup>175</sup>. Pirmkārt, viņa norāda, Bilbao Gugenheima projekts ir unikāls tādēļ, ka tas bija viens no pirmajiem pasaulē. Pašreiz iepretim vienam veiksmes stāstam ir jau vismaz trīs neveiksmes stāsti. Proti, reti kurai pilsētai ir pieejami vairāki miljardi eiro, ko ieguldīt pienācīgā infrastruktūras izveidē. Otrkārt, enkurceltņu sekmīga darbība vienlaicīgi ir gan centralizēts, gan arī stihisks process. Centralizēts tādēļ, ka daļība globāla mēroga muzeju tīklā nenoliedzami prasa prāvus cilvēkresursus, kuru pilsētām ir maz. Bez šādiem resursiem, starptautiskas ekspozīcijas atgādāšana līdz vietējam skatītājam prasa vēl ievērojamākas izmaksas. No otras puses, šis process ir arī stihisks. Enkurceltņu vīzija viesbiežāk sakņojas rietumnieciskā pārvaldības modelī. Savukārt reāla šo ēku plānošana, celtniecība un uzturēšana norisinās vietējā, lokāla mēroga attīstības modelī, kas raksturīgs jaunām ekonomikām. Treškārt, pat ja enkurceltnes plānošana, izveide un celtniecība būtu relatīvi paredzams un pārskatāms process centralizēta finansējuma un pārvaldības apstākļos, tad pienācīgas atbalsta infrastruktūras izveidei pilsētai “rokas ir par īsu”. Nereti šis jautājums paliek tirgus ekonomikas un vietējo uzņēmēju ziņā. Proti, valsts vai privātajai iniciatīvai ir maza ietekme uz to, vai enkurceltnes tuvumā veidosies klāsteris un sinerģijas. Savukārt bez viesnīcas un transporta infrastruktūras, galeriju, restorānu un kafejnīcu pakalpojumiem, kuru piedāvājums atbilst ārvalstu tūristu vajadzībām, celtnē visnotaļ droši ir nolemta neveiksmei. Visbeidzot, lai enkurceltnē būtu rentabla, tai nepieciešams eksponēt tā saucamos “kases grāvējus”, kas piesaista maksātspējīgu vietējo un starptautisko auditoriju. Šāda dinamika nostāda vietējo mākslas un kultūras sfēru asimetriskā konkurences stāvoklī. Pētniece skaidro, ka ja Viļņā arī tiktu izveidots Gugenheima muzejs, tad pastāv pamatotas šaubas, ka ārvalstu tūristus varētu ieinteresēt arī ‘lietuviešu’ māksla. Tāpat vietā ir jautājums par to, kādā veidā būtu iespējams to finansēt. Tādējādi enkurceltņu veiksmes stāsti reti var tikt pārcelti skaidrā un ‘tīrā’ veidā.

#### 7.6.4. Liela mēroga pasākumu pieredze Rīgā

Liela mēroga kultūras un izklaides pasākumi jeb dižpasākumi (*mega events*) ir otrs visai izplatīts mūsdienu pilsētas konkurētspējas determinants. Pasākumu organizēšana bieži iet roku rokā ar vai arī ir priekšnoteikums enkurceltņu izveidei. Kaut gan liela mēroga kultūras un izklaides pasākumu uzdevums ir nodrošināt vietējos iedzīvotājus ar kvalitatīvu brīvā laika pavadīšanu, arī to virsmērķis arvien biežāk ir piesaistīt ārvalstu tūristus un sekmēt pilsētas starptautisko atpazīstamību. Tādēļ pirmais solis ceļā uz to, lai izvērtētu enkurceltnes potenciālu pilsētas izaugsmē, būtu veikt pilsētā notikušo liela mēroga pasākumu auditu. Tomēr, neskatoties uz to, ka liela mēroga pasākumi mēdz notikt enkurceltnēs, enkurceltnes pašas par sevi ne vienmēr spēj radīt panākumiem bagātus pasākumus. Līdzīgu situāciju redzam arī Rīgā. Lielākā daļa liela mēroga objektu nerasniedz starptautiski ievērojamu apmeklētāju skaitu. Piemēram, Rīgas Zoologiskais dārzs 2014. gadā piesaistījis 294 909 apmeklētājus, Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejs – 182 882 un Pēterbaznīca – 122 851 apmeklētāju. Kaut gan šie rādītāji ļauj tos uzskatīt par valsts un reģionālas nozīmes enkurceltnēm, to starptautiskā konkurētspēja ir salīdzinoši neliela. Pašreiz Latvijā netiek vākta statistika par to kādi ir populārākie pasākumi ārvalstu tūristu vidū. Biedrības „Culturelab” ekspertu veiktais pētījums par kultūras patēriņu Latvijā liecina, ka populārākie pasākumi un celtnes atrodas Rīgā. Iedzīvotāju vidū populārākais kultūras pasākums ir gaismas festivāls „Staro Rīga”, kuru vismaz reizi ir apmeklējuši 47% iedzīvotāju.

<sup>175</sup> Skaidra Trilupatyte, 2008. Global museums in the twenty-first century. The Guggenheim foundation and the rhetoric of cultural planning in Vilnius, Eurozine.

Muzeju nakts ir otrs populārākais - to vismaz reizi apmeklējuši 44% iedzīvotāju. Kaut gan abi iemantojuši neviltotu iedzīvotāju atzinību, to regulāro apmeklētāju īpatsvars sastāda tikai 1/10 iedzīvotāju<sup>176</sup>. Savukārt attiecībā uz infrastruktūras objektu atpazīstamību pirmo vietu Latvijas iedzīvotāju vidū ieņem Latvijas Nacionālā bibliotēka (LNB) un Dzintaru koncerzāle – atbilstoši 93% un 85% iedzīvotāju tās zina<sup>177</sup>.

Līdzīgās domās ir arī šī pētījuma ietvaros intervētie eksperti, kas iesaistīti liela mēroga pasākumu rīkošanā. Viņuprāt, panākumu pamatā ir cilvēkresursi, nevis ēkas. Turklāt pasākumi visbiežāk iegūst atpazīstamību un rezonansi starptautiski, ja tie vispirms iekarojoši vietējās auditorijas interesi. Arī liela mēroga pasākumiem jātiek aprobētiem lokālā kontekstā, lai tie varētu iegūt rezonansi ārvalstīs. Panākumi tiek saistīti ar mērķtiecīgu darbu, spēcīgu komandas garu un unikālu saturu. Tomēr, lai turpinātu profesionālu izaugsmi, ir vairāki priekšnoteikumi: paredzama finanšu plūsma, rezidenču programma un atbilstošas telpas. “Pašreiz varam tikai uzņemt un importēt ārvalstu uzvedumus. Lai piedalītos kopīgos projektos un producētu saturu uz vietas, mums pietrūkst paredzama finansējuma. Skaidrība par pieejamo finansējumu nereti ir tikai dažus mēnešus pirms festivāla norises.” Pie šādas finansējuma plūsmas Eiropas kontekstā ir ļoti grūti, teju neiespējami, strādāt profesionālā līmenī. Pasākumi tiek plānoti divus vai trīs gadus uz priekšu. Otrkārt, šādos apstākļos nav iespējams piesaistīt māksliniekus un speciālistus uz radošajām rezidencēm. Rezidences, savukārt, ir ļoti izplatīta un produktīva prakse mūsdienu mākslā. No šādām rezidencēm iegūst gan paši mākslinieki, gan arī vietējā publika un profesionāļi.”

Šo domu apstiprina arī “Rīga 2014” organizētāji. Daudzi liela mēroga pasākumi, tostarp pasākumi ar starptautiskām ambīcijām, nereti notiek uz entuziasma pamata. Kā liecina vairāku festivālu veiksmes stāsti, ja organizatoru vidū valda konstruktīva un plānveidīga attieksme, tad var cerēt uz panākumiem. Tomēr, ja organizatori darbojas tikai ar viena pasākuma veidošanu, tas vispirms prasa lielāku resursu izlietojumu, nekā nepieciešams. Rīkojot pasākumu pirmoreiz, tiek veikti ievērojami ieguldījumi plānošanā, cilvēkresursu piesaistē, ārvalstu kontaktu dibināšanā, telpu īrē un iekārtošanā, reklāmā, utt. Ja pēc pasākuma beigām sekotu pēctecīga nākošā festivāla plānošana, līdzšinējie ieguldījumi un cilvēkresursi varētu sniegt daudz lielāku atdevi gan satura, gan apmeklētības ziņā. Otrs novērojums liecina, ka daudzi pilsētā rīkoti pasākumi ir provinciāli. Tas sevišķi attiecas uz sabiedrisko attiecību, ekonomiskā pamatojuma, cilvēkresursu izmantošanas un finansiālo ieguldījumu līmeni. Tie atražo idejas par vietējām mākslas un kultūras tradīcijām. Bet šāda programma nespēj piesaistīt jaunus apmeklētājus nedz vietējā līmenī, nedz arī starptautiskā mērogā. Iespējams, tas arī ir viens no iemesliem kādēļ kultūras, mākslas un izklaides pasākumu rīkotāju vidū trūkst prasmes un intereses runāt par norisēm peļņas un ekonomisko ieguvumu kategorijās.

Jānovērtē, ka „Rīga 2014” pieredze šajā ziņā bijusi novatoriska. Kā rāda nesensais „Culturelab” ekspertu pētījums, liela mēroga kultūras norisēm var būt ievērojams iespaids uz vietējās tautsaimniecības attīstību. Pētījuma autori secina, ka “neskaitot nodokļu maksājumus, jau pirmajā projektu īstenošanas fāzē ārpus kultūras sektora aģentiem norvirzīta apmēram viena trešā daļa no kultūras projektu finansējuma”.<sup>178</sup> Autori secina, ka „32% no kopēja finansējuma tērēti citu

<sup>176</sup> Gints Klāsons, Baiba Tjarve, Anda Laķe, Uldis Spuriņš, Ilona Asare. Latvijas iedzīvotāju kultūras patēriņš un līdzdalība kultūras aktivitātēs 2007-2014: Pētījuma dati un statistika. Rīga: Culturelab, 2014. Pieejams: <https://culturelablv.files.wordpress.com/2014/12/kulturas-paterins-web-versija-3-decembris.pdf>

<sup>177</sup> Gandrīz puse no iedzīvotājiem ir informēti par topošo Liepājas koncertzāli „Lielais dzintars”. Nesens uzceltais reģionālās enkurceltnes valsts iedzīvotājiem ir mazāk zināmas, tomēr ir atpazīstamas reģionu iedzīvotāju vidū. Tā, piemēram, par Vidzemes koncertzāli Cēsis dzirdējuši 35% iedzīvotāju, Daugavpils Marka Rotko mākslas centru – 34%, Latgales vēstniecību GORS – 31%.

<sup>178</sup> Dārta Divāne, Līga Grīnberga, Uldis Spuriņš un Baiba Tjarve. Rīgas Eiropas kultūras galvaspilsētas 2014 sociālā un ekonomiskā ietekme. Rīga: CultureLab, 2015. Pieejams: [https://culturelablv.files.wordpress.com/2015/09/freport\\_final.pdf](https://culturelablv.files.wordpress.com/2015/09/freport_final.pdf)

tautsaimniecības nozaru sniegtajiem pakalpojumiem un saražotajām precēm”. Ja ņem vērā arī netiešo ietekmi, kopējais „Rīga 2014” pienesums tautsaimniecībai ir vēl lielāks. Otrā vērā ņemama tautsaimniecības joma, kas saņēmusi ievērojamus resursus (14%) ir tehniskā un uzbūves nodrošinājuma iegāde. Šeit ietilpst tādas jomas kā skaņas un gaismas tehnika, audio un video aprīkojums, skatuves tehniskais nodrošinājums, filmēšanas tehnika. Tas pierāda, ka šādiem pasākumiem ir būtiski pārneses efekti uz citām tautsaimniecības jomām – ieguldījumi kultūrā (un arī izklaidē) dod atdevi arī citos ekonomikas sektoros.

#### 7.6.5. Liela mēroga pasākumi: virsmērķi un institucionālās barjeras

Rentabilitātes kritēriju nozīmi būtu grūti noliegt. Tomēr līdzšinējā finansējuma apjoms un neregularitāte neļauj to uzskatīt par galveno rādītāju finansiālajam atbalstam. Proti, pasākumi nekļūs rentablāki, ja tiem būs lielāks finansējums. Rīkotie pasākumi drīzāk ir sasnieguši starptautisko atzinību komandas entuziasma dēļ, profesionālītes un ideju, nevis piešķirtā finansējuma dēļ. Turklāt - aktīvā kultūras patērētāju daļa pilsētā ir salīdzinoši neliela. Daļa no pasākumu rīkotāju uzdevuma ir apzināt, aizsniegt un uzrunāt jaunas iedzīvotāju grupas. Piemēram, iedzīvotājus attālākās pilsētas apkaimēs. Šāda pieeja nekad nebūs tiešā veidā ekonomiski pilnībā rentabls process. Tomēr, ja pilsētniekiem netiek piedāvāts kvalitatīvs kultūras norišu klāsts, ir grūti iedomāties, ka iedzīvotāju kultūras patēriņš pieaugs vidējā un ilgtermiņā. Proti – šeit jārunā par ieguldījumu sociāli ekonomisko, nevis tikai ekonomisko, nozīmi.

Ekspertu vidū nereti tiek pausts uzskats, ka pašvaldību institūciju līmenī pastāv ievērojama neticība kultūras, mākslas un izklaides pasākumu perspektīvām, tostarp nepieciešamībai pēc jaunām telpām. Rezultātā lielākā daļa liela mēroga pasākumu Rīgas pilsētā atbalsta valsts, nevis pašvaldība. Turklāt - pašvaldības līmenī nav vienotas, stratēģiskas kultūras politikas liela mēroga pasākumu rīkošanai vismaz 5 –7 gadu perspektīvā. Nepastāv arī skaidri kritēriji, kā tiek dalīts finansējums šādu pasākumu rīkošanai. Lai situāciju pakāpeniski vērstu par labu, nepieciešams sākt ar to, ka īstermiņa aktivitātes tiek skatītas atsevišķi no ilgtermiņa un tiek fiksēti arī citi kritēriji pasākumu finansēšanai. Pašreiz sadrumstalota finansējuma apstākļos uzsvars tiek likts uz pasākumu kvantitāti, to rentabilitāti, un nevis kvalitāti. Rezultātā arvien vairāk publisku norišu tiek pieteikti caur „festivālu” prizmu. Bet pēc formāliem kritērijiem dažādota pasākuma programma un ārvalstu mākslinieku piedalīšanās negarantē festivāla statusu, kvalitāti, nedz arī publikas atsaucību. Šim „grandiozitātes” sindromam ir zināmas sekas. Pirmkārt, tāda prakse devalvē liela mēroga pasākuma jēgu un pūliņus, kas jāiegulda tā veidošanā. Šeit nepieciešams atjaunināt kritērijus, lai mazinātu vilinājumu veidot pasākumus, kuri vienkārši sola sasniegt plašu auditoriju, lai tikai saņemtu finansējumu. Otrkārt, nepieciešams precizēt finansējuma piešķiršanas principus liela mēroga pasākumiem. Lai to paveiktu, liela mēroga pasākumu organizēšana un izvērtēšana pašvaldības institūcijās būtu jāatstāj profesionālas žūrijas ziņā. Šāda prakse jau sevi attaisnojusi valsts institūcijās. Treškārt, liela mēroga pasākumiem jāizvirza virsmērķi, kas svarīgi arī vietējiem iedzīvotājiem. Piemēram, „Rīga 2014” veiksmes pamatā bija komandas uzdrošināšanās veidot programmu daudz plašākai auditorijai, kura līdz šim nav bijusi aktīva kultūras patērētāja. Tā iznesa pasākumus uz pilsētas apkaimēm, iesaistot līdz šim neapvertu iedzīvotāju grupas. Arī 2014. gadā veiktais pētījums par kultūras patēriņa tendencēm liecina, ka pilsētā ir relatīvi mazs kultūras patēriņa tirgus. Tādēļ arī liela mēroga pasākumiem tas ir aktīvi jāpaplašina, mērķtiecīgi jāaudzē un jāizglīto. Vidējā termiņā par būtiskām mērķgrupām varētu uzskatīt 55-71 gadus veco iedzīvotāju jeb senioru grupu<sup>179</sup>. Vienīgi iesaistot un apzinot jaunu auditoriju intereses un bagātinot esošo

<sup>179</sup> Gints Klāsons, Baiba Tjarve, Anda Laķe, Uldis Spuriņš, Ilona Asare. Latvijas iedzīvotāju kultūras patēriņš un līdzdalība kultūras aktivitātēs 2007-2014: Pētījuma dati un statistika. Rīga: Culturelab, 2014. Pieejams: <https://culturelablv.files.wordpress.com/2014/12/kulturas-paterins-web-versija-3-decembris.pdf>

kultūras patērētāju izvēju klāstu, iespējams papildināt kultūras patērētāju auditoriju un stiprināt jomas profesionāļu kapacitāti.

#### 7.6.6. Liela mēroga pasākumi: infrastruktūra

Nedz profesionāļu vidū, nedz plānošanas dokumentos patreiz nav vienots redzējums par to, kāda veida infrastruktūra būtu nepieciešama Rīgā. Piesardzība jūtama arī par to, kādas ir dažādo pasākumu prasības attiecībā pret telpu, kā arī iespējamo apmeklētāju skaitu. Raugoties uz klasiskās un mūsdienu nopietnās mūzikas klāstu un vērtējot to relatīvos sasniegumus arī Eiropas līmenī, varam uzskatīt, ka pilsētā ir nepieciešama jauna, mūsdienu prasībām atbilstoša koncertzāle, kā arī muzejs vizuālo mākslu sfēras tālākai izaugsmei. Par to liecina gan starptautisko festivālu popularitāte, gan klasiskās mūzikas koncerti, kurus apmeklē gan vietējie iedzīvotāji, gan ārvalstu viesi (Baha kameramūzikas Festivāls, Garīgās mūzikas festivāls, Operas mūzikas svētki, simfonisko orķestru darbība, Koru mūzikas olimpiāde, Koru mūzikas koncerti u.c.).

Domājot par citām mākslas sfērām, varam konstatēt, ka ir arī citas konkurētspējīgas nišas, kurām nepieciešamas mūsdienīgas telpas. Bet tām ne obligāti jāatbilst „enkurceltnes” statusam. Piemēram, šobrīd Rīgā nav piemērotas telpas mūsdienu, laikmetīgā teātra izrādēm. Tādējādi šī joma nevar augt starptautiski un iegūt nepieciešamo atpazīstamību, ja pasākumu rīkošanai gluži vienkārši nav atbilstošas telpas, kuras, piemēram, ir pieejamas Tallinā. Rezultātā, arī tie nedaudzie liela mēroga pasākumi, kuriem ir starptautiski panākumi katru gadu no jauna meklē telpas (noliktavas, bijušās fabrikas), lai izīrētu un adaptētu pasākuma vajadzībām. Kā minēts iepriekš, šāda prakse ir ļoti resursietilpīga un mazefektīva. Tas, savukārt, rada izrietošu jautājumu, vai nepieciešama multifunkcionāla vai arī monofunkcionāla ēka. Pie tam, jaunu kultūras objektu būvniecība netiek viennozīmīgi vērtēta arī sabiedrībā. „Culturelab” ekspertu veiktais pētījums 2014. gadā liecina, ka ierobežota finansējuma apstākļos vairāk kā trešdaļa iedzīvotāju būtu gatava, ka līdzekļi tiktu taupīti tieši uz jaunu kultūras objektu būvniecības rēķina<sup>180</sup>.

Situācijā, kad grūti izšķirties par ēkas mērķiem un funkcijām, multifunkcionāla būve šķiet kompromisa variants. Šāda tipa būves stiprā puse ir tāda, ka tā varētu vieglāk pielāgoties tirgus konjuktūrai ar dažādotu piedāvājumu. Te minami gan dažādu sfēru kultūras, mākslas un mūzikas pasākumi, konferenču tūrisma potenciāls, kā arī populārās mūzikas un izklaides sfēras piedāvājums. Šādas ēkas vājā puse, savukārt, ir tā, ka ēka var zaudēt skaidru vēstījumu un unikālo nišu. Dažādo pasākumu rīkošanas rezultātā ēka var neattaisnot prasīgās ārvalstu publikas prasības. Turklāt, konceptuālas skaidrības trūkums var pārvērst ēku par kārtējo viduvējo, vietējā mēroga celtni. Tādējādi varam uzskatīt, ka viens no kritērijiem atbilstošas infrastruktūras izveidei būtu mērķtiecīgs un skaidrs redzējums par nepieciešamajām funkcijām, izaugsmes potenciālu un konkurētspēju vismaz reģionālā mērogā. Neatkarīgi no tā, vai ēka apkalpotu vienu kultūras sfēru vai arī būtu daudzfunkcionāla, stratēģiskā līmenī svarīgi saprast to, vai ēka var būt rentabla, piesaistīt jaunus kultūras patērētājus vietējā līmenī, kā arī kļūt par starptautiskā kultūras tūrisma galamērķi. Proti, nepieciešams vismaz vidējā termiņa piedāvājums tam, kāda veida pasākumi ir saistoši, pie kāda apmeklējuma skaita ēka var kļūt rentabla, un to, kādu iespaidu uz to atstās vietējie demogrāfiskie izaicinājumi.

#### 7.6.7. Enkurceltņu un liela mēroga pasākumu attīstības priekšnoteikumi Rīgā

Īstenojot liela mēroga enkurceltņu plānošanu vai būvniecības projektus, pastāv vairāki izaicinājumi un priekšnoteikumi.

<sup>180</sup> Turpat.

Pirmkārt, nepieciešams audits, kas analizētu vietējos liela mēroga pasākumus un to potenciālu pāraugt valstisko, reģionālo mērogu, sasniedzot starptautisku rezonansi. Šo pasākumu rentabilitāte un izaugsmes rādītāji var būt par vienu, bet ne vienīgo priekšnoteikumiem ēkas plānošanai. Otrkārt, nepieciešams novērtēt, vai pilsētai nepieciešama viena vai vairākās monofunkcijas enkurceltnes vai arī tā saucamais multifunkcionālais centrs. Profesionāļu vidū nav vienprātības nedz par tipoloģiju, nedz funkcijām, nedz šo celtnu rentabilitāti ilgtermiņā. Šajā sakarā jaunas vietējās kultūras auditorijas veidošana un iesaiste, kā arī ārvalstu skatītāju ieinteresēšana nebūtu jānovērtē par zemu. Treškārt, no ārvalstu pieredzes varam secināt, ka neatkarīgi no ēkas tipoloģijas, tām jāpilda materiālās funkcijas, proti, jābūt rentablām. Ārvalstu pieredze liecina, ka ēkai nepieciešama tā saucamā papildinošā infrastruktūra. Tādējādi, stratēģisks jautājums ir - kādā veidā plānot, finansēt un uzturēt šo pakalpojumu klāstu? Vai valsts un pašvaldību institūcijām būs nepieciešamie līdzekļi, lai iekārtotu un atbalstītu nelielas kamerzāles vai galerijas nišas pasākumu rīkošanai? Kur meklēt finansējumu mākslinieku rezidencēm? Kā nodrošināt atbilstošu sabiedriskā transporta kvalitāti un kustību? Vai pasākumi šajā ēkā būs pieejami vietējiem iedzīvotājiem? Kā ēka piesaistīs jaunus apmeklētājus un kļūs par daļu no staptautiska tīkla? Šie ir tikai daži no svarīgiem jautājumiem, kuriem būtu jāizskan neatkarīgi no tā, vai izvēle kristu par labu monofunkcionālai vai multifunkcionālai ēkai.

Līdzīgi kā enkurceltnēm, arī liela mēroga pasākumiem, pirmkārt, nepieciešama ilgtermiņa vīzija. Otrkārt, pasākumu veidotājiem skaidri jāieziņē ceļš (*roadmap*), ar kura palīdzību pasākums piesaistīs jaunus vietējos apmeklētājus un noturēs līdzšinējo apmeklētāju interesi atgriezties. Treškārt, tālākai pasākumu attīstībai ir nepieciešams atjaunināt mērķprogrammu finansējumu, kas mazinātu jomas fragmentāciju. Konsekventa un skaidri paredzama finanšu plūsma ļautu organizatoriem plānot savu darbību vairākus gadus uz priekšu. Tas palīdzētu uzlabot gan pasākumu satura kvalitāti, gan arī resursu efektīvu ieguldīšanu. Šeit minami vairāki kritēriji šādas mērķprogrammas vajadzībām – kvalitāte, atpazīstamība, pēctecība, starptautisks sadarbības tīkls un mērogs. Ar to starpniecību varētu palīdzēt organizēt finansējuma pārvaldi un radīt skaidrus „spēles noteikumus”. Visbeidzot, domājot par jaunu starptautiska mēroga pasākumu veidošanu, jāņem vērā vietējo iedzīvotāju interese un atbalsts. Tas rada priekšnoteikumus nākošās kultūras patērētāju paaudzes veidošanai. Turklāt lielāks uzsvars liekams uz adaptētām kultūras norisēm dažādās pilsētas apkaimēs – pat ja šīs aktivitātes nav rentablas („kases grāvēji”). Šādas aktivitātes ir priekšnoteikums vietējās kultūras jomas vitalitātei, ilgtspējai un pilsētas konkurētspējas pieaugumam.



## 7.7. Tūrisms

Ir vietas, kurām tūrisms ir galvenais ienākumu gūšanas avots un kuras globālajā tūrisma tirgū ik gadus ir starp galvenajiem tūristu gala mērķiem. Citām vietām tūrisms ir nozīmīgs, bet tikai viens no daudziem ekonomisko aktivitāti ģenerējošajiem dzinūjiem. Un ir vietas, kas par tūrismu īpaši neuztraucas un to neidentificē kā būtisku ekonomikas daļu. Rīgu visticamāk var un arī paredzamā nākotnē varēs pieskaitīt otrajai grupai – tām pilsētām, kurās tūrisms nav galvenais, bet ir viens no ekonomikas sektoriem. Līdz ar to, analizējot Rīgas konkurētspēju, tūrisma nozare jāskata kā pilsētas ekonomikā integrēta komponente. Jāsaprot, vai nozare spēj realizēt savu potenciālu? Vai ir aktivitātes, kas traucē nozares attīstību un otrādi – vai ir jomas, kam traucē tūrisms? Vai ir iespējas, kā līdzāspastāvēšanu var uzlabot? Skatoties uz Latviju kopumā, jāanalizē Rīgas kā starptautisko tūrisma plūsmu sasaistes punkta īpašā loma nacionālajā līmenī.

### 7.7.1. Rīga kā tūrisma galamērķis

Tūrisma nozarei Eiropā tiek prognozēti straujāki izaugsmes tempi, nekā ekonomikai kopumā.<sup>181</sup> Latvijā tūrisma nozare ir identificēta kā viena no prioritārajām nozarēm gan valsts, gan Rīgas pašvaldības līmenī. 2014. gadā Rīgu ir apmeklējuši 2 miljoni tūristu, kas, salīdzinot ar citām galvaspilsētām reģionā, ir salīdzinoši zems rādītājs. Tūristu plūsma nodrošina peļņas iespējas uzņēmējdarbībai, jaunu darba vietu rašanos, veicina pakalpojumu kvalitātes līmeņa celšanos, lielākas pievienotās vērtības rašanos, kā arī veicina Rīgas atpazīstamību pasaulē un reputāciju.<sup>182</sup> Lielākā ekonomiskā ietekme ir tieši primārajos ar tūrismu saistītajos sektoros kā izmitināšana, ēdināšana, tūrisma operatoru darbība, transports, izklaide un mazumtirdzniecība. Tomēr bez tiešā tūrisma pakalpojumu eksporta netieša un veicinoša ietekme ir lielākajā daļā ekonomikas sektoru.<sup>183</sup> Piemēram, konferenču un pasākumu tūrisms nodrošina informācijas un zināšanu pārnesi, kas, savukārt, pozitīvi ietekmē citu nozaru attīstību un investīciju plūsmu.<sup>184</sup> Efektīvāk izmantojot pilsētas potenciālu, tūrisma virzienam, līdzās citām vadošajām nozarēm, Latvijas galvaspilsētā ir plašas attīstības iespējas.

Kā tūrisma galamērķis Rīga pozicionējama primāri Baltijas galvaspilsētu un plašāk Ziemeļeiropas pilsētu kontekstā, ņemot vērā līdzīgos klimatiskos apstākļus, salīdzinoši zemo pievilcības līmeni un tūristu paradumus, kas Latvijas un Rīgas apmeklējumu nereti iekļauj vienotā Baltijas valstu ceļojumu maršrutā.<sup>185</sup> Tādējādi Rīga vienlaikus gan konkurē ar tuvējiem pilsētu galamērķiem situācijās, kad ārvalstu tūrists izvēlas apmeklēt vienu vai dažas no Baltijas un Ziemeļvalstīm vai pilsētām, gan papildina kopējo reģiona tūrisma piedāvājumu. Rīgai ir galvaspilsētas priekšrocības tūristu piesaistē, augstāka atpazīstamība, transporta tīkls un infrastruktūra un tūristiem pieejamo pakalpojumu apjoms.

Tūrisma nozares attīstības tempi Rīgā ir strauji. Nakšņojošo tūristu skaita pieauguma temps Rīgā (14% 2014.g.<sup>186</sup>) ir augstākais Baltijas un Ziemeļvalstu vidū un vairākkārtīgi pārsniedz Eiropas pilsētu vidējo rādītāju 4%<sup>187</sup>. Tomēr tas nav bijis pietiekami, lai Latvijas galvaspilsētu ierindotu reģiona pieprasītāko tūrisma galamērķu vidū. 2014. gadā Rīgas viesnīcās un tūristu mītnēs apkalpoti 1,27 miljoni viesu, tai skaitā 1,12 miljoni ārvalstu tūristu, kas naktsmītnēs pavadījuši 4,16 miljonus

<sup>181</sup> World Travel and Tourism Council, „European Travel & Tourism: Where are the greatest current and future investment needs?“, 2015.

<sup>182</sup> Rīgas dome, Rīgas attīstības programma 2014-2020, 2014.

<sup>183</sup> Fateme Tohidy Ardahaey (PhD), „Economic Impacts of Tourism Industry“, 2011.

<sup>184</sup> World Tourism Organization, AM Reports, Volume seven – Global Report on the Meetings Industry, 2014.

<sup>185</sup> RTAB, „Ārzemju tūristu patērētāju uzvedība Rīgā“, 2014.

<sup>186</sup> Autore aprēķini pēc CSP datiem, salīdzinot datus par 2013. un 2014.gadu.

<sup>187</sup> TourMIS dati par 2014.g.

nakšu.<sup>188</sup> Tikai Viļņā šis rādītājs ir zemāks, 0,92 miljoni tūristu (1,76 miljoni nakšu).<sup>189</sup> Salīdzinoši Tallinā, kas sekmīgi izmanto ostas infrastruktūru un Somijas tuvumu, apkalpoti 1,6 miljoni tūristu (2,86 miljoni nakšu)<sup>190</sup>. Helsinkos tūristi nakšņojuši 3,3 miljonus reižu<sup>191</sup>, Oslo 4,36 miljonus<sup>192</sup> un Ziemeļu galvaspilsētā Stokholmā 11,8 miljonus reižu<sup>193</sup>.

Rīga spēlē nozīmīgu lomu tūristu aprītē Latvijā. Pēc ārvalstu tūristu aptaujas datiem, 39,7% respondentu Rīgas apmeklējumu norādījuši kā komponenti atvaļinājuma baudīšanai Latvijā.<sup>194</sup> Rīgas viesnīcās un tūristu mītnēs tiek apkalpots 61% no Latvijas viesnīcās un tūristu mītnēs apkalpotajām personām un 78% no ārvalstu viesiem<sup>195</sup>. Turklāt Rīgas loma pēdējos gados ir saglabājusies nemainīga.

Rīgas viesnīcās apmetas arvien prasīgāki klienti. 2014. gadā 4 zvaigžņu viesnīcās tika apkalpoti 61% no Rīgas viesnīcās apkalpotajiem viesiem (salīdzinot ar 39% 2009. g.), un 63% no ārvalstu viesiem (41% 2009.gadā). Līdz 2013. gadam tūrisma aģentūru un tūrisma operatoru apkalpoto ārvalstu ceļotāju skaits Rīgas reģionā pieaudzis straujāk nekā viesnīcās apkalpoto ceļotāju skaits, kas liecina, ka arvien lielāka daļa Rīgas viesu savam apmeklējumam izvēlējās izmantot papildus tūrisma komersantu pakalpojumus, tomēr 2014. gadā šis pieaugums ir apstājies<sup>196</sup>, kas varētu būt skaidrojams ar ceļotāju profila maiņu.

Līdzās viesnīcās un tūristu mītnēs nakšņojošiem tūristiem, Rīgu apmeklējuši arī vienas dienas viesi, kas ierodas ar kruīza kuģiem vai prāmjiem, nakšņo ārpus tradicionālajām tūrisma mītnēm un viesnīcām (piemēram, pie pazīstamiem cilvēkiem vai izmantojot „Airbnb” un līdzīgu kustību piedāvājumus). Rīgas Tūrisma attīstības biroja (turpmāk tekstā - RTAB) veikta aptauja rāda, ka gandrīz trešā daļa galvaspilsētas tūristu vairs neizvēlas nakšņot viesnīcās vai citās tūristu mītnēs, bet gan dod priekšroku citām naktsmītnēm. Pēc RTAB aprēķiniem, kopējais tūristu skaits Rīgā 2014. gadā sasniedzis 2 miljonus<sup>197</sup>. Piemēram, Tallinā kopējais tūristu skaits 2014. gadā aplēsts gandrīz divas reizes lielāks, sasniedzot 3,81 miljonu.<sup>198</sup>

32% no Latvijas viesnīcās un tūristu mītnēs apkalpotajām personām, jeb 2,1 miljons ir Latvijas iedzīvotāji. Vērtējot apkalptos ārvalstu viesus pēc izcelsmes valsts, līdz 2014. gadam bija vērojama izteikta centralizācija Krievijas virzienā (21% no apkalpotajiem viesiem), tādējādi padarot riskantāku tūrisma nozares konkurētspēju. Tas varētu būt skaidrojams ar samērā vienkāršo piekļuvi tirgum (vēsturiskās atmiņas), un viesiem labvēlīgajiem apstākļiem (valodas zināšanas, kultūras pasākumi, nekustamie īpašumi). 2014. gadā visvairāk ārvalstu viesu Latvijā joprojām ierodas no Krievijas, tomēr pēdējo divu gadu laikā ārvalstu tūristu struktūra pēc to izcelsmes valsts ir ievērojami mainījusies. Krievijas un ES saspīlēto attiecību rezultātā un valūtas kursa izmaiņu ietekmē strauji augošais Krievijas tūristu skaits Latvijā, 2014. gadā sāka samazināties (4%) un kritums turpinās arī 2015. gadā. Latvija nav vienīgā no reģiona valstīm ar augstu Krievijas tūristu īpatsvaru.

<sup>188</sup> CSP dati.

<sup>189</sup> Lietuvas Statistikas Departamenta dati.

<sup>190</sup> Tallinn City Enterprise Board Tourism Department „Overview of the Tourism Trends of Tallinn in 2014”, 2015.

<sup>191</sup> City of Helsinki, „Helsinki Tourism 2014”, 2015.

<sup>192</sup> Norvēģijas statistikas pārvaldes dati.

<sup>193</sup> Stockholm Visitors board AB, „Stockholm's tourism industry. December 2014”, 2015.

<sup>194</sup> RTAB, „Ārzemju tūristu patērētāju uzvedība Rīgā”, 2014.

<sup>195</sup> Autoru aprēķini pēc CSP datiem par 2014.gadu.

<sup>196</sup> Autoru aprēķini pēc CSP datiem.

<sup>197</sup> RTAB paziņojums „Kopējais tūristu skaits Rīgā pērn sasniedzis 2 miljonus”, 26.02.2015.

<sup>198</sup> Tallinn City Enterprise Board Tourism Department „Overview of the Tourism Trends of Tallinn in 2014”, 2015.

2014. gadā tieši Krievijas tūristi ieņēma pirmo vietu ārvalstu tūristu īpatsvarā gan Somijā (24%), gan Lietuvā (20%) un otro vietu Igaunijā (16%).

Bez Krievijas, Baltijas un Ziemeļvalstu tūrisma izcelsmes valstu vidū nozīmīgākā loma ir kaimiņvalstīm un stabili vietu ieņem Vācijas tūristi. Piemēram, Igaunijā pirmo vietu ārvalstu tūristu īpatsvarā ieņēma kaimiņvalsts Somijas tūristi (43%), Zviedrijā – Norvēģijas (26%). Visās aplūkotajās valstīs Vācijas tūristi atradās tūristu izcelsmes valstu trijniekā, no 17% Norvēģijā, ieņemot pirmo vietu, līdz 6,2% Igaunijā, ieņemot trešo vietu. Līdzīgi kā Latvijā, arī Lietuvā ir augsts Baltkrievijas tūristu īpatsvars. Lielāka decentralizācija un tādējādi augstāka elastība un konkurētspēja raksturīga Norvēģijai un Lietuvai, kur procentuālās atšķirības starp trīs nozīmīgākajām ārvalstu tūristu izcelsmes valstīm ir vismazākās.<sup>199</sup>

Krievijas tūristu skaita samazinājumu 2014. gadā Latvijā pārsvarā kompensēja tūristi no Rietumeiropas valstīm (piemēram, Lielbritānija 47% pieaugums, Austrija 40%, Vācija 37%), nodrošinot kopējā apkalpoto tūristu skaita pieaugumu par 15%. Pozitīva, bet mazāk dinamiska, tendence turpinās arī 2015. gada pirmajā pusgadā, kur kopējais apkalpoto tūristu skaits ir par 3% lielāks, nekā 2014. gada pirmajā pusgadā.<sup>200</sup> Te gan jāņem vērā Latvijas prezidentūras Eiropas Padomē ietekme, līdz ar to faktisko Krievijas tūristu skaita samazinājuma ietekmi un Latvijas Tūrisma nozares spēju reaģēt uz tirgus izmaiņām varēs vērtēt tikai ilgākā laika periodā. No perspektīvajiem tūrisma mērķa tirgiem 2014. gadā, salīdzinot ar 2013. gadu, gandrīz dubultojies apkalpoto Ķīnas tūristu skaits un par 74% pieaudzis tūristu skaits no Japānas. Tūristu izcelsmes valstu griezumā pieauguma tendences citās reģiona galvaspilsētās variē, tomēr straujākais tūristu skaita pieaugums vērojams no ASV, atsevišķām Eiropas valstīm un Āzijas.

Latviju apmeklējošo tūristu paradumos vērojamas vairākas negatīvas tendences. Samazinās viena brauciena vidējie izdevumi diennaktī un 2014. gadā tie sastāda tikai 74 EUR. Visvairāk tērē ceļotāji no Norvēģijas (vidēji 123 EUR dienā) un ceļotāji vecuma grupā no 45-64 gadiem. Lietuvas tūrists Rīgā vidēji iztiek ar 48 EUR.<sup>201</sup> Pēdējo piecu gadu laikā sarucis arī vidējais uzturēšanās ilgums Rīgā. 2014. gadā Rīgas viesnīcās un tūristu mītnēs persona vidēji pavadījusi 2,05 naktis. Tomēr tas joprojām ir salīdzinoši augsts, piemēram, Tallinā tūristi pavada vidēji 1,78 naktis<sup>202</sup>, kamēr Helsinkos 1,69.<sup>203</sup>

40% tūristu motivācija Rīgas apmeklējumam ir atvaļinājuma baudīšana Latvijā, kam seko nepilni 14%, kas Rīgā pavada nedēļas nogali, nepilni 13% darījuma tūristu un nedaudz virs 12% tūristu, kas apmeklē radus un draugus<sup>204</sup>. Salīdzinoši - Tallinā 73% ieradušies atpūtas nolūkos un 21% darījuma braucienā, Helsinkos 50% atpūtas un 48% darījumu braucienos un arī Stokholmā atpūtas un darījuma braucienā īpatsvars būtiski neatšķiras. Biznesa tūristu izdevumi nereti pārsniedz atpūtas tūristu izdevumus (piemēram, Stokholmā par 33%), kā arī šim tūrisma veidam ir citi ekonomiku stimulējoši blakusefekti, tādējādi šī tūrisma veida piesaiste Rīgā būtu uzskatāma par prioritāru.<sup>205</sup>

<sup>199</sup> EUROSTAT dati.

<sup>200</sup> Autores aprēķini pēc CSP datiem par 2014.gadu.

<sup>201</sup> Latvijas robežšķērsotāju apsekojuma dati un RTAB, „Ārzemju tūristu patērētāju uzvedība Rīgā”, 2014.

<sup>202</sup> Tallinn City Enterprise Board Tourism Department „Overview of the Tourism Trends of Tallinn in 2014”, 2015.

<sup>203</sup> City of Helsinki, „Helsinki Tourism 2014”, 2015.

<sup>204</sup> RTAB, „Ārzemju tūristu patērētāju uzvedība Rīgā”, 2014.

<sup>205</sup> 12 World Travel and Tourism Council „Travel & Trade Linkages”, 2014

Tūrisma naktsmītņu piedāvājums Rīgā ir šaurāks, nekā citās reģiona pilsētās. Tūristu rīcībā Rīgā 2014. gadā bija 119 viesnīcas un tūrisma mītnes ar 13,9 tūkstošiem gultas vietu. Salīdzinoši Tallinā tūristiem bija pieejami 15 tūkstoši gultas vietu, Helsinkos 16,7 tūkstoši. Neskatoties uz tūristu skaita pieaugumu, viesnīcu un tūrisma mītņu skaits Rīgā, kā arī gultasvietu skaits tajās, pēdējo piecu gadu laikā nav būtiski mainījies.<sup>206</sup> Gultas vietu noslogojums Rīgā gada griezumā 2014. gadā lēšams 49% apmērā.<sup>207</sup> Zemāks noslogojums aplūkojamajās pilsētās bijis tikai Viļņā 47,4%. Tallinā viesnīcu noslogojums bija 64%, Helsinkos 68%, Stokholmā 68,4%. Naktsmītnēm Rīgā raksturīga augsta sezonālitate, kas gadu gaitā praktiski nav mainījies, visapmeklētākā Rīga ir vasaras mēnešos ar augstāko noslodzi jūlijā (noslogojums 2014.g. sasniedza 76,2%) un vismazāk apmeklēta ziemā, kur lielākais kritums ir februārī. Līdzīga sezonālitate vērojama arī visā Baltijas un Ziemeļvalstu reģionā, kamēr citur Eiropā (izņemot Beļģiju) noslogotākais mēnesis ir augusts.<sup>208</sup> Ņemot vērā straujo tūristu skaita pieaugumu Rīgā, jau tuvākajos gados naktsmītņu piedāvājums var nebūt pietiekams, kas savukārt var rezultēties cenu pieaugumā un Rīgas kā tūrisma galamērķa konkurētspējas zudumā.

Pieejamās Rīgas viesnīcu infrastruktūras kvalitāte pēdējos gados ir uzlabojusies. Pakāpeniski palielinoties 4 zvaigžņu viesnīcu un attiecīgi gultasvietu skaitam, vēl straujāk pieaudzis tajās apkalpoto viesu skaits. 2014. gadā 54% no Rīgas viesnīcās pieejamajām gultasvietām bija 4 zvaigžņu viesnīcās, un tajās tika apkalpoti 61% no Rīgas viesnīcās apkalpotajiem viesiem (salīdzinot ar 39% 2009.g.) un 63% no ārvalstu viesiem.<sup>209</sup>

Līdzās oficiālām tūrisma mītnēm Rīgā attīstās arī jauni tūrisma pakalpojumu veidi, kas raksturīgi „kopienu ekonomikai” un kam var būt nepieciešams atsevišķs normatīvais regulējums.<sup>210</sup> Piemēram, „Airbnb” kustības portālā<sup>211</sup>, kur pilsētas iedzīvotāji piedāvā viesiem izīrēt savu tobrīd neizmantoto dzīvojamo platību, Rīgā kopumā izvietoti 537 piedāvājumi dažādās cenu grupās no istabas daudzistabu dzīvoklī par 9 EUR dienā līdz plašai savrupmājai par 700 EUR dienā, aptuveni puse līdz 50 EUR vērtībā.

Rīga ir nozīmīgs transporta mezgls Baltijas valstīs. Ārvalstu ceļotājiem Latvijas galvaspilsēta pieejama, gan izmantojot avio transportu, gan ūdens transportu (regulāro satiksmes prāmi virzienā Rīga – Stokholma un krūza kuģus), gan starptautiskos dzelzceļa pārvadājumus (kur nozīmīgākie maršruti ir Maskavas un Pēterburgas virzienā un starptautiskos autobusu pārvadājumus).

Lidostā apkalpoto pasažieru skaitu veido gan ārvalstu, gan Latvijas ceļotāji, kas 2014. gadā bija 4,8 miljoni. 37,5% no visiem apkalpotajiem pasažieriem tiek apkalpoti, lidojot uz Vāciju vai no tās, Apvienotās Karalistes un Krievijas Federācijas.<sup>212</sup> Rīgas lidosta ir lielākā Baltijā, salīdzinoši Tallinas lidostā 2014.g. apkalpoti 2 miljoni, un Viļņas 2,9 miljoni pasažieru. Tomēr Ziemeļvalstu lidostu rādītāji ir nesalīdzināmi augstāki – Helsinku lidostā apkalpoti 15,9 miljoni, Stokholmas Arlanda lidostā 22,4 miljoni pasažieru, Oslo lidostā 24,3 miljoni.

<sup>206</sup> Autoru aprēķini pēc CSP datiem, salīdzinot datus par 2009.gadu un 2014.gadu.

<sup>207</sup> CSP dati un Autores aprēķini pēc CSP datiem.

<sup>208</sup> Autores aprēķini pēc CSP datiem salīdzinot datus par 2009.gadu un 2014.gadu.

<sup>209</sup> Autores aprēķini pēc CSP datiem.

<sup>210</sup> Bloga raksts, „Seven Transformations that May Change the Travel and Tourism Sector—A Business Perspective”, 2014.

<sup>211</sup> <https://www.airbnb.com/>

<sup>212</sup> CSP, „Tūrisma statistikas aktualitātes” Informatīvais apskats, 2015.

Nepietiekami tiek izmantotas Rīgas pasažieru ostas iespējas. Pēc padziļināšanas Rīgas ostā ir pieejama visa nepieciešamā infrastruktūra, lai lielie kruīza kuģi varētu tikt apkalpoti pilsētas centrā, kas ir būtisks priekšnosacījums kruīza kuģu piesaistei. 2014. gadā 57 kruīza kuģi pilsētā nogādājuši 60 tūkstošus pasažieru un prāmju satiksmes maršrutā Rīga – Stokholma Rīgā iebraukuši 332 tūkstoši pasažieru un kopš 2012.gada vērojams pakāpenisks kruīza kuģu skaita un pasažieru daudzuma samazinājums.<sup>213</sup> Salīdzinoši Tallinas ostā apkalpoti 9,5 miljoni pasažieru, Helsinkos 11,7 miljoni prāmju pasažieru un 261 kruīza kuģis ar 420 tūkstošiem pasažieru, Stokholmā 9,7 miljoni prāmju un nepilni 0,5 miljoni kruīza kuģu pasažieru. To ietekmē gan nepietiekamā koordinācija starp institūcijām, kas nodarbojas ar kruīzu kuģu uzņemšanu un apkalpošanu, gan ierobežotais pakalpojumu klāsts krastā, gan mārketinga pasākumi, kas reklamētu Rīgu kā kruīzu maršrutu pilsētu, kas ietekmē kruīza kuģu operatoru lēmumus.<sup>214</sup>

### 7.7.2. Tūrisma mārketinga un komunikācija

Tūristu piesaistei un informēšanai par Rīgas pilsētas piedāvājumu, sadarbojoties RTAB un nozares pārstāvjiem, izveidots zīmols „LiveRiga”, konferenču un pasākumu norises veicināšanai Rīgā kalpo zīmols „MeetRiga”, savukārt naktsmītnes apvieno zīmols „StayRiga”. Zīmola ietvaros pēc būtības tiek marķēti tūristiem domātie pakalpojumi, un informācija, bet tas nepilda pilsētas tēla un pozicionēšanas funkciju. Vienlaikus arī citi nozares spēlētāji veido produktus un informatīvos materiālus ar nesaistītiem zīmoliem (piemēram, Rīgas Brīvostas pārvaldes tūrisma produkts kruīza kuģu pasažieriem ar zīmolu „WhyRiga”, TAVA izdotās Rīgas tūrisma maršrutu kartes u.c.), kas neveido vienotu pilsētas viesu izpratni par sasniegto gala mērķi, kā arī apgrūtina pilsētas atpazīstamību. RTAB paspārnē darbojas četri tūrisma informācijas centri stratēģiskās vietās Rīgas pilsētā un tiek uzturēta mājas lapa un sociālie tīkli. Neskatoties uz pieaugošo interneta lietotāju skaitu, RTAB mājas lapu informācijas iegūšanai izmanto tikai 17% viesu<sup>215</sup> un izvēlētais komunikācijas veids neveicina mājas lapas apmeklētāju iesaisti komunikācijā ar zīmolu, par ko liecina zemais sociālo tīklu sekotāju skaits. Rīga ar nepilniem 17 tūkstošiem sekotāju ir 128. vietā „*European Best Destinations*” e-tūrisma barometra sarakstā, salīdzinoši Oslo ir nepilni 120 tūkstoši sekotāju un 17. vieta, Helsinkiem 41 tūkstotis un 67. vieta.

Kā pozitīva tendence komunikācijā minama Rīgas iekļaušana dažādu starptautiski atzītu izdevumu un organizāciju tūrisma galamērķu topos. Tā, piemēram, 2014. gadā Rīga tika iekļauta 4. vietā „*Lonely Planet's Best in Travel 2014*” top 10 pilsētu sarakstā, 2015. gadā Rīga ieguva 5. vietu ikgadējā „*European Best Destination*” nominācijā, un 2015. gadā Rīga parādījās starp 10 galamērķiem, kas būtu jāapmeklē 2016. gadā „*Lonely Planet's Top 10 must see countries for 2016*” sarakstā.

### 7.7.3. Rīgas iedzīvotāju atbalsts tūrisma attīstībai

Iedzīvotāju attieksme pret tūrisma nozares attīstību pilsētā pamatā ir pozitīva un tūrisms neizraisa būtiskas neērtības. 66% iedzīvotāju Rīgu starptautiskā mērogā redz kā tūrisma centru, kas ir otrajā vietā aiz kultūras centra 73% skatījumā. 85,7% Rīgas iedzīvotāju kopumā tūrisma attīstību pilsētā atbalsta un tikai 1,9% neatbalsta. Loģiski, ka atbalstītāju skaits ir lielāks to iedzīvotāju vidū, kas iesaistīti tūrismā. Iedzīvotāju vērtējumā augstākā pozitīvā tūrisma nozares ietekme ir uz kafejnīcu, restorānu un veikalu daudzveidību, kam seko kultūras un atpūtas infrastruktūras un piedāvājuma uzlabojumi. Augstu tiek vērtēta pozitīvā ietekme uz jaunu darba vietu radīšanu, nedaudz zemāk uz pilsētas iedzīvotāju ienākumu līmeni, investīciju

<sup>213</sup> CSP dati.

<sup>214</sup> Tehniski ekonomiskais pamatojums projektam „Andrejostas teritorijas revitalizācija”, 2010.

<sup>215</sup> Latvijas Universitāte, Ekonomikas un Vadības zinātniskais institūts, „Ārzemju tūristu patērētāju uzvedība Rīgā”, 2014.

piesaisti un pakalpojumu kvalitāti, saraksta lejas daļā atstājot iekasēto nodokļu apjomu, labklājības līmeņa celšanos, pilsētas infrastruktūras un transporta uzlabojumus. Ekonomiskie un infrastruktūras faktori, ko tūrisms ietekmē negatīvi (cenu pieaugums, dzīves dārdzības pieaugums Rīgā, nekustamo īpašumu cenu pieaugums, atkritumu un piesārņojuma kāpums, satiksmes sastrēgumi, Rīgas domes izmaksu pieaugums), kopumā vērtēti zemāk. Tomēr negatīvā ietekme uz kultūru un sabiedrību kā naktsdzīves, prostitūcijas attīstība, tradīciju nonivelēšanās, alkoholisms tiek vērtēta samērā augstu. Salīdzinoši mazāk iedzīvotāju redz negatīvo ietekmi uz drošību un kārtību Rīgā.<sup>216</sup>

Iedzīvotāju skaits, kas uzskata, ka situācija tūrisma jomā pilsētā ir uzlabojusies un tūrisma nozares attīstību redz kā Rīgas panākumus ir ievērojami augstāks, nekā tie, kas tūrisma redz kā problēmu. Turklāt kopš 2007. gada pakāpeniski sarūk iedzīvotāju skaits, kas tūrisma identificē pilsētas risināmo problēmu vidū.<sup>217</sup>

Tūrisma nozare cieši saistīta ar izklaides industriju, kas Rīgā koncentrējusies vecpilsētas rajonā. Ar to varētu būt saistīta Vecpilsētas iedzīvotāju salīdzinoši augstā neapmierinātība ar troksni (39% pretstatā 16% no dzīvojošajiem centrā un aizsardzības zonā, kur troksni pamatā rada intensīvā satiksme).

Tāpat tūristu pieplūdums varētu būt ietekmējis arī cenu līmeni, jo no centra iedzīvotājiem Vecrīgā dzīvojošie kā vienu no nozīmīgākajiem sarežģījumiem min dzīves dārdzību. Tomēr nevienā no centra iedzīvotāju grupām tūrisms neprevalē primāri risināmo problēmu vidū.<sup>218</sup> Tieši pretēji, centra iedzīvotāji tūrisma ietekmi uz vietējo iedzīvotāju labklājības celšanos vērtē augstāk, nekā ārpus centra dzīvojošie.<sup>219</sup>

Uzņēmēji tūrisma min kā vienu no pozitīvajiem faktoriem, izvēloties par labu uzņēmuma izvietojumam Rīgā. Tūristu pieplūdums rada papildu klientus.<sup>220</sup> Vienlaikus tūrisma nozares uzņēmumi primāri uzsver nepieciešamību sakārtot pilsētas publisko infrastruktūru, tostarp transporta infrastruktūru.<sup>221</sup>

#### 7.7.4. Globālās attīstības tendences un tūrisma perspektīvas

Rīga kā tūrisma galamērķis globālā perspektīvā ir salīdzinoši nenozīmīga, tomēr nākotnē, pieaugot pieprasījumam šajā nozarē, kā liecina globālās tendencijas, lai tā uzlabotu un saglabātu savu pozīciju tirgū, nozares spēlētājiem jāņem vērā jauno un attīstības valstu pirkspējas pieaugums, demogrāfiskās pārmaiņas - sabiedrības novecošanās un atšķirīgo paaudžu uztvere un vajadzības, kā arī arvien lielāku lomu spēlējošā tiešsaistes un mobilā vide.<sup>222,223</sup>

Nākamajos piecos gados vairāk nekā 400 miljoni cilvēku pievienosies vidusšķīrai, galvenokārt Āzijas valstīs, un tieši Ķīnas tirgus uzskatāms par vienu no nozīmīgākajiem tūrisma tirgiem nākotnē gan skaita ziņā, gan, ņemot vērā, ka Ķīnas tūristi

<sup>216</sup> Maija Rozīte „Rīgas iedzīvotāju attieksme kā nozīmīgs ilgtspējīga tūrisma attīstības kritērijs”, iekļauts Biznesa augstskolas Turība konferenču rakstu krājumā XIV starptautiskā zinātniskā konference Radīt nākotni: komunikācija, izglītība, business, 2013. gada 30. maijs

<sup>217</sup> Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments, „Rīgas iedzīvotāju apmierinātība ar pašvaldības darbību un pilsētā notiekošajiem procesiem” Rīgas iedzīvotāju aptaujas rezultātu ziņojums, 2014.

<sup>218</sup> SIA „Aptauju Centrs”, Iedzīvotāju aptauja par dzīves kvalitāti Rīgas vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā, 2014.

<sup>219</sup> Maija Rozīte „Rīgas iedzīvotāju attieksme kā nozīmīgs ilgtspējīga tūrisma attīstības kritērijs”, iekļauts Biznesa augstskolas Turība konferenču rakstu krājumā XIV starptautiskā zinātniskā konference Radīt nākotni: komunikācija, izglītība, business, 2013. gada 30. maijs

<sup>220</sup> Latvijas Darba devēju konfederācija, „Uzņēmējdarbība reģionos Latvijā: aktivitāte, sadarbība, konkurētspēja”, 2015.

<sup>221</sup> „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde”

<sup>222</sup> Roberto Crotti, Tiffany Misrahi, „How to attract the tourists of tomorrow”, 2015.

<sup>223</sup> WEF Competitiveness of Cities, 2015.

pieder pie visvairāk tērējošo ceļotāju grupas. Salīdzinošās priekšrocības attiecībā uz šo patērētāju grupu būs galamērķiem, kas nodrošinās pieprasījumam atbilstošus luksusa klases pakalpojumus un iepirkšanās iespējas, vienlaikus atvieglojot iebraukšanas un vīzu saņemšanas politiku.<sup>224,225,226, 227</sup>

Tiek prognozēts, ka līdzās Ķīnai līdz 2025. gadam nozīmīgu vietu tūrisma eksportā tūristu skaita ziņā ieņems tādas valstis kā ASV, Spānija, Francija, Taizeme, Vācija un Lielbritānija, līdzīgi arī lielākie ieņēmumi sagaidāmi no Ķīnas, ASV, Vācijas un Lielbritānijas tūristiem.<sup>228</sup> Decentralizācija, kas vērojama tūristu izcelsmes valstu ziņā, sarežģīt tūristu piesaistes aktivitātes, radot nepieciešamību uzrunāt atšķirīgākas mērķa grupas.

Pilsētu galamērķiem par labu spēlē urbanizācija. Līdz 2030. gadam pilsētās dzīvos vairāk nekā pieci miljardi cilvēku un pilsētu iedzīvotājiem ir nosliece ceļojumu laikā apmeklēt jaunas un jaunas pilsētas, tādējādi, salīdzinot ar iepriekšējo piecgadi, globālā līmenī sagaidāms 47% pieaugums pilsētu apmeklējumos.<sup>229</sup> Tāpat lēto aviokompāniju ienākšana tirgū ir radījusi iespēju pilsētas kā ceļojuma galamērķi iezīmēt citā gaismā, piedāvājot nedēļas nogales ceļojumus.<sup>230</sup> Tomēr arī citos gadījumos pilsētu apmeklējumi parasti nepārsniedz trīs dienas.<sup>231</sup>

Nākotnes ceļotāju un tiem atbilstošāko tūrisma produktu un komunikācijas veidu nosaka arī vairākas demogrāfiskās tendences un īpatnības. Pirmkārt, sabiedrības novecošanās, kas raksturīga Eiropai, Japānai un atsevišķu attīstības valstu vidusšķirai.<sup>232</sup> Otrkārt, var izdalīt divas primārās ceļotāju vecuma grupas ar atšķirīgu pasaules uztveri un attieksmi pret tehnoloģijām un cilvēciskajiem kontaktiem, kas jāņem vērā, pielāgojot tūrisma produktu piedāvājumu – bieži ceļojošs un aktīvs interneta lietotājs vecumā no 18-30 gadiem pretstatā pārtikušam, vairāk nekā 55 gadus vecam cilvēkam ar vēlmi un iespējām ceļot.<sup>233,234,235</sup>

Mūsdienu tūrists raksturojams kā gudrs patērētājs, kas vēlas godīgus, caurspīdīgus piedāvājumus, var un vēlas pats veidot personalizētu, unikālu ceļojuma pieredzi, tūrisma piedāvājumā meklē dažādību un radošumu, kā arī nevainojumu saturu gan interneta vidē, gan dzīvē. Ceļotājiem arvien biežāk interesē autentiskums un unikalitāte, atdzīvinot atklājēja garu un meklējot sadarbības iespējas ar zīmoliem, nevis tikai patērējot to piedāvātās preces un pakalpojumus. Jaunākās paaudzes tūristiem neaizstājama ir virtuālā sociālā vide, tie meklē citu atzinību, atrodas tiešsaistē 24/7, vēlas komunicēt ar zīmoliem un ir aktīvi sociālo tīklu lietotāji.<sup>236,237</sup> 21. gadsimta ceļotājam raksturīgas augstas prasības attiecībā uz efektivitāti un zema tolerance pret mobilitātes ierobežojumiem.<sup>238</sup>

<sup>224</sup> Roberto Crotti, Tiffany Misrahi, „How to attract the tourists of tomorrow”, 2015.

<sup>225</sup> Tiffany Misrahi, „The future of Chinese travel”, 2015.

<sup>226</sup> World Travel and Tourism Council, „Economic Impact of Travel & Tourism: 2015” Annual Update, 2015.

<sup>227</sup> World Economic Forum, „Travel, Trade and Tourism Summit Report”, 2012.

<sup>228</sup> World Travel and Tourism Council, „Economic Impact of Travel & Tourism: 2015” Annual Update, 2015.

<sup>229</sup> World Tourism Organization AM Reports, Volume ten – „Global Benchmarking for City Tourism Measurement”, 2014.

<sup>230</sup> World Tourism Organization, „Global Report on City Tourism - Cities 2012”, 2012.

<sup>231</sup> World Tourism Organization, „Global Report on City Tourism - Cities 2012”, 2012.

<sup>232</sup> Tiffany Misrahi, „The future of Chinese travel”, 2015

<sup>233</sup> Seven Transformations that May Change the Travel and Tourism Sector—A Business Perspective

<sup>234</sup> Amadeus, „5 innovations transforming the travel industry”, 2015.

<sup>235</sup> IHG, „Building Trust Capital The new business imperative in the Kinship Economy”, 2015.

<sup>236</sup> Amadeus, „5 innovations transforming the travel industry”, 2015.

<sup>237</sup> World Economic Forum, „Travel, Trade and Tourism Summit Report”, 2012.

<sup>238</sup> World Travel and Tourism Council „Travel & Trade Linkages”, 2014

### 7.7.5. Rīgas un Latvijas tūrisma starptautiskā konkurētspēja

Viens no visaptverošākajiem indikatoriem, kas raksturo tūrisma nozares konkurētspēju valstu līmenī ir Pasaules Ekonomikas foruma izstrādātais ceļojumu un tūrisma konkurētspējas indekss, kas aptver faktoru un politiku kopumu, kas nodrošina ceļojumu un tūrisma sektora ilgtspējīgu attīstību, kas savukārt ietekmē valstu konkurētspēju. Tā kā pilsētu konkurētspēju būtiski ietekmē valsts līmeņa faktori un pilsētu reputācija atkarīga no valsts reputācijas<sup>239</sup>, tad turpmākā analizē izvērtēta Latvijas konkurētspēja pēc ceļojumu un tūrisma konkurētspējas indeksa parametriem, salīdzinot ar pārējām Baltijas un Ziemeļvalstīm. Papildus identificētas Latvijas vājās un stiprās vietas konkurētspējas rādītājos un sīkāk aplūkoti rādītāji, kas aktuāli Rīgas pilsētas perspektīvā, kur iespējama Rīgas pašvaldības iesaiste vājo vietu novēršanā vai identificētas salīdzinošās konkurētspējas priekšrocības, ko Rīgas pilsēta var izmantot savā labā.

141 valsts konkurencē pēc ceļojumu un konkurētspējas indeksa rādītājiem Latvija ieņem 53. vietu, Lietuvas indekss ir līdzīgs un tā ierindojas 59. vietā. Igaunija atrodas 38. vietā un Norvēģija, Somija un Zviedrija, uzrādot līdzīgus rezultātus, attiecīgi ieņem 20., 22. un 23. vietas. Līdz ar to, aplūkotajā reģionā, Latvijas konkurētspēja vērtējama kā zema, lai gan labāka kā Lietuvai.

Novērtējot atbalstošas vides rādītājus, kas sevī ietver tādas komponentes kā uzņēmējdarbības vidi, drošību, veselību, cilvēkresursus un IKT gatavību, Somija ir līderis un ieņem pirmo vietu pasaules līmenī. Arī pārējo valstu rādītāji ir salīdzinoši augsti (8.-26. vietas), līdz ar to pasaules līmenī visas valstis šajās jomās ir konkurētspējīgas. Tomēr reģiona griezumā Latvijai, līdzās Lietuvai, ir viens no sliktākajiem rādītājiem (25. vieta). Abu iepriekš minēto valstu konkurētspēja reģiona griezumā ir zemāka, vērtējot uzņēmējdarbības vides un drošības faktoros. Visu trīs Baltijas valstu rādītāji ir zemāki, salīdzinot ar Ziemeļeiropas kaimiņiem attiecībā uz kvalificēta darbaspēka pieejamību, kā arī IKT infrastruktūru un pielietojumu raksturojošajos rādītājos.

Otra indeksu veidojošā komponente ir ceļojumu un tūrisma politika un priekšnoteikumi, kur augsto 7. vietu globālā līmenī ieņem Igaunija, kam 16. vietā seko Latvija un salīdzinoši zemāk (27.-48. vietas) novērtētas pārējās aplūkotās valstis. Augstais vērtējums lielākoties ir pateicoties tam, ka Igaunijā tūrisma sektors ir prioritārs politiskā līmenī, vērtējot aktīvu valsts līdzdalību nozares atbalstīšanā un valsts tēla veidošanā 9. vieta, salīdzinoši pārējām valstīm iekļaujoties 33.-85. vietās. Ziemeļu kaimiņi pasaules līmenī ir nekonkurētspējīgi cenu ziņā - Somijai 121., Zviedrijai 134. un Norvēģijai 137.vieta, ko iespējams izmantot pārvilnot daļu no tūristiem, kas sākotnēji kā galamērķi izvēlējušies kādu no Ziemeļvalstīm. Baltijas valstis, savukārt, reģiona līmenī ir vājākas vides ilgtspējas jautājumos.

Infrastruktūras ziņā starp reģiona valstīm nav izteiktu līderu un arī globāli konkurētspēja vērtējama kā viduvēja. Visām Baltijas valstīm ir salīdzinoši zemāk attīstīts gaisa transports, sauszemes un ostu transporta vērtējumā izteiktu tendencu nav, savukārt tūrisma pakalpojumu infrastruktūra vissliktāk novērtēta Lietuvā un vislabāk Igaunijā.

<sup>239</sup> Reputation Institute, „2015 City RepTrak@The World's Most Reputable Cities”, 2015



Visbeidzot, pieejamo dabas un kultūras resursu ziņā Baltijas valstīm ir salīdzinoši zemi rādītāji arī globālā līmenī. Igaunija ierindojas 84. vietā, kamēr Lietuva un Latvija attiecīgi ieņem 100. un 102.vietas. Ziemeļvalstis šajā ziņā globāli ir konkurētspējīgākas (39.-52. vietas).

Analizējot indeksa veidošanā izmantotos indikatorus, tika aplūkoti tikai atsevišķi indikatori, kas varētu būt ietekmējami vai izmantojami no pašvaldības puses tūrisma nozares atbalstam. Globāli izteiktas Latvijas priekšrocības ir terorisma precedentu neesamība, dalība ES, viesnīcu cenu līmenis un visu labāko automašīnu nomas kompāniju klātbūtne. Savukārt no rādītājiem, kur Latvijas konkurētspējas līmenis globāli ir ļoti zems, un kur iespējama Rīgas pašvaldības ietekme, var minēt nodokļu sistēmu, kas ir viens no uzņēmējdarbību ietekmējošajiem indikatoriem un liecina par atbalstošu vidi tūrisma uzņēmumu attīstībai. Zems indekss Latvijai ir arī izmaiņas mežu pārklājumā, kas ietekmē vides ilgtspēju un tādējādi tūrisma nozari.

Pašvaldības spēkos ir ietekmēt arī ar tūrisma industriju tieši saistītos rādītājus, kur Latvijas konkurētspēja ir zemāka kā Latvijas ceļošanas un tūrisma konkurētspējas indekss. Šie rādītāji ir nozares prioritāte un publiskais atbalsts, mārketinga un zīmola efektivitāte, zīmola stratēģija, tūrisma nozares ilgtspēja un atpūtas komponentes pievienošana darījuma braucieniem. Būtiski ir sekmēt vides, kultūras un izklaides produktu pieejamību internetā tādējādi palielinot ļoti zemos meklēšanas rādītājus. Salīdzinoši zems ir arī starptautisku organizāciju Latvijā rīkoto pasākumu skaits.

Tāpat pašvaldība var uzlabot tādus netieši saistītos rādītājus kā būvatļauju saņemšanas ilgums, augstāki sanitārie un dzeramā ūdens kvalitātes standarti un gaisa kvalitāte.

Infrastruktūras jomā zems vērtējums ir tādiem indikatoriem kā lidostu skaits uz miljons iedzīvotājiem, ceļu kvalitāte un sporta stadiona ar kapacitāti virs 20 000 sēdvietām neesamība. Tāpat nepietiekams ir numuriņu skaits viesnīcās.<sup>240</sup>

#### 7.7.6. Rīgas pilsētas attīstības plāni un tūrisms

Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam tūrisms iekļauts kā viena no prioritārajām nozarēm. Rīga tiek pozicionēta kā starptautiski atpazīstama, nozīmīga un konkurētspējīga Ziemeļeiropas metropole. Līdz 2030. gadam plānots radīt priekšnoteikumus darījumu un pasākumu infrastruktūras attīstībai pilsētā, izveidot ietilpīgu konferenču centru un, palielinot Rīgas kā darījumu centra nozīmi, uzņemt virkni starptautiski nozīmīgu, lielu pasākumu. Šis stratēģiskais virziens līdzīgs kaimiņvalstu galvaspilsētu, īpaši Stokholmas, īstenojamam tūrisma virzienam. Tas varētu kalpot kā labs pamats tādu tūristu piesaistei, kuru ceļošanas paradumos ietilpst augsti tēriņi un salīdzinoši ilgs pilsētā pavadīto nakšu skaits un arī papildus stimulēt biznesa vidi, kas raksturīgs MICE<sup>241</sup> tūrisma virzienam.<sup>242, 243</sup> Jāņem vērā, ka, lai sekmīgi šo virzienu īstenotu, nepieciešams palielināt viesnīcu piedāvājumu un arī nodrošināt atbilstošu konferenču un darījumu tikšanos infrastruktūru.

<sup>240</sup> World Economic Forum, „The Travel & Tourism Competitiveness Report 2015”, 2015.

<sup>241</sup> „Meetings, incentives, conferencing, exhibitions”. Tūrisma virziens, kas aptver tikšanos, pasākumu, konferenču un izstāžu tūrismu.

<sup>242</sup> World Tourism Organization, AM Reports, Volume seven – Global Report on the Meetings Industry, 2014.

<sup>243</sup> Latvijas Universitāte, Ekonomikas un Vadības zinātniskais institūts, „Ārzenju tūristu patērētāju uzvedība Rīgā”, 2014

Kultūras un sporta pasākumu norises iespējas paplašinās plānotā jaunā koncertzālē, Laikmetīgās mākslas muzejs un jauns stadions, kas dos papildu ieguldījumu kvalitatīva tūrisma piedāvājuma attīstībā, uzlabojot Rīgas un visas Latvijas konkurētspēju.

Bez tam Rīgas satiksmes attīstības plānā kā jauna pilsētas vizītkarte tūristiem ielānāts pasažieru ostas terminālis Andrejsalā un kruīzu kuģu piestātne. Tas, savukārt, veicinās pilnvērtīgu ostas potenciāla izmantošanu tūrisma vajadzībām, kas šobrīd, salīdzinājumā ar citām reģiona ostām, nodrošina ļoti nelielas tūrisma plūsmas apkalpošanu. Plānots attīstīt „Rail Baltica” dzelzceļa tīklu un nodrošināt dzelzceļa savienojumu no pilsētas centra līdz starptautiskajai lidostai „Rīga”, uzlabojot starptautisko sasniedzamību un tādējādi arī Rīgas konkurētspēju. Dzelzceļa savienojuma izveide pilsētai varētu palīdzēt piesaistīt jaunus tūristu segmentus no Rietumeiropas valstīm, kas ir nozīmīgs tūrisma tirgus spēlētājs.

Plānota arī pilsētas zīmola stratēģijas attīstība, kas šobrīd ir viens no Rīgas konkurētspējas vājajiem punktiem, savukārt ieguldījumi infrastruktūrā un tūrisma produktu attīstībā bez pietiekamas pilsētas atpazīstamības nesniegs gaidīto atdevi tūristu skaita pieaugumā un paradumos.<sup>244</sup>

Sekojošā pilsētas attīstības stratēģijā iezīmētajiem scenārijiem, Rīgas Attīstības programmā 2014-2020 gadam identificēti tūrisma nozares pakalpojumu virzieni: īso ceļojumu galamērķis, kas ir pieprasīts produkts Eiropas ietvaros; kongresa, konferenču un korporatīvo pasākumu organizēšanas vieta, atbalstot jauna ietilpīga konferenču centra izveidi, kas ļautu kapitalizēt neseno liela mēroga pasākumu organizēšanas pieredzi un veidotu tūrisma produktu ar augstu pievienoto vērtību un pozitīvu ietekmi arī uz citām nozarēm; medicīnas tūrisma attīstību, kur Rīgai ir iespējas piedāvāt augstas kvalitātes produktu par konkurētspējīgu cenu; kruīzu tūrisma, kas šobrīd ir praktiski neapgūta niša, ņemot vērā Rīgas ostas klātbūtni pilsētā.

Kā jauni mērķa tirgi identificēti Polija, Nīderlande, Lielbritānija, Āzijas valstis un ASV, kur pēdējie trīs tirgi uzskatāmi par vieniem no straujāk augošajiem pasaulē. Vienlaikus būtiski saglabāt atpazīstamību arī kaimiņvalstu un Vācijas tirgos, kas vēsturiski nodrošinājuši pamata tūristu plūsmu visās reģiona valstīs.

Rīcības plānā tūrisma attīstībai identificētas konkrētas aktivitātes nākamajiem diviem gadiem, tomēr tās pilnībā nenodrošina attīstības stratēģijas un attīstības programmas uzstādījumus. Piemēram, nav plānotas aktivitātes jaunajos mērķa tirgos, kur aktīva pilsētas pozicionēšana būtu jāuzsāk iespējami savlaicīgi, lai, pieaugot tūristu skaitam, Rīgas piedāvājums tiem būtu pazīstams. Plānotā produktu attīstība tikai netieši sasauca ar identificētajām tūrisma produktu nišām. Daudziem pasākumiem trūkst konkrētu rīcības plānu, kas apdraud to sekmīgas īstenošanas iespējas tuvākajā laikā.

Bez rīcības virzienā mērķtiecīgai tūrisma attīstībai iekļautajiem pasākumiem atsevišķi pasākumi un tūrisma produkti iekļauti arī citu rīcības virzienu aktivitāšu sarakstā. Lai arī tendence, piemēram, veidot jaunus produktus attīstot tūrisma apkaimēs ir pozitīva un sasauca ar vispārēju interesi pieaugumu par autentisku ceļojumu piedzīvojumu, tomēr tā kā par šo aktivitāšu īstenošanu atbildīgas ar tūrisma attīstību tieši nesaistītas Rīgas domes struktūrvienības (piemēram, RPA „Rīgas Pieminekļu

<sup>244</sup> Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam

aģentūra”, rajonu izpilddirekcijas) rodas šaubas par to veiksmīgu iekļaušanos kopējā Rīgas pilsētas tūrisma attīstības konceptā. Arī pilsētas tēla veidošana ir divu atsevišķu departamentu paspārnē, RDPAD atbildot par zīmola „LiveRiga” saistītajām aktivitātēm, kamēr pilsētas starptautiskās atpazīstamības pasākumus īsteno Rīgas domes Ārlietu pārvalde un, tikai nodrošinot ciešu sadarbību un komunikācijas koordināciju, tiks nodrošināts vienots pilsētas tēls ārējā komunikācijā.<sup>245</sup>

Stratēģiskā līmenī Rīgas pilsētas tūrisma nozares attīstības iespēju redzējums ar atsevišķām niansēm atbilst globālajām tendencēm un reģionālajām iespējām, un veiksmīgas īstenošanas rezultātā varētu radīt ievērojamu tūristu skaita un nozares pakalpojumu apjoma pieaugumu. Vienlaikus rīcības plāna līmenī aktivitāšu kopums ir sadrumstalots un nenosedz visas nepieciešamās darbības, kas novestu pie stratēģisko mērķu sasniegšanas.

### 7.7.7. Ieteikumi Rīgas pilsēta tūrisma konkurētspējas stiprināšanai

#### *Institūcijas*

- Stratēģiskā līmenī, atbilstoši globālai vīzijai par Rīgas tūrisma nišas virzieniem, jānodrošina savstarpēji koordinēti un fokusēti ieviešanas mehānismi, rīcības plānā iekļaujot gan aktivitātes, kas nodrošina stratēģijai atbilstošas darbības īsterniņā, gan savlaicīgus pasākumus ilgtermiņa mērķu sasniegšanai, gan horizontālās aktivitātes, bez kuru nepārtrauktas īstenošanas nozares attīstība un konkrētu produktu veidošana ir apgrūtināta pēc būtības (kā pilsētas zīmols un atpazīstamība, nozares spēlētāju koordinācija, iekšējie koordinācijas mehānismi).
- Identificējot aktivitātes rīcības programmas līmenī būtu jāizvairās no tādu pasākumu iekļaušanas tūrisma pakalpojumu klāstā, kas pēc būtības neatbilst definētajiem tūrisma nišas virzieniem vai ir grūti iekļaujami vienotajā zīmola konceptā.
- Institucionālā un stratēģiskā līmenī jāplāno un jāparedz sadarbība un koordinācija starp Rīgas domes departamentiem un citiem spēlētājiem, kuru funkcijas tūrisma produkta veidošanā un popularizēšanā daļēji pārklājas (RDPAD, RTAB, Rīgas domes Ārlietu pārvalde, rajonu izpilddirekcijas u.c.). Jāprecizē dažādu departamentu atbildības lomas rīcības programmas īstenošanā un tūrisma produktu veidošanā. Piemēram, par jaunu tūrisma produktu attīstību un to atbilstību pilsētas tūrisma nozares prioritātēm tiešā veidā būtu jābūt atbildīgam RDPAD, par šo produktu komunikāciju RTAB, savukārt pārējie departamenti var nodrošināt produktu satura izstrādi savu kompetenču ietvaros.
- RDPAD un RTAB jānodrošina labāka koordinācija un sadarbība ar citiem tūrisma nozares spēlētājiem (piemēram, Rīgas brīvdostas pārvalde, Lidosta „Rīga”, TAVA, tūrisma pakalpojumu sniedzēji), izvairoties no funkciju dublēšanās pēc būtības, un veidojot un attīstot stratēģiski vienotu pilsētas tēlu un fokusētus tūrisma produktus.
- Pašvaldības līmenī jāuzlabo informācijas pieejamība par RTAB funkcijām, darbību un rezultātiem, un jānodrošina tūrisma nozares koordinācijas un atbalsta sistēmas caurspīdīgums.
- Ieteicams attīstīt nozares sadarbības platformas un pilnveidot sadarbības mehānismus Rīgai stratēģiski svarīgos tūrisma virzienos, iesaistot visaptverošu spēlētāju loku. Piemēram, izveidojot atbilstošu sadarbības mehānismu, *MeetRiga* var kalpot ne tikai kā mārketinga rīks, bet kā „think tank” pilsētas pozicionēšanai starptautiskajā MICE

<sup>245</sup> Rīgas Dome, Rīgas attīstības programmas 2014.-2020.gadam Rīcības plāns, 2015.

tūrisma tirgū, vai Rīgas kā kruīza kuģu gala mērķa veidošanai, kopīgai vajadzību apzināšanai un risināšanai un koordinētu tūrisma produktu veidošanai.

### *Regulējums un normatīvi*

- Rīgas pilsētai kā valsts galvaspilsētai ir plašas iespējas veidot individuālu ārējo ekonomisko politiku un stratēģiju tūrisma sektorā, izvēloties gan mērķa valstis, gan pozicionējumu – nišas produktus. Vienlaikus ārējā politika un pozicionējums jāveido ciešā simbiozē ar pārējām tūrisma produktu attīstības un atbalsta aktivitātēm. Piemēram, pilsētas līmenī popularizēt Rīgu kā autentiskas pieredzes pilsētu nākotnes tūrismam būtiskajā Āzijas tirgū, vai izmantot salīdzinošās cenas, kompetences, atrašanās vietas un pieejamības priekšrocības, Rietumeiropas un globālajā konferenču un pasākumu tirgū.
- Veidojot pilsētas ārpolitiku, paralēli un vienlaicīgi jāstrādā gan uz īstermiņa tuvākajiem tirgiem, kas prasa salīdzinoši mazāku resursu ieguldījumu, nodrošinot ātru atdevi, gan veidojot ilgtermiņa stratēģijas Ķīnā, ASV, kur resursu ieguldījums lielāks, atdeve vēlāka, bet iespējamais ieguvums lielāks.
- Maksimāli jāizmanto pilsētas līmenī pastāvošā augstāka elastība un ātrākais lēmumu pieņemšanas process (salīdzinot ar valsts līmeni) gan veidojot stratēģiskas partnerības labākai pilsētas tēla un produktu pārdošanai, gan reaģējot krīzes situācijās. Piemēram, samazinoties tūristu skaitam no Krievijas, pašvaldība var īsā laikā iniciēt un koordinēt iepriekš Krievijas patērētājam domātā tūrisma produkta - luksus līmenis un iepirkšanās komponente pielāgošanu Ķīnas vidusšķiras patērētājam, kam ir līdzīgi ceļošanas paradumi un atbalstu sakaru veidošanai un faktiskām pārdošanas darbībām. Pilsētas līmenī ir salīdzinoši vienkārši konkrētus mērķa tirgus definēt īstermiņā, regulāri analizējot iepriekšējo gadu tendences, aktuālos politikas notikumus un citu pilsētu pieredzi reģionā.
- Ņemot vērā tūristu ieradumus (piemēram, īsu uzturēšanās laiku pilsētā), salīdzinoši zemo Rīgas kā tūrisma galamērķa atpazīstamību un prognozējamo pieaugošo tūristu skaitu no tālām izcelsmes valstīm (Āzija, ASV), kas ceļojuma laikā biežāk izvēlas apskatīt vairākus gala mērķus, pilsētas ārpolitikā jāizmanto iespēja veidot sadarbību ar pārējām Baltijas un Ziemeļvalstīm vienota tūrisma produkta izstrādei un kopīgai reģiona pozicionēšanai attiecīgajos tirgos.
- Tā kā Rīgas tūristiem un vietējiem iedzīvotājiem piedāvāto pakalpojumu klāsts nereti pārklājas, kā arī abām grupām vēlams radīt līdzīgas asociācijas par pilsētu un tās nākotni (izvairoties no potenciālām konfliktsituācijām, kad tūristiem Rīga asociējas ar lētu vietu ballītēm, savukārt vietējiem iedzīvotājiem ar kvalitatīvu kultūras dzīvi) nepieciešams izveidot un attīstīt vienotu pilsētas zīmola stratēģiju, kas ļautu identificēt pilsētas piedāvātos pakalpojumus un vienlaikus marķēt tūrisma piedāvājumu.
- Tā kā pilsētas zīmols un atpazīstamība ir cieši saistīta ar valsts reputāciju, nepieciešams nodrošināt Rīgas pilsētas iesaisti valsts tēla veidošanā.
- Konferenču tūrisma attīstībai būtiska ne tikai infrastruktūra, bet arī pilsētas tēls un asociatīva pieredze. Tā kā tēla veidošanā aizvien lielāku lomu ieņem personīgā pieredze un rekomendācijas, tad viens no iespējamiem rīkiem ir pašvaldības atbalsts un subsīdijas globāli atpazīstamu un nozīmīgu regulāru konferenču un pasākumu veidošanai Rīgā vai pārceļšanai uz Rīgu, kas nākotnē Latvijas galvaspilsētai varētu piesaistīt citus līdzīga līmeņa

pasākumus.<sup>246</sup> Tas ļautu efektīvi izmantot arī Rīgas kultūras galvaspilsētas norises laikā 2014.g. un Latvijas prezidentūras laikā 2015.g. sākumā pilsētas tūrisma nozarē, pašvaldībā un valsts pārvaldē strādājošo iegūtu pieredzi augsta līmeņa pasākumu organizēšanā.

- Savlaicīgi prognozējot vājos punktus kvalitatīvu pakalpojumu nodrošināšanai pilsētas viesiem (piemēram, nepietiekams gultas vietu skaits), vai vēlamos tūrisma pieprasījuma stimulus (piemēram, koncertzāle kultūras tūrisma veicināšanai) jārada labvēlīgi priekšnosacījumi un atbalsta sistēma attiecīgās nišas uzņēmumu izveidei un attīstībai, jāveido investīciju piesaistei labvēlīga vide un partnerības mehānismi.

### *Fiziskā infrastruktūra*

- Tūristu skaita pieauguma tempiem saglabājoties, jāstimulē projekti, kas paaugstina tūrisma infrastruktūras kapacitāti (viesnīcu numuriņu skaits, lidostas kapacitāte, pasākumu norises vietu kapacitāte). Pretējā gadījumā pieprasījuma spiediena rezultātā var paaugstināties cenas (piemēram, viesnīcas numuriņiem), kas, savukārt, negatīvi ietekmē pilsētas konkurētspēju.<sup>247</sup>
- Ņemot vērā tūristu prasību pieaugumu attiecībā pret apmešanās vietu, arvien vairāk izvēloties četru zvaigžņu viesnīcas, kā arī iezīmēto nākotnes tūrisma virzienu (konferenču tūrisms) un Āzijas tirgus specifiku, kur dominē pieprasījums pēc luksusa apmešanās vietām un iepirkšanās iespējām, nepieciešams veicināt esošās viesnīcu infrastruktūras atjaunošanu un jaunu naktsmītņu izveidi tieši tūristu vispieprasītākajā sektorā, kā arī jāveido labvēlīga vide uzņēmumu attīstībai, kas nodrošina nākotnes tūristu pieprasītus pakalpojumus.
- Jāizskata iespēja lielo infrastruktūras projektu pozicionēšanai reģionālā līmenī un sadarbības veidošanai ar attiecīgajām valstīm un pašvaldībām, meklējot radošus pārrobežu finansējuma piesaistes risinājumus, kas var izrādīties efektīvi, ņemot vērā, piemēram, nelielo attālumu līdz kaimiņvalstīm, salīdzinoši nelielo tūristu skaitu reģionā un augstās šādu projektu izmaksas ierobežota finansējuma apstākļos.<sup>248</sup>
- Lai gan nākotnē paredzēts plašs pasažieru ostas attīstības projekts, īstermiņā nepieciešams veikt vides kvalitātes uzlabojumus tiešā ostas tuvumā, kas pēc būtības ir ārvalstu viesu pirmais saskares punkts ar Rīgas pilsētu. Līdzīgu iemeslu dēļ sakārtojama arī Rīgas starptautiskās autoostas apkārtnē.
- Jāpievērš uzmanība un jāmeklē risinājumi tādu ar tūrisma nozari netieši saistītu faktoru uzlabošanai, kas ietekmē tūrisma konkurētspējas indeksu kā būvatļauju saņemšanas ilgums, augstāki sanitārie un dzeramā ūdens kvalitātes standarti un gaisa kvalitāte.

### *Sasniedzamība un fiziskās infrastruktūras efektivitāte*

- Veidojot Rīgas tēlu un komunikācijas un mārketinga stratēģiju, jāņem vērā virtuālās pasaules arvien pieaugošā nozīme, rekomendācijas, sociālie tīkli, tūristu iesaiste zīmolu veidošanā, komunikācijā ar zīmolu, kā arī atšķirīgā uztvere un paradumi dažādu paaudžu starpā. Nākotnes tūrisma tirgū ieguvējs būs tas galamērķis, kas būs savlaicīgi apzinājies un izmantojis virtuālo pasauli, kur arvien biežāk tiek meklēta informācija, pirkti pakalpojumi, notiek sarunas un tiek uzklaustas rekomendācijas. Rīgā ir pieejama piemērota IT infrastruktūra, lai Rīga kļūtu

<sup>246</sup> World Tourism Organization, „AM Reports, Volume seven – Global Report on the Meetings Industry”, 2014.

<sup>247</sup> World Travel and Tourism Council, „European Travel & Tourism: Where are the greatest current and future investment needs?”, 2015.

<sup>248</sup> World Travel and Tourism Council, „European Travel & Tourism: Where are the greatest current and future investment needs?”, 2015.

par IT tehnoloģiju pionieri. Ņemot vērā Rīgas kā WiFi galvaspilsētas pozicionējumu, ir būtiski, lai tam seko arī citi ar IT saistīti aspekti.

- Nepieciešams uzlabot Rīgas klātbūtni un pilnvērtīgas informācijas pieejamību par Rīgas piedāvājumu tūristiem interneta vidē, īpaši sociālajos tīklos, kur daļa no informācijas ir novecojusi un informācijas pasniegšanas veids neveicina tās saņēmēju iesaisti tālākā izplatīšanā.
- Nepieciešami regulāri esošās infrastruktūras uzlabojumi, pielāgojoties patērētāju vajadzībām. Piemēram, Rīgas uzņēmēji ir noreaģējuši uz iedzīvotāju un tūristu arvien pieaugošajām prasībām attiecībā uz bezvadu interneta tīklu. Tomēr, lai arī tūristu iecienītajā Vecpilsētā un tās tuvumā bezvadu interneta pārklājums ir plaši sastopams, papildu ieguvums pilsētas zīmolam būtu oficiāla tūristiem domāta bezmaksas bezvadu tīkla izveide un papildu pakalpojumu attīstīšana. Piemēram, informācija par apskates objektiem, tūristam atrodoties to tuvumā, īpašas „selfiju” vietas u.c.
- Tūrisma nozarei attīstoties, pieaug pieprasījums pēc kvalificētiem speciālistiem un tūrisma pakalpojumu sniedzējiem būs nepieciešams apgūt jaunas digitālās prasmes, savlaicīgi jāprognozē nozares vajadzības, sniedzot atbalstu mācību procesa nodrošināšanai vai pielāgojot pašvaldības izglītības iestāžu programmu piedāvājumu.
- Jāuzlabo statistikas datu pieejamība pilsētas līmenī, kas atvieglotu nākotnes prognožu un tendenču identificēšanu nozares komersantiem, kā arī radītu labvēlīgus priekšnosacījumus jaunu tūrisma zīmolu ienākšanai tirgū.

## 7.8. Zaļā pilsēta

Zaļo dzīves veidu atbalstošas pilsētas var būt pievilcīgas, bet arī dārgas dzīves vietas. Savukārt Rīga, lai saglabātu savu konkurētspēju, krasi nemainot savu ekonomisko profilu, visticamāk nevar atļauties būt dārga. Kādas ir iespējas uzlabot dzīves vidi, izmainot, piemēram, kulturālus ieradumus, bet tajā pašā laikā būtiski nepalielinot izmaksas? Kuras izmaksas atlikt, savukārt, var izrādīties ļoti dārgi? Kas šobrīd īpaši aktuāls Rīgai un kur nepieciešama publisko spēlētāju (pašvaldības, valsts) iejaukšanās?

### 7.8.1. Rīga kā zaļā pilsēta

Eiropas Savienībā gandrīz 75% no iedzīvotājiem dzīvo pilsētās. Pieaugošās slodzes uz pilsētām dēļ, Eiropas Savienība ir apņēmusies padarīt Eiropas pilsētas ekonomiski, sociāli un vides ilgtspējīgākas<sup>249</sup>. Kamēr ekonomiskie faktori tiešā veidā virza pilsētu konkurētspēju, pastāv vairāki faktori, kuri nosaka iedzīvotāju dzīves kvalitāti pilsētās. Ir noteikts, ka šie ārējie faktori (ieskaitot zaļo pilsētvidi) ir svarīgi indivīdiem (līdz ar pilsētu labklājības līmeni pieaug iedzīvotāju prasības vides kvalitātes jomā) un līdz ar to arī uzņēmumiem, pieņemot lēmumu par dzīves un biznesa atrašanās vietas izvēli. No otras puses, Skandināvijas pilsētu pieredze (Kopenhāgena, Malmö, Oslo) parāda, ka tiešā specializēšanās ilgtspējīgu vides risinājumu izstrādē (zaļo energotehnoloģiju un biotehnoloģiju izstrāde, vides konsultāciju pakalpojumi) ļauj ilgtermiņā nodrošināt stabilu, zaļās ekonomikas virzītu pilsētu izaugsmi.

Dotā pētījuma ietvaros veiktās Rīgas iedzīvotāju aptaujas rezultāti liecina, ka 49% aptaujāto Rīgas iedzīvotāju definē “zaļo dzīvesveidu” par būtisku faktoru dzīves kvalitātes nodrošināšanai Rīgā, bet tikai 9% ir apmierināti ar šībrīža “zaļā dzīvesveida” iespējām galvaspilsētā. Tas determinē Rīgas kā zaļās pilsētas attīstību par vienu no pilsētas attīstības mērķiem.

Ir izstrādāti vairāki vērtēšanas rīki, lai novērtētu pilsētu vides ilgtspēju. Piemēram, Eiropas zaļās galvaspilsētas balva (no angļu – *European Green Capital Award*), Eiropas zaļās pilsētas indekss (no angļu – *European Green City Index*), Eiropas urbānā ekosistēma (no angļu – *Urban Ecosystem Europe*), Eiropas enerģijas balva (no angļu – *European Energy Award*), Atjaunojamo energosistēmu čempionu līga (no angļu – *Renewable Energy Systems Champions League*). Neskatoties uz to, ka katrā no vērtējumiem tiek izmantoti dažādi kritēriji pilsētas zaļās izaugsmes definēšanai, visi vērtējumi norāda uz kopīgām tendencēm pilsētā vides jomā<sup>250</sup> un ļauj ne vien pilnveidot vides politiku ieviešanu pilsētās un uzlabot vides stāvokli tajās, bet arī kalpo kā veiksmīga pilsētas atpazīstamības un konkurētspējas zīme starptautiskā līmenī<sup>251</sup>.

2009. gadā “Siemens” publicēja ziņojumu “*European Green City Index*” (Eiropas zaļās pilsētas indekss), kurā apkopoja 30 Eiropas vadošo pilsētu vides sniegunus. Pētījuma metodiku izstrādāja Lielbritānijas konsultāciju uzņēmums “Economist Intelligence Unit”, sadarbojoties ar starptautiskajiem neatkarīgajiem ekspertiem, kas darbojas ilgtspējīgas pilsētvides nozarē. Kopvērtējuma indeksu katrai pilsētai veido 30 individuālie indikatori, kas skar plašu ar vidi saistītu jautājumu klāstu – no vides pārvaldības līdz siltumnīcefekta gāzu emisijām. Novērtējuma rezultāti ir apkopoti 10 indikatoru kategorijās:

<sup>249</sup> European Union, 2010. Making our cities attractive and sustainable. How the EU contributes to improving the urban environment. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

<sup>250</sup> Meijering J.V., Kern K., Tobi H. (2014). Identifying the methodological characteristics of European green city rankings. *Ecological Indicators*, Volume 43, pp.132–142.; *European Green City Index: Assessing the environmental impact of Europe's major cities (2009)*, Siemens AG, Munich, Germany. 51 p.

<sup>251</sup> Saez L., Perianez I. (2015). Benchmarking urban competitiveness in Europe to attract investment. *Cities*, 48, pp.76–85.

- summārais vērtējums (maksimālais vērtējums – 100 punkti);
- CO<sub>2</sub> emisijas (maksimālais vērtējums – 10 punkti);
- enerģija (maksimālais vērtējums – 10 punkti);
- ēkas (maksimālais vērtējums – 10 punkti);
- transports (maksimālais vērtējums – 10 punkti);
- ūdens (maksimālais vērtējums – 10 punkti);
- atkritumi un zemes izmantošana (maksimālais vērtējums – 10 punkti);
- gaisa kvalitāte (maksimālais vērtējums – 10 punkti);
- vides pārvaldība (maksimālais vērtējums – 10 punkti).

Rīga "European Green City Index" pētījuma ietvaros ierindojās 15. vietā ( salīdzinājumam, Kopenhāgena ieņēma 1. vietu, Stokholma 2. vietu, Oslo – 3.vietu, Viļņa 13. vietā un Tallina – 23. vietu).

Tabula 26. Apkopojums par Rīgas pilsētas vides snieguma rezultātiem "European Green City Index" pētījuma ietvaros (indikatoru aprēķinam ir izmantoti 2003.-2008. gadu dati)

Indikatoru kategorija	Atzinums (apkopojums no "European Green City Index" vērtējuma un eksperta vērtējums par esošo situāciju)
CO <sub>2</sub> emisijas	15. vieta. Galvenie CO <sub>2</sub> emisiju avoti ir elektroenerģijas un siltumenerģijas uzņēmumi (TEC 1, TEC 2, u.c.) un industriālie uzņēmumi. Pētījuma laikā tika noteikts, ka vidējais CO <sub>2</sub> emisiju daudzums uz 1 Rīgas iedzīvotāju ir 3,98 tonnas (pie vidējā Eiropā – 5,2 tonnas CO <sub>2</sub> ). Tomēr, jāakcentē, ka pētījumā tika izmantoti 2003. gada dati par radītām CO <sub>2</sub> emisijām Rīgā. Pārrēķinot uz 2008. gada pieejamiem datiem (Rīgas Enerģētikas aģentūra, 2013/2014), CO <sub>2</sub> īpatnējais rādītājs ir 3,37 tonnas/iedzīvotāju (salīdzinājumam, Viļņai – 4,55 tonnas, Oslo (1. vieta kategorijā "CO <sub>2</sub> emisijas") – 2,19 tonnas).
Enerģija	Ņemot vērā, ka galvenais kurināmā veids enerģijas ražošanai Rīgā ir dabasgāze un iniciatīvas plašākai atjaunojamo energoresursu izmantošanai pilsētā netika definētas, šajā kategorijā Rīga tika ierindota 22. vietā (iegūstot 3,53 punktus, līderis Oslo saņēma 8,71 punktu, Viļņa – 2,39 punktus un Tallina – 29. vietu). Apzinoties, ka pēc-pētījuma periodā tika veikti modernizācijas darbi Rīgas energoražotnēs TEC 1 un TEC 2, pastāv iespēja, ka vērtējums šajā kategorijā šobrīd varētu būt labāks. Tomēr, ir jāapzinās arī, ka situācija atjaunojamo energoresursu izmantošanas jomā Rīgā nav krasi mainījusies atšķirībā no pārējām Eiropas pilsētām.
Ēkas	Ēku kategorijā galvenais uzsvars tika likts uz ēku energoefektivitāti un šajā jomā Rīga tika ierindota 18. vietā. Šobrīd energoefektivitāti ēkās Rīgas pilsētā varētu definēt kā svarīgāko vides ietekmes faktoru: ēku siltināšanas ziņā Rīga, neskatoties uz šķietami lielākām tehniskām un finansiālām iespējām ēku energoefektivitātes uzlabošanas jomā, ir vieni no zemākajiem īpatnējiem rādītājiem valstī. Šis faktors tiešā veidā nosaka arī nekustamā īpašuma nomas maksu Rīgas pilsētā.
Transports	Transporta ietekmes uz vidi kategorijā tika vērtētas: (1) pilsētas iedzīvotāju un apmeklētāju iespējas sasniegt nepieciešamos publiskos vai privātos objektus drošā, ērtā un videi draudzīgā veidā; (2) pilsētās vadības politika, kas vērsta uz iepriekš minēto vajadzību nodrošināšanu; (3) zaļo tehnoloģisko risinājumu lietojums transportlīdzekļos un infrastruktūrā. Rīga tika ierindota 14. vietā, par galvenajiem šķēršļiem minot veloceliņu trūkumu, zemu sabiedriskā transporta izmantotāju skaitu un efektīvas politikas trūkumu satiksmes sakārtošanai. Pēdējo gadu laikā Rīgā ir veikti veloceliņu izbūves projekti. Tomēr, ņemot vērā citu valstu pilsētās veiktajiem vērienīgiem uzlabojumiem velo- un elektromobiļu infrastruktūras uzlabošanai, kā arī alternatīvā zaļā transporta (velosipēdi, elektromobilī) popularizēšanai, paredzams, ka Rīgas konkurētspēja šajā kategorijā ir samazinājusies. Veloinfrastruktūras attīstības līmenis ir svarīgs faktors Rīgas kā zaļās un ekotūrisma labvēlīgas pilsētas attīstībai.
Ūdens	Ūdens izmantošanas kategorijā (Rīga ir ierindota 21. vietā) īpaša uzmanība tika pievērsta dzeramā ūdens kvalitātei, ūdens patēriņam, radītājam notekūdeņu daudzumam, ūdens padeves un novades infrastruktūrai. Kopš 2009. gada Rīgas pilsēta ir veikusi ūdens apgādes sistēmas modernizāciju ar mērķi uzlabot dzeramā ūdens kvalitāti un ūdensvadu tehnisko kvalitāti. Tomēr, ievērojot metodikā izmantojamus indikatorus,



	jāsecina, ka būtu jāaktualizē sabiedrības informēšana ūdens taupības pasākumos un jāturpina veikt ūdensvadu modernizācijas darbus, lai samazinātu ūdens zudumus tīklos.
Atkritumi un zemes izmantošana	Atkritumu apsaimniekošanas (t.sk. zemes izmantošanas) kategorijā Rīga ieņem 20. vietu. Šāds vērtējums ir saistīts ar augsto radīto atkritumu daudzumu (676,32 kilogramu atkritumu gadā uz vienu iedzīvotāju, kas par 33% pārsniedz Eiropas pilsētu vidējo īpatnējo rādītāju) un zemo šķiroto atkritumu īpatsvaru (8% Rīgā un 17,62% Eiropas pilsētu vidējais rādītājs). Jāmin, ka pētījuma izstrādes laiks sakrīt ar galvenajām reformām atkritumu apsaimniekošanas jomā Latvijā (Eiropas Savienības prasībām atbilstošo poligonu izbūve un izgāztuvju slēgšana, atkritumu šķirošanas popularizēšana), ar ko varētu būt skaidrojams zemais vērtējums. Tomēr jāsecina, ka arī šobrīd šķirošanas īpatsvars ir zems salīdzinājumā ar pārējām pētījuma pilsētām, ieskaitot arī zemo šķirošanas kvalitāti, kas pieprasa aktīvas darbības sabiedrības informēšanā, izglītošana un stimulēšanā. Līdz ar jaunās atkritumu šķirošanas līnijas atklāšanu Rīgas pilsētā (atklāta 2015. gada oktobrī) būs iespējams palielināt šķiroto un, tādejādi, samazināt noglabājamo atkritumu daudzumu Rīgas pilsētā. Papildus būtu jāpalielina un jāuzlabo pilsētas ielās un publiskajās ēkās pieejamie atkritumu šķirošanas konteineri, nodrošinot iespējas arī pilsētas apmeklētājiem šķirot.
Gaisa kvalitāte	Gaisa kvalitātes vērtējumā tika pievērsta uzmanība slāpekļa dioksīda, ozona, cieta daļiņu, sēra dioksīda emisiju līmenim pilsētā, kā arī esošai pilsētas politikai gaisa kvalitātes jautājumos. Rīga tika ierindota 7. vietā, ņemot vērā zemo slāpekļa dioksīda (trīs reizes mazāks, nekā vidējais pārējās pilsētās Eiropā un labākais sniegums šajā kategorijā Eiropā) emisiju līmeni. Pārējās emisijas ir tuvas (cieta daļiņu emisijas, sēra dioksīda emisijas) vai pārsniedz vidējos Eiropas rādītājus (ozona līmenis ir par 28% lielāks nekā vidējais Eiropā). Šībrīža situācija liecina, ka Rīgā joprojām nav atrisināta situācija ar cieta daļiņu emisiju augsto līmeni. Ņemot vērā cieta daļiņu emisiju izraisīto ietekmi uz cilvēka veselību, tas varētu būt negatīvs faktors izvēloties Rīgu kā dzīvesvietu un ekotūrisma attīstības centru īpaši vasaras laikā, kad cieta daļiņu koncentrācija gaisā ir visaugstākā.
Vides pārvaldība	Ierindota 19. vietā. Par galvenajiem trūkumiem tiek minēti pilsētas pašvaldības nekonsekventie lēmumi un rīcība vides un sabiedrības iesaistīšana vides procesu pārvaldībā jomā. Lai nodrošinātu vides kvalitātes uzlabojumus Rīgā, pašvaldībai ir jāveic kardinālāka un aktīvāka darbība vides procesu plānošanai, ieviešanai un ieviesto rezultātu novērtēšanai. Tādējādi nodrošinot "uz rezultātiem vērstu" politikas īstenošanu pilsētā.

## 7.8.2. Enerģija un klimata pārmaiņas

Pilsētas ir lielākie siltumnīcefekta gāzu<sup>252</sup> (turpmāk tekstā - SEG) "radītāji". 35% no Latvijas iedzīvotājiem dzīvo Rīgā un Rīgā ir koncentrēta valsts ekonomiskā darbība, kas kopvērtējumā ietekmē arī radītā piesārņojuma apjomus. Līdzšinējie pētījumi liecina, ka SEG emisijas pilsētās līdzvērtīgi ietekmē rūpniecisko uzņēmumu darbība un darbības, kas tieši nepieciešamas, lai nodrošinātu atbilstošus apstākļus dzīvei pilsētā (mājsaimniecību sektors, ielu apgaismojums, apkalpojošais sektors, u.c.)<sup>253</sup>.

Dzīvesveids, kuru pilsētu iedzīvotāji piekopj, arī ir nozīmīgs faktors CO<sub>2</sub> emisiju veidošanā: telpiskā plānošana, sabiedriskā transporta pieejamība, energopatēriņa paradumi mājokļos un darbā, kā arī kurināmā veids, kurš tiek izmantots pilsētas siltumenerģijas un elektroenerģijas nodrošināšanai. No vienas puses, pieaugot iedzīvotāju skaitam pilsētā, samazinās īpatnējie CO<sub>2</sub> emisiju rādītāji. No otras puses, ilgtermiņā pilsētas "zaļais pievilcīgums" ir atkarīgs no tā, cik nozīmīgas izmaiņas tiks sasniegtas, lai panāktu CO<sub>2</sub> emisiju samazinājumu pilsētās, šajā gadījumā, iekļaujot gan efektīvu patēriņa sistēmas ieviešanu, gan enerģijas ražošanas tehnoloģiskos risinājumus. Piemēram, pilsētas vides piesārņojums tieši korelē ar pilsētas ekonomiskās konkurētspējas un pilsētas pievilcīguma rādītājiem. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (*no angļu – OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development*) veiktā pētījuma rezultāti par vides kvalitātes ietekmi uz pilsētu konkurētspēju liecina, ka pilsētās, kurās nemainīsies iedzīvotāju dzīvesveids un CO<sub>2</sub>

<sup>252</sup> Siltumnīcefekta gāzes ir dabiskas un antropogēnas izcelsmes atmosfēras gāzveida sastāvdaļas, kas absorbē un reemitē infrasarkanā starojumu, tādējādi veicinot globālo sasilšanu.

<sup>253</sup> Kamal-Chaoui, Lamia and Alexis Robert (eds.) (2009), "Competitive Cities and Climate Change", OECD.

emisiju veidošanās tendences (Parīze, Čikāga, Tokija, u.c.), to ekonomiskā konkurētspēja uz 2030. gadu varētu ievērojami samazināties un pieaugt tādu pilsētu pievilcīgums, kuru darbības vietējā piesārņojuma ierobežošanai jau šobrīd ir ļoti aktīvas (piemēram, Ankara, Krakova, Lille, u.c.)<sup>254</sup>.

Energoefektīvākās un konkurētspējīgākās pasaules pilsētas raksturo šādas pazīmes<sup>255</sup>:

- Apbūves teritorijas ir kompaktas un ēku, iedzīvotāju, darbavietu blīvums ir stratēģiski izvietots gar tranzīta koridoriem un sociālo un vides pakalpojumu sniedzēju izvietojumiem.
- Ielu sistēma ir blīva un iekļauj savstarpēji saistītas funkcijas visiem lietotājiem, t.i. gājējiem, riteņbraucējiem un pilsētas apmeklētājiem.
- Sabiedriskā transporta punkti atbilst iedzīvotāju un darbavietu blīvumam, un sabiedriskā transporta pieturvietas atrodas gājiena attālumā.
- Sociālo un vides pakalpojumu sniedzēji (skolas, slimnīcas, parki, zaļās zonas) ir veidotas tā, lai maksimāli nodrošinātu piekļuvi gājējiem, izvairoties no mehanizētiem transportlīdzekļiem.
- Ielas ir veidotas un aprīkotas tā, lai stimulētu iedzīvotājus un pilsētās apmeklētājus pārvietoties kājām.
- Ēku un ielu dizains un izvietojums ir piemērots vietējiem klimatiskiem apstākļiem, tādējādi panākot enerģijas patēriņa samazinājumu apkures un kondicionēšanas vajadzībām.

Rīga samērā labi atbilst definētajiem principiem attiecībā uz apbūves teritoriju un pakalpojumu sniedzēju/sabiedriskā transporta pieturvietu izvietojumu. Tomēr nelīdzvērtīgas iespējas ir sniegtas attiecībā uz nokļūšanu pie sociālo un vides pakalpojumu sniedzējiem ar velotransportu vai kājām, kā arī nav populāra publisko pakalpojumu sniedzēju apvienošanās klāsteros, tādējādi, nodrošinot attiecīgo pakalpojumu saņemšanu vienā vietā. Lai sasniegtu augstu energoefektivitātes līmeni pilsētā, ir nepieciešams izstrādāt pārdomātus pilsētplānošanas politikas aktus un mērķtiecīgi un secīgi ieviest tos arī gadījumos, kad mainās pilsētas vadība.

Rīgas kontekstā lielākie SEG emisiju avoti, izņemot transportu, ir mājokļu sektors un Rīgas pilsētas teritorijā esošie energoražošanas uzņēmumi, kuri kā kurināmo izmanto fosilos kurināmos (piemēram, Rīgas TEC 1, Rīgas TEC 2, koģenerācijas stacija "Imanta", u.c.).

- Rīgas pilsētas novēlotā rīcība ēku renovācijas un energoefektivitātes pasākumu īstenošanā veicina ne vien ēku tehniskā stāvokļa pasliktināšanos un enerģijas zudumu izraisītās ekonomiskās, vides un sociālās sekas, bet rada arī papildu ietekmes uz pilsētas konkurētspējas faktoriem – risks iedzīvotāju/darbinieku veselībai un augsts saslimšanas risks ar iekštelpu klimata izraisītām veselības problēmām, augstas komunālo pakalpojumu izmaksas kombinācijā ar zemu ēku un telpu kvalitāti kā bremsējošais faktors biznesa pakalpojumu īstenošanai. Ilgtspējīgiem ēku apsaimniekošanas principiem būtu jāietver visus ar ēku saistītos līmeņus: (1) jaunu energoefektīvu ēku būvniecību, esošo ēku rekonstrukciju un ēku energoefektivitātes uzlabošanu; (2) ēkās esošo enerģiju patērējošo iekārtu nomaiņu pret energoefektīvām iekārtām; (3) energopatēriņa ēkās pārvaldību.

<sup>254</sup> Turpat.

<sup>255</sup> Planning Energy Efficient and Livable Cities. Energy Efficient Cities. MAYORAL GUIDANCE NOTE #6 (2014). Energy Sector Management Assistance Program, The World Bank, 2014/11/01. 30 p.

- Dabas gāzes izmantošana Rīgas pilsētas teritorijā esošajās energoražotnēs ir svarīgs šķērslis Rīgas kā zaļās pilsētas tēla izveidei, ietekmējot pilsētas SEG emisiju rādītājus un ietekmes uz klimata pārmaiņām situāciju, aktualizējot pilsētas energodrošības un energopašpieņemamības aspektus saspringtajos ģeopolitiskajos apstākļos. 2014. gadā Rīgā no 318 siltuma un elektroenerģijas ražošanas iekārtām, vismaz 301 izmantoja fosilos kurināmā veidus (pārsvarā dabas gāzi) un, no 96 iekārtām tehnoloģisko procesu nodrošināšanai, vismaz 82 izmantoja tādus fosilā kurināmā veidus kā dabas gāze, dīzeļdegviela, mazuts<sup>256</sup>.

SEG emisiju veiksmīgai samazināšanai Rīgā noteikti ir nepieciešama kompleksa pieeja, kura, tostarp, iekļautu:

- Pilsētas stingru nostāju, skaidri definētu mērķi un rīcības programmu maksimāli novērst fosilo energoresursu izmantošanu enerģijas ražošanas un transporta nozarēs. Šajā gadījumā labs piemērs ir Kopenhāgena, kas, apzinoties, ka klimata mainība var ievērojami ietekmēt pilsētas ekonomisko un sociālo dzīvi, 2009. gadā Kopenhāgenas klimata adaptācijas programmā<sup>257</sup> ir definējusi mērķi 2025. gadā kļūt par pirmo nulles CO<sub>2</sub> pilsētu.
- Stimulēšanas pasākumus uzņēmumiem un privātmāju un decentralizēto daudzdzīvokļu namu īpašniekiem atjaunojamo energoresursu plašākai izmantošanai siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanai.
- Kompleksos stimulēšanas pasākumus ēku energotaupības jautājumos, piemēram, siltināšana un energovadība, ESCO principu ieviešana, administratīvo šķēršļu novēršana ēku siltināšanas finansēšanas jautājumos, ilgtermiņa ieguvumu definēšana (uzlabotais ēku tehniskais stāvoklis, iekšējais klimats, finansiālie ieguvumi ilgtermiņā, u.c.). Šāda veida ilgtspējīga pieeja sniedz ievērojamus ekonomiskos ieguvumus. Piemēram, ēku siltināšanas finansēšanas modelis Igaunijas pilsētās paredz, ka 25% no ēku energoefektivitātes pasākumiem līdzfinansē valsts un pašvaldība. Savukārt valsts budžetā no šādu ēku siltināšanas pasākumu īstenošanas nodokļu veidā tiek atgriezti 33%-38% no investīcijām. Tādējādi, papildus iedzīvotāju (ikmēneša maksājumu pieaugums pēc renovācijas (ieskaitot kredītmaksājumus), salīdzinājumā ar pirms renovācijas maksājumiem, vidēji ir 12%) un darba ņēmēju (ēku siltināšanas uzņēmumu darbinieki) tiešajiem ekonomiskiem ieguvumiem no ēku siltināšanas "pelna" arī valsts un pašvaldība<sup>258</sup>.

Klimata mainība izraisa nopietnus riskus urbānas vides infrastruktūrai un dzīves kvalitātei pilsētās. Īpaši tas ir attiecināms uz piekrastu pilsētām, palielinot to ievainojamību pret ūdens izraisītiem postījumiem, risks nekustamajam īpašumam, infrastruktūrai un kopienām. Pieaugošais ūdens līmenis ir viens no kritiskākajiem aspektiem - Rīgas pilsētas teritorijas atrodas mazāk nekā 10 metrus virs jūras līmeņa un papildus tam applūdes riskam pakļautās teritorijas atrodas aktīvajā un ekonomiski attīstītajā ostas teritorijā. Pilsētu konkurētspēja klimata mainības kontekstā būs tieši atkarīga no pilsētu spējas adaptēties krasajām pārmaiņām (piemēram, infrastruktūras elastība, gatavība jaunu uzņēmējdarbības veidu attīstībai, u.c.), t.sk. klimata pārmaiņu adaptācijas un pilsētu infrastruktūras izturētspējas (no angļu – *resilience*) rīcības programmu ieviešanas. Jāakcentē, ka Rīgas pašvaldība ir veikusi pirmos soļus klimata adaptācijas jautājumu izpētei attiecībā uz plūdu saistītiem riskiem, realizējot "Life+" programmas projektu "Rīgas pilsētas virszemes ūdeņu ietekmju novērtēšana, novēršana

<sup>256</sup> Statistikas pārskats "Gauss 2", (2014), Latvijas Vides, ģeoloģijas un metroloģijas centrs (LVĢMC), 2014. gada dati. Pieejams: <http://parissrv.lvĢmc.lv/#viewType=airSummary2&incrementCounter=4>

<sup>257</sup> Copenhagen Climate Adaption Plan (2011). Copenhagen, 99 p.

<sup>258</sup> Pikas E., Kurnitski J., Līas R., Thalfeldt M. (2015). Quantification of economic benefits of renovation of apartment buildings as a basis for cost optimal 2030 energy efficiency strategies. Energy and Buildings, 86, pp.151 - 160.

un ekoloģiskā stāvokļa uzlabošana”, kura ietvaros tika noteikti hidroloģiskie faktori, kas nākotnē varētu negatīvi ietekmēt Rīgas iedzīvotājus, ekonomiku, dabas un kultūras mantojumu klimata pārmaiņu dēļ, un ir izstrādāti attiecīgie risinājumi risku mazināšanai. Turpmākie rīcības soļi būtu saistāmi ar plašākas klimata adaptācijas programmas izstrādi, iekļaujot tajā arī transporta, energoapgādes, ūdensapgādes sistēmu izturētspējas pasākumus.

### 7.8.3. Transports

Transports ir būtisks pilsētas attīstības priekšnosacījums, tādēļ nepārtraukti ir nepieciešamība pēc transportēšanas sistēmas uzlabojumiem. Pieaugoša pārvietošanās nepieciešamība pilsētā var negatīvi ietekmēt pilsētas ekonomisko efektivitāti un pilsētas iedzīvotāju veselību un labklājību. Prakse rāda, ka tieši strauja personīgo auto transportlīdzekļu izmantošana pilsētā ikdienas vajadzību nodrošināšanai (pārvietošanās uz darbu, sociālo pakalpojumu sniedzējiem, u.c.) kombinācijā ar neefektīvu transporta infrastruktūru ir galvenie faktori, kas izraisa regulāros satiksmes sastrēgumus, transporta izraisīto gaisa piesārņojumu un satiksmes negadījumus.

Šobrīd situāciju sauszemes transporta nozarē Rīgā var uzskatīt par nopietnu traucējošo aspektu konkurētspējīgas *zaļās pilsētas* veidošanai, ko, galvenokārt, izraisa veloinfrastruktūras trūkums, autoceļu tehniskais stāvoklis un sabiedriskā transporta kvalitāte (augstas biļešu cenas attiecībā pret pārvietošanās kvalitāti (ceļā pavadītais laiks, savienojuma maršrutu pieejamība, u.c.)). To apliecina arī Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta 2015. gadā veiktās aptaujas par Rīgas iedzīvotāju apmierinātību ar pašvaldības darbību un pilsētā notiekošajiem procesiem rezultāti (skatīt tabulu zemāk): ir jāsamazina to iedzīvotāju skaits, kas ikdienā pārvietojas ar autotransportu, tādējādi vienlaicīgi palielinot sabiedriskā transporta un velotransporta izmantotāju īpatsvaru. Dotā pētījuma ietvaros īstenotās Rīgas iedzīvotāju aptaujas rezultāti liecina, ka 73% no respondentiem uzskata sabiedrisko transportu par būtisku faktoru dzīves kvalitātes uzlabošanai, bet tikai 21% no respondentiem ir apmierināti ar esošām iespējām.

Tabula 27. Rīgas iedzīvotāju apmierinātība ar satiksmes infrastruktūru un organizāciju Rīgā

Datu avots: Rīgas iedzīvotāju apmierinātība ar pašvaldības darbību un pilsētā notiekošajiem procesiem. RD PAD, SIA "Aptauju Centrs", SIA "Excolo Latvia", 2015.  
Pieejams: <http://www.sus.lv/lv/petijumi/rigas-iedzivotaju-apmierinatiba-ar-pasvaldibas-darbibu-un-pilseta-notiekosajiem-procesiem>

PRV11 Līdzsvarota satiksmes infrastruktūra un organizācija	Iedzīvotāju apmierinātības līmenis, %	
	Sasniegtais (2015)	Mērķis (2020)
PRV11 11.5. Iedzīvotāju vērtējums par transportam domātās ielu infrastruktūras kvalitāti	47,6	60
PRV11 11.7. Iedzīvotāju vērtējums par gājējiem domātās ielu infrastruktūras kvalitāti pilsētā	65,2	65
PRV11 11.10. Iedzīvotāju vērtējums par esošo veloceļu kvalitāti Rīgā	74,0	70
PRV11 11.16. Iedzīvotāju vērtējums par sabiedriskā transporta pieejamību	84,1	90
PRV11 11.17. Iedzīvotāju vērtējums par sabiedriskā transporta pakalpojumu kvalitāti	75,2	85
PRV11 11.18. Iedzīvotāju īpatsvars, kas pārvietojas ar sabiedrisko transportu katru vai gandrīz katru dienu	46,0	60
PRV11 11.19. Iedzīvotāju īpatsvars, kas pārvietojas ar velotransportu katru vai gandrīz katru dienu	6,2	10
PRV11 11.20. Iedzīvotāju īpatsvars, kas pārvietojas ar autotransportu katru vai gandrīz katru dienu	24,6	15

Par to, ka ir nepieciešams veikt steidzamus un ievērojamus pasākumus Rīgas transporta sistēmas pilnveidošanai, lai samazinātu transporta sektora izraisīto piesārņojumu, liecina arī ilggadējie Eiropas Komisijas aizrādījumi par gaisa kvalitāti Rīgā. Šis vides piesārņojuma un sabiedrības veselības ietekmes faktors var būt noteicošais Rīgas kā dzīvošanas un darbavietas izvēles gadījumā (īpaši attiecībā uz zaļo domāšanu un ilgtspējīgu vides politiku vēršot Skandināvijas valstu pārstāvjiem), kā arī traucējošais faktors pilnvērtīga vides tūrisma attīstībai pilsētā.

Pasaules praksē investīcijas transporta sistēmas attīstībā ir pierādījušas sevi kā centrālo instrumentu “pēc-recesijas” izaugsmei, un pilsētas šajā procesā spēlē attīstības dzinēju lomu, kur investīcijas transportā var transformēt pilsētas ekonomiku, ilgtermiņā veidojot darbavietas<sup>259</sup>.

Transporta infrastruktūras loma zaļās pilsētvides izveidē ir attiecināma uz (1) SEG emisiju samazināšanu, jo transports ir lielākais SEG avots pilsētā; (2) veiksmīgu tūrisma un uzņēmējdarbības nozaru attīstību; (3) laicīgu un ātru pielāgojamību vides, klimata un ekonomiskām pārmaiņām.

Pilsētas konkurētspējas un transporta sistēmas kontekstā svarīga loma ir “Izvairies-Maini-Uzlabo” pieejai (no angļu - “*Avoid – Shift – Improve*”), kas ietver šādus principus<sup>260</sup>:

- *Izvairies* no nepieciešamības pārvietoties – tas attiecināms gan uz braucienu skaitu, gan katra brauciena garumu un ilgumu. Piemēram, ierobežojumi pārvietoties konkrētajā pilsētas teritorijā ar mehanizētiem transportlīdzekļiem, gājēju un riteņbraucēju ielu izveide un stimulēšana izvēlēties šos pārvietošanās veidus.
- *Mainīt* cilvēku uzvedības modeļus, mudinot pārvietoties ar ilgtspējīgiem pārvietošanas līdzekļiem (nemotorizētie transportlīdzekļi, sabiedriskais transports). Veiksmīgi piemēri par sabiedriskā transporta stimulēšanas pasākumiem pasaules konkurētspējīgās pilsētās (Londona, Ahmadabada, Kuritiba, Čikāga, Leona, Vroclava, Mehiko, Seula, Nante, Singapūra, Honkonga) ietver: (1) iedzīvotājiem un pilsētas apmeklētājiem stratēģiski svarīgu objektu izvietošana tranzītpieturu tuvumā; (2) vienoto sabiedriskā transporta lietošanas viedkaršu piedāvājums (apvieno dažādus transporta veidus – vilciens, autobuss, tramvajs, trolejbus, mikroautobuss – vienā kartē, tādējādi izvairoties no atkārtotas biļešu iegādes); (3) efektīva maršrutu shēma, kas ļauj ātri un ērti izmantot dažādus sabiedriskā transporta līdzekļus (ieskaitot personīgo automašīnu izvietošana publiskā transporta galapunktu/pieturu tuvumā (vilciena stacijas, tramvaja, trolejbusa un autobusu depo, u.c.); (4) neērtību izmaksu un darbību (piemēram, stāvvietu aizliegumi) ieviešana pilsētā attiecībā uz personīgo transportlīdzekļu izmantošanu.
- *Uzlabo* darbības ir vērstas uz negatīvo ietekmju mazināšanu, kas izriet no motorizēto transportlīdzekļu izmantošanas, gadījumā, ja tās notiek neskatoties uz “*Izvairies*” un “*Maini*” principu iniciētajiem pasākumiem. Piemēram, “lēno braucēju” (riteņbraucēji) un “ātro braucēju” (sabiedriskais transports) iedalīšana dažādās joslās; pasākumi, kas vērsti uz degvielas patēriņa samazinājumu motorizētajos transportlīdzekļos un saistīto emisiju samazinājumu (zemu emisiju degviela, elektromobili, u.c.).

#### 7.8.4. Dabas tūrisms

Dabas tūrisms ir vides atbildīgs tūrisms uz dabas teritorijām, kas vērsti uz vides kvalitātes saglabāšanu un vietējo iedzīvotāju labklājības līmeņa paaugstināšanu. Populārākie dabas tūrisma veidi ir dabas fotografēšana, dabas parku apmeklējums,

<sup>259</sup> Cities of tomorrow. Challenges, visions, ways forward. (2011). European Commission, DG Regional Policy. 100 p.

<sup>260</sup> Formulating an Urban Transport Policy: Choosing between Options (2014). Energy Sector Management Assistance Program, The World Bank. 92 p.; The Competitiveness of Cities. A report of the Global Agenda Council on Competitiveness (2014). World Economic Forum. 60 p.

pārgājieni un putnu vērošana. Šī pētījuma ietvaros kā piemērs dabas tūrisma attīstībai pilsētā, ir sniegts pārskats par putnu vērošanas aktivitāšu attīstību Rīgā.

Rīgas ģeogrāfiskais stāvoklis, zaļo zonu pietiekamība (parki, vecās kapsētas, meži, mazdārziņi, u.c.) un ūdens objektu tuvums un izvietojums (Daugava, Baltijas jūras līcis) nosaka labvēlīgu vidi, lai attīstītu putnu vērošanas tūrisma Rīgā. Šobrīd putnu vērošana Rīgā notiek fragmentāri (putnu dienu, mazo grupu pārgājienu un retāk, ārzemju tūristu grupu ietvaros). Putnu vērošana pilsētvidē (no angļu - *urban birding*) ir plaši populāra pasaulē – Ņujorkā (Bronksā, Bruklinā, Manhetenā, u.c.), Toronto, Kaljārī, Buenosairesā (*Costanera Sur nature reserve*), Londonā (*Richmond Park, Hyde Park, Regent's Park, St James's Park* u.c.), Stambula, Berlīnē, Hamburga, Leipciga un Brandenburga, u.c. Minēto plisētu piemēri labi demonstrē, ka ir iespējams panākt veiksmīgu simbiozi starp augsti attīstītu industriālo vidi un ekotūrisma iespējām. Rīgas pilsētas unikālitate putnu vērošanas tūrisma attīstībai ir saistīta ar pilsētas teritorijā esošajām zaļajām zonām, pat dabas parkiem un rezervātiem, kuros vērojami ļoti dažādi biotopi. Tas nodrošina lielu putnu sugu daudzveidību. Pavisam Rīgā novērotas 247 putnu sugas, no kurām 136 putnu sugas ir ligzdotāji. Dažas no tām ir Eiropas mērogā retas un aizsargājamas sugas, kā piemēram, grieze, apodziņš, lielais dumpis.

Putnu vērošanas pasākumus Rīgas pilsētā var organizēt (1) kā dažu stundu pastaigu pasākumu un (2) vērošanu slēpņos (slēpņi rada komfortablus apstākļus ilgstošai putnu vērošanai jūras piekrastē; Rīgā šobrīd nav pieejami). Putnu vērošanas vietu izvietojums un putnu sugu daudzveidība Rīgas pilsētā ļauj attīstīt līdz pat 2-3 dienu tūri, ar plašām iespējām pagarināt tās ar ekotūrisma aktivitātēm ārpus Rīgas. Rīgas pilsētas apkaimē šobrīd var nedefinēt sešas teritorijas, kas ir īpaši piemērotas putnu vērošanas tūrisma attīstībai.

Tabula 28. Putnu vērošanas teritorijas Rīgas pilsētā un to novērtējums

Teritorija	Priekšrocības	Esošā infrastruktūra	Nepieciešamie uzlabojumi tirgus iespēju paplašināšanai
Daugavgrīvas dabas liegums	Dažādi biotopi: mitrās un pārmitrās pļavas, piejūras kāpas, mežs	Putnu vērošanas tornis Piebraucamie ceļi Takas Autostāvvietas	Slēpņi mola pusē
Ķengaraga promenāde/Dārziņi	Ūdensputnu vērošanas vieta pašā Rīgas centrā	Putnu vērošanas tornis Piebraucamie ceļi Takas Autostāvvietas	Piekļuve pie vērošanas vietām (krasta zonas uzlabošana, laipas mitrākās vietās)
Lucavsala (mazdārziņu daļa)	Pamestie mazdārziņi (augļu koki, krūmi) ir pateicīga vieta putnu ligzdošanai, gan arī nozīmīga barošanās vieta rudens migrāciju laikā	Piebraucamie ceļi Takas Autostāvvietas	Drošība
Mangaļsala	Dažādi biotopi - zāļainas piejūras pļavas, mežs, mitrājs, vecupe, jūras krasts	Piebraucamie ceļi	Takas uz molu Slēpņi
Mežaparks	Daudz meža putnu sugu pilsētas apstākļos	Piebraucamie ceļi Takas Autostāvvietas	Putnu barotavas, mākslīgās ligzdvietas esošo putnu sugu uzturēšanai
Rīgas vecās kapsētas un parki	Daudz vecu, dobumainu koku	Piebraucamie ceļi Takas Autostāvvietas	Putnu barotavas, mākslīgās ligzdvietas

Līdzšinējā pieredze rāda, ka putnu vērošanas tūrisms Latvijā piesaista Somijas, Lielbritānijas, Nīderlandes, Itālijas, Japānas, ASV un Austrālijas tūristus. Parasti šāda veida tūristi papildus putnu vērošanas aktivitātēm apmeklē kultūras pasākumus, muzejus un atpūtas kompleksus, kā arī ir ieinteresēti apciemot biolauksaimniecības objektus un amatnieku tirgus, tādējādi veidojot pārnese efektus arī uz citām tūrisma un arī uzņēmējdarbības jomām.

### 7.8.5. Rīgas kā zaļās pilsētas attīstības priekšnoteikumi

Latvijas iekļaušana zaļo valstu reitingā, augstais mežu īpatsvars, attīstīta biolauksaimniecība sniedz labus priekšnosacījumus Rīgas pilsētai ierindoties zaļo galvaspilsētu grupā. Būtiskākie aspekti, lai nodrošinātu šo izaugsmi, paredz:

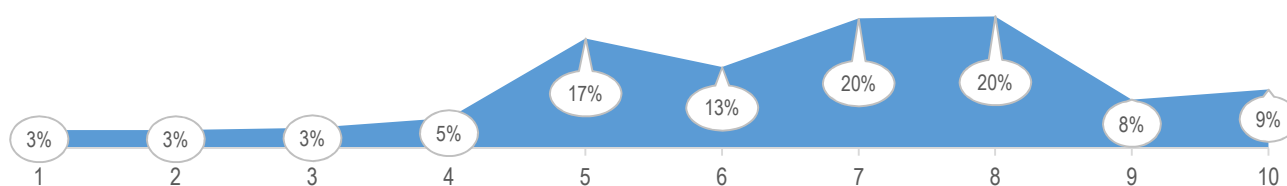
- velotransporta attīstību un sabiedriskā transporta izmantošanas popularizēšana;
- gaisa kvalitātes uzlabošana;
- ēku siltināšana un energotaupības pasākumu stimulēšana (augstas prioritātes steidzams pasākums);
- atjaunojamo energoresursu plašāka izmantošana.

Vidējā termiņā, izvēloties zaļās pilsētvides koncepcijas ieviešanu, Rīgai būtu jākoncentrējas uz tīro tehnoloģiju un radošo industriju sektora attīstību. Eiropas zaļo galvaspilsētu programmas rezultāti liecina, ka koncentrējoties uz šauru specifisku uzņēmējdarbības nišu un uzturot vienotu virzienu pilsētas ekonomiskās attīstības jautājumos starp uzņēmējiem un pašvaldības vadību, ir iespējams gūt lielākus panākumus konkurences cīņā ar citām pilsētām.

## 8. Pielikumi

### 8.1. Rīgā strādājošo uzņēmēju aptaujas rezultāti

Kā Jūs novērtētu Rīgas pilsētu kā vietu, kur īstenot uzņēmējdarbību? Novērtējumu sniedziet 10 punktu skalā, kur 10 nozīmē, ka Rīga ir ideāla vieta uzņēmējdarbībai, bet 1 – ka Rīga ir ļoti nepiemērota uzņēmējdarbībai.



Bāze: aptaujātie Rīgā strādājošie uzņēmēji, kuri snieguši konkrētu atbildi, n=319

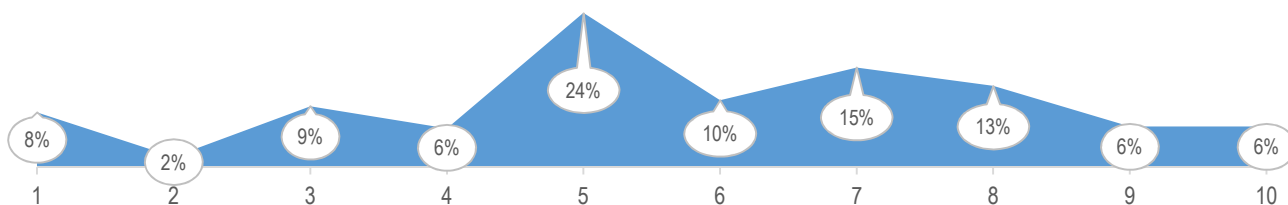
#### Kādus uzlabojumus būtu nepieciešams veikt Rīgas pilsētā, lai to varētu uzskatīt par ideālu vietu uzņēmējdarbībai?



Bāze: aptaujātie Rīgā strādājošie uzņēmēji, kuri snieguši konkrētu atbildi, n=319

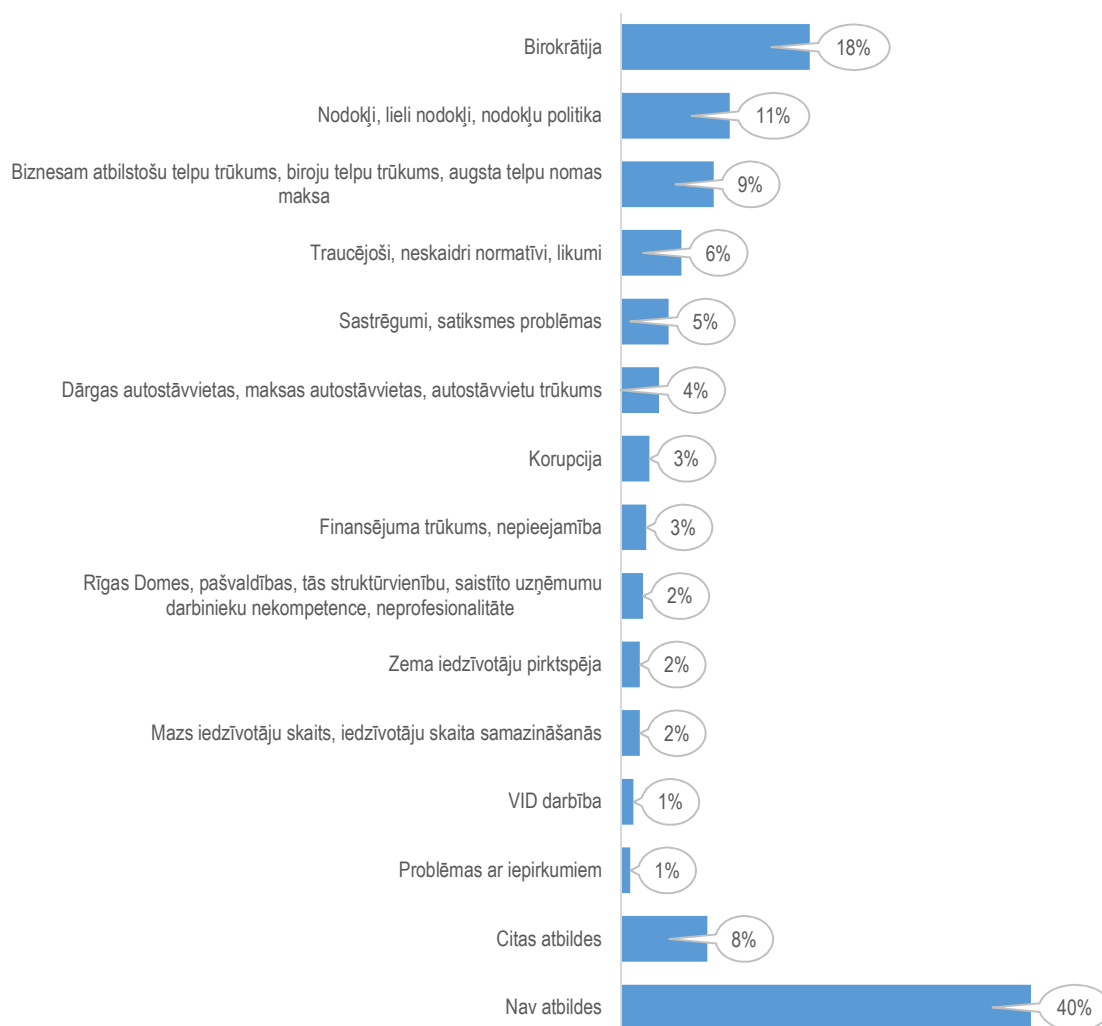


Kā Jūs novērtētu – vai uzņēmējdarbības īstenošanai Rīgā pastāv kādi subjektīvi vai objektīvi šķēršļi un ierobežojumi? Novērtējiet, lūdzu, 10 punktu skalā, kur 10 nozīmē, ka uzņēmējdarbības īstenošanai Rīgā nav nekādu šķēršļu un ierobežojumu, bet 1 – ka ir



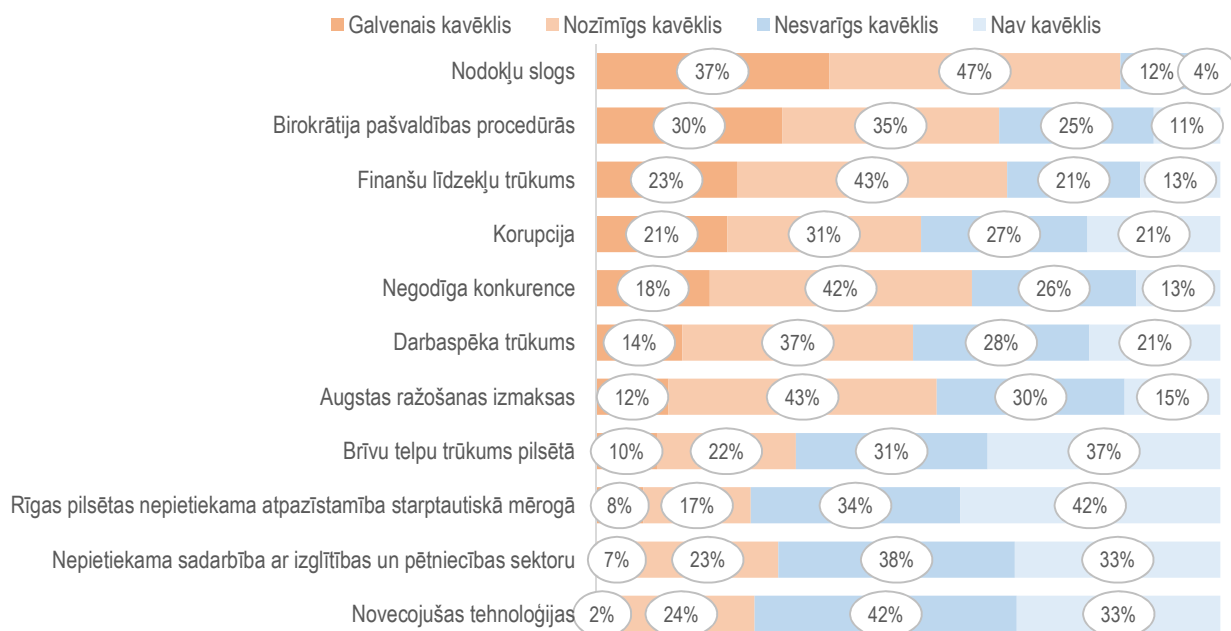
Bāze: aptaujātie Rīgā strādājošie uzņēmēji, kuri snieguši konkrētu atbildi, n=319

#### Kas ir būtiskākie šķēršļi un ierobežojumi uzņēmējdarbības īstenošanai Rīgā?



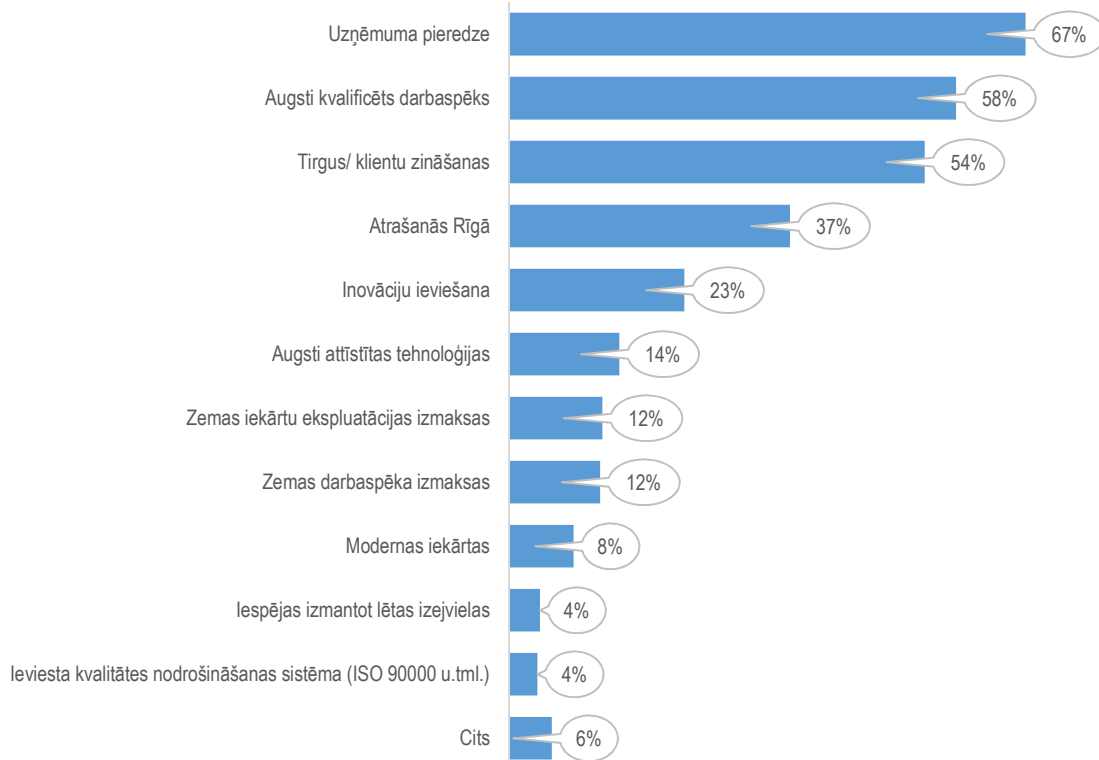
Bāze: aptaujātie Rīgā strādājošie uzņēmēji, kuri snieguši konkrētu atbildi, n=319

### Novērtējiet, lūdzu, cik būtiski sekojoši faktori kavē Jūsu uzņēmuma attīstību.



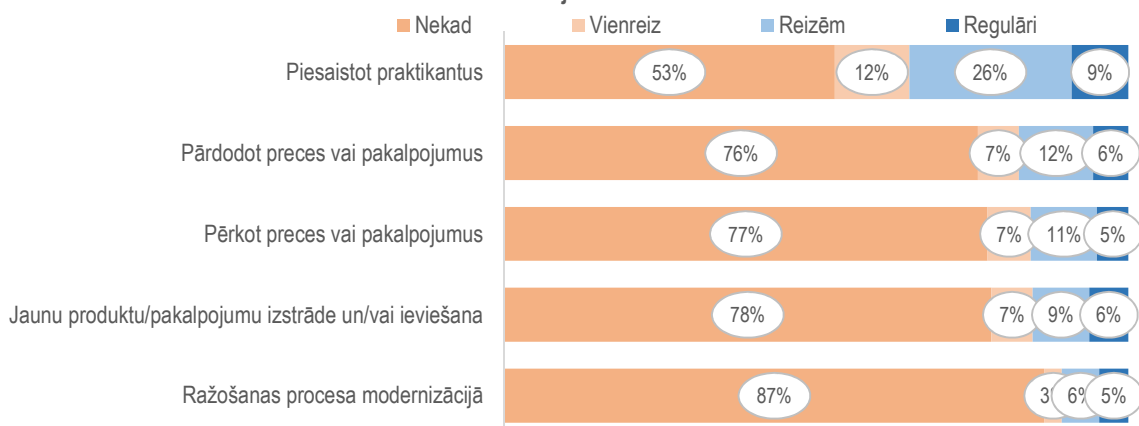
Bāze: aptaujātie Rīgā strādājošie uzņēmēji, kuri snieguši konkrētu atbildi, n=319

### Kādas ir Jūsu uzņēmuma galvenās konkurētspējīgās priekšrocības? Lūdzu, atzīmējiet trīs (3) galvenās!



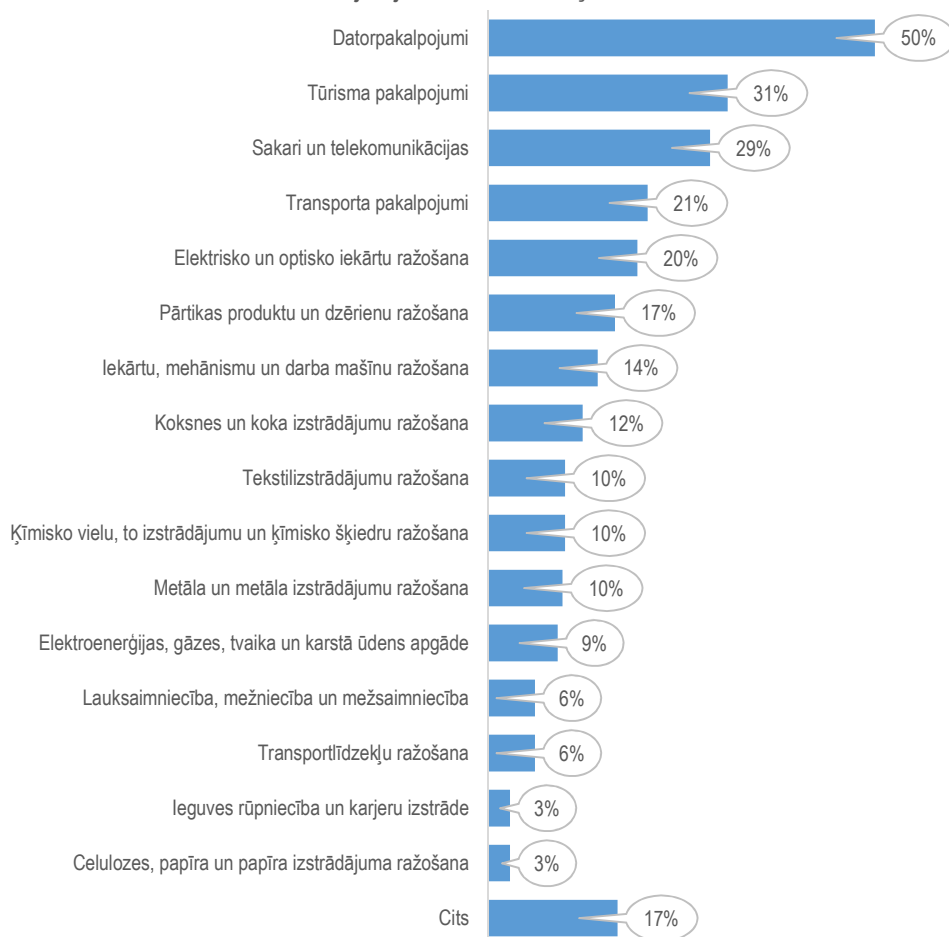
Bāze: aptaujātie Rīgā strādājošie uzņēmēji, kuri snieguši konkrētu atbildi, n=319

**Cik bieži pēdējo divu gadu laikā esat sadarbojušies ar augstskolām un zinātniskajiem institūtiem Rīgā sekojošos veidos?**



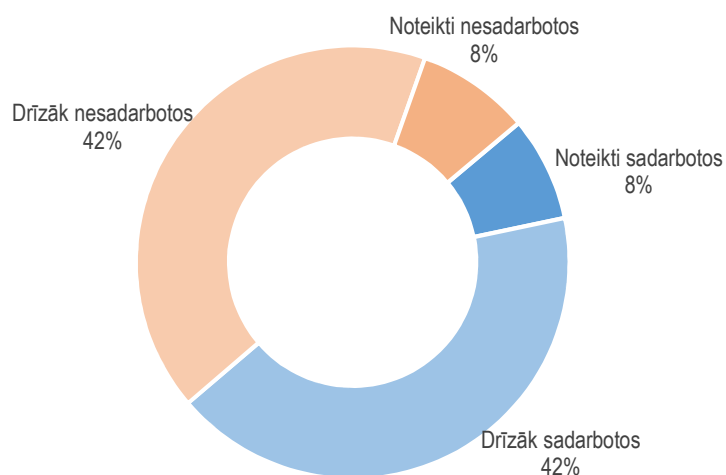
Bāze: aptaujātie Rīgā strādājošie uzņēmēji, kuri snieguši konkrētu atbildi, n=319

**Ja pie Jums pēc padoma grieztos jauns uzņēmējs, kurš vēlētos uzsākt uzņēmējdarbību Rīgas pilsētā, kurās no sekojošajām nozarēm Jūs viņam ieteiktu darboties?**



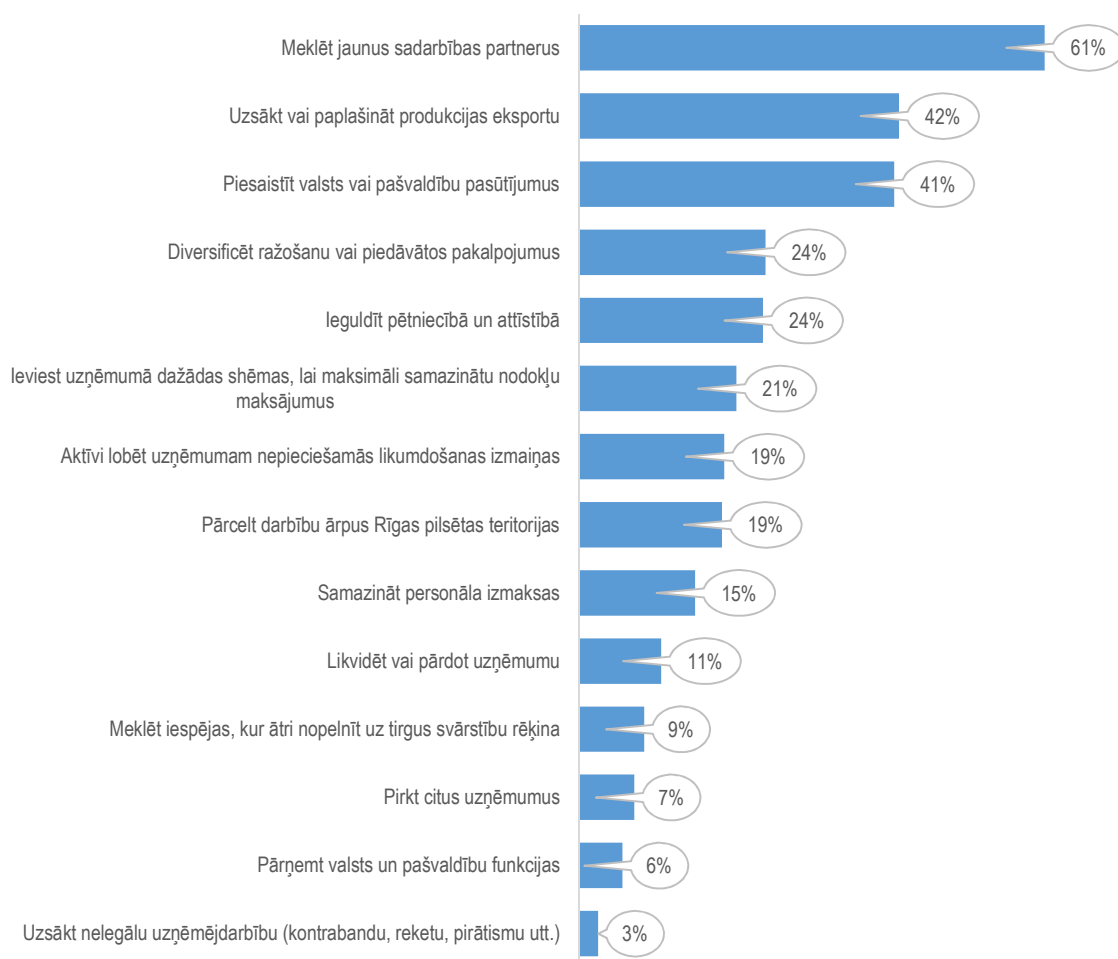
Bāze: aptaujātie Rīgā strādājošie uzņēmēji, kuri snieguši konkrētu atbildi, n=319

### Vai Jūs sadarbotos ar uzņēmējiem, kuru dibinātie uzņēmumi ir iepriekš bankrotējuši?



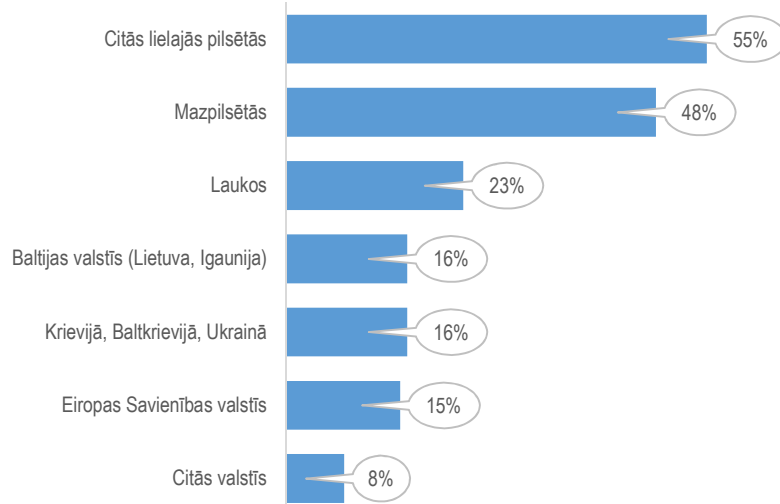
Bāze: aptaujātie Rīgā strādājošie uzņēmēji, kuri snieguši konkrētu atbildi, n=319

### Kuras no sekojošām uzņēmējdarbības stratēģijām Jūs novērtētu kā ienesīgas tuvāko piecu gadu laikā?



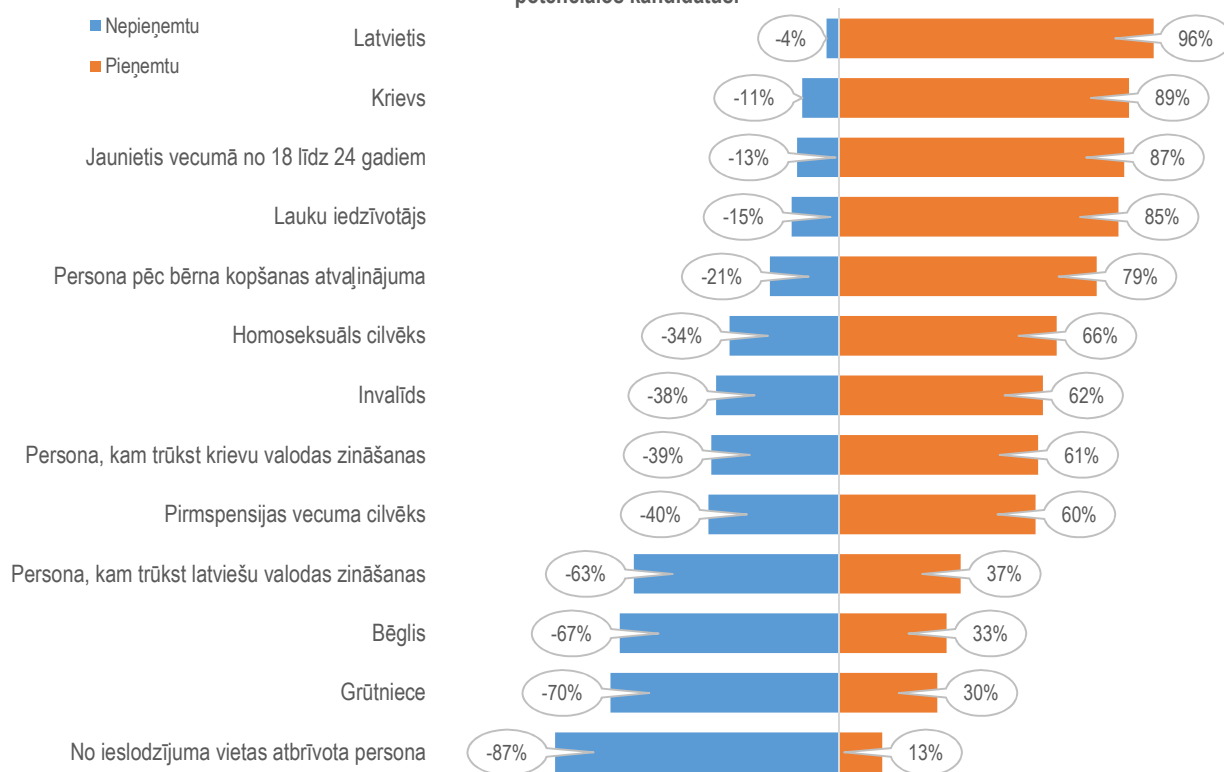
Bāze: aptaujātie Rīgā strādājošie uzņēmēji, kuri snieguši konkrētu atbildi, n=316

**Ja Jums uzņēmumā vajadzētu jaunus darbiniekus, bet Rīgā nebūtu iespējams tos atrast, kur Jūs visdrīzāk meklētu?**



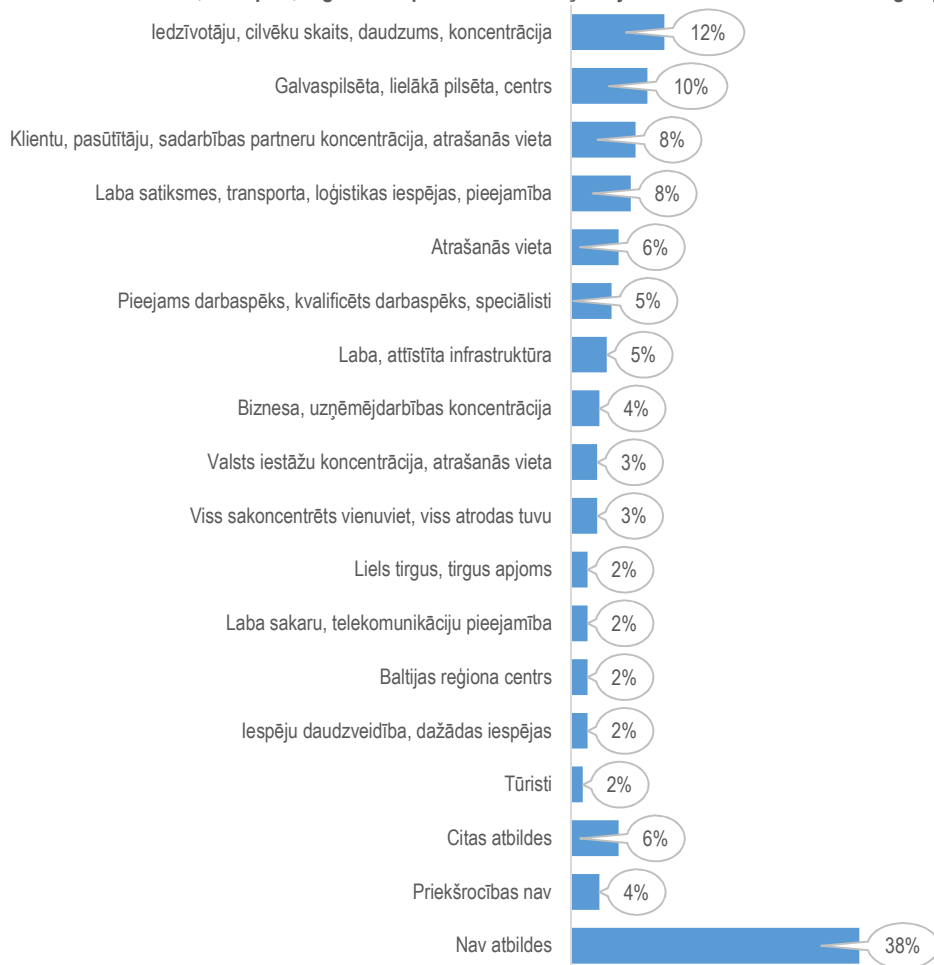
Bāze: aptaujātie Rīgā strādājošie uzņēmēji, kuri snieguši konkrētu atbildi, n=316

**Ja Jums būtu jāpieņem darbā jauns darbinieks vai darbiniece, vai Jūs pieņemtu darbā šādus potenciālos kandidātus.**



Bāze: aptaujātie Rīgā strādājošie uzņēmēji, kuri snieguši konkrētu atbildi, n=310

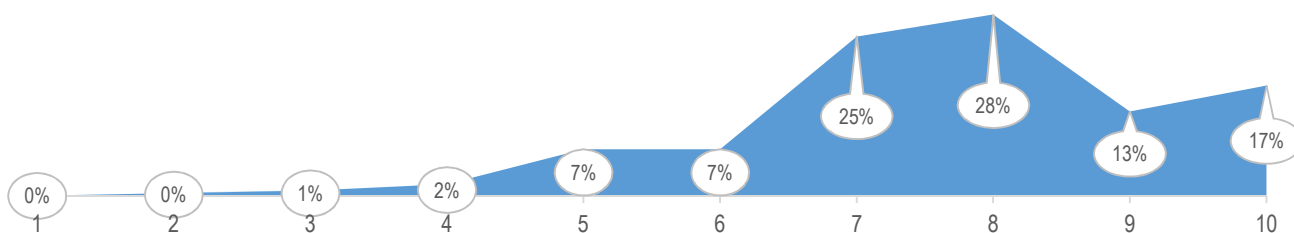
### Kas, Jūsaprāt, ir galvenās priekšrocības uzņēmējdarbības realizēšanai tieši Rīgas pilsētā?



Bāze: aptaujātie Rīgā strādājošie uzņēmēji, kuri snieguši konkrētu atbildi, n=319

## 8.2. Rīgas iedzīvotāju aptaujas rezultāti

Kā Jūs novērtētu Rīgas pilsētu kā dzīvesvietu? Novērtējumu sniedziet 10 punktu skalā, kur 10 nozīmē, ka Rīga ir ideāla dzīvesvieta, bet 1 – ka Rīga ir ļoti nepiemērota dzīvesvieta.



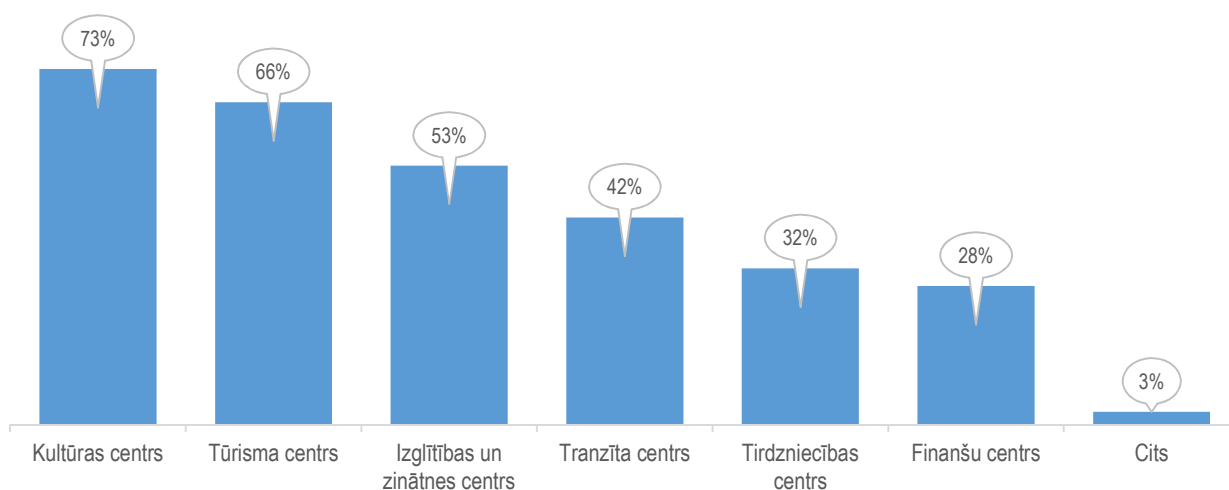
Bāze: visi aptaujātie respondenti, Rīgas iedzīvotāji, n=500

Kādus uzlabojumus būtu nepieciešams veikt Rīgas pilsētā, lai to varētu uzskatīt par ideālu dzīvesvietu?



Bāze: visi aptaujātie respondenti, Rīgas iedzīvotāji, n=500

### Kam, Jūsaprāt, jābūt Rīgai starptautiskā mērogā?



Bāze: visi aptaujātie respondenti, Rīgas iedzīvotāji, n=500

Jūsaprāt, cik būtiski ir šādi faktori dzīves kvalitātes nodrošināšanā pilsētas iedzīvotājiem? Novērtējumu sniedziet piecu punktu skalā, kur 1 nozīmē, ka konkrētais faktors nemaz nav būtisks dzīves kvalitātes nodrošināšanā, bet 5 – ka ir ļoti būtisks.

Piezīme: attēlots to respondentu īpatsvars, kuri konkrētos faktorus novērtējuši kā "ļoti būtiskus" (5).



Bāze: visi aptaujātie respondenti, Rīgas iedzīvotāji, n=500



Un tagad novērtējiet, lūdzu, cik lielā mērā esat apmierināts/-a ar šīm iespējām tieši Rīgā? Novērtējumu sniedziet piecu punktu skalā, kur 1 nozīmē, ka nemaz neesat apmierināti, bet 5 – ka esat ļoti apmierināti.

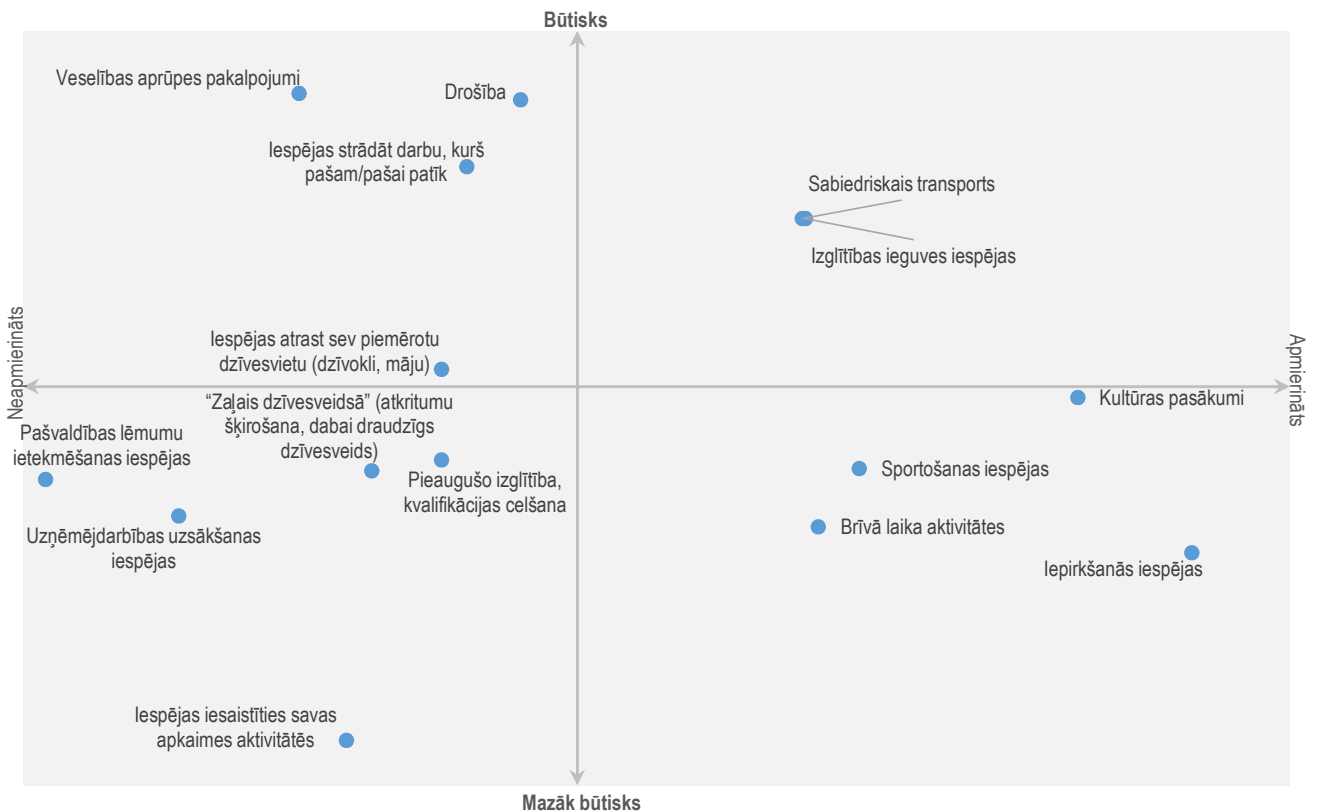
Piezīme: attēlots to respondentu īpatsvars, kuri ir apmierināti ar konkrētajām iespējām Rīgā (4+5).



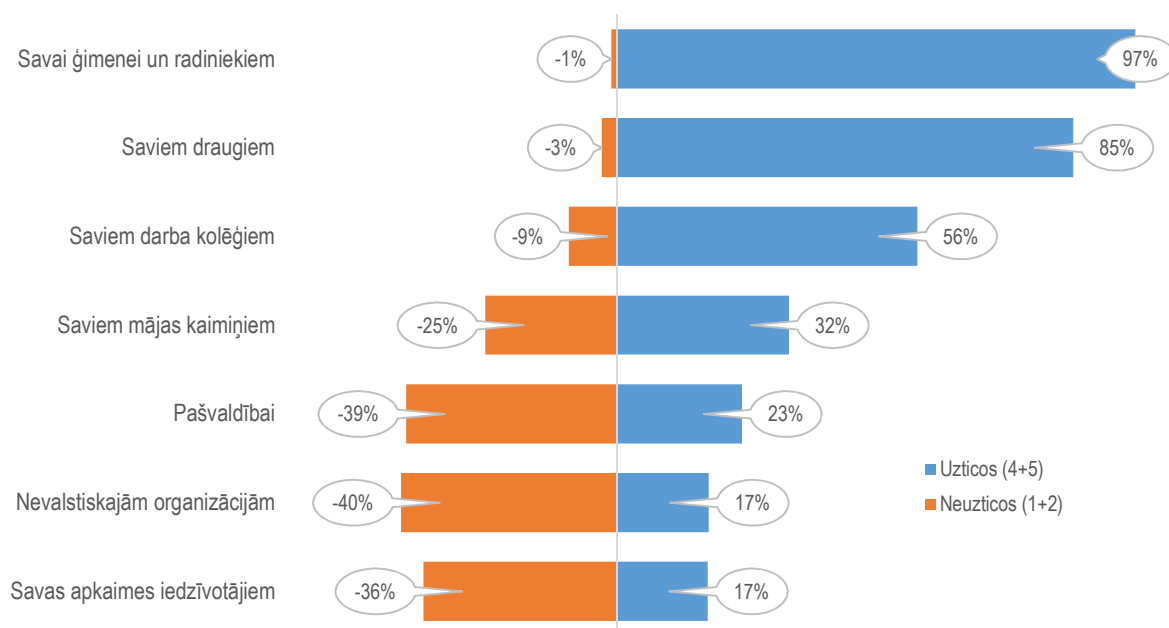
Bāze: visi aptaujātie respondenti, Rīgas iedzīvotāji, n=500

^^^Pašvaldības lēmumu ietekmēšanas iespējas (2%)

Dzīves kvalitātes faktoru būtiskuma un apmierinātības ar tiem pozicionējuma karte

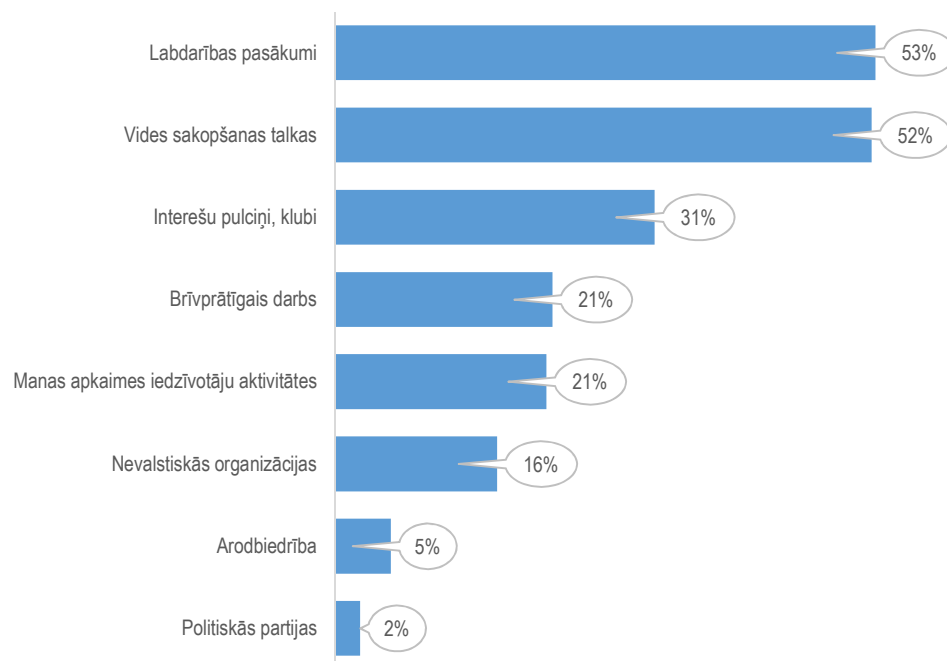


Lūdzu, novērtējiet, cik lielā mērā Jūs uzticaties sekojošiem cilvēkiem un organizācijām. Novērtējumu sniedziet piecu punktu skalā, kur 1 nozīmē, ka nemaz neuzticaties, bet 5 – ka pilnībā uzticaties.



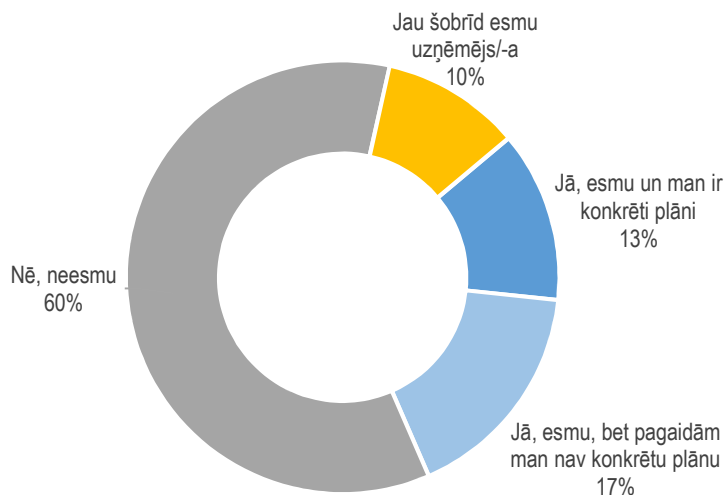
Bāze: visi aptaujātie respondenti, Rīgas iedzīvotāji, n=500

Vai pēdējā gada laikā esat bijuši iesaistīti šādās aktivitātēs?



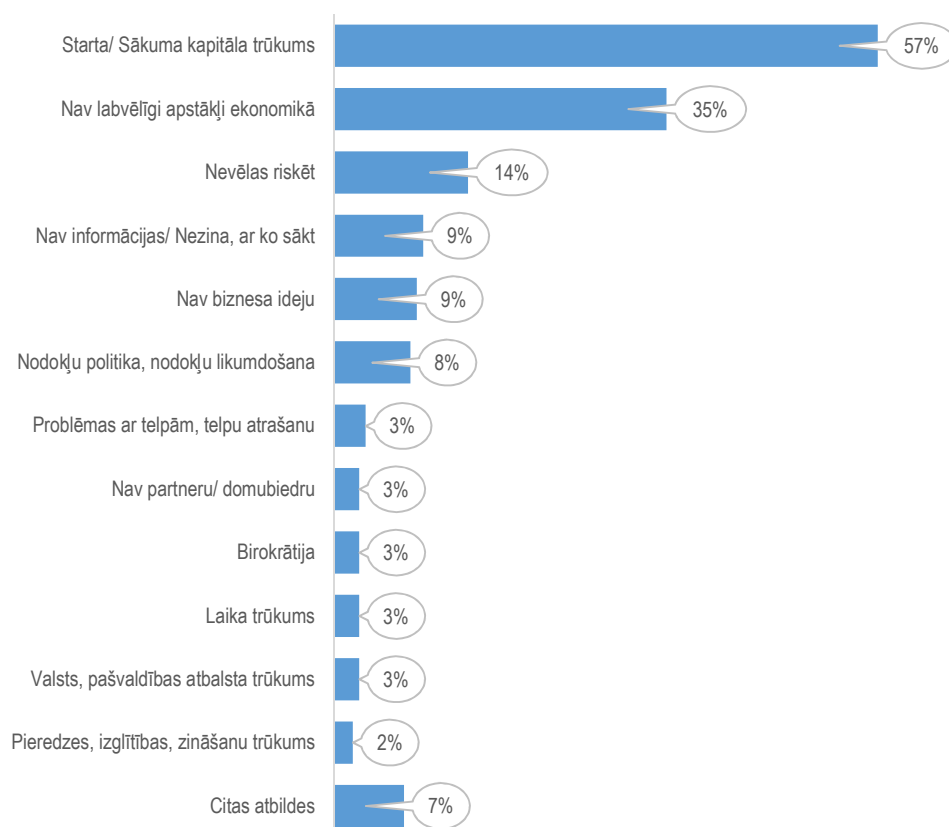
Bāze: visi aptaujātie respondenti, Rīgas iedzīvotāji, n=500

### Vai esat domājis/-usi par iespējām pašam/-ai uzsākt uzņēmējdarbību?



Bāze: visi aptaujātie respondenti, Rīgas iedzīvotāji, n=500

### Kādi apstākļi šobrīd Jums traucē uzsākt uzņēmējdarbību?



Bāze: aptaujātie respondenti, Rīgas iedzīvotāji, kuri ir domājuši par iespējām pašiem uzsākt uzņēmējdarbību, n=148

## 8.3. Aptauju instrumentārijs un lauka darba informācija

### 8.3.1. Rīgā strādājošo uzņēmēju aptauja

Ģenerālais kopums:	Rīgā bāzētie uzņēmumi
Sasniegtās izlases apjoms:	319 respondenti
Izlases metode:	Vienkāršā gadījumizlase
Aptaujas veikšanas metode:	Interneta aptauja (CAWI)
Ģeogrāfiskais pārklājums:	Rīga
Aptaujas veikšanas laiks:	29.10.-11.11.2015.

Q1	Kā Jūs novērtētu Rīgas pilsētu kā vietu, kur īstenot uzņēmējdarbību? Novērtējumu sniedziet 10 punktu skalā, kur 10 nozīmē, ka Rīga ir ideāla vieta uzņēmējdarbībai, bet 1 – ka Rīga ir ļoti nepiemērota uzņēmējdarbībai.									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Nepiemērota uzņēmējdarbībai					Ideāla uzņēmējdarbībai				
Q2	Kādus uzlabojumus būtu nepieciešams veikt Rīgas pilsētā, lai to varētu uzskatīt par ideālu vietu uzņēmējdarbībai?									
Q3	Kā Jūs novērtētu – vai uzņēmējdarbības īstenošanai Rīgā pastāv kādi subjektīvi vai objektīvi šķēršļi un ierobežojumi? Novērtējiet, lūdzu, 10 punktu skalā, kur 10 nozīmē, ka uzņēmējdarbības īstenošanai Rīgā nav nekādu šķēršļu un ierobežojumu, bet 1 – ka ir daudz šķēršļu un ierobežojumu.									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Ir daudz šķēršļu, ierobežojumu					Nav nekādu šķēršļu, ierobežojumu				
Q4	Kas ir būtiskākie šķēršļi un ierobežojumi uzņēmējdarbības īstenošanai Rīgā?									
Q5	Novērtējiet, lūdzu, cik būtiski sekojoši faktori kavē Jūsu uzņēmuma attīstību.									
	<i>Tikai viena atbilde katrā rindinā!</i>				Galvenais kavēklis	Nozīmīgs kavēklis	Nesvarīgs kavēklis	Nav kavēklis		
01	Nodokļu slogs				1	2	3	4		
02	Novecojušas tehnoloģijas				1	2	3	4		
03	Darbaspēka trūkums				1	2	3	4		
04	Negodīga konkurence				1	2	3	4		
05	Augstas ražošanas izmaksas				1	2	3	4		
06	Birokrātija pašvaldības procedūrās				1	2	3	4		
07	Korupcija				1	2	3	4		
08	Nepietiekama sadarbība ar izglītības un pētniecības sektoru				1	2	3	4		
09	Finanšu līdzekļu trūkums				1	2	3	4		
10	Brīvu telpu trūkums pilsētā				1	2	3	4		
11	Rīgas pilsētas nepietiekama atpazīstamība starptautiskā mērogā				1	2	3	4		
Q6	Vai bez iepriekš minētajiem ir vēl kādi kavēkli Jūsu uzņēmuma attīstībai? Kādi?									
Q7	Kādas ir Jūsu uzņēmuma galvenās konkurētspējīgās priekšrocības? Lūdzu, atzīmējiet trīs (3) galvenās!				Ieviesta kvalitātes nodrošināšanas sistēma (ISO 90000 u.tml.)					1,
					Augsti kvalificēts darbaspēks					2,
					Augsti attīstītas tehnoloģijas					3,
					Inovāciju ieviešana					4,
					Modernas iekārtas					5,
					Zemas iekārtu ekspluatācijas izmaksas					6,
					Iespējas izmantot lētas izejvielas					7,
					Uzņēmuma pieredze					8,
					Tirgus/ klientu zināšanas					9,
					Zemas darbaspēka izmaksas					10,
					Atrašanās Rīgā					11,
					Cits (ierakstiet): .....					12,
Q8	Cik bieži pēdējo divu gadu laikā esat sadarbojušies ar augstskolām un zinātniskajiem institūtiem Rīgā sekojošos veidos?									
	<i>Tikai viena atbilde katrā rindinā!</i>				Nekad	Vienreiz	Reizēm	Regulāri		
01	Ražošanas procesa modernizācijā				1	2	3	4		
02	Pērkot preces vai pakalpojumus				1	2	3	4		
03	Pārdodot preces vai pakalpojumus				1	2	3	4		
04	Piesaistot praktikantus				1	2	3	4		
05	Jaunu produktu/pakalpojumu izstrāde un/vai ieviešana				1	2	3	4		

Q9	Ja pie Jums pēc padoma grieztos jauns uzņēmējs, kurš vēlētos uzsākt uzņēmējdarbību Rīgas pilsētā, kurās no sekojošajām nozarēm Jūs viņam ieteiktu darboties?	Lauksaimniecība, mežniecība un mežsaimniecība leguves rūpniecība un karjeru izstrāde Pārtikas produktu un dzērienu ražošana Tekstilizstrādājumu ražošana Koksnes un koka izstrādājumu ražošana Celulozes, papīra un papīra izstrādājumu ražošana Ķīmisko vielu, to izstrādājumu un ķīmisko šķiedru ražošana Metāla un metāla izstrādājumu ražošana Iekārtu, mehānismu un darba mašīnu ražošana Elektrisko un optisko iekārtu ražošana Transportlīdzekļu ražošana Elektroenerģijas, gāzes, tvaika un karstā ūdens apgāde Sakari un telekomunikācijas Transporta pakalpojumi Datorpakalpojumi Tūrisma pakalpojumi Cits (ierakstiet): .....	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17,		
Q10	Vai Jūs sadarbotos ar uzņēmējiem, kuru dibinātie uzņēmumi ir iepriekš bankrotējuši?	Noteikti sadarbotos Drīzāk sadarbotos Drīzāk nesadarbotos Noteikti nesadarbotos	1 2 3 4		
Q11	Kuras no sekojošām uzņēmējdarbības stratēģijām Jūs novērtētu kā ienesīgas tuvāko piecu gadu laikā?	Meklēt iespējas, kur ātri nopelnīt uz tirgus svārstību rēķina Piesaistīt valsts vai pašvaldību pasūtījumus Ieguldīt pētniecībā un attīstībā Pārcelt darbību ārpus Rīgas pilsētas teritorijas Uzsākt vai paplašināt produkcijas eksportu Likvidēt vai pārdot uzņēmumu Pirkt citus uzņēmumus Diversificēt ražošanu vai piedāvātos pakalpojumus Meklēt jaunus sadarbības partnerus Samazināt personāla izmaksas Aktīvi lobēt uzņēmumam nepieciešamās likumdošanas izmaiņas Ieviest uzņēmumā dažādas shēmas, lai maksimāli samazinātu nodokļu maksājumus Pāņemt valsts un pašvaldību funkcijas Uzsākt nelegālu uzņēmējdarbību (kontrabandu, reketu, pirātismu utt.) Cits (ierakstiet): .....	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15,		
Q12	Ja Jums uzņēmumā vajadzētu jaunus darbiniekus, bet Rīgā nebūtu iespējams tos atrast, kur Jūs visdrīzāk meklētu?	Citās lielajās pilsētās Mazpilsētās Laukos Baltijas valstīs (Lietuva, Igaunija) Krievijā, Baltkrievijā, Ukrainā Eiropas Savienības valstīs Citās valstīs	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7,		
Q13	Ja Jums būtu jāpieņem darbā jauns darbinieks vai darbiniece, vai Jūs pieņemtu darbā šādus potenciālos kandidātus?				
	<i>Tikai viena atbilde katrā rindinā!</i>	Noteikti nepieņemtu darbā	Drīzāk nepieņemtu darbā	Drīzāk pieņemtu darbā	Noteikti pieņemtu darbā
01	Persona pēc bērna kopšanas atvaļinājuma	1	2	3	4
02	Pirmspensijas vecuma cilvēks	1	2	3	4
03	Grūtniece	1	2	3	4
04	Invalīds	1	2	3	4
05	Latvietis	1	2	3	4
06	Homoseksuāls cilvēks	1	2	3	4
07	Jaunietis vecumā no 18 līdz 24 gadiem	1	2	3	4
08	Bēglis	1	2	3	4
09	Persona, kam trūkst latviešu valodas zināšanas	1	2	3	4
10	Persona, kam trūkst krievu valodas zināšanas	1	2	3	4
11	Krievs	1	2	3	4
12	Lauku iedzīvotājs	1	2	3	4
13	No ieslodzījuma vietas atbrīvota persona	1	2	3	4
Q14	Kas, Jūsaprāt, ir galvenās priekšrocības uzņēmējdarbības realizēšanai tieši Rīgas pilsētā?				
	Turpinājumā daži jautājumi par Jūsu pārstāvēto uzņēmumu.				
U1	Lūdzu, norādiet Jūsu uzņēmuma dibināšanas gadu: .....				

U2	Cik darbinieku strādā Jūsu uzņēmumā?	1 – 5 6 – 9 10 – 49 50 – 249 250 un vairāk	1 2 3 4 5
U3	Kāds ir galvenais Jūsu pārstāvētā uzņēmuma ekonomiskās darbības veids?	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (A) leguves rūpniecība un karjeru izstrāde (B) Apstrādes rūpniecība (C) Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana (D) Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija (E) Būvniecība (F) Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts (G) Transports un uzglabāšana (H) Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi (I) Informācijas un komunikācijas pakalpojumi (J) Finanšu un apdrošināšanas darbības (K) Operācijas ar nekustamo īpašumu (L) Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi (M) Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība (N) Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana (O) Izglītība (P) Veselība un sociālā aprūpe (Q) Māksla, izklaide un atpūta (R) Citi pakalpojumi (S) Mājsaimniecību kā darba devēju darbība; pašpatēriņa preču ražošana un pakalpojumu sniegšana individuālajās mājsaimniecībās (T) Ārpusteritoriālo organizāciju un institūciju darbība (U) Cits (ierakstiet): .....	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22
U4	Kāds bija Jūsu uzņēmuma apgrozījums 2014. gadā?	Līdz 50 000 EUR 51 000 – 100 000 EUR 101 000 – 500 000 EUR 501 000 – 1 miljons EUR 1 100 000 – 2 miljoni EUR 2 100 000 – 5 miljoni EUR Vairāk par 5 miljoniem EUR Nezinu/ Grūti pateikt	1 2 3 4 5 6 7 8
U5	Vai Jūsu uzņēmums nodarbojas ar eksportu?	Jā Nē	1 2
Un nobeigumā daži jautājumi par Jums.			
D1	Cik Jums ir gadu? .....		
D2	Dzimums.	Vīrietis Sieviete	1 2
D3	Kāda ir Jūsu izglītība?	Sākumskolas vai nepabeigta pamatizglītība Pamatizglītība Vidējā izglītība Profesionālā vidējā izglītība Nepabeigta augstākā izglītība Augstākā izglītība	1 2 3 4 5 6
D4	Kādā valodā Jūs ikdienā runājat savā ģimenē?	Latviešu Krievu Cita	1 2 3
D5	Kāds ir Jūsu amats? .....		
D6	Cik gadus Jūs dzīvojat Rīgā?	Kopš dzimšanas ..... gadus Nedzīvoju Rīgā	1 2 3
K	Tas bija anketas pēdējais jautājums, bet, iespējams, Jums ir vēl kādi komentāri vai piebildes par Rīgas pilsētas uzņēmējdarbības vidi un konkurētspēju kopumā? ..... .....		

## 8.3.2. Rīgas iedzīvotāju aptauja

Ģenerālais kopums:	Rīgā pastāvīgi dzīvojošie iedzīvotāji
Sasniegtās izlases apjoms:	500 respondenti
Izlases metode:	Vienkāršā gadījumizlase
Aptaujas veikšanas metode:	Telefonintervijas (CATI)
Ģeogrāfiskais pārklājums:	Rīga
Aptaujas veikšanas laiks:	26.10.-09.11.2015.

Q1	Kā Jūs novērtētu Rīgas pilsētu kā dzīvesvietu? Novērtējumu sniedziet 10 punktu skalā, kur 10 nozīmē, ka Rīga ir ideāla dzīvesvieta, bet 1 – ka Rīga ir ļoti nepiemērota dzīvesvieta.									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Nepiemērota dzīvesvieta					Ideāla dzīvesvieta				

Q2 uzdot tiem, kam Q1 nav atzīmēts kods 10!

Q2	Kādus uzlabojumus būtu nepieciešams veikt Rīgas pilsētā, lai to varētu uzskatīt par ideālu dzīvesvietu?	.....
----	---	-------

Q3	Kam, Jūsaprāt, jābūt Rīgai starptautiskā mērogā? <i>Nolasīt atbildes un atzīmēt atbilstošās! Iespējamās vairākas atbildes!</i>	<b>Izglītības un zinātnes centrs</b> 1, <b>Finanšu centrs</b> 2, <b>Tirdzniecības centrs</b> 3, <b>Tūrisma centrs</b> 4, <b>Tranzīta centrs</b> 5, <b>Kultūras centrs</b> 6, Cits (precizēt, kas tieši): ..... 7,
----	---	---

Q4	Jūsaprāt, cik būtiski ir šādi faktori dzīves kvalitātes nodrošināšanā pilsētas iedzīvotājiem? Novērtējumu sniedziet piecu punktu skalā, kur 1 nozīmē, ka konkrētais faktors nemaz nav būtisks dzīves kvalitātes nodrošināšanā, bet 5 – ka ir ļoti būtisks.					
	<i>Izteicienus rotēt!</i>	Nemaz nav būtisks				Ir ļoti būtisks
01	Izglītības ieguves iespējas	1	2	3	4	5
02	Brīvā laika aktivitātes	1	2	3	4	5
03	Kultūras pasākumi	1	2	3	4	5
04	Pašvaldības lēmumu ietekmēšanas iespējas	1	2	3	4	5
05	Uzņēmējdarbības uzsākšanas iespējas	1	2	3	4	5
06	Pieaugušo izglītība, kvalifikācijas celšana	1	2	3	4	5
07	Iespējas iesaistīties savas apkaimes aktivitātēs	1	2	3	4	5
08	Iespējas strādāt darbu, kurš pašam/pašai patīk	1	2	3	4	5
09	Veselības aprūpes pakalpojumi	1	2	3	4	5
10	Sportošanas iespējas	1	2	3	4	5
11	Iepirkšanās iespējas	1	2	3	4	5
12	Sabiedriskais transports	1	2	3	4	5
13	Iespējas atrast sev piemērotu dzīvesvietu (dzīvokli, māju)	1	2	3	4	5
14	Drošība	1	2	3	4	5
15	“Zaļais dzīvesveids” (atkritumu šķirošana, dabai draudzīgs dzīvesveids)	1	2	3	4	5

Q5	Un tagad novērtējiet, lūdzu, cik lielā mērā esat apmierināts/-a ar šīm iespējām tieši Rīgā? Novērtējumu sniedziet piecu punktu skalā, kur 1 nozīmē, ka nemaz neesat apmierināti, bet 5 – ka esat ļoti apmierināti.					
	<i>Izteicienus rotēt!</i>	Nemaz neesmu apmierināts			Esmu pilnībā apmierināts	
01	Izglītības ieguves iespējas	1	2	3	4	5
02	Brīvā laika aktivitātes	1	2	3	4	5
03	Kultūras pasākumi	1	2	3	4	5
04	Pašvaldības lēmumu ietekmēšanas iespējas	1	2	3	4	5
05	Uzņēmējdarbības uzsākšanas iespējas	1	2	3	4	5
06	Pieaugušo izglītība, kvalifikācijas celšana	1	2	3	4	5
07	Iespējas iesaistīties savas apkaimes aktivitātēs	1	2	3	4	5
08	Iespējas strādāt darbu, kurš pašam/pašai patīk	1	2	3	4	5
09	Veselības aprūpes pakalpojumi	1	2	3	4	5
10	Sportošanas iespējas	1	2	3	4	5
11	Iepirkšanās iespējas	1	2	3	4	5
12	Sabiedriskais transports	1	2	3	4	5
13	Iespējas atrast sev piemērotu dzīvesvietu (dzīvokli, māju)	1	2	3	4	5
14	Drošība	1	2	3	4	5
15	“Zaļais dzīvesveids” (atkritumu šķirošana, dabai draudzīgs dzīvesveids)	1	2	3	4	5

Q6	Lūdzu, novērtējiet, cik lielā mērā Jūs uzticaties sekojošiem cilvēkiem un organizācijām. Novērtējumu sniedziet piecu punktu skalā, kur 1 nozīmē, ka nemaz neuzticaties, bet 5 – ka pilnībā uzticaties.					
		Nemaz neuzticos			Pilnībā uzticos	
01	Savai ģimenei un radniekiem	1	2	3	4	5
02	Saviem draugiem	1	2	3	4	5

03	Saviem darba kolēģiem	1	2	3	4	5
04	Saviem mājas kaimiņiem	1	2	3	4	5
05	Savas apkaimes iedzīvotājiem	1	2	3	4	5
06	Nevalstiskajām organizācijām	1	2	3	4	5
07	Pašvaldībai	1	2	3	4	5

<b>Q7 Vai pēdējā gada laikā esat bijuši iesaistīti šādās aktivitātēs?</b>						
		<i>Jā</i>			<i>Nē</i>	
01	Nevalstiskās organizācijas	1			2	
02	Brīvprātīgais darbs	1			2	
03	Manas apkaimes iedzīvotāju aktivitātes	1			2	
04	Politiskās partijas	1			2	
05	Vides sakopšanas talkas	1			2	
06	Labdarības pasākumi	1			2	
07	Interesu pulciņi, klubi	1			2	
08	Arodbiedrība	1			2	

Q8	<b>Vai esat domājis/-usi par iespējām pašam/-ai uzsākt uzņēmējdarbību?</b>	Jā, esmu un man ir konkrēti plāni	1
		Jā, esmu, bet pagaidām man nav konkrētu plānu	2
		Nē, neesmu	3
		Jau šobrīd esmu uzņēmējs/-a	4

Q9 uzdot tikai tiem, kuriem Q8=1 vai 2!

Q9	<b>Kādi apstākļi šobrīd Jums traucē uzsākt uzņēmējdarbību?</b> <i>Atbildes priekšā nelasīt!</i> <i>Iespējamās vairākas atbildes!</i>	Starta/ Sākuma kapitāla trūkums	1,
		Nav biznesa ideju	2,
		Nav informācijas/ Nezinā, ar ko sākt	3,
		Nevēlas riskēt	4,
		Nav partneru/ domubiedru	5,
		Nav labvēlīgi apstākļi ekonomikā	6,
		Cits (precizēt, kas tieši): .....	7,

<b>Nobeigumā daži jautājumi par Jums.</b>			
D1	<b>Cik Jums ir gadu?</b> .....		

D2	<b>Dzimums.</b>	Vīrietis	1
		Sieviete	2

D3	<b>Kāda ir Jūsu izglītība?</b>	Sākumskolas vai nepabeigta pamatizglītība	1
		Pamatizglītība	2
		Vidējā izglītība	3
		Profesionālā vidējā izglītība	4
		Nepabeigta augstākā izglītība	5
		Augstākā izglītība	6

D4	<b>Kādā valodā Jūs ikdienā runājat savā ģimenē?</b>	Latviešu	1
		Krievu	2
		Cita	3

D5	<b>Kāda ir Jūsu pamatnodarbošanās?</b>	Pašnodarbināts/ individuālais darbs	1
		Uzņēmējs, augstākā līmeņa vadītājs (piem., direktors)	2
		Vidējā un zemākā līmeņa vadītājs	3
		Speciālists/ ierēdnis/ kalpotājs (nestrādā fizisku darbu)	4
		Fiziskā darba strādnieks	5
		Mājsaimniece (nestrādā algotu darbu)	6
		Pensionārs	7
		Skolnieks, students	8
		Bezdarbnieks	9
		Cits (precizēt): .....	10

D6	<b>Cik gadus Jūs dzīvojat Rīgā?</b>	Kopš dzimšanas	1
		..... gadus	2

K	<b>Tas bija anketas pēdējais jautājums, bet, iespējams, Jums ir vēl kādi komentāri vai piebildes par dzīves kvalitāti Rīgā un Rīgas konkurētspēju kopumā?</b>		
	.....		



## 8.4. Darba grupas „Biznesa ideju rašanās un realizēšanās iespējas Rīgā: uzņēmējdarbību ietekmējošie faktori” pārskats

<u>Projekts:</u>	Izvērtējuma sagatavošana par Rīgas pilsētas konkurētspējas determinantiem gan nacionālā, gan starptautiskā mērogā
<u>Aktivitāte:</u>	Darba grupa „Biznesa ideju rašanās un realizēšanās iespējas Rīgā: uzņēmējdarbību ietekmējošie faktori” konferences „Kā būt konkurētspējīgam Rīgā?” ietvaros
<u>Darba grupas vadītāji:</u>	Maija Spuriņa, Uldis Spuriņš
<u>Dalībnieki:</u>	~20
<u>Laiks:</u>	24/09 plkst. 14:00-18:00
<u>Vieta:</u>	RISEBA Arhitektūras mācību centrā H20 6, Rīgā, Ūdens ielā 6
<u>Sagatavotie dokumenti:</u>	Skrejlapa, prezentācija un jautājumi diskusijai (skatīt pielikumus)

Darba grupas ietvaros notika: (1) sociālais eksperiments par to, kā rodas uzņēmējdarbības idejas; (2) prezentācija par atšķirībām starp uzņēmējdarbības ideju atklāsmi, apzinātu uzdevumu risināšanu un laimīgām sakritībām, kā arī eksperimenta rezultātiem; (3) diskusija par uzņēmējdarbības iespējām Rīgā.

### Sociālais eksperiments

Eksperimenta ideja ir no amerikāņu ekonomistu Demerta un Klaina 90to gadu beigās Santa Klaras Universitātē veiktā eksperimenta par uzņēmējdarbības ideju atklāšanu.<sup>261</sup> Eksperimenta dalībniekiem tiek dots uzdevums pārvietot ūdeni no viena spaiņa uz otru. Spaiņi atrodas aptuveni 5 m viens no otra, un tiem blakus atrodas soliņš, uz kura novietotas četras plastmasas glāzes. Pārvietojot ūdeni, spaiņus nedrīkst kustināt, un attālumu starp spaiņiem var veikt tikai vienu reizi. Vienkāršais risinājums ir pārņēšanai izmantot glāzes. Savukārt risinājums, kurš nav uzreiz acīm redzams, bet ir ievērojami efektīvāks, ir pārņēšanai izmantot ne tikai glāzes, bet arī soliņu, kurā otrādi apgriezta var iepildīt vairāk ūdens kā visās četrās glāzēs kopā. Demerts un Klains mēģināja noteikt, vai, palielinot samaksu par papildus ūdens pārņemšanu, palielināsies varbūtība, ka eksperimenta dalībnieki atklāj efektīvo ūdens pārņemšanas variantu. Mēs atkarojām Demerta un Kleina eksperimentu, nepiedāvājot samaksu un ļaujot visiem darba grupas dalībniekiem savstarpēji sadarboties kopējas atbildes formulēšanā. Dalībnieki atklāja efektīvo ūdens pārņemšanas variantu mazāk kā trīs minūšu laikā.

### Prezentācija

Vispirms īsi pastāstījām par uzņēmējdarbības vietu ekonomikas teorētiskajos modeļos. Tā kā jaunatklāsmes procesu ir grūti konceptualizēt un konkrētie gadījumi ir pārāk specifiski, tos ir praktiski neiespējami iekļautu kaut kādā vienotā modelī. Līdz ar to ekonomisti uzņēmējdarbību pārsvarā pēta ar pašanalīzes, eksperimentu, gadījumu analīzes, etnogrāfisku novērojumu, interviju u.tml. metožu palīdzību. Pēc tam apskatījām Izraēla Kircnera mēģinājumu konceptuāli nodalīt uzņēmējdarbības ideju atklāsmi no laimīgas sakritības un no apzinātas problēmu risināšanas, ko augstāk aprakstītajā eksperimentā mēģināja operacionalizēt Demerts un Klains. Un beigās mēs īsi pastāstījām arī par eksperimenta rezultātiem. Pētniekiem sakarību starp materiālajiem stimuliem un uzņēmējdarbības ideju atklāsmi eksperimentāli parādīt neizdevās. Neskatoties uz to, kāda bija samaksa par papildus ūdens pārņemšanu, visās eksperimenta dalībnieku grupās soliņu apgrieza un kā pārņemšanas trauku izmantoja apmēram 30% dalībnieku. Taču pēc eksperimenta aptaujā 25% no tiem, kas apgrieza soliņu, aprakstot, kā viņi pie šāda risinājuma nonāca, atzīmēja, ka ideja to izdarīt viņiem vienkārši radās, nevis, ka viņi apzināti meklēja, kā vislabāk pārņemt ūdeni. Saskaņā ar Kircnera koncepciju šis ir veids kā nošķirt uzņēmējdarbības ideju atklāsmi no sarežģītu uzdevumu risināšanas. Uzņēmējdarbības idejas rodas kā epifānijas. Lai tās realizētu dzīvē, visticamāk būs jāatrisina daudz sarežģītu uzdevumu, bet sākotnējā ideja ir spontāna.

### Jautājumi diskusijai

- (1) Vai jums ir viena uzņēmējdarbības ideja, ko auklējat, vai arī jums idejas rodas ik pa laikam?
- (2) Kuras ir tās tipiskās jomas, kurās jūs teiktu, ka esat modri vērotāji?
- (3) Vai ir jomas, kas tieši Rīgā ir šobrīd aktuālas, kur notiek vai ir jau notikušas monumentālas izmaiņas, kas rada jaunas uzņēmējdarbības iespējas? Vai šajās jomās uzņēmējiem ir brīva piekļuve?
- (4) Vai ir jomas, kur, ja arī rodas uzņēmējdarbības ideja, tad noteikti jābrauc projām? Vai var kaut ko darīt, lai tā nebūtu?
- (5) Vairums uzņēmējdarbības projekti mūsdienās realizē nevis vienatnē, bet komandās? Vai ir kādas jomas, kur komandas nokomplektēt ir problemātiski?
- (6) Kā ir ar piekļuvi dabīgi ierobežotajām jomām, kur, piemēram, nepieciešamas specifiskas zināšanas kā farmācijas vai IT nozarēs?
- (7) Kā ir ar pilsētā esošo dažādo infrastruktūru – vai tā visa ir uzņēmēju redzes lokā un brīvi pieejama (piemēram, osta – vai jūs sekojiet līdz, kas tajā notiek, vai esat modri vērotāji)?
- (8) Uz ko fokusēties ir izdevīgāk jaunu produktu radīšanu vai resursu pārdali (*rent seeking*, neproduktīva uzņēmējdarbība)?

### Diskusija

- Novērojums: Jomas, kurās jaunie uzņēmēji ir modri vērotāji: darba vai mācību vide, pilsētvide, mobilās aplikācijas, IT, veselīgā vide un zaļā domāšana, cilvēki ar speciālām vajadzībām, specializēti un ekskluzīvi pakalpojumi u.c.

<sup>261</sup> Demmert, H and Klein, D.B. (2003) Experiment on entrepreneurial discovery: an attempt to demonstrate the conjecture of Hayek and Kirzner. *Journal of Economic Behavior & Organization*, Vol. 50, 295-310.

Secinājumi: Šajā grupā nebija neviena jaunā uzņēmēja ar izteikti plašu redzējumu. Pārsvarā visi ir koncentrējušies uz savu ikdienas un pilsētas vidi, kam klāt nāk viena vai nedaudzas specializācijas (parasti saistītas ar dalībnieku darba vietu vai hobijiem). Iespējams, ka šāds plašāks redzējums ir pieredzējušākiem uzņēmējiem.

- Novērojums: Jomas, kurās, ja arī rodas uzņēmējdarbības ideja, tad to Rīgā nevar realizēt: visur, kur nepieciešami riska kapitāla ieguldījumi; augstās tehnoloģijas; specifiski dabīgi teritoriāli ierobežoti pakalpojumi.

Secinājumi: Šīs grupas jaunie uzņēmēji ar šādām jomām visticamāk nav saskārušies un izskanējušie ir vairāk vispārīgi apgalvojumi, nevis konkrēti piemēri no personīgās pieredzes. Tas gan nenozīmē, ka šādu jomu nav.

- Novērojums: Jomas, kas tieši Rīgai ir šobrīd aktuālas, kur notiek vai ir jau notikušas monumentālas izmaiņas, kas rada jaunas uzņēmējdarbības iespējas: pilsētas „eiropeizēšanās”, kas rada iespējas piedāvāt virkni pakalpojumu, kas līdz šim nav bijuši aktuāli; veselīga dzīves vide; darba vide ar augstām prasībām; radošās industrijas.

Secinājumi: „Eiropēizēšanos” varētu mēģināt izmērīt. Tāpat pārbaudīt informāciju par darba vides prasībām Rīgā salīdzinājumā ar citām references grupas pilsētām un šo prasību ietekmi uz Rīgas konkurētspēju.

- Novērojums: Diskusijas laikā mēs vairākkārt atgriezāmies pie šķēršļiem, kas ierobežo uzņēmējdarbības ideju realizēšanu dzīvē: starta kapitāla trūkums; uzņēmējdarbības ideju slēpšana; neuzticēšanās; komandu komplektācija (jo uzticas labākā gadījumā tikai ģimenei un radniekiem, sliktākajā – tikai sev); apgrūtināta sadarbība ar pašvaldība procedūru sarežģītības un selektīvas attieksmes dēļ.

Secinājumi: Neuzticēšanas partneriem, finansētājiem, potenciāliem uzņēmuma komandas biedriem, darbiniekiem u.c. iezīmējas kā visaptveroša problēma.

## 8.5. Pētījuma anotācija

<p><b>Pētījuma mērķis, uzdevumi un galvenie rezultāti</b></p>	<p>Pētījuma mērķis ir izstrādāt metodoloģiju un sagatavot izvērtējumu par Rīgas pilsētas konkurētspēju determinējošiem faktoriem nacionālā un starptautiskā līmenī, kā arī izstrādāt ieteikumus pašvaldības turpmākai rīcībai konkurētspējas stiprināšanai. Pētījuma uzdevumi ir: (1) izstrādāt detalizētu darbu veikšanas un informācijas apstrādes metodoloģiju, (2) identificēt un detalizēti izvērtēt pašreizējos Rīgas pilsētas konkurētspējas determinantus, (3) identificēt un detalizēti izvērtēt faktorus, kuru pilnveide veicinātu Rīgas pilsētas konkurētspēju vidējā un ilgtermiņā, (4) identificēt un detalizēti izvērtēt faktorus, kuri rada risku Rīgas pilsētas konkurētspējai vidējā un ilgtermiņā, (5) apkopot un izvērtēt citu, ar Rīgu salīdzināmu, ārvalstu pilsētu rīcībpolitikas stratēģijas pilsētu konkurētspējas veicināšanai.</p> <p>Lai gan šobrīd Rīga nevar pretendēt uz Ziemeļeiropā nozīmīgas metropoles statusu, tomēr Rīgas pilsētas konkurētspēja Baltijas valstu reģionā ir spēcīga. Tam ir vairāki determinanti. Pirmkārt, Rīgas metropoles reģions joprojām pēc iedzīvotāju skaita būtiski pārsniedz iedzīvotāju skaitu Tallinas un Viļņas metropoļu reģionā. Lielāks darbaspējīgo iedzīvotāju skaits nodrošina iespēju veidot daudzveidīgāku un dinamiskāku uzņēmējdarbības vidi. Otrkārt, Rīga atrodas Baltijas valstu reģiona centrā. Treškārt, Rīgas lidosta ir veiksmīgāka savā darbībā par kaimiņvalstu lidostām. Ceturtkārt, Rīga un tās metropoles reģions sniedz bagātākas un daudzveidīgākas kultūras un izklaides iespējas, nekā pārējo Baltijas galvaspilsētu metropoles. Kopumā mūsdienu Rīgu lielā mērā raksturo postindustriālā urbānā panīkuma procesi (post-industrial urban decline), kas īpaši izteikti ir demogrāfiskajā aspektā. To raksturo vairākas attīstības tendences - iedzīvotāju skaita izteikta samazināšanās, vēsturiskā centra depopulācija, iedzīvotāju migrācija uz kaimiņu pašvaldībām, vecāka gadagājuma iedzīvotāju īpatsvara pieaugums, u.c.. Negatīvās demogrāfiskās tendences uzskatāmas par būtiskāko izaicinājumu Rīgas konkurētspējai, jo iedzīvotāju skaits lielā mērā korelē ar darba un patēriņa tirgum pieejamo iedzīvotāju skaitu, radošo un uzņēmīgo iedzīvotāju skaitu.</p>
<p><b>Galvenās pētījumā aplūkotās tēmas</b></p>	<p>Pilsētu konkurētspējas stratēģiskā plānošana: Rīgas un citu ES pilsētu pieredze. Pilsētu konkurētspējas rezultatīvie rādītāji: Rīga citu pilsētu kontekstā. Rīgas pilsētas konkurētspējas determinantu faktori: institūcijas, politika, fiziskā infrastruktūra, sasniedzamība un infrastruktūras efektivitāte. Rīgas pilsētas konkurētspējas tematiskie izvērtējumi par tēmām: jaunu teritoriju un jomu pieejamība uzņēmējdarbībai, darbaspēka tirgus, sociālie un etniskie konteksti uzņēmējdarbības īstenošanai, sociālā kapitāla nozīme, mazo kopienu veidošanās apkaimēs, masu pasākumi un lielle infrastruktūras objekti, tūrisms, zaļā pilsēta.</p>
<p><b>Pētījuma pasūtītājs</b></p>	<p>Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments</p>
<p><b>Pētījuma īstenotājs</b></p>	<p>Pretendentu apvienība: SIA "Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija" un SIA "Excolo Latvia"</p>
<p><b>Pētījuma īstenošanas gads</b></p>	<p>2015</p>
<p><b>Pētījuma finansēšanas summa un finansēšanas avots</b></p>	<p>Pētījuma izmaksas: 41 835,31 EUR, neskaitot PVN. Finansējuma avots: Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments.</p>
<p><b>Pētījuma klasifikācija</b></p>	<p>Kompleksi analītiski pētījumi un izstrādes Padziļinātas ekspertīzes pētījumi</p>
<p><b>Politikas joma, nozare</b></p>	<p>10.1. Attīstības plānošana. 10.3. Labāka regulējuma politika.</p>

	10.4. Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību sistēmas attīstība. 11.3. Reģionālā attīstība. 15.2. Konkurētspējas attīstība.
<b>Pētījuma ģeogrāfiskais aptvērums</b>	Rīga, Eiropas Savienība
<b>Pētījuma mērķa grupa/-as</b>	Rīgā strādājošie uzņēmēji Rīgas iedzīvotāji Tūristi Investori
<b>Pētījumā izmantotās metodes pēc informācijas ieguves veida:</b>	
1) tiesību aktu vai politikas plānošanas dokumentu analīze	Jā
2) statistikas datu analīze	Jā
3) esošo pētījumu datu sekundārā analīze	Jā
4) padziļināto/ekspertu interviju veikšana un analīze	-
5) fokusa grupu diskusiju veikšana un analīze	-
6) gadījumu izpēte	Jā
7) kvantitatīvās aptaujas veikšana un datu analīze	Jā
8) citas metodes (norādīt, kādas)	Jā: Pilsētu konkurētspējas analīzes aprobētas metodikas
<b>Kvantitatīvās pētījuma metodes:</b>	
1) aptaujas izlases metode	Nejaušā, reprezentatīva izlase
2) aptaujāto/anketēto respondentu/vienību skaits	300 Rīgā strādājoši uzņēmēji 500 Rīgas pastāvīgie iedzīvotāji
<b>Kvalitatīvās pētījuma metodes:</b>	
1) padziļināto/ekspertu interviju skaits	-
2) fokusa grupu diskusiju skaits	-
<b>Pētījuma pasūtītāja kontaktinformācija</b>	Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta Projektu vadības pārvaldes Investīciju nodaļas galvenais projektu vadītājs Mārtiņš Pakalniņš, e-pasts: Martins.Pakalnins@riga.lv, tālrunis: 67181494
<b>Pētījuma autori (autortiesību subjekti)</b>	Gints Klāsons, Uldis Spuriņš